LIVIU REBREANU

JAR
AMÂNDOI

LIVIU REBREANU

JAR
AMÂNDOI

JAR

OCTOMBRIE

1

Casa avea subsol şi parter şi o fâşie de curte asfaltata cu poartă de fier împletit spre stradă, şi în fund cu grădiniţă. Zugrăvită de curând galben-cenuşiu, culoare despre care Rosmarin aflase de la un arhitect prieten că e mai durabilă şi rezistă bine la intemperii, se deosebea de celelalte clădiri din strada Transilvaniei prin faţada încărcată abundent cu ornamente de gips. Pe ferestrele subsolului, deopotrivă de late cu cele de la parter, dar numai pe jumătate de înalte şi aproape atingând nivelul trotuarului cu marginile de jos, trecătorii curioşi ar fi putut observa ce se petrece înlăuntru dacă doamna Rosmarin n-ar fi avut grijă să tapeteze geamurile interioare cu hârtie imitând sticla lăptoasă.

Dintre camerele subsolului, amândouă la stradă, una era a bunicii, iar cealaltă sufrageria de toate zilele pe care Mircea şi Liana o porecliseră în derâdere „living room”, fiindcă de fapt familia mai mult aici îşi trăia traiul: aici mâncau, afară de când aveau mosafiri străini, aici se odihneau şi tăifăsuiau şi plănuiau toată ziua, în jurul bătrânei mese rotunde cu vreo duzină de scaune ieftene vopsite roşu sânge. Bătrânul Ros marin aici îşi făcea siesta după-amiezile, cel puţin o oră, pe divanul din colţ, după uşă, care a fost patul lui Mircea înainte de a-şi fi luat garsoniera în oraş şi mai era şi acum când se întâmpla, destul de rar, să mai doarmă acasă. Baremi d-na Rosmarin, gospodină renumită de harnică şi de energică, numai aici se simte cu

adevărat la largul ei, alături de bucătăria mare, luminoasă, unde este loc destul şi pentru culcuşul servitoarei Tinca. Iese din sufragerie în gangul larg cât holul de deasupra şi iată în dreapta bucătăria cu uşa veşnic închisă, ca să nu se împrăştie în toată casa mirosul de mâncări, iar în faţă pivniţa, împărţită în compartimente anume pentru lemne şi legume. Camera bunicii comunică, fireşte, cu sufrageria, dar are ieşire şi spre gang chiar în dreptul scării de beton ce urcă la parter cu trepte blânde şi cu platformă de odihnă la cotitură. în peretele din fund al platformei e uşa de serviciu pe unde însă umblă obişnuit toţi ai casei, intrarea principală, prin marchiza de sticlă albastră din curte, fiind întrebuinţată numai când vine lume străină.

Petrecându-şi viaţa mai mult în subsol, familia Rosmarin făcea economie de lumină şi de căldură, ba mai cruţa şi mobila cea bună de sus. Singură Liana, şi mai ales de vreo doi ani, de când a intrat în Universitate, s-a apucat să strice vechea rânduială retrăgându-se din ce în ce mai des în camera ei, să citească sau să mediteze. Camera Lianei, decretată de ea ca atare, era însuşi salonul de la parter, cu mobila bătrânească atât de bine păstrată de părea nouă-nouţă, cu pianina şi gramofonul (aparatul de radio avea în hol un loc mai bun), cu divanul plin de perne, cu micul biurou feminin în colţul dintre două ferestre şi turnanta cu cărţi. Rosmarin a avut destule discuţii cu fata, din cauza asta, mai avea şi acuma, dar în zadar. Cine să se înţeleagă cu tinerii din vremea de azi? Şi încă Liana e fată bună şi cuminte, nu ca altele de seama ei...

Parterul era împărţit ca şi subsolul. Deasupra sufrageriei de toate zilele se afla salonul, alături de sufrageria cea bună cu masă lungă de stejar pentru douăsprezece persoane, scaune de piele cu speteaza înaltă, bufet şi servantă modeme, joase şi, pe pereţi, câteva naturi moarte, pânze originale, cumpărate de la Alcalay mai ieften decât reproducerile. Deasupra pivniţei era dormitorul cu patul dublu de nuc, vechi, solid, cu dulapuri şi scrinuri, cu uşa

secretă la odaia de baie. Patul venea cu căpătâiul la zidul dinspre scară şi cu picioarele spre ferestrele ce priveau în curte. Calcanul clădirei vecine, ridicată pe locul lor vândut în ajunul războiului, împiedeca acuma soarele să le bată în geamuri dimineaţa, ca odinioară... Cât ţinea jos gangul, aici se întindea holul (bătrânii îi ziceau tot antreu, cum apucaseră de mult), având în fund camera de debara, separată numai printr-un perete fals, şi în capătul celălalt, ieşind până în mijlocul curţii, marchiza cu uşa de sticlă zgrunţuroasă şi câteva trepte spre stradă.

Era veche casa, poate de vreo cincizeci de ani, clădită de răposatul Nae Popescu pe terenul şi din zestrea bunicii. Fusese fără subsol, numai cu pivniţă şi trei camere, cele două din faţă şi alta unde se găseşte azi scara de serviciu, o casă simplă, în formă de L. De-abia mai târziu, când au început să prindă cheag şi mai cu seamă când unica fată, Didina, s-a făcut de măritat, s-a gândit bătrânul că ar fi bine să transforme căsuţa aşa încât la nevoie să poată adăposti un ginere. Cum zidurile erau foarte solide, a chibzuit că ar fi mai economicos să transforme parte din pivniţă în odăi de subsol, să adaoge din nou doar o cameră şi antreul şi astfel să aibă tot ce trebuieşte. A lucrat fără arhitect şi l-a costat mai scump decât dacă ridica alt rând de case, că loc aveau pe atunci destul Pe urmă, peste alţi câţiva ani, după ce Didina a devenit d-na Rosmarin, a trebuit să mai facă o modificare, anume să astupe intrarea în subsol, exterioară, pe lângă marchiză, pe o scăriţă întunecoasă, pe unde curgea apa ca într-un rezervoriu când ploua tare, şi să construiască scara cea mare din dos, legătura sigură între jos şi sus, între înlăuntru şi afară.

Cât a trăit bătrânul Popescu, om harnic, încăpăţânat şi autoritar, el se culca în dormitor împreună cu Frusina, iar Rosmarin cu Didina dormeau jos unde şade acum bunica cu Bebe, nepotul cel mai micuţ. Războiul, cum a răscolit toate în toată lumea, a sfărâmat şi a răsturnat toate rosturile casei. Nae s-a prăpădit în refugiu, la Iaşi. N-ar fi fost nevoie

să plece din Bucureşti, fiind trecut de şaizeci de ani, dar fusese cam fricos şi-i intrase în cap că nemţii au să-l spânzure în Piaţa Palatului fiindcă i-a înjurat în gura mare, înainte de-a intra noi în luptă, şi chiar s-a certat urât pe chestia asta cu un bulgar care îndrăznise să-l contrazică. Rosmarin, ca funcţionar al statului, a fost evacuat cu ordin, luându-şi nevasta şi pe cei doi copii, Liana numai de şase ani, iar Mircea abia mai răsărit de cum e azi Bebe. Astfel Frusina a rămas singură să-şi păzească şi casa, şi bruma de avere ce se mai agonisise. în mijlocul tuturor nenorocirilor a avut cel puţin norocul de i s-a dat în cvartir un ofiţer neamţ de omenie prin a cărui protecţie a putut salva tot, încât n-a lipsit nici un cui când s-au întors din pribegie, ba a mai făcut şi câteva îmbunătăţiri, bunăoară asfaltarea curţii aproape pe gratis. Atunci s-a obişnuit Frusina să doarmă în subsol, lăsând sus pe neamţ în toate camerele. Fe urmă ea, văduvă, a rămas jos, iar sus s-au instalat soţii Rosmarin.

2

Alexandru Rosmarin era acru şi ursuz. în cei şaisprezece ani, cât au vieţuit împreună, şi-a însuşit numai apucăturile tiranice şi izbucnirile de mânie ale socrului său, dar nimica din jovialitatea-i zgomotoasă care întreţinuse în casă în general o atmosferă de voioşie. Totuşi pe Rosmarin însuşi răposatul l-a ales de ginere, dintre mai mulţi pretendenţi. Didina era numai fată de negustor, fără carte (tocmai bine silabisea în *Universul* lui Cazzavillan crimele şi întâmplările din toată lumea), fără franţuzească şi fără fasoane, dar singură la părinţi, frumoasă picătură şi cu o zestre bunicică; dacă n-ar fi fost decât casa, care fatal îi revenea, şi încă

însemna ceva, chiar pe vremea aceea. Rosmarin era, şi atunci, funcţionar la Finanţe, fireşte, mititel de tot. Popescu a pus ochii pe el părându-i-se mai aşezat şi fără pretenţii exagerate ca ceilalţi care cereau pe şleau să le numere atâtea mii de lei. Rosmarin n-a făcut caz de bani. Iubea cu adevărat pe Didina şi mai mult suspina. Pe atunci era simpatic la înfăţişare şi atât de sfios că bătrânului îi era frică să nu-i facă de râs neamul bărbătesc. Măritându-şi odrasla cu un funcţionar, negustorul se simţea Mîndru şi în plină ascensiune pe scara socială. Atunci, ca şi totdeauna, funcţionarul era idealul românului doritor de trai bun cu muncă puţină. Funcţionarul înseamnă doar omul care în fiece lună primeşte sigur şi anticipat o leafă, tune-fulgere-trăznească, fie criză, fie belşug, care lucrează mai nimic şi totuşi se ridică mereu în grad dacă e deştept, care are avantagii în toate şi pretutindeni, iar la bătrâneţe rămâne şi cu pensie până la moarte.

Mai tare s-a înrăit Rosmarin în ultimii ani de când trăia necontenit sub ameninţarea ba să fie scos la pensie înainte de termen, ba să-l treacă în cadrul auxiliar, ba chiar să fie suprimat din serviciu pur şi simplu pentru vreun motiv oarecare, şi motive se găsesc destule dacă vor să găsească cei mari. Avea cincizeci şi opt de ani din care treizeci şi doi în serviciul statului. N-avea carte. Spunea totuşi, la nevoie, fără alte precizări, că a făcut patru clase de liceu. în statul său personal de la minister nu se găsea nici un certificat de studii, numai declaraţia lui că actele i s-au prăpădit în timpul războiului. Când a început el cariera biurocratică nu se căutau slujbaşii după numărul claselor absolvite, ci după obraz şi după propteaua cu care se înfăţişau. Pe el l-a recomandat şi l-a numit un deputat de pe vremea aceea. Dumnezeu să-l odihnească în pace. Fiindcă avea scris frumos şi a fost supus şi harnic, l-au păstrat până s-a învechit, iar pe urmă nu l-a mai putut clinti nimeni din pricina vechimii şi a drepturilor câştigate. Dealtfel ştiind să se poarte cu superiorii, a dobândit reputaţia de funcţionar

destoinic şi a ajuns să fie socotit aproape indispensabil şi în orice caz un stâlp al breslei. La avansări însă nu l-a ajutat norocul suficient. Au trecut peste dânsul şi buni şi răi, unii cu mai multă carte, alţii cu protecţii mari. El a luptat numai cu munca şi plecăciunile. După război pe urmă au năvălit cei cu licenţe şi diplome peste diplome. Atunci s-a resemnat de tot, mai ales când a fost făcut totuşi subdirector. Mărturisea tuturor că el n-are ambiţii, că se dă bucuros la o parte ca să lase loc tinerilor, că e rândul lor acuma să lupte şi să se ridice. în sineşi însă se credea profund nedreptăţit. Cu experienţa lui bogată, ar trebui să fie azi director general. Administraţia ţării nu se face cu diplome; practica te unge funcţionar adevărat. Lumea şi-a pierdut cumpătul, de aceea merge din rău în mai rău. Mereu ne organizăm şi ne reorganizăm de nici nu mai poţi şti ce va aduce ziua de mâine. Când credea să mai ia cel puţin o clasă, să-şi îmbunătăţească pensia, s-a pomenit retrogradat şef de serviciu păstrându-şi titlul şi salariul de subdirector. Uite, se plângea, recunoştinţa statului pe care l-a slujit o viaţă de om, cu cinste.

Se gândea la pensie, neavând încotro, dar o dorea mai târziu şi cât mai mare. Gândul îl înspăimânta fiindcă îl obliga să se întrebe ce va face când nu va mai merge în fiecare zi la biurou? Va sta toată ziua pe acasă să încurce pe Didina, sau va bate trotoarele pentru a-şi trece timpul? Uneori îşi zicea că are să activeze în politică. îndată ce îşi va fi regulat drepturile la pensie, se va înscrie într-un partid (la liberali negreşit, căci naţionali-ţărăniştii s-au purtat mizerabil cu funcţionărimea), va vorbi la întruniri, va ajunge senator şi va pretinde vehement reorganizarea ţării pe baze sănătoase prin întărirea statutului funcţionarilor şi sporirea lefurilor. Despre planurile acestea şi altele similare nu cuteza însă să vorbească decât cel mult cu nevastă-sa care era deplin convinsă de superioritatea lui. Nici măcar faţă de copii nu se destăinuia, mai ales faţă de copii; obraznici cum sunt, ca toţi copiii de azi, ar fi în stare să-l ia

peste picior şi să-i aducă aminte că niciodată n-a legat în lume nici trei fraze, necum un discurs.

A fost întotdeauna foarte econom şi casnic. Nu i-a prea plăcut să-i vie mosafiri şi nici el nu s-a îmbulzit la alţii cu vizitele. Păstra relaţii tocmai atâtea cât să nu zică oamenii că e sălbatec. Acuma, de când Liana e domnişoară mare, a trebuit să se mai schimbe lucrurile. Fata nu poate fi ţinută sub obroc. Trebuie să iasă, trebuie să primească. Azi-mâine poate să se mărite. Ea ţine mai mult la Universitate, e studentă eminentă, numai bile albe, peste un an va avea şi licenţa în buzunar. în vremurile acestea, când până şi sergenţilor de stradă li se cer studii, nu strică să aibă şi fata diplomă, măcar ca o rezervă pentru orice eventualitate. Deşi cariera cea mai sigură pentru fete tot măritişul rămâne, dacă nemeresc un bărbat bun. Liana nu admite înţelepciunea asta, fireşte. Ea vrea o profesiune, banul ei din munca ei, să poată fi totdeauna independentă, chiar de s-ar mărita. N-ar suferi, zicea, să ajungă la cheremul nimănui. Femeia trebuie să fie egala bărbatului, nu sclava lui... Rosmarin zâmbea de câte ori o auzea vorbind aşa. Era convins că viaţa are să-i ajusteze teoriile. Căsnicia bazată pe independenţa soţilor e sortită să se destrame tot atât de repede cum s-a încheiat.

Bătrânii nu se amestecau în micile sindrofii ale Lianei. Veneau aproape săptămânal prietene de-ale ei, ici-colo şi băieţi, vorbeau, dansau după gramofon, se mulţumeau cu un ceai, prăjituri, dulceaţă, ce se găsea. Nu însemnau vreo cheltuială simţitoare, nici vreo altfel de încurcătură. De cele mai multe ori Rosmarin nici nu trecea pe sus, în salon, unde n-ar fi făcut decât să jeneze pe tineri prin prezenţa sa. însăşi Didina de-abia se arăta şi numai ca să nu-şi închipuie, mai cu seamă fetele, că părinţii se dezinteresează de rosturile Lianei... Altceva erau sindrofiile mari cu invitaţi anume, bătrâni şi tineri, ca aceea care se pregătea pentru mâine şi din pricina căreia toată casa, de vreo săptămână, trăia într-o continuă şi plăcută agitaţie. Asemenea petreceri

dădeau două, cel mult trei pe an şi de reuşita lor atârna oarecum onoarea familiei.

Importanţă cu totul deosebită avea sindrofia de întâi novembre. Era ziua Lianei, aleasă de ea acum trei ani, când a intrat în Universitate şi în lume. Cea dintâi a fost şi cea mai strălucită: au avut şi lăutari, au servit şi puţină şampanie şi s-a prelungit până spre dimineaţă. Pe-atunci criza nu bântuia încă atât de cumplit ca azi.

Pentru sindrofia de mâine Rosmarin părea mai înfrigurat ca toţi. Iar circulau, de un răstimp, veşti grave despre primeniri de funcţionari şi, fiindcă el se socotea mereu ameninţat, voia să-şi asigure oarecare propteli în minister, ca să fie cel puţin prevenit, de s-ar întâmpla vreo nenorocire. De aceea a poftit câteva persoane simandicoase cu care să se sfătuiască şi de la care să afle noutăţi. Pe chestia invitaţilor însă se ciocnea cu Liana care privea petrecerea aceasta ca o proprietate a ei şi căuta să reducă pe bătrâni. Chiar la dejun a fost o discuţie destul de animată, încât Rosmarin s-a enervat rău că o fată inteligentă şi cu pretenţii nu e capabilă să judece mai serios viaţa. S-a culcat amărât, a dormit două ore şi s-a deşteptat bosumflat şi obosit. în cameră nu era decât Didina. Liana plecase cu Tinca să facă acum cumpărăturile căci mâine e duminică şi băcăniile cele mari sunt închise. Bebe ieşise cu bunica la un cinematograf. Rosmarin se învârti puţin prin casă, apoi îşi luă pardesiul căptuşit, bombănind:

— Ia să mă mai mişc şi eu niţel că somnul ăsta m-a ameţit de tot...

— Du-te, dar să nu stai mult că-i răcoare, să nu răceşti! zise Didina fără să ridice nasul din socotelile pieţei cu care se lupta în fiecare după-amiazi.

Bătrânul mai zăbovi prin curte, examinând câte ceva, ieşi în stradă, merse până aproape de Cişmigiu şi apoi se întoarse repede acasă. Se însera, se lăsase într-adevăr răcoare şi mai ales umed, încât îi era frică să nu răcească, fiindcă răcea îndată şi făcea câte-un guturai care-l chinuia

trei, patru zile, obligîndu-l să tragă ţuică pe nas până se îmbăta de-a binelea.

Tinca sosise între timp încărcată. Pe Liana o lăsase pe Calea Victoriei să mai târguiască unele mărunţişuri. Masa era plină de pachete. Didina le desfăcea, pe rând, le cerceta, le admira, le preţuia. Rosmarin îşi trase un scaun şi începu să ciugulească ba din şuncă, ba din brânzeturi, până ce femeia îl dojeni:

— Astâmpără-te, Alexandre, că doar nu eşti copil... Ori dacă ţi-e foame să-ţi aducă Tinca un tacâm, să mănânci ca oamenii!

— Ce foame? făcu bătrânul cu gura plină,continuând după o pauză, ca să schimbe vorba: Dar Mircea n-are de gând să mai dea pe acasă?... El vine mâine ori nu vine, baremi să ştim?

Parcă întrebarea ar fi izbit-o în punctul cel mai dureros, d-na Rosmarin răspunse cu imputare:

— Mă mir că mai şi întrebi când numai tu eşti de vină că băiatul ăsta s-a stricat în aşa hal. Tu ai fost moale şi ai crezut că eşti bun şi acuma uite...

Rosmarin se simţi ofensat, se înţepeni pe scaun şi zise demn ca să-şi mascheze supărarea:

— Tineretul de azi nu e ca pe vremea noastră, Didino, nu uita! Dacă n-ar fi el stricat din firea lui, s-ar simţi şi n-ar face ce face. Un vlăjgan de douăzeci şi opt de ani împliniţi trebuie să aibă ruşine. Eu la vârsta lui eram însurat şi cu copil, nu cu garsoniere!

— Copilul trebuie învăţat şi cioplit şi când e mic, şi când e mare. Tinerii pot să greşească, d-aia-s tineri, dar părinţii sunt datori să-i oprească de la rele şi să-i îndrepte pe calea bună.

— Nu te-am pomenit pe tine niciodată să vorbeşti ca o femeie bătrână şi cuminte — făcu Rosmarin mai apăsat, totuşi mereu calm fiindcă era şi servitoarea de faţă. Pe de o parte îmi reproşezi că nu-l muştruluiesc, pe de altă parte imediat sai cu gura când îi zic ceva...

Discuţiile asupra acestui subiect, începute acum zece luni după ce Mircea şi-a luat locuinţă în oraş, nu se mai sfârşeau. Se simţeau profund umiliţi că fiul lor, fără să fie căsătorit, nu stă în casa părintească. A fost şcolar leneş şi numai bătrânul ştie cât s-a căciulit până l-a trecut dintr-o clasă în alta ca să nu-şi piardă bursa şi apoi până i-a obţinut un loc de funcţionar la Interne pe când era încă în Universitate. N-a dat nici un ban în casă, dimpotrivă l-au mai ajutat ei de multe ori deşi ştiau că-şi cheltuieşte leafa cu femei şi în petreceri. Drept recunoştinţă le-a făcut ruşinea cu garsoniera de se minunează toată lumea cumsecade.

— Dacă băiatul nostru pentru care ne-am sacrificat atâta, nu poate fi cu noi nici într-o zi ca asta, atunci ce să mai zic şi eu, dragă Alexandre? murmură d-na Rosmarin oftând de amărăciune.

Bătrânul însă observă batjocoritor:

— Ce să te mai miri de Mircea dacă însăşi mama ta tocmai acuma se găseşte să meargă la cinematograf?

— Lasă, omule, nu fi aşa de hain cu biata matîna că ştii bine cât nu-i place dumneaei să hoinărească pe străzi, că-i bătrână şi bolnăvicioasă... Dar dacă nu scapă de Bebe? Ori mai bine să fi lăsat copilul să păţească cine ştie ce pe la cinematografele astea de cartier?

3

— Să aştept, domnişoară?
— Dacă-ţi face plăcere...
— Mult?
— Până mâine dimineaţă, cred. Sunt acasă la mine, aici!

Văzând mutra uluită a tânărului, Liana izbucni într-un râs zgomotos. Totuşi numai după ce intră în curte şi închise poarta, continuă:

— Da, da, uită-te bine la numărul casei... Strada Transilvaniei, 33!... Şi acuma îţi mulţumesc că m-ai urmărit cu atâta perseverenţă şi m-ai adus acasă. Cel puţin mi-ai ţinut de urât, deşi eu nu ţi-am răspuns până aici. Bună seara!

Dispăru în fundul curţii fredonând ironic şi aproape alergând parcă i-ar fi fost frică. Părinţii îi auziră paşii grăbiţi coborând pe scară şi glasul băieţesc care lălăia în tactul treptelor o melodie zvăpăiată. Năvăli pe uşă cu o vioiciune care risipi atmosfera mocnită din cameră:

— Uf! Sunt ostenită de nici nu vă văd!... Tincuţo, ia repede pardesiul şi blana şi du-le sus!... în Piaţa Palatului s-a agăţat de mine un cavaler şi nu m-a slăbit până acasă! Ce m-a pisat! Şi numai prostii! păcat de el, că altfel era băiat nostim... Ce zici, mămicule scump, ţi-a plăcut ce-am târguit?... Superbe lucruri, nu-i aşa? Şi n-am cheltuit peste prevederi, ba încă mi-am luat ceva şi pentru sufletul meu...

Mamă-sa o sorbea din ochi de dragoste şi admiraţie. Rosmarin clipea mişcat, aprobându-i fiece cuvânt. Până şi Tinca, de obicei posacă, avea un zâmbet pe faţa-i lătăreaţă. Liana era răsfăţata casei mai mult chiar decât Bebe. Baremi bunica o diviniza mai ales pentru inima ci fără pereche de bună şi de simţitoare.

— Cum să nu se ţie boierii după d-voastră, domnişoară, dacă sunteţi aşa de frumoasă! zise deodată Tinca, întrerupând cuvintele Lianei.

— Ei, şi tu acuma! murmură Didina cu o imputare satisfăcută.

Rosmarin surâdea în vreme ce. Liana striga vesel:

— Sunt frumoasă, Tincuţo?

Bătu din palme şi se răsuci cu paşi de dans împrejurul camerei parcă ar fi auzit o mare noutate. Apoi, după ce Tinca ieşi cu haina şi blana, se aşează la masă, începând să

examineze cu amănuntul cumpărăturile, explicând fiece lucru în vederea zilei de mâine.

Era obişnuită să primească complimente şi totuşi îi făceau plăcere ori de la cine veneau. Pe stradă bărbaţii întorceau capul după ea ca şi când ar fi răspândit o vrajă irezistibilă. Figura ei de fetiţă mirată şi nevinovată, cu părul blond natural, cu obrajii puţin bucălaţi, cu nasul mic obraznic, nu o prea distingeau din mulţimea de femei drăgălaşe care dau străzilor bucureştene, altfel puţin remarcabile, un aspect atât de simpatic. Ochii ei însă fascinau prin culoarea lor albastră închisă cu reflexe violete, adumbriţi de lungile gene blonde ca într-un cuib de aur. în privirile lor scăpăra curiozitatea inteligentă, un etern semn de întrebare, şi, mai ales în momentele de uitare de şine, o pâlpâire stranie, o melancolie tulburătoare ca un avertisment ascuns. Avea gura senzuală arcuită cu buzele pline şi totdeauna foarte vopsite. Pentru că încolo nu se farda deloc, excesul de roşu cheltuit pe buze părea o sfidare care atrăgea atenţia subliniind vioiciunea ochilor. Zveltă, cu talia mlădioasă, cu o degajare băieţească în mers şi în mişcări, fără rigiditatea calculată a femeilor cochete veşnic atente să nu-şi deranjeze frumuseţea îndelung îngrijită, îi şedea bine orice făcea precum îi venea bine orice îmbrăca. în vocea ei groasă contrastând cu obrajii de păpuşă, vibrau inflexiuni moi, mângăioase, cu nuanţe ironice.

— Mămicule, să ştii că am trecut pe la coafor şi ţi-am luat oră şi ţie pentru mâine dimineaţă la zece! Mergem împreună! Vreau să fii ca o regină la ceaiul nostru, să le baţi pe toate cucoanele, să nu fie nici una mai frumoasă şi mai cochetă ca tine!

Didina surise răspunzând cu o modestie firească:

— Parcă de mine e vorba... Eu sunt bătrână, mi-am trăit traiul. Tu să fii, şi voi...

— Ba să mă ierţi, cucoană! interveni Rosmarin. Ce bătrână?... Are dreptate Liana, perfectă dreptate! Păpuşă

să te faci mâine, că poţi şi ai cu ce!... Dacă domnişoara e aşa de frumoasă, cu cine seamănă, cu mine?

— Liana seamănă cu matîna, c-o ţii minte şi tu cât era de frumoasă...

— Şi tu parcă aveai vreun cusur? stărui bătrânul.

— Uite ce galant e tata! se bucură Liana. Bravo, tată! Aşa-mi place şi aşa-ţi stă bine, nu mohorât şi acru şi...

Camera, pentru economie, era luminată de un singur bec electric, destul de puternic, atârnând din tavan deasupra mesei într-un abajur mare de mătase rozã. în soba de teracotă, cu uşiţa deschisă, mocnea un rest de jăratec care însă nu mai dogorea.

— Mi se pare că s-a stins de tot focul— zise Rosmarin ca şi când ar fi vrut să oprească o alunecare a gândurilor.

D-na Rosmarin dădu să se scoale, dar Liana sări:

— Lasă, mămicule, că eu sunt tânără!

4

Peste vreo oră se auzi un zgomot în odaia bunicii unde era întunerec şi uşa dată la perete.

— A sosit matîna! spuse Liana. Cum or fi intrat de nici nu i-am simţit?

Bunica cu nepotul se furişaseră în casă intr-adevăr ca nişte vinovaţi, să mai amâne, dacă se poate, izbucnirea furtunei. Prevăzuse bunica şi spusese lui Bebe pe drum: „Acuma să vezi iar scandal şi gălăgie!... Dacă nu mă asculţi deloc şi mă ţii acolo să vezi de două ori filmul!”

— Ce-i cu voi. Bebe, de staţi până noaptea pe străzi? începu Didina supărată.

— Ce să fie, mămico? strigă copilul îmbufnat, vrând să pareze astfel avalanşa de dojeni. Am fost la cinema şi am

stat până s-a isprăvit programul. Şi gata.

— Nu zău, mamă, că şi d-ta te întreci cu firea! continuă Didina. Copilul n-are minte, că-i copil, dar d-ta ar trebui...

— Apoi dumneaei ce-i pasă că n-are nici o grije! adăogă Rosmarin.

Morala se dezlănţui întreagă asupra bunicii care, obişnuită, tăcea şi se dezbrăca prin întunerec, aşezându-şi la locul lor, haina, pălăria, jerseul, fularul. Bebe, răsfăţat şi sigur de imunitate, căuta să le ţie piept trântind ici colo câte-o obrăznicie pe care, fireşte, nu o lua în seamă nimeni, că doar e copil.

Avea acuma peste şaptezeci de ani bunica. în ultimul timp slăbise şi parcă scăzuse. Se ţinea totuşi bine, nu bolea şi muncea în menaj la toate, alături de Didina şi de Tinca. Pe faţa-i albă şi uscată cutele fine în jurul ochilor şi la colţurile gurii păreau urmele unui surâs înviorător. Dealtfel şi azi când zâmbeşte se însenineză casa. Se vorbea despre frumuseţea ei de odinioară ca de o minune, adăogându-se totdeauna că a fost atât de cinstită încât nici gurile cele mai rele n-au putut scorni nimica pe socoteala ei.

De când a rămas văduvă şi trăieşte de la copii, cu toate că averea şi casa sunt ale ei, zestrea părintească, a devenit paratrăznetul tuturor discuţiilor în familie. Asupra ei îşi descarcă toţi necazurile, căci ea e liniştită şi mai bine lasă să treacă de la dânsa decât să întindă cearta. în privinţa asta îi seamănă perfect Liana care la fel are oroare de ţigănie.

Rosmarin i-a zis la început mamă, ca şi Didina; numai la supărare îi zicea şi azi soacră, iar la toane bune coană Frusino, ca lumea străină. Când Mircea, în primii ani de copilărie, a botezat-o „nica”, toţi au numit-o pe urmă aşa până ce Liana a prins a-i spune mămică de s-au luat şi ceilalţi după ea. în sfârşit acuma familia îi zicea matîna, cum i-a zis Bebe când a fost mai mititel în loc de mamă bătrână, numele de mămică rămânându-i Didinei.

Bunica era totuşi confidenta intimă a tuturor, chiar a Tincăi. Blajină, ascultând cu bunătate, păstra cu sfinţenie orice secret şi nu purta niciodată vorbele de la unul la altul. Pe Liana a iubit-o mai mult dintre toţi nepoţii şi dacă se ruga Atotputernicului să-i mai dăruiască zile de trăit era numai ca să apuce s-o vază mireasă. Bebe stătea şi dormea în odaia ei. Se înţelegeau bine împreună. Vorbea şi se sfătuia cu el ca şi cu un om mare. Se obrăznicea el deseori şi n-o prea asculta, dar alteori avea drăgălăşii faţă de ea prin care îşi răscumpăra toate greşelile...

După ce-şi potrivi tacticos toate la locul lor, bunica îşi luă pe umeri o broboadă, să nu răcească, trecu în sufragerie şi se aşeză binişor la masă. Bebe, bosumflat, îşi făcea de lucru într-un colţ. Liana, ca să-l împace, îi duse un sandvici cu şuncă. în semn de protest însă copilul refuză. Abia cu multe mângâieri şi sărutări reuşi să-l înduplece. Dealtfel vijelia se potolise, mai ales graţie insistenţelor Lianei să nu se mai facă scandal în ajunul zilei ei. Pentru a desăvârşi pacea, Didina zise mai blând:

— Nu-i de mirare să vă fi cuprins şi foamea de atâta cinematograf, fire-ar al naibii, că pe mulţi îi mai scoate din minţi... Gustă, matîna, şi d-ta că şi noi am mai ciugulit stând colea de vorbă...

— Ba eu nu-mi stric pofta înaintea mesii — răspunse bunica simplu. Bune şi frumoase lucruri a târguit Liana. 0 să fie un belşug ca la Palat, mâine.

— Aşa-i, matînă? zise Liana aducând şi pe Bebe la masă. Şi nici nu-ţi închipui ce puţin s-a cheltuit faţă de alte dăţi.

— Dar ce film ai văzut, cavalerule, de ţi-a sucit aşa de rău capul? întrebă Rosmarin cu o jovialitate ce părea totdeauna silită.

Copilul izbucni cu entuziasm:

— Tăticule, ascultă-mă pe mine, trebuie să te duci şi tu să-l vezi numaidecât! Cel mai straşnic film de aviaţie, mai tare ca *Escadrila morţii...* O minune, tăticule! I-am şi spus matînii că mai bine mă sinucid decât să nu mă fac aviator!

Bătrânul mormăi cu un zâmbet acrit şi aruncând o privire spre bunica:

— Sigur! Ori aviator, ori şofer, ori lăcătuş...

— Ai să vezi tu când voi fi mare! făcu Bebe dârz. Crezi că atunci o să vă întreb pe voi?

Bunica tăcea. Nu voia să priceapă aluzia lui Rosmarin, ca să nu degenereze discuţia ca astă-vară. Pe atunci tot timpul se vorbea în casă numai despre Bebe din pricina examenului de admitere ce trebuia să-l dea la liceul Lazăr şi de care le era frică tuturor fiindcă copilul, deşi avea certificatul de clasa a patra primară foarte bun, nu ştia nimic şi nici măcar nu citea, să se pregătească puţin, bizuindu-se doar pe protecţia tăticului. Aşa într-o zi, rugată de Bebe, matîna şi-a exprimat părerea c-ar fi mai cuminte să lase copilul să intre la şcoala de meserii, că i-ar fi mai drag să înveţe lucruri de mecanică decât să buchisească şi să-şi sfarme mintea cu cărţile, mai cu seamă că, după cum se întorc vremurile, cu atâţia bolşevici şi cu revoluţii şi războaie, parcă tot mai sigură e o meserie bună, că oamenii totdeauna vor avea nevoie de haine sau de unelte şi meseriaşul nu moare de foame, că dacă şi voievodul Mihai învaţă meserie... N-a apucat să termine căci toţi au tăbărât cu gura, s-o sfâşie: se vede c-a intrat în mintea copiilor de se gândeşte la asemenea bazaconii; adică familia Rosmarin a ajuns în aşa hal încât să-şi bage copiii la cizmărie? dar câţi copii avem. Doamne Dumnezeule?... Didina a început să plângă, a luat în braţe pe Bebe: dragul mamii mic, auzi că să te facem cizmar... în sfârşit, un tărăboi grozav şi o indignare care se manifestează de atunci la orice ocazie în reproşuri mai mult sau mai puţin făţişe.

Pe când Rosmarin continua controversa, glumeaţă din partea lui, cu copilul, Didina ridică deodată capul nedumerită:

— Nu cumva vine cineva?... Parcă am auzit uşa de la scară... Ia vezi. Alexandre, să nu fie cineva străin şi să se urce sus, să ne pomenim cu casa prădată!

Până să se urnească bătrânul, uşa se deschise şi apăru Mircea, surâzător, în pardesiu maron, cu fular alb de mătase, fercheş şi pudrat ca totdeauna.

— Uite, domnule, că a catadixit să mai dea şi pe la noi! făcu Rosmarin. Ei, bravo, mare onoare!

Mircea se simţi ofensat, dar se stăpâni şi, îmbrăţişându-i pe rând şi apoi dezbrăcându-se, nonşalant:

— Fiecare cu grijile lui... Am şi eu destule. Dealtfel ce ţi se pare aşa grozav, că nu-s nici cinci zile de când am dejunat aici?

— Cinci zile? urmă tatăl cu indignare potolită. Şi adică cinci zile e normal la tine să nu treci pe acasă? Stai în alt oraş ori te-au năpădit ocupaţiile?... Ehei, băiete, oi fi tu mare şi deştept, dar ce faci nu-i frumos şi nici cuviincios! Noi ca noi, tăcem şi te suportăm, dar lumea te vede şi te judecă şi, fii sigur, nu te judecă bine!

— Pisălog şi nedelicat ai rămas, ce să-ţi spun! răbufni tânărul. Nici n-apucă omul să intre că-l şi trăsneşti cu morala ta răsuflată! Una două, morală! Dar mai slăbiţi-mă, frate, cu morala şi cu sfaturile! Sunt bărbat şi...

Rosmarin întrerupse dispreţuitor:

— Bărbaţi ca tine...

— Evident! Ce să-ţi fac dacă tu priveşti lumea cu ochelarii de acum treizeci de ani? Lumea se schimbă, merge înainte. Altă viaţă trăim noi decât pe vremea ta. Trecutul a murit. Bat vânturi noi, dorinţe noi, obiceiuri noi. Sunt tânăr şi vreau să trăiesc! Tu ai vrea să fiu bătrân ca tine!

— Eu aş vrea numai să fii om de treabă! zise Rosmarin.

— Ai un dar să enervezi lumea cum n-am mai pomenit! strigă Mircea începând să umble de ici colo prin odaie.

Nimeni nu cutezase să se amestece în ciocnirea neaşteptată dintre tată şi fiu. Se uitau toţi consternaţi când la unul, când la celălalt. Acuma, făcându-se o pauză sacadată de paşii lui Mircea, Didina rosti înfricoşată:

— Vai de mine, ce Dumnezeu vă luarăţi aşa...

— Adevărat! zise Mircea căutând să se liniştească. Eu sunt de vină că-mi fac sânge rău pentru nişte baliverne pe care mi le-a servit de mii de ori cu aceeaşi delicateţă!

Se aşeză brusc la masă, între bunica şi Liana, şi întrebă cu altă voce, de o blândeţe încă forţată:

— Ce mai faci, matînă dragă? Bine, voinică, sănătoasă?

Apoi, fără să mai aştepte răspuns, adăogă în general:

— Mai bine spuneţi-mi, frate, ce-i cu sindrofia? Aţi lansat invitaţiile? Au răspuns toţi? O să fie destulă lume?

Întrebarea reuşi să risipească îndată tulburarea. Liana îi servi prompt o serie de lămuriri complectate copios de Didina şi chiar de Rosmarin căruia îi trecuse de asemenea necazul, fiind altfel om bun la inimă şi neluând în tragic mai ales discuţiile familiare.

— Ascultă, Liana, pe Gavrileştii i-aţi poftit? Vin? zise Mircea cu interes.

— Sigur! aprobă Liana. Am vorbit şi eu cu Nina şi abia aşteaptă dumineca de mâine!

Liana avu un surâs de complicitate. Gavrilescu era subdirectorul personalului în Ministerul Finanţelor. Fetele lui, Angela şi Nina, rămase de mici fără mamă, au crescut într-un exces de libertate şi le mergea faima c-ar fi stricate. Drăguţe, elegante, cochete, plăceau însă mult tinerilor. Cu Liana se aflau în vizită şi prietenie din şcoală, deşi ele n-au terminat liceul. Pe Angela o simpatiza mai puţin, considerând-o foarte ipocrită. Nici cu Nina nu legase adevărată intimitate până la destăinuiri. Mircea părea că o iubeşte mai de mult, poate de un an. Liana bănuia că e vorba de o iubire ajunsă departe şi că fratele ei şi-a luat casă în oraş în special pentru Nina. Se fereau amândoi de ea. Când l-a întrebat pe Mircea, a răspuns evaziv: e fată nostimă şi deşteaptă, îi face curte numai aşa, ca la toată lumea. Totuşi Nina a rugat-o odată să o ducă la Mircea, să vază şi ea cum se prezintă o garsonieră, fiindcă nu văzuse încă. Au şi fost împreună, curând după ce s-a instalat Mircea, şi Nina chiar s-a întins în glumă pe patul lui.

— Foarte bine! Foarte bine! repetă Mircea. Gavrilescu are pâinea şi cuţitul în minister, poate să şi ajute pe tata la nevoie, nu-i rău să ni-l apropiem!... Sper însă că vor fi destui băieţi tineri să nu se plictisească domnişoarele!

— Numai să nu dea ghes prea mult bătrânii tatii, că n-am scăpat până nu i-a invitat pe toţi, toată galeria de vechituri! zise Liana uitându-se râzând la Rosmarin, care dădu din cap şi mormăi:

— Noi cu bătrânii ne ajutăm, nu cu filfizonii!

— A, să nu uit! se grăbi tânărul. Ştii că am invitat şi pe Remus Oloman, ziaristul de la *Fulgerul,* trebuie să-l cunoşti din nume că scrie mereu articole în pagina întâi şi face şi literatură... E un băiat foarte simpatic. Vine câteodată şi pe la minister. A primit bucuros. O să sosim împreună şi aducem şi pe Coralia...

— Admirabil! se bucură Liana. Ce-ar fi să scrie şi la ziar despre ceaiul nostru!

Încetul cu încetul toţi se înviorară. începură a se aprinde speranţele, întâi timide apoi din ce în ce mai cutezătoare. Sindrofia era pretextul unei ample explicaţii cu viitorul. Conul de lumină de subt carcasa abajurului îi apropia mai mult şi parcă le cernea pe capete o pulbere de argint dându-le înfăţişarea unor naivi conspiratori împotriva destinului. Glasurile se înmuiau, se îndulceau, se contopeau într-o armonie de încredere mare. Şi Tinca, în bucătărie, horea cu foc un cântec de pe la ei, trăgănat şi plin de dor. O chema Floarea, dar Didina i-a schimbat numele când a angajat-o fiindcă avusese mulţi ani pe una Tinca şi se obişnuise cu ea. Era ardeleancă, de pe lângă Sibiu, şi a venit la Bucureşti să slujească numai ca să-şi strângă puţini bani şi pe urmă să se întoarcă acasă să se mărite. Didina o auzea acuma cântând dar nu se indigna, cum ar fi făcut altădată, ci se gândea înduioşat: „Săraca! Cine ştie ce-o fi şi în inima ei!“

Din obişnuinţă Rosmarin ofta mereu, dar pe faţă şi în cuvinte îi flutura adierea fericirii. Explica elocvent cum îşi

va apropia definitiv pe Gavrilescu. Dacă-l are sincer de partea lui, poate fi complet liniştit. Gavrilescu învârteşte toate chestiile de personal. Directorul nu-i iese din cuvânt niciodată. Ce zice Gavrilescu e sfânt. Şi ce lucru mare pentru el să declare ritos directorului şi comisiei şi, la nevoie, ministrului: „Rosmarin, trebuie să rămâi pe loc. N-a atins limita de vârstă şi chiar când va atinge-o nu ne putem lipsi de dânsul. E un funcţionar excelent... Dimpotrivă, ar merita o avansare, fiindcă locuri ar fi şi astfel ar avea cel puţin o mică satisfacţie pentru serviciile nepreţuite pe care le-a adus statului!”

Toţi erau de aceeaşi părere inclusiv Mircea şi Liana care, uneori, altfel credeau şi, cu cruzimea lor tinerească, i-o şi spuneau direct, că e funcţionar mediocru şi încurcă degeaba un loc ce s-ar cuveni unui băiat deştept şi bine pregătit, cum sunt atâţia azi fără slujbă. Mircea spera şi el că Gavrilescu îi va acorda bătrânului o mână de ajutor, ca să nu-l mai vază mereu tremurând de frica eliminării, şi - declară misterios că la urma urmelor Gavrilescu va trebui să se dea pe brazdă. Liana surise. Cât ar fi şi ea de fericită să ştie pe tatăl său liniştit! îngrijorarea lui întreţinea o permanentă tulburare şi amărăciune în casă. Numai aşa va putea şi ea să-şi prepare mai temeinic licenţa, să termine, să-şi găsească un post undeva şi pe urmă...

Didina şi bunica zâmbeau într-una. Bucuria li se aşternuse pe faţă ca o mască. Mulţumirea lor era să-i vază pe toţi mulţumiţi. Zbuciumarea lui Rosmarin n-o prea înţelegeau. Dacă îi dă o pensie bună, fără să mai muncească şi să se necăjească, fie şi mai puţin decât leafa, de ce se mai zbate? Nu îndrăzneau să-i spuie lui, să nu-l supere mai rău, dar între ele vorbeau şi nu se dumireau. Grija lor mai mare era pentru copii: Bebe să aibă ce-i trebuie şi să înveţe măcar cât să treacă clasa, Mircea şi Liana să se aşeze la casele lor, să-şi facă rostul în lume. De Mircea totuşi se sinchiseau prea puţin. Are slujba lui; când îi va sosi ceasul, îşi va găsi norocul. Băieţii se însoară acuma singuri, nici nu

mai întreabă pe bieţii părinţi. Pentru Liana însă aveau dese momente de panică. Lor, care s-au măritat la optsprezece ani, li se părea că o fată de douăzeci şi unu e aproape bătrână. Liana încă nu voia să vorbească serios despre căsătorie. îi plăcea să cocheteze, să fie curtată şi avea adoratori prea mulţi. Cei cu intenţii solide nu cutezau să se apropie de frică probabil că ar fi respinşi. Asta era durerea Didinei şi din pricina asta a şi mustrat-o de atâtea ori, fireşte în zadar.

Profitând de atmosfera caldă, Didina aduse vorbă şi despre viitorul fetei. Mult ar dori ea să aibă Liana norocul să ia un ofiţer. Nu există carieră mai bună ca milităria. Nici o ţară nu se poate fără armată şi armata va fi întotdeauna în fruntea tuturor. Orice criză ar fi, armata trebuie să primească drepturile ei la zi. Iar ofiţerul e respectat şi primit bine pretutindeni, şi la Palat, încât soţia unui ofiţer e ca o regină. Unde mai pui că are şi ordonanţă şi nu trebuie să se trudească cu servitoarele leneşe şi hoaţe, cum sunt toate...

Liana asculta, cu ochii în jos, cu coatele pe masă, cu fruntea sprijinită în palma stângă. în colţul gurii îi juca o frântură de surâs ironic. Proiectele mamei o amuzau. Tocmai ofiţer! Avea oroare de ofiţeri îi considera proşti, fuduli, bădărani şi goi. După un răstimp, ca să facă ceva, se ridică în picioare şi începu a strânge pachetele care rămăseseră pe masă.

Pe când subt abajurul trandafiriu speranţele şi planurile pluteau şi se legănau ca nişte fiinţe imateriale, alături, în bucătărie, pomi un bocănit metalic aspru şi sacadat, asemeni unor lovituri de ciocan. Întâi parcă nu le auzi nimeni. Cuvintele roze se înălţau şi ţeseau mereu pânza fermecată care învăluia toată încăperea într-o fâlfâire de visări şi taine.

— Tare-aş vrea să-ţi facem cât mai curând o nuntă frumoasă cum n-a mai fost în Bucureşti! continua Didina cu o figură atât de încântată că-şi recăpăta parcă toată

frăgezimea de odinioară. De-ar fi să cheltuim oricât, nu-mi pasă! Atâta ambiţie am şi eu!

— O, Doamne! oftă bunica de asemenea. Măcar de mi-ar îngădui bunul Dumnezeu să ajung şi eu ziua aceea, că mai mândră mireasă ca Liana noastră nici n-a fost de când e lumea lume!

— Şi dac-ar vrea Cel-de-Sus să fiu şi eu avansat până atunci, apoi să ştiţi că mă îmbăt! zise Rosmarin aproape solemn. Nu m-am îmbătat de nu mai ţin minte, dar atunci îmi dau drumul, uite-aşa!

Se făcu deodată o tăcere. Liana, în picioare, rămase nemişcată, cu privirea spre becul a cărui lumină îi scălda faţa şi-i cernea în păr sclipiri de aur. Inima îi bătea în piept în ritmul bocănitului de afară, încât loviturile se confundau în auzul ei, cum se confundau şi cu şoaptele mamei despre nuntă şi mireasă. în suflet însă i se filtra o nelinişte, vagă, stranie, pe care n-o putea alunga.

În tăcerea aceasta bocăniturile răsunau atât de puternic şi de strident că toţi le ascultară câteva clipe buimăciţi ca nişte zgomote din altă lume. Pe urmă, dezmetecindu-se, avură impresia că li se sfărâmă ceva în suflete şi că în cameră s-a lăsat subit un val de frig amorţitor. însăşi lumina parcă slăbise şi se spălăcise, devenind aproape cenuşie.

— Dar ce bate toanta aia acolo? întrebă Rosmarin cu un glas străin, continuând apoi din ce în ce mai furios: Tinco!... Tinco!...

În acelaşi timp Didina apăsă pe butonul perei ce atârna sub lampă. Ţârâitul nervos al soneriei se amestecă o clipă cu bocăniturile, încetând pe urmă amândouă. Servitoarea se ivi în prag.

— Ce faci tu acolo atâta gălăgie, fetiţo? o întâmpină sever Didina.

— Apoi coniţa a spus să pisăm întâi zahărul pentru tort — zise Tinca, liniştit.

— Ce să pisezi? strigă Rosmarin. Eşti o toantă!

— Ba, conaşule, eu nu-s de vină, că mojarul...

— Mojarul, mojarul! o imită Rosmarin mai mânios. Ce mojar, tâmpito?... Să nu te mai aud, înţelegi?».. Nici un mojar!... Nu vreau bocănituri şi scandal, ai înţeles?... Ai, ieşi afară!

— De, conaşule, dacă mojarul...

Tinca plecă bombănind, lăsând în urmă o dâră de tristeţe. Didina observă, vrând s-o scuze:

— Eu i-am spus să piseze zahărul şi nucile pentru tort, dar la şapte, nu acum... E toantă rău, n-ai ce să-i faci!

Apoi, îndulcindu-şi vocea, ca şi când ar fi căutat să reia firul de adineaori, urmă către Liana:

— Ei, ce zici tu, păpuşi ca mamii dulce? Te vedem curând mireasă?

Dar întrebările ei sunau acum fals şi sâcâitor. Liana se enervă:

— Mai lasă-mă-n pace, mămico dragă, cu ofiţerii tăi şi cu ordonanţele lor! Tu nu observi că ai ajuns ridicolă?... Ia mai bine să mă duc sus!

NOVEMBRE

1

Fereastra sufrageriei şi uşa marchizei erau deschise. D-na Rosmarin poruncise să rămâie aşa un sfert de oră, să se facă puţin curent ca să se primenească bine aerul în toată casa. Prima zi din novembre a fost frumoasă, însorită, dar friguroasă parc-ar fi prevestit o iarnă grea. Rosmarin, în jacheta-i neagră, îmbătrânită, rezervată pentru solemnităţi, se plimba prin hol, înfruntând vitejeşte aerul rece ce năvălea înăuntru, fiind însărcinat să închidă când va fi trecut sfertul. Pendula din salon bătuse adineaori şase. Deodată auzi glasuri şi paşi la poartă. Se zăpăci. Au şi început să sosească invitaţii? Ei au crezut că până la şase şi jumătate n-are să vie nimeni... în dormitor, cu uşa închisă, Liana se retrăsese numai acum câteva minute să se mai examineze puţin în oglinda cea mare, să-şi mai adaoge eventual un puf de pudră sau o licărire de roşu.

— Aide, unde sunteţi? strigă Rosmarin speriat. Voi n-auziţi?... Au venit!... Liana! Ieşi de-acolo să-ţi primeşti mosafirii!

Până să apară Liana, afară, pe treptele marchizei, răsună vocea lui Mircea:

— Stai, frate, nu vă alarmaţi că suntem noi!

Coralia Ionescu îşi făcu intrarea în marchiza împodobită cu plante, împrumutate de la d-na Raluca Gotcu, tocmai când ajunse acolo şi Liana.

— Să trăieşti, scumpa mea, prietena mea cea mai iubită şi mai încântătoare! ciripi Coralia, sărutând-o pe amândoi obrajii cu toată atenţia necesară ca nu cumva să-şi strice pictura buzelor, îndelung muncită, şi nici să nu lase vreo urmă de roşu pe figura Lianei. Eu îţi urez toate fericirile şi împlinirea tuturor visurilor tale de fecioară, din toată inima, şi tu ştii cât îţi sunt de sinceră! adăogă pe urmă mai cald, în vreme ce Liana murmura mulţumiri.

Trecură îmbrăţişate în hol. Liana îi spunea să nu-şi scoată încă mantoul, că hainele cucoanelor le ia servitoarea şi le duce în camera bunicii, unde stau mai bine şi la căldură. Din urmă o chema Mircea:

— Aşteaptă o secundă, Liana, să cunoşti pe prietenul Oloman!

Remus Oloman, tânăr, curăţel, cu ochelarii pe nas, se apropie şi sărută galant mâna albă întinsă spre el:

— Sunt fermecat, domnişoară!

Coralia se repezi la Rosmarin să-l hiritisească cu aceeaşi efuziune, deşi bătrânul părea că se posomoreşte ascultând-o, obiceiul lui când îl cuprindea emoţia. Mircea întrerupse abondenţa verbală a Coraliei ca să prezinte şi tatălui său pe Oloman. Pe urmă se retraseră în marchiză să-şi lepede pardesiurile. Remus, auzind felicitările insistente ale Coraliei şi neştiind ce rost au, se simţea nedumerit şi jenat

— Nu te uita la Coralia! îi spuse Mircea. Aşa-i ea, veşnic face exces de zel!

Îi explică scurt cum şi-a ales Liana ziua de întâi novembre pentru primul ei ceai din sezon. Totuşi Oloman regreta că n-a ştiut, altfel ar fi putut aduce şi el măcar o floare prin care să-şi exprime omagiul său modest unei domnişoare atât de adorabile. Avu grija să rostească mai tare regretul şi omagiul ca să audă şi Liana care se apropiase iarăşi de ei.

— Intenţia d-tale e cea mai frumoasă floare! zise Liana cu surâsul ei natural şi cu o intonaţie puţin teatrală.

Mircea îi lăsă singuri. Schimbară câteva amabilităţi. Liana mărturisi apoi că a citit vreo trei poezii de-ale lui

Oloman într-o revistă, dar activitatea de la *Fulgerul* nu i-o cunoştea; nu caută în ziare decât ştirile despre spectacole, politica n-o interesează deloc. El era mai măgulit de versuri; gazetăria o practică pentru pâine; are în cap un roman gata şi nu-l poate scrie din cauza gazetei care-i sechestrează toate energiile...

Vorbind, mai mult se examinau. Liana constata în sine că nu prea i-e simpatic. Ochii lui miopi parcă se ascundeau în dosul ochelarilor, la pândă, cu scăpărări aspre în lucirea artificial onctuoasă. îşi freca mâinile mereu, avea vocea mieroasă şi un zâmbet cenuşiu în colţurile gurii care-i subţia mai viu buzele. Părul castaniu moale, tuns aproape milităreşte, îi şedea pe cap lins ca o perucă. Ovalul figurii se ascuţea spre bărbie, iar pielea galbenă-sură părea unsă. în sfârşit o expresie în care timiditatea se îmbina cu îndrăzneala, de tinereţe care se sileşte din răsputeri să domine mizeria... Şi Oloman era cam stânjenit în faţa ei, oricât căuta să apară degajat. Privirea lui rătăcea grăbită de la buclele aurii, răzvrătite în ciuda artei coaforului de a le încătuşa cu fierul, până la piciorul delicat cu gamba fină şi elastică. Braţele ei goale aveau linii băieţeşti cu carnea tare, iar decoltajul adânc, exagerat poate înadins, lăsa să se întrezărească conturul sinilor liberi ca nişte capace de metal alb, mat, fierbinte. Se uită numai o clipă în ochii al căror albastru calm părea ameţitor şi îşi opri apoi privirea pe buzele încărcate de roşu, urmărind mişcarea lor cadenţată şi ascultând timbrul glasului, învăluitor ca o melodie de alt, fără să-i mai înţeleagă cuvintele. îi trecea mereu prin gând că fata asta are un parfum care te tulbură şi-ţi răscoleşte simţurile.

— Sper că vom deveni buni prieteni — zise deodată Liana, ca şi când i-ar fi pătruns gândurile. Numai un lucru te rog, foarte mult, să nu-mi faci curte!

— Şi eu care tocmai chibzuiam cum să încep! râse puţin atins Oloman. Dar cel puţin în taină îmi permiţi să te găsesc adorabilă?

— Vino mai bine să te prezint mamii şi bunicii!

În ochii tânărului răsări o străfulgerare de ironie.

„Bine a zis cine a zis — se gândi dânsul — că o femeie frumoasă nu e niciodată prea inteligentă!''

Între timp apăruse şi Didina, urmată de aproape de bunica şi Bebe. Tinca, gătită şi ea şi dichisită, alergase să închidă fereastra sufrageriei şi aştepta să ia haina Coraliei Stăteau în mijlocul holului, iar Coralia le vorbea despre Oloman lăudîndu-l cât e de talentat, ce frumos câştigă şi ce viitor strălucit are.

— Ei, ce-ţi spuneam? zise triumfător către Oloman care venea cu Liana. Am avut dreptate?... Ai mai cunoscut d-ta o floare superbă ca Liana?

— N-ai exagerat deloc, domnişoară! Dimpotrivă! răspunse tânărul cu o închinare ceremonioasă.

Rosmarin, cu mustaţa gălbenită de tutun, cu figura necăjită, asculta gânditor parc-ar fi meditat asupra unui referat complicat. Ca să se arate politicos întrebă şi el, cu un zâmbet care-i stătea ca o haină de împrumut:

— La ce jurnal scrii d-ta, dacă nu te superi? C-am înţeles că eşti jurnalist?...

— Sunt redactor la *Fulgerul*— pronunţă Oloman Mîndru, ofuscat că un subdirector de minister nu-i cunoaşte numele cu care semnează zilnic în pagina întâi a unui jurnal atât de răspândit.

— Bun jurnal, n-am ce zice! aprobă bătrânul cu mai mult suflet. Nouă acasă ne aduce ziaristul *Universul*, că s-a obişnuit soţia mea cu el din tinereţe. Dar la biurou îl citim cu toţii regulat, că numai aşa ne mai răcorim inima de hoţii ăştia care nenorocesc ţara.

— Atunci aţi observat numele meu... — insistă Oloman.

— Se poate, dar noi nu ne prea uităm la iscălitură, dacă înjură bine...

Bunica avea rezervat un fotoliu de onoare în salon, între uşa sufrageriei şi fereastră. îşi luă locul de acuma, înconjurată de celelalte femei, lăsând pe domni să discute

politică. Dealtfel Coralia chiar venise cu tolba doldora de felurite noutăţi pasionante. Era colegă de facultate cu Liana, de doi ani însă nu mai dăduse nici un examen. Fata cea mai mare a unui funcţionăraş sărac de la primăria Caracal, a debarcat în Bucureşti ca să se facă profesoară, să-şi scape părinţii de grija viitorului ei. Primul an a luptat cu mizeria, a urmat cursurile, şi-a trecut examenele. Pe urmă a capitulat în faţa vieţii. A căutat un serviciu şi a devenit secretara particulară a unui director de bancă fiindcă a fost fecioară. Astfel a ajuns să aibă un mic apartament cu chirie, toalete, blănuri şi câteva bijuterii. Pe lângă directorul bătrâior, care o iubea la date fixe, inima ci tânără dorea şi dragoste adevărată. Anul trecut Mircea i-a făcut o curte foarte pasionată după care totuşi au rămas buni prieteni... Totdeauna veselă, drăguţă cu toată lumea, incapabilă să supere pe cineva, căutând şi reuşind să spuie fiecăruia numai lucruri agreabile, era o fiinţă fără duşmani.

— N-aţi aflat nimic despre prinţesa Elena? zise ea cu importanţă. Cum să aflaţi dacă jurnalele nu îndrăznesc să scrie ori poate nici n-au voie?... Mie mi-a spus însă o persoană care e intimă cu un om de-al regelui...

Zvonurile în legătură cu Palatul stârneau pretutindeni o curiozitate extraordinară. Povestind cine ştie ce năzdrăvănie care circula, Coralia le cuceri interesul într-atâta că nici nu observară sosirea altor doi invitaţi, locotenentul Mitrofan Tănăsescu şi Iancu Petrescu, care se întâlniseră chiar în poartă şi intraseră împreună în marchiză.

— Mi se pare că suntem cei dintâi — şopti locotenentul puţin plictisit.

— Atât mai bine — murmură cellalt.

În vreme ce-şi lepăda mantaua şi baioneta, agăţându-le în cuier, Tănăsescu îşi morfolea nemulţumirea de-a fi ratat o intrare triumfală. Era din administraţie, cam plăpând şi puţintel ca statură, deşi purta tocuri înalte. Avea o frizură îngrijită meticulos, cu cărarea în dreapta, linsă şi pomădată,

mustăcioara spilcuită, eroică, neagră, şi o încredere mare în propriile-i însuşiri intelectuale pentru că citea multe ziare şi romane şi se ducea în fiecare săptămână la Teatrul Naţional, încât cunoştea toate piesele din repertoriu. Faţă de celelalte teatre afecta puţin dispreţ estetic, socotindu-le prea uşoare pentru dânsul, mai ales că nici nu făceau reducere militarilor, totuşi nu scăpa nici o revistă şi ştia pe dinafară toate cupletele lui Tănase şi romanţele de amor. Pasiunea lui teatrală nu era în legătură cu vreo aventură de culise. Băiat sărac şi calculat, solda îi comanda calitatea iubirilor. Scria însă piese de teatru şi avea terminate vreo cinci, toate istorice în multe acte şi tablouri. îşi schiţase un plan vast de a dramatiza toată istoria românilor într-o serie de tragedii care să slăvească virtuţile neamului şi să devie breviarul propagandei naţionale. Camarazii şi cunoscuţii ştiau toţi că e autor dramatic şi-l stimau. El însuşi se admira din plin şi se revolta în sine că Teatrul Naţional nu-şi înţelegea menirea şi nu i-a jucat încă nici o operă. Spunea deseori în lume, cu o modestie care credea că-i şade bine, că în literatură trebuie să ai răbdare până pătrunzi şi cita pe Ursache, de asemenea ofiţer de administraţie, care a dăruit României o piesă nemuritoare... Pentru cariera mondenă însă locotenentul Tănăsescu poseda şi darul de-a citi în palmă şi de-a ghici totdeauna o mulţime de lucruri în special cucoanelor.

Iancu Petrescu lucra la minister în aceeaşi cameră cu Rosmarin, ca subşef de birou. De vreo treizeci de ani, avea înfăţişarea posomorâtă şi necăjită, cum trebuie să fi fost Rosmarin în tinereţe. Etern înfricoşat de ziua de mâine, etalându-şi mereu grijile şi durerile, plângându-se necontenit împotriva tuturor, începând cu lumea şi sfârşind cu soarta, răspândea în jurul său o deprimare care îndepărta pe oameni în loc să-i procure compătimirea râvnită şi necesară ca o merinde. Altfel părea vânjos, bine hrănit, foarte grijuliu de sănătate, negricios, cu sprâncenele stufoase, cu ochii severi implorând totuşi milă. Se simţea

umilit că la vârsta lui şi cu studiile lui era numai subşef. Uitase că licenţa a trebuit să şi-o ia la Iaşi, fiindcă aici a fost respins de două orii că apoi trei ani a încercat să fac avocatură, înscris în barou şi convins de superioritatea cunoştinţelor sale juridice, şi că abia când l-a răzbit foamea s-a gândit să se facă funcţionar, fericit să găsească un locşor de impiegat cu leafă sigură.

Amândoi erau favoriţii bătrânilor, fireşte în vederea Lianei Subşeful se bucura de simpatia lui Rosmarin, pe când Didina prefera pe Tănăsescu. Bătrânul îl primi cu o efuziune neaşteptată din partea Iul Până să sosească Liana făcură cunoştinţă cu Oloman. După salutările de rigoare Iancu Petrescu se trase mai la o parte cu Rosmarin, vorbind despre de-ale slujbei, văitându-se de greutăţile vieţii şi compătimindu-se reciproc.

— Trebuie să te însori, Petrescule, ascultă-mă pe mine! zicea bătrânul cu un ton plin de milă care-i făcea bine şi lui şi interlocutorului său. Tu nu eşti ca alţii. Tu ai nevoie de un cuib, de o îngrijire mai bună, în fine...

Subşeful dădea din cap grav, îngândurat. îl preocupa şi pe el însurătoarea de la care spera o îndulcire a vieţii. Dorea o fată foarte frumoasă, cu bani mulţi şi cu protecţie mare. Se credea simpatic şi cuceritor, numai că vrea el, cu o situaţie socială şi perspective de viitor încât să-şi poată permite a aspira la o partidă strălucită. Liana îi plăcea deşi ea nu i-a arătat niciodată vreo atenţie deosebită. înţelegea că Rosmarin i-ar da-o bucuros şi era sigur că pe ea ar cuceri-o el repede dacă ar fi nevoie. Dar mai şovăia. Visa ceva mai bun. Rosmarin nu-i putea oferi nici o zestre demnă de aşteptările lui, nici mai ales vreo protecţie pentru carieră... Se făcu a nu pricepe aluziile şi răspunse parcă Rosmarin n-ar fi avut fată de măritat:

— Desigur! Viaţa de holtei ajunge să te enerveze când eşti om serios şi cinstit şi muncitor ca mine care nu cunosc decât biuroul şi casa... în vremea de azi însă trebuie să bagi

bine de seamă căci fetele sunt atât de pretenţioase şi de stricate...

— Fete bune se găsesc, Petrescule— murmură Rosmarin. Numai să ştii să le descoperi şi să le alegi dintre cele multe...

Întoarse capul instinctiv după Liana care, în mijlocul salonului, stătea cu palma întinsă spre locotenentul Tănăsescu, ciripind şi insistând:

— Spune-mi repede cu cine am să mă mărit, dar acuma, înainte de-a veni invitaţii, ca să nu-mi fie ruşine dacă-mi spui ceva rău!

— Duduiţă dragă, cum să-ţi ghicesc eu rău d-tale când d-ta eşti ca un crin pe care numai soarele l-a sărutat? zise locotenentul dulce şi tare ca să fie auzit şi admirat de toţi.

— Se vede că eşti poet! reluă Liana cu uşoară ironie în glas şi cu o privire conspiratoare spre Oloman care se afla lingă ei. Nu poţi scoate o vorbă fără să fie un compliment. Dar vezi că eu nu mă mulţumesc cu complimente. Vreau să-mi spui numaidecât viitorul!... Tot, tot!

Remus Oloman surâdea cu o superioritate zdrobitoare. Tănăsescu apucase mina stingă a Lianei, o ridicase puţin şi examina atent palma, plecat asupra ei, parc-ar fi vrut s-o sărute. După câteva clipe însă zise mai încet, aproape suspinând:

— Ai o mână delicioasă, domnişoară, cu nişte linii foarte interesante care ar merita să fie studiate de un chiromant mai priceput ca mine.

— O, o, alte complimente!

— Deloc! făcu locotenentul şi, plecându-se mai tare, continuă misterios:

In orice caz aş fi în stare să pariez că nu vei fi prea fericită în iubire sau cel puţin vei avea de suferit din cauza iubirii!

— Iubirea fără suferinţă nici nu e iubire! observă Oloman sentenţios.

2

D-na Raluca Gotcu fu primită mai ceremonios de toată familia ştiindu-se că asta o măguleşte. Văduva unui avocat cu clientelă şi fost senator, a cunoscut timpuri de bogăţie şi lux. Acuma trăia într-o odăiţă cu antreu, în vecini, în mare mizerie. Păstra din epoca ei de strălucire, ca nişte trofee glorioase, rămăşiţe de mobilă şi plantele pe care le împrumuta cunoştinţelor la ocazii, cum le-a împrumutat azi familiei Rosmarin. Deşi clienta fondurilor de milă de pe la diferite ministere şi eforii, exploatând cât putea amintirea răposatului, avea o energie mândră prin care impunea tuturor. Era cam de seama bunicii, dar nu voia deloc să îmbătrânească. încerca să-şi ascundă vârsta purtând perucă neagră şi fardându-se ca o domnişoară încât astfel părea mai bătrână. Iubea jocul de cărţi cu patimă dârză în speranţa că are să se procopsească odată şi odată, cu toate că pierdea mereu consumându-şi uneori chiar pâinea de a doua zi.

— Ai auzit despre Gotcu? întrebă pe Oloman când îi fu prezentat ca ziarist. Ei, atunci să ştii că eu sunt văduva lui Gotcu, uite aşa cum mă vezi!... Am ajuns săracă fiindcă bietul bărbatul meu a fost cinstit Foştii lui secretari sunt azi miniştri, iar văduva lui de-abia are cu ce să-şi ţie zilele Iacă, asta e dreptatea în

România!... Ministrul de finanţe, stăpânul lui Rosmarin, în casa mea şi-a făcut ucenicia...

Până să isprăvească d-na Go teu obişnui ta-i ieşire împotriva nerecunoştinţei societăţii româneşti faţă de oamenii mari ai ţării. Liana alerga să primească pe soţii Buta care apăruseră în marchiză.

— Vai, ce toaletă superbă! zise Liana îmbrăţişând pe d-na Buta. Şi-ţi vine admirabili... Unde ai făcut-o?... La tine, la şcoală?

Agripina Buta era maestră de rufărie la o şcoală profesională şi soţia unui contabil pe care îl dispreţuia şi-l ţinea subt papuc pentru că avea leafă mai mică decât ea.

— Da, scumpa mea— răspunse d-na Buta foarte languros. îţi place? într-adevăr, se fac acuma la noi nişte lucruri drăguţe de tot. Avem o maestră nouă, eminentă, diplomată de la Paris. Dacă vrei să-ţi comanzi ceva... (Continuă deodată cu glas acru, cu faţa strâmbată, către soţul ei care se aranja liniştit fără să asculte:) Anghele, ţine, frate, mănuşile şi pune-le în pardesiul tău! Nu ştii că eu n-am buzunare? Ce Dumnezeu eşti aşa de nedelicat? (Reveni cu glasul dulce de adineaori la Liana:) Vai, scumpa mea Liana, cât sunt de fericită că te văd! Nu-ţi închipui ce dor mi-a fost de tine! Sunt două săptămâni de când...

Era romantică, iubea versurile şi visa să fie iubită de un poet. Avea cincizeci de ani, cu şapte mai mult ca Buta, părea însă mai tânără ca el. Îşi cheltuia toată leafa pe rochii şi parfumuri, băi de aburi şi masagii... Când cunoscu pe Oloman, exclamă mişcată:

— Ah, Remus Oloman!... De la *Fulgerul*?... Ce frumos scrii! Ce stil, ce imagini! Câtă energie!... Vai, ce bine-mi pare că am plăcerea să cunosc un scriitor atât de tânăr şi de talentat!

Oloman fu agreabil surprins de explozia aceasta de admiraţie. Trase cu coada ochiului după Rosmarin care însă continua colocviul cu Iancu Petrescu, aproape indiferent de restul lumii.

— Doamnă, sunteţi prea amabilă! murmură tânărul frecându-şi mâinile.

Agripina îl luă îndată deoparte să vorbească literatură. Era încântată că avea ocazia să se întreţie cu un om subţire care poate să-i aprecieze calităţile intelectuale.

Rosmarin părăsi brusc pe subşeful de birou şi se repezi spre marchiză unde zărise pe Constantin Alistar care tocmai intrase.

— Bine-ai venit, dragă Costică! făcu Rosmarin cu faţa inundată de bucurie, scuturând mâna noului venit şi ajutându-i înfrigurat să-şi scoată pardesiul.

— Bine v-am găsit, Alexandre! zise Alistar cu o privire spre interiorul casei. Aveţi lume multă?

— Este, a început să sosească — răspunse bătrânul Ce bine-mi pare c-ai venit, Costică! Poftim! Poftim Liana, vino!... Uite pe Costică!

Alistar sărută pe rând amândouă mâinile Lianei, suspinând:

— A, tinereţe, tinereţe!... De ce n-am câţiva anişori mai puţin să-ţi pot face curte cu oarecare şanse?

— De ce nu încerci totuşi, domnule Alistar? râse Liana. Ce contează anii? Nu ştii că fetele de azi preferă pe bărbaţii maturi? Iar d-ta care mai eşti şi neînsurat...

— Ai o fată adorabilă, Alexandre! Adorabilă! zise Alistar radios.

Liana îl luă de braţ şi-l duse să-l prezinte lumii Rosmarin se ţinea după ei cu aceeaşi bucurie cenuşie. Alistar era director general şi fusese numit de curând directorul mişcării fondurilor. A început cariera împreună cu Rosmarin, însă a avut şi diplome şi noroc. Deşi aproape de aceeaşi vârstă, Alistar părea mult mai tânăr. Se îmbrăca cochet. Veşnic ras şi pudrat, păstra o elasticitate în ţinută care-i dădea o înfăţişare de cuceritor profesional. îi şi plăceau femeile, şi mai ales variaţia. Totdeauna se afla încurcat în vreo aventură |de amor, plângându-se că din pricina lor a rămas burlac, îşi încerca norocul oriunde se ivea prilejul. Chiar acuma venise mai mult pentru Liana decât pentru vechiul său coleg Rosmarin. Prinsese undeva o şoaptă că fata n-ar fi tocmai cuminte şi s-a gândit să arunce o vorbă, iar dacă se nemereşte, atât mai bine. O cunoştea de când era mică. Frecventa foarte rar casa. Cu doi ani în

urmă a văzut-o domnişoară şi i-a rămas în amintire, fără speranţă.

După ce făcu ocolul camerelor şi schimbă câte-o gentileţe cu toţi, Alistar se întoarse la Rosmarin:

— A propos, să nu uit, Alexandre! Vino într-o zi d-astea pe la mine, fie la birou, fie acasă, că am să-ţi comunic ceva confidenţial, ceva ce ştiu că te interesează... Dar nu amâna! Dacă nu poţi tu, trimite pe Liana...

— Ba viu eu, Costică, se poate? se grăbi bătrânul. Cum să nu viu. Chiar mâine viu, Costică... Dar de ce nu-mi spui mai bine acuma şi mă laşi să mă perpelesc? Trecem un moment în dormitor sau în sufragerie şi...

— Lasă, monşer, nu putem vorbi lucruri serioase când e atâta lume. Vii mâine şi discutăm pe îndelete!

Se duse spre marchiză unde Liana se îmbrăţişa cu Nina şi Angela sosite atunci împreună cu tatăl lor. Rosmarin îl auzi exclamând vesel:

— Ce buchet de fete frumoase!

„Ce-o fi vrând să-mi spuie?” îşi zise bătrânul cuprins de toate îngrijorările. „Bine nu, desigur, că de era vorba de ceva plăcut îmi spunea acuma...”

Alistar era în relaţii mai apropiate cu Gavrilescu, mânca deseori în casa lui şi făcea curte fetelor mai în glumă, mai în serios, după împrejurări şi fără nici un rezultat cu toate că amândouă îşi permiteau faţă de dânsul toate intimităţile.

— Liana dragă, să ştii că am venit hotărâtă să dansez la desperare! strigă Angela. Sper că vor fi destui tineri...

— Din moment ce mă vezi pe mine poţi fi liniştită! glumi directorul.

— D-ta eşti dansator mediocru! interveni Nina. Numaidecât oboseşti...

— Pe cine nu eşti tu în stare să oboseşti, diavoliţă drăguţă!

Anibal Gavrilescu îşi sufla nasul cu zgomot de trâmbiţă. Scund, grăsun, avea ochii blânzi şi figura luminată de o bonomie comunicativă. Şi-a iubit nevasta atât de mult că

nici azi, după cincisprezece ani, nu poate vorbi de ea fără să i se umple ochii de lacrimi, mai cu seamă că a murit din facere şi se simte într-un fel şi el vinovat de pierderea ei. La fel îşi iubeşte fetele şi le răsfaţă, permiţându-le şi iertându-le orice numai să fie ele mulţumite şi fericite. Ele îi răspund cu o dragoste capricioasă, lipsită de respect şi nu se sfiesc a-l socoti mai mult prost decât bun.

în vreme ce Mircea se ocupa de Nina, iar Alistar însoţea pe Liana şi Angela, Rosmarin conduse pe Gavrilescu la cucoane, străduindu-se să fie vesel şi nereuşind deloc, muncit cum era într-una de spaima celor ce avea să afle de la Costică.

— Ascultă, Anibalule! strigă d-na Gotcu stând parcă pe spini în aşteptarea pocherului Astă-seară eşti clientul meu! Am o poftă nebună să-ţi iau nişte franci.

— Coană Raluco, eu sunt gata oricând, ca cercetaşii! declară Gavrilescu, sărutându-i mâna. Cavalerul d-tale pe viaţă şi pe moarte!

D-na Gotcu îl simpatiza deosebit şi glumea cu dânsul şi pentru că era totdeauna vesel, dar mai cu seamă pentru că juca larg, boiereşte şi nu se supăra când pierdea.

— Vezi, ai grije să facem o masă serioasă! insistă bătrână. Ia-l şi pe domnul ăsta, cum îi zice, că i-am scăpat numele, care e cu mişcarea fondurilor...

— Numai să-l lase fetele— se îndoi Didina. Uite cum l-au înconjurat şi el cum se răsfaţă între ele! Coralia nici n-a avut răbdare să-şi termine povestea...

— Toate femeile au un miros special pentru mişcarea fondurilor, vorba coanei Raluca — zise Gavrilescu râzând cu poftă.

— Bine, bine, dar deocamdată vezi de al patrulea! reluă d-na Gotcu cu gândul numai la cărţi. Caută pe cineva care...

— Ce să mai caut? Luăm pe prietenul Alexandru!

— Fugi de-aci, domnule! Vrei să-mi tragă rău? Nu vezi ce mutră face de parcă l-ar durea măselele?

Toţi râseră, inclusiv Rosmarin. Numai Didina, deşi făcea şi ea haz, se simţea atinsă că lumea râdea pe socoteala bărbatului ei şi ţinu să explice:

— El a fost totdeauna serios şi potolit. Aşa e firea lui.

Pe urmă Rosmarin rămase câteva minute singur cu Gavrilescu. Socotea momentul potrivit să abordeze chestia care îl durea, dar nu ştia deloc cum ar începe fără să pară lipsit de tact. în sfârşit Gavrilescu rupse tăcerea întrebând ca să zică ceva:

— Altfel ce mai noutăţi, ce mai faci. Alexandre?

— Apoi noutăţile la tine sunt, că tu eşti tartorul cel

mare — răspunse Rosmarin bucuros că astfel Gavrilescu însuşi i-a deschis calea. Umblă iar fel de fel de zvonuri că la întâi ianuarie se vor face suprimări şi scoateri la pensie...

— După zvonuri să nu te iei niciodată! zise Gavrilescu evaziv.

— Nu, fireşte, dar vorba ceea, unde nu e foc nu iese fum — urmă bătrânul căutând să zâmbească. Şi omul, când se ştie ameninţat, începe să aibă frică şi de umbra lui.

— Desigur, desigur— murmură cellalt cu ochii după Nina care, între Mircea şi subşeful de birou, asculta cu mici izbucniri vesele proorocirile ce i le citea în palmă locotenentul Tănăsescu.

— Eu tocmai la tine mă gândeam să te rog frăţeşte să ai grije de soarta mea... Nu ştiu ce-or fi având bandiţii ăştia cu mine de nu mă lasă să-mi sfârşesc cariera liniştit? Că eu harnic sunt, priceput sunt de mă cunoaşte tot ministerul... Tu poţi, dacă vrei, să mă serveşti. Să le spui, uite cum e cazul cu Rosmarin, de ce să-l nedreptăţim pe bietul om...

— Măi Alexandre, crede-mă, zău, n-am nici o putere!

— Spune mai bine că nu vrei să mă serveşti — zise Rosmarin, abătut, lăsând capul pe piept. Toată lumea ştie că tu învârteşti lucrurile la personal...

— Dacă nu vrei să mă crezi — făcu Gavrilescu deodată mai cald, privindu-l cu ochii umezi. Poate că şi eu sunt ameninţat, dar nu-mi amăresc inima ca tine. Nici directorul

nu are putere. Ministrul cu secretarul general taie şi spânzură, pe noi nici măcar nu ne întreabă. Asta e realitatea. Alexandre dragă!

— Barem să fiu prevenit din vreme, să-mi pot căuta vreun sprijin undeva — bolborosi Rosmarin fără speranţă.

— În privinţa asta să fii sigur. Alexandre, să n-ai nici o îndoială!

— Asigurarea era sinceră, dar pe Rosmarin nu-l mai liniştea. în sine îşi spunea că Gavrilescu ar putea să-l ajute şi nu vrea, cine ştie din ce cauză. Se eschivează ca să nu-şi ia nici un angajament. Parcă ministrul, oricât ar fi de hain, face ceva fără să ceară avizul lui care e cel mai vechi la direcţia personalului şi cunoaşte pe toţi funcţionarii? Nu vrea şi nu vrea. S-a terminat. Cel puţin a clarificat situaţia. Instinctul lui nu-l înşeală niciodată. N-a avut încredere în Gavrilescu şi s-a ferit de dânsul oricât lumea zicea că e om bun şi săritor. Cine zâmbeşte mereu, tăinuieşte ceva în suflet.

— Ce complotaţi, bătrânilor? întrebă Alistar apropiindu-se de ei mulţumit.

— Ei, despre de-ale vieţii — zise Gavrilescu revenindu-şi brusc, cu glasu-i obişnuit vesel şi cu veselie în ochi. Tu cu fetele, noi cu necazurile.

Directorul întâlni privirea mohorâtă a lui Rosmarin. Surâse şi cu un gest de nepăsare:

— Mai lăsaţi încolo necazurile că viaţa nu e chiar aşa de rea!

Rosmarin tresări. Glasul, surâsul, privirea lui Costică, mai mult decât cuvintele lui, parcă voiau să-i spuie: fii liniştit, Alexandre, e bine. îi trecu prin minte să-l întrebe acuma ce anume are să-i comunice. Se abţinu. A refuzat adineaori. De ce să-l mai supere când i-a dat a înţelege acuma că nu e vorba de nimic rău. Altfel cum i-ar fi propus să meargă fata dacă nu poate el? Dacă ar fi o veste rea, nu s-ar fi oferit să i-o transmită prin Liana. E doar om delicat şi simţitor... Se învioră şi-şi compuse o figură încântată zicând:

— De, Costică, de...

în acelaşi moment Remus Oloman oprea pe Liana care pornise spre marchiză unde intraseră alţi invitaţi:

— Domnişoară, fie-ţi milă de mine şi scapă-mă de cucoana cu literatura că mă omoară!

— A, Agripina? zise Liana. Ce nenorocire!... O secundă, să văd cine a mai venit!

3

— Dragă Liana, noi ţi-am adus un mosafir nepoftit! N-am putut scăpa de el, atâta a insistat să-l luăm... Dacă te încurcă, dă-l afară tu ca să se înveţe minte, că noi n-am fost în stare!

— Vai, dar îmi f ace chiar plăcere! Un dansator e totdeauna...

Se întrerupse scurt. D-na Leliţa Antonescu intrase în marchiză în timp ce soţul ei, maiorul de cavalerie, încă pe scară, spunea unui ofiţer mai tânăr:

— Hai, domnule, treci înainte că tu eşti nou aici, să nu ţinem uşa deschisă!

— Numai după d-voastră, domnule maior!

După ce se închise uşa, maiorul Cosma Antonescu zise familiar Lianei:

— Uite-l, duduiţă!... Pedepseşte-l, iartă-l, fă ce vrei cu el!

— Locotenent Dandu Victor din aviaţie — se prezintă tânărul, plecându-se.

— D-ta? se miră Liana cu un surâs puţin confuz. Cavalerul care m-a urmărit aseară până în poarta casei?... Ei, dacă ai venit...

Îi întinse mâna şi trecu în hol cu Leliţa, lăsând pe cei doi ofiţeri să se dezbrace. Maioreasa era tânără, măritată

numai de un an, drăguţă, deşi mai înaltă cu aproape un cap decât Liana şi voinică şi vânjoasă ca o amazoană. Se potrivea cu bărbatul ei, mare, spătos, umeros. Îl iubea nebuneşte şi era geloasă pe toate femeile, convinsă că toate îl adoră şi sunt gata să i-l răpească dacă nu-l va păzi bine. Nu se clintea niciodată de lângă el, fiind în stare să-l însoţească şi la cazarmă. Prietenă bună din şcoală cu Liana, nici în ea n-avea încredere deplină mai ales de când Muţu i-a spus odată că fata lui Rosmarin e foarte nostimă. A fost încântată când Dandu a rugat-o să-l ia la sindrofie. Cel puţin Liana va fi mai ocupată şi nu se va putea uita la Muţu. Totuşi îi plăcea să fie admirată şi curtată de bărbaţi sperând şi nereuşind să facă gelos pe Muţu.

Maiorul intră gălăgios, jovial, cum îi era felul. Leliţa se agăţă îndată de braţul IUL în urma lor, locotenentul aviator, cu un buchet de liliac alb în mână, se apropie de Liana şi-i întinse florile puţin stângaci:

— Domnişoară...

— Eşti drăguţ, îţi mulţumesc— murmură Liana.

Era într-adevăr încântată. Adora florile, iar liliacul alb era floarea ei favorită. De unde va fi aflat? I-a spus desigur Leliţa... Numai el a avut o atenţie delicată. Se uită în ochii lui. Negri, sprâncenele pronunţate. O lucire moale, umedă, parcă intimidată... Aseară nici nu l-a văzut bine. Ca să nu o ia drept încurajare. Dealtfel era în civil şi hainele civile îl dezavantajau încât părea mai curând un funcţionăraş comercial în căutarea unei aventuri galante. Uniforma albastră-cer îi dădea o înfăţişare bărbătească, oricât nu-i plăceau ei în general uniformele.

— Acum trebuie să te prezint, nu-i aşa? zise Liana îndată simplu înăbuşind în mod natural uşoara emoţie stârnită de bucuria florilor.

Îl duse întâi la maică-sa şi la bunica. Ele îl observaseră de când a intrat.

— Vai, ce frumos liliac!... Dumnealui ţi l-a adus?... Foarte gentil! bâigui Didina cu mare satisfacţie.

Liana găsi complimentul mamei excesiv. Nu voia ca tânărul să-şi închipuiască mai mult decât merita atenţia lui.

— Întâi să ne debarăsăm de flori— zise ea către Dandu.

Le puse într-un vas. Locotenentul căuta să-i fie de ajutor. Vrând totuşi sănu-l ofenseze cumva, Liana rupse un fir şi şi-l potrivea în corsaj.

Didina îi sorbea pe amândoi cu priviri lacome:

— Foarte frumuşel băiat!... Şi ce atent! Auzi, liliac alb acuma, în plină toamnă! Trebuie să-l fi costat o groază de parale... Degeaba, gentili şi bine crescuţi ca ofiţerii nici nu sunt alţii!

Maiorul Antonescu începuse să povestească lui Alistar cum a ajuns să aducă la sindrofie pe Dandu. Mai înalt ca toţi, vorbind cu glas tare parc-ar fi comandat divizionul său, cel dintâi în regiment, la o inspecţie, cu un umor comunicativ, se făcea ascultat de toată lumea. Tineretul se adună în jurul lor spre bucuria Leliţei care era fericită că Muţu al ei are aşa de mari succese mondene încât toţi o invidiază. Remus Oloman zâmbea ironic şi plictisit că el, personagiu cu nume cunoscut de o ţară întreagă, rămânea pe planul al doilea până şi faţă de Dandu un ofiţeraş cu care se găsea într-un fel de prietenie de cafenea fără să-l preţuiască şi care aici devine interesant din pricina unei obrăznicii destul de comune.

— Şi cum zic — reluă maiorul ca să auză începutul şi ceilalţi — ne pomenim după masă, când tocmai eram la cafea, cu Victoraş. „Ce-i cu tine, băiete?'' „Am venit, domnule maior, zice, să vă iau la un film foarte frumos...” Noi fuserăm aseară la cinematograf, totuşi ne-am fi dus că Leliţei îi place grozav şi ar fi în stare să vază şi cinci filme pe zi dacă am avea timp şi bani. Dar, zic, nu se poate, că suntem invitaţi la un ceai cu prelungire la o prietenă foarte bună a nevestei mele, d-şoara Rosmarin... ;,Care stă în Transilvaniei 33?” zice el. ',Da, în Transilvaniei... O cunoşti?” „Nu, dar...” „O fată nostimă de tot” zic eu.

Leliţa, parcă muşcată de şarpe, îl strânse de braţ.

— Ce-i dragă? se întrerupse maiorul De ce mă ciupişi?

— Eu? roşi Leliţa. Ţi s-a părut...

— Ei, şi din una din alta— urmă maiorul— ne spuse băiatul ce-a păţit, cum s-a agăţat aseară pe Calea Victoriei de o domnişoară, cu toate că el nu are asemenea obiceiuri, cum s-a ţinut după ea şi a pisat-o până acasă, cum fata nu răspundea nimic şi grăbea pasul cum i-a închis poarta în nas... In fine!... Întâmplare!... A stat în faţa casei, s-a mai învârtit. „Trebuie să aflu, zice, dne-o fi?" Atunci iacă o servitoare. „Cine şade aici?" „Un boier." „Nu ştii cum îl cheamă?" „Ba ştiu. Rosmarin". „Rosmarin... Dar o domnişoară nu şade aici?" „Cum nu, şade şi e tare frumoasă. E fata dumnealor..." Ce să vă spun? Râdeam cu Leliţa de ne prăpădeam. Când colo, ce se gândeşte Victoraş? „Domnule maior, trebuie să repar bădărănia asta cu orice preţ. Vă rog să mă luaţi şi pe mine la ceai, să cer scuze d-şoarei Rosmarin." C-o fi, că nu se face, că ce-or zice oamenii... Pe urmă Leliţa zice hai să-l luăm, că Liana e fată inteligentă şi are să facă haz...

Ascultătorii se aşteptau la o poantă sau măcar la o întorsătură de râs. Se risipiră. Singur locotenentul Tănăsescu se crezu obligat, fiindcă vorbise maiorul, să-şi exprime admiraţia printr-o exclamaţie entuziastă.

— Superb!... Aveţi un dar de-a povesti, domnule maior, fenomenal!

— Stai, să vezi acuma alta, mai bună! strigă maiorul Antonescu, umflându-şi pieptul, ca să atragă iar lumea.

Grupul se refăcea însă acuma în salon în jurul lui Oloman. După decepţia cu maiorul, se căuta ceva mai interesant. D-na Buta, vrând să mai intelectualizeze conversaţia, atacă din nou pe Remus cu literatura. Tânărul se codea. I-a bătut capul destul lingereasa asta în patru ochi cu părerile ei literare. El avea credinţe estetice revoluţionare, reclama mereu, chiar în articole de umplutură din *Fulgerul,* revizuirea radicală a valorilor, destituirea atâtor genii false de pe soclurile pe care s-au cocoţat prin indulgenţa unei

critici complice şi a publicului nostru fără educaţie artistică serioasă. Dintre contimporani nu recunoştea decât vreo trei, patru şi încă cu rezerve. Era campionul tinerei generaţii care va regenera nu numai literatura ci întreaga înfăţişare a României... Cum să vorbească el serios de literatură când oamenii nu doresc decât să-şi petreacă vremea mai agreabil până se va servi ceaiul şi va începe dansul sau jocul de cărţi? Totuşi, fiindcă adunarea lumii în jurul lui îl măgulea, crezu să aibă mai mult răsunet lăudându-şi jurnalul *Fulgerul* şi pe directorul sau Pantelimon Răcaru despre care afirma emfatic că ar fi cel mai bun ziarist, afară de Arghezi.

— Cine? Poetul Arghezi?... O, e aşa de drăguţ! întrerupse Agripina siropos. Am citit nişte poezii de Arghezi în *Adevărul literar,* că sunt abonată şi le-am găsit delicioase!

Pe Oloman, arghezian fanatic, astfel de elogiu îl jicnea ca o lovitură de cuţit Stăpânindu-şi însă furia, spuse mai răspicat:

— Da, doamnă, Arghezi e cel mai mare poet, cel mai mare prozator şi cel mai mare ziarist dintre bătrâni!

Nemulţumit să fie ascultat numai de Tănăsescu, maiorul se apropie întrebând:

— Cum ai spus? Argezi?

— Arghezi! repetă Oloman ţâşnind dureros căci Antonescu pronunţase Arjezi, şi adăogă ironic: L-aţi citit cumva?

— Nu, domnule — răspunse maiorul Antonescu sfătos şi aproape mândrindu-se. N-am timp de versuri. Cât sunt eu de ocupat! Nevastă-mea citeşte romane, că ea e liberă... Eu jurnalul, ca să aflu ce se petrece în lume... Â propos, fiindcă vorbeai de ziarişti, ascultă-mă pe mine: or fi ei buni şi Arghezi al d-tale şi alţii, dar pe Răcaru nu-l bate nimeni!

— Mă rog, părerile sunt libere— mormăi tânărul deconcertat şi intimidat. Dealtfel tocmai de la Răcaru am pornit...

— Răcaru, da, ştie să scrie! continuă maiorul fără să se mai uite la Remus, cu o însufleţire strălucitoare. Scrie, domnule, şi înjură de ţi-i mai mare dragul. Nu i-e frică nici de rege. Şi pe rege l-a luat de câteva ori, mai fin, fireşte, dar l-a atins. Şi n-a îndrăznit nimeni să-l tragă la răspundere. Dacă-i tare?... încearcă şi Arghezi al d-tale să-l imite — degeaba, nu poate scrie ca Răcaru, n-are savoarea lui!... Spun unii şi alţii că-i necinstit, că-i şantagist, că a făcut avere, moşii şi palate din înjurături. Eu nu cred. Sunt calomnii de-ale celor pe care i-a dat în tărbacă î... Eu, dacă aş avea putere, l-aş face prim-ministru! Pe onoarea mea *l* Numai unul ca Răcaru ar fi în stare să introducă ordinea şi cinstea în ţara asta!

Când sfârşi maiorul, rămase o lungă tăcere. Oloman rumega în gând o replică violentă să distrugă definitiv pe cavaleristul idiot care se amestecă şi în gazetărie. Chibzui însă că n-ar fi politicos să provoace vreo altercaţie. în fond el îi admiră pe amândoi încât e numai chestie de nuanţe. Şi la urma urmelor de ce să se certe el cu oameni străini, simpli burghezi, pentru Arghezi care e mare, negreşit, dar niciodată nu i-a mulţumit pentru atâtea articole arhielogioase, ba se face că nici nu le-a citit; pe când de la Răcaru mănâncă o pâine şi, dacă eventual ar afla că l-a criticat, răzbunător cum e, i-ar face cine ştie ce măgărie. Spre norocul lui, d-na Buta interveni dulce:

— N-ar fi mai bine să lăsăm politica şi să ne Întoarcem la literatură?

— Eu mi-aş permite să propun un intermezzo de dans! zise Dandu timid, uitându-se la Liana care încercă să-l potolească:

— Ai răbdare numai câteva minute! Întâi să luăm un ceai şi...

Se născu o controversă. Tinerii, în cap cu d-şoarele Gavrilescu, cereau să se amâne mâncarea şi să înceapă dansul. D-na Gotcu aprobă cu adaosul însă că ar putea să se învârtească şi un pocher între timp. Didina, desperată,

repeta intr-una că imediat se va servi gustarea. Doamnele, care ştiau din experienţă ce înseamnă să grăbeşti pe o gospodină, cum i se încurcă toate socotelile, sfătuiau pe toţi să fie liniştiţi şi să aştepte ordinele stăpânei casei.

în acest timp locotenentul Dandu intră în tratative laborioase cu Bebe care era însărcinat cu dirijarea gramofonului şi a aparatului de radio. Încântat şi emoţionat că poate sta de vorbă cu un aviator, micul sportiv dădu drumul unui disc. Peste grupul în controversă se ridică ispititoare melodia celui mai nou tango. Tineretul izbucni în aplauze, acoperind văicăreala d-nei Rosmarin către bunica:

— Of, Doamne, Doamne, uite-aşa mi se strică toate rosturile!

Aviatorul alergă spre Liana. Până să ajungă la ea, directorul Alistar îi înconjurase talia şi pornise în ritmul lent voluptos al dansului.

— Şi eu care numai pentru d-ta am corupt pe Bebe! zise Dandu urmărindu-i plouat.

— Ţi-am luat-o înainte, căpitane! făcu Alistar triumfător. Norocul meu! Ştii, nu e pentru cine se pregăteşte!

— Du-te acuma şi invită pe Angela, repede, să nu ţi-o ia altcineva! spuse Liana cu o cochetărie consolatoare.

Locotenentul se retrase. Angela îl primi puţin rece, reproşându-i:

— Vii la mine când nu te vrea Liana?... Adică eu sunt manta de vreme rea?

— Nu mă mai amărî şi d-ta, domnişoară, te implor!

— Ei, fiindcă suferi atât de mult, hai, fie!

în câteva clipe perechile dansatoare cuprinseră holul şi salonul. Mircea şi Nina, care se ţinuseră unul de altul tot timpul, căutau numai colţurile, pierduţi în vraja muzicii şi a îmbrăţişării. Leliţa se legăna în braţele maiorului după ce refuzase pe Tănăsescu: primul dans se cuvine soţului iubit Cu toate că nu era dansator pasionat, Remus Oloman se agăţase de Coralia mai mult de frică să nu fie nevoit să devie cavalerul d-nei Buta pe care dealtfel, într-un elan

monden, o poftise Iancu Petrescu. Numai Mitrofan Tănăsescu rămăsese stingher şi umbla de colo până colo, surâzător, bătând discret cu degetul parc-ar fi fost un maestru de ceremonii. Un moment se opri lângă d-na Gotcu şi zise ca să facă un spirit:

— Coană Raluco, nu vă tentează acest tango divin?

— Nu, domnule, pe mine nu mă mai tentează decât pocherul! răspunse înţepat bătrână.

Constantin Alistar respira parfumul Lianei şi-şi dădea seama cum se ameţeşte din ce în ce mai mult Spusese câteva cuvinte convenţionale, ea răspunsese la fel, iar acuma întorcea capul să vază dacă toată lumea e mulţumită.

— Sunt aşa de turburat astă-seară — murmură deodată Alistar cu o voce schimbată, puţin sugrumată şi aproape nefirească pentru dânsul. Simt că aş fi capabil să fac orice nebunie de dragul d-tale!

Liana ridică ochii spre el, uimită. Privirea ei era calmă, cu o mângâiere firească. Pe urmă se învălui într-un surâs uşor care începu să fluture şi pe buzele foarte roşii întredeschise parcă într-un suspin.

— Îţi pare rău că te-am despărţit de aviatorul d-tale? întrebă directorul după un răstimp, fără să-şi poate smulge privirea din ochii ei.

— Al meu! murmură Liana cu glasul băieţesc dispreţuitor. Nici nu-l cunosc decât de o jumătate de oră... Mai al meu eşti d-ta, dacă ar fi aşa, care mă răsfeţi de când eram mică!

4

Bebe nu se mai putea mişca de lângă gramofon. Dansatorii n-aveau răbdare nici cât trebuia să întoarcă sau să schimbe discurile. Bufetul bogat, aranjat cu atâtea emoţii de d-na Rosmarin în sufrageria mare unde proiectase să servească pe toată lumea, în reprize, la masă, avea multă căutare, negreşit, dar într-o dezordine care ar fi întristat inima oricărei gospodine ambiţioase. Nici măcar bătrânii nu s-au aşezat la masa, să guste din toate şi astfel să procure Didinei bucuria scontată, ci s-au întins la cărţi, nemaiscăpând de stăruinţele d-nei Gotcu, şi acolo a trebuit să-i servească Tinca, la întâmplare, cum ajungea şi ea, singură la atâţia oameni şi fiecare cu gusturi diferite. Cei tineri baremi luau singuri ce pofteau, înghiţeau repede, continuau dansul, reveneau la bufet şi nu încetau să complimenteze pe gazdă ce lucruri delicioase le-a dat şi ce mulţumiţi sunt De Bebe a trebuit să aibă grije bunica, altminteri ar fi rămas nemâncat. I-a dus ce ştia ca că-i place lui mai mult şi copilul s-a regalat perfect, fericit că are un rol atât de important încât toţi îi strigau:

— Bebe, mai pune un tango!... Bebe, pune foxul de adineaori!... Bebe...

D-na Rosmarin totuşi nu se putea consola că n-au mers lucrurile cum trebuie într-o casă serioasă, oricât bunica îi spunea mereu:

— Lasă că e foarte bine! E belşug şi toţi mănâncă şi petrec cum nu se poate mai plăcut!... Nu te mai necăji de pomană!

Invitaţii noi soseau. Dansatorii sporeau. Se putu alcătui a treia masă de pocher. Constantin Alistar făcu o nouă încercare să-şi cedeze locul. D-na Gotcu protestă energic. Îl luase cu forţa la cărţi şi acuma nu-i mai dădea drumul fiindcă pierdea şi voia negreşit să se refacă. Directorului nu-i plăcea jocul de cărţi, iar astă-seară în special îl detesta. Se uita mereu la cei care dansau, vedea pe Liana când cu unul când cu altul, îi întâlnea câteodată privirea şi ea îi surâdea chemîndu-l parcă.

— Fii atent aici, frate! îl admonesta d-na Gotcu furioasă cum era totdeauna când pierdea. Lasă-i în pace pe tineri că d-ta nu mai eşti de seama lor!..

Pe Alistar îl supărau asemenea cuvinte tocmai pentru că erau rostite cu ton de glumă şi cei. dimprejur tăceau haz.

— Ce-s eu de vină, madam Gotcu, daca d-ta nu cunoşti jocul şi pierzi? replica el invariabil provocând râsete discrete.

D-na Gotcu se enerva mai rău şi că îi zicea „madam”, dar mai ales de învinuirea că nu ştie să joace când. ea avea convingerea că e cea mai straşnică pocheristă.

— Dacă aş avea eu norocul d-tale ştiu că mi-ar merge bine — mormăia dânsa cu dispreţ.

De două ori s-a ridicat de la masă Alistar, să se mai destindă, punând pe Rosmarin să-i ţină locul. Nici nu apuca să schimbe o vorbă sau să angajeze un dans că d-na Gotcu îl şi striga revoltată pe Rosmarin care juca şi prost şi cărpănos...

Liana îşi dădea toate silinţele ca toţi invitaţii să se simtă cât mai bine. Avea câte un cuvânt amabil sau un surâs pentru fiecare deşi aviatorul se ţinea după ea ca umbra.

— Mai ocupă-te şi de celelalte, domnule locotenent — zicea Liana cu o imputare drăguţă. Eu am obligaţii faţă de toată lumea şi nu pot sta numai cu d-ta!

— Te iubesc! izbucni Dandu cu privirea arzătoare şi cu glas înăbuşit, aproape mânios.

— Bine, ştiu, dar...— râse fata evitându-i privirea şi vrând să interpreteze ca o glumă declaraţia lui.

— Numai pentru d-ta sunt aici, restul lumii mi-e indiferent! urmă aviatorul greoi parcă şi-ar fi smuls vorbele din străfunduri ferecate.

— Mai bine nu veneai pentru că eu nu pot...

Răspunsul sună aspru ca şi când ar fi dorit să extirpeze rădăcinile unei ispite. Dandu nu mai spuse nimic. Fie că n-a auzit replica, fie că nu vrea s-o înţeleagă. Dealtfel nu era vorbăreţ. Dansa bine dar nici nu deschidea gura. Se

învârtea cu privirile în gol sau cu ochii închişi parc-ar fi plutit în altă lume.

— Mă gândesc ce-am discuta noi doi dacă am fi condamnaţi să stăm o zi întreagă împreună? îl întrebase Liana ironic în cursul unui tango, mai adineaori.

— Nimic. Ne-am iubi! a răspuns tânărul clar, înfigându-şi privirile aprinse în ochii ei.

Dansând încolăcea braţul peste mijlocul ei şi o strângea atât de tare că Liana îşi simţea sânii striviţi pe pieptul lui. în acelaşi timp pe spatele decoltat palma lui fierbinte uscată se plimba ca o mângâiere ascunsă care nu-şi găseşte locul. Liana îl toleră la început de jenă, făcându-se că nu observă nimic. Se degaja încetişor din strânsoare. El însă nu-i dădea răgaz şi nu se sfia. Avea în figură o încăpăţânare neobişnuită care-i înăsprea trăsăturile altfel delicate. Micşora şi încetinea paşii dansului, pierzând ritmul. Dansul devenea un pretext de îmbrăţişare prelungită.

— Ai zburat vreodată? o întrebă el brusc, oprindu-se de tot şi ţinând-o mai strâns îmbrăţişată.

— Nu...

— Vrei să zbori cu mine?

— Bucuros, dar acum a trecut sezonul... La primăvară, poate...

Dandu tăcea. Liana simţea că ar mai fi vrut să zică ceva. Pe urmă, în loc să mai vorbească, îi cuprinse talia cu amândouă braţele. Liana protestă ofensată:

— Ori dansezi, ori...

Discul însă se termină şi muzica încetă. Se desfăcu din îmbrăţişarea lui. Se simţea mai mult ruşinată decât tulburată. Se duse la mesele de joc. Alistar o privea ca un martir. Se aşează pe un scaun liber, lângă el. Se uită în cărţile lui, apropiindu-se de dânsul şi întrebând:

— Pierzi sau câştigi?

— În orice caz te pierd pe d-ta — răspunse Alistar foarte încet.

Liana nu găsi prompt replica pe care ar fi dorit-o. Recurse la trucul instinctiv al femeiei în orice încurcătură faţă de un bărbat; ridică ochii leneş spre el şi surâzând enigmatic murmură:

— Da?

D-na Gotcu chiar atunci câştigase un pot important şi era veselă. Aranjându-şi banii în grămejoare simetrice, strigă încântată:

— Rămâi lângă el. Liana mică, să-l mai zăpăceşti niţel, că numai aşa am să-mi pot scoate ceva din pagubă... Are un noroc colosal!

— Nu vreau să piardă din pricina mea! zise Liana sculându-se cu acelaşi zâmbet şi adăogând galeş către Alistar: Am să mai viu să-ţi văd norocul!

Se depărtă. O nelinişte vagă, confuză o urmărea. Văzu pe Oloman singur.

— Te-am neglijat, aşa-i? îi spuse cu o izbucnire caldă parc-ar fi găsit într-însul un refugiu. Ştiu însă că d-ta nu te superi. Nu-i aşa?... D-ta înţelegi cât... Numai d-ta eşti prietenul meu adevărat!

— Am observat că te-a acaparat de tot aviaţia — zise tânărul ziarist fără a-şi ascunde ironia. Simpatic băiat, nu?

— 0, e atât de gol, atât de...! făcu Liana cu un suspin de plictiseală, evitându-i însă privirea. Şi, întrerupându-se, întrebă cu altă voce: Dar cel puţin te simţi bine la noi? Dansezi?

— E delicios la d-voastră şi am dansat cu toată lumea, deşi nu sunt pasionat, afară de d-ta!

— Iartă-mă, te rog! Nu e vina mea dacă d-ta n-ai insistat... Dansul următor e al d-tale! Eşti mulţumit?

Iancu Petrescu, urmat la câteva secunde de locotenentul Tănăsescu, se apropia obsechios:

— Domnişoară, totdeauna sunteţi frumoasă, dar fermecătoare ca astă-seară parcă nu aţi fost niciodată!

Complimentul, sincer părea totuşi bolovănos şi fără noimă, mai ales că Tănăsescu nu voia să se lase mai prejos

şi-l complectă cu câteva fraze poetice adaptate pentru ocazie din vreo piesă de-a lui.

— Mă faceţi să roşesc! zise Liana şi profită să se reîntoarcă la jucătorii de cărţi.

Atunci reîncepu muzica. în pragul salonului o întâmpină Dandu care, fără nici un cuvânt, o luă de talie şi pomi dansul în aceeaşi îmbrăţişare iritantă. Când trecură pe lângă Oloman, Liana îi auzi glasul resemnat:

— Parcă era dansul meu?

— Următorul, negreşit! spuse Liana roşind. Ce să fac dacă el...

Strânsoarea lui îi înăbuşea respiraţia, dar nu mai protesta şi nici nu încerca să se libereze. Învârtirile o ameţeau şi o osteneau. închise ochii, lăsându-se la voia întâmplărilor. Deodată îi răsună în ureche vocea lui Dandu, poruncitoare şi răguşită:

— Ascultă, fetiţo, mult ai să mă chinuieşti?... Eu nu pot suporta astfel de... Spune-mi, vreau să ştiu, când vii la mine?

— Ce zici? întrebă Liana uluită crezând că n-a înţeles bine.

Aviatorul tăcu câteva clipe, apoi continuă mai înăbuşit:

— Trebuie să vii la mine!... Spune acum când să te aştept! Hai, spune, altfel...

— O, ce-ţi închipui d-ta... Se vede că...

Covârşită de indignare şi de ruşine, Liana se smulse din braţele lui şi-l lăsă în mijlocul holului. Era atât de zăpăcită că nu-şi mai dădea seama ce face Pomi spre salon, se întoarse brusc şi intră în dormitor. Două doamne conversau apatic într-un colţ, iar mai încolo Nina cu Mircea mai mult se priveau decât vorbeau. Văzând lumea, Liana bâlbâi ca o explicaţie:

— Aşa m-am încălzit de rău...

Se opri în faţa oglinzii înalte de perete. îşi văzu figura convulsivă.

„Nu merită un bădăran să mă enervez atâta!” se gândi ca dregându-şi în neştire faţa cu puful mare de pudră.

Pe urmă, redobândindu-şi calmul, reveni în hol. Dandu stătea în acelaşi loc, cu braţele atârnate, cu capul în pământ parcă ar fi căzut într-o toropeală. Liana trecu în salon fără a întoarce ochii spre el. Se aşeză la altă masă, întâmplător lângă maiorul Antonescu care, asistat de Leliţa, pierdea.

— Bine că vii d-ta — mormăi maiorul. Poate să-mi mai alungi ghinionul, că m-am uscat de tot.

— Liana nu răspunse şi nu observă privirile Leliţei precum nu observa nimic deşi părea că urmăreşte jocul cu mare atenţie. Când începu iar un tango, îşi domină un fior. Văzu îndată pe Dandu apropiindu-se şi apoi îl auzi, plecat lângă obrazul ei şi simţindu-i respiraţia:

— Vrei să dansăm, Liana?

— Nu mai dansez, mulţumesc. Mă doare capul! murmură ea fără să-l privească.

Aviatorul se retrase câţiva paşi şi rămase acolo, perplex. Liana se sculă totuşi parcă n-ar mai fi putut sta în acelaşi loc.

— Mai vino şi pe aci, Liana, dacă nu dansezi! strigă iar d-na Gotcu de-alături. Vino să mai potoleşti pe directorul tău că ne-a curăţat toate fondurile!

Liana trecu zâmbind. Aşezându-se, zări uitătura duşmănoasă cu care Dandu examina pe Alistar. Pe urmă, după un răstimp, fără a-l mai privi, simţi că a plecat. Atunci deveni exuberantă. începu să cocheteze mai insistent cu directorul, să-i şoptească o drăgălăşie, să se plece peste braţul lui sub pretext să-i vază cărţile... Mai veniră şi alţii să o invite la dans. Refuză. Nu mai voia să danseze. într-un târziu se ridică de la masă. Trebuia să se mişte. Aviatorul îi aţinu calea, umil:

— Iartă-mă! Am fost nebun...

— Ai fost, bine zici! zise Liana râzând exagerat. De aceea n-am nici să te iert, nici să nu te iert. Mi-e indiferent.

— Cel puţin să mai dansăm! se rugă Dandu.

— A, nu... M-am săturat! declară ea tot râzând, dar categoric.

Schimbă câteva cuvinte cu d-na Buta, care o felicită pentru Remus Oloman, un tânăr de rară inteligenţă şi distincţie sufletească. Apoi Didina o chemă să-i spuie ceva. O urmărise tot timpul şi se bucurase de cum a petrecut cu ofiţerul de aviaţie. A observat însă că de câtva timp se poartă foarte urâcios cu dânsul şi ţinea să-i atragă atenţia că nu face bine înstrăinând un băiat aşa de...

— Nu te mai amesteca, mamă, şi în treburile mele cu băieţii! i-o reteză Liana enervată. Ce Dumnezeu, eşti doar femeie bătrână!... Ştiu eu ce merită fiecare şi n-am să te consult pe tine!

— Fă cum ştii, dar eu ca mamă...

D-na Rosmarin tăcu speriată de atâta supărare, remarcând în sine că tare sunt nervoşi tinerii din vremea de azi şi nu primesc nici măcar un sfat bun de la părinţi...

Înspre miezul nopţii invitaţii începură să plece. Dansatorii obosiţi făceau pauze din ce în ce mai mari. într-un grup, la pian, Angela cânta, acompaniindu-se singură, o romanţă. Refrenul îl reluau, în cor, toţi tinerii, cu priviri languroase:

Femeia, eterna poveste,
Nu-ntreba cine este.
Iubeşte-o mereu!

Locotenentul Dandu era în acelaşi grup. Avea figura descompusă, dar mormăia şi el cântecul, uitându-se mânios spre tavan.

Liana, pe o canapea, şedea de vorbă cu Oloman de vreo jumătate de oră. Discutau estetică, fireşte. Tânărul poet se silea să o convingă că toate teoriile pe care le propagă profesorii ei la Universitate sunt definitiv perimate şi că generaţia nouă a început şi aici o purificare salutară. Romanţa ce se cânta alături era una din cele dragi Lianei. Auzind-o însă acuma, i se părea de o vulgaritate exasperantă, iar refrenul în special insuportabil. încerca să nu o asculte şi nu putea. Vedea pe

Dandu, trântit într-un fotoliu, şi din toate vocile parcă mai lămurit pe a lui o distingea. Era aspră şi incoloră, îi zgâria nervii

— Insipide sunt şi romanţele astea! observă Liana cu un râs forţat

— Desigur, fiindcă banalizează poezia iubirii! zise Remus Oloman. Iubirea în sine e totdeauna poezie. Sunt însă atât de puţini cei capabili s-o exprime fără s-o trivializeze!

5

Ecoul sindrofiei se prelungi multe zile în subsolul casei Rosmarin. Toate întâmplările, cu amănuntele cele mai neînsemnate, fură discutate pe larg, disecate, răsucite din toate punctele de vedere. D-na Rosmarin era cea mai agitată. Ea începea şi încheia dezbaterile acestea care o interesau acuma mai mult chiar decât necazurile soţului ei. Bunica îi ţinea isonul, discret ca totdeauna, să nu supere pe nimeni. Tinca însăşi lua o parte foarte activă. Didina o socotea o informatoare deosebit de preţioasă, fiindcă ea a putut observa unele lucruri mai bine ca toţi. Ici-colo punea câte-o întrebare şi lui Bebe, dar copilul o ţinea lanţ că aviatorul i-a promis „să-l facă un zbor”. Bătrânul Rosmarin, deşi cu amărăciunea în suflet — a doua zi, la minister. Constantin Alistar i-a spus absolut confidenţial să-şi ia măsuri de apărare pentru că se află şi el pe lista celor ce urmează să fie trecuţi în cadrul auxiliar la întâi ianuarie— nu voia să tulbure bucuria Didinei. Asculta, se silea să zâmbească, îşi dădea păreri. El rămânea constant favorabil amicului său Iancu Petrescu. Alţii pot fi mai filfizoni, mai palavragii, să te orbească cu spoiala, cu Iancu însă va face căsnicie bună cine va avea norocul să-l ia. Căsătoria cere un

bărbat întreg, aşezat, grijuliu pentru nevoile vieţii, nu zvăpăiaţi care să se gândească numai ia petreceri şi nebunii Pe d-na Rosmarin o sâcâia puţin încăpăţânarea lui de-a mai vorbi despre un mic funcţionar. Ea abandonase şi pe Tănăsescu, hotărâtă acuma să se facă luntre şi punte ca Liana să ia pe Dandu.

— Drăguţ ca o cadră şi blând şi gentil de n-are pereche — repeta mereu către bunica. Unde mai pui că aviatorii ăştia sunt azi fruntea armatei şi cei mai preţuiţi, cum erau odinioară ofiţerii de cavalerie...

O deziluzie avea însă cu aviatorul. Binecrescut şi manierat, cum s-a arătat, de n-a venit cu mâna goală la sindrofie, Didina spera că a doua zi sau a treia să se prezinte la o vizită de etichetă sau măcar să trimită un buchet de flori. Favoritul nici nu s-a arătat. Ca să-l scuze, spunea melancolic şi în general că băieţii de azi nu mai respectă formalităţile cele vechi şi frumoase.

În schimb s-au pomenit a treia zi cu un splendid coş de flori de la Alistar, însoţit de o cartă de vizită pe care scria scurt: „Celei mai fermecătoare”.

— Se putea Costică să nu fie cel mai nobil? mormăi Rosmarin înduioşat.

Imediat după ce aducătorul a fost gratificat cu un bacşiş gras de către Didina, căci Liana nu era acasă, au început drămăluirile asupra semnificaţiei gestului. Au căzut repede de acord că Alistar s-a amorezat nebun de Liana. D-na Rosmarin sublinia că ea a băgat de seamă toată seara cum i se scurgeau ochii după Liana şi nu s-ar mira dacă în curând ar veni să o ceară de nevastă. Aşa sunt unii bărbaţi, ezită, cumpănesc, aleg ani de zile de ai crede că burlaci au să moară şi apoi deodată pică pe o femeie şi nu se mai lasă de ea toată viaţa. Se vede că Liana e născută într-un ceas cu noroc mare. Bunica obiecta timid că directorul ar fi cam bătrân pentru o fetiţă atât de fragedă. Didina se supără:

— Ce bătrân, mamă? Ce tot vorbeşti şi d-ta fără să gândeşti?,.. Mai întâi un bărbat nu e niciodată bătrân. Mai

ales pentru însurătoare. Dacă-i bun şi drăguţ, nu-l întreabă nimeni câţi ani are... Crezi d-ta că ei se trec ca noi?... Nu l-ai văzut la ceai, parcă era băiatul lui Alexandru, atâta era de sprinten şi de ţanţoş şi de drăgostos... Spun sincer, eu nu l-aş schimba nici cu zece băieţoi care nu-s capabili decât să se fandosească şi să întoarcă ochii pe dos, vorba lui Alexandru... Dealtfel, n-ai văzut, toate fetele îi dădeau târcoale... Unde mai pui că şi Liana, ce să ne ascundem, e fată în toată firea, douăzeci şi unu împliniţi, nu mai e o copiliţă...

Liana, când se întâmpla să fie de faţă la astfel de planuri şi calcule fastidioase, păstra o tăcere neobişnuită, în ciuda d-nei Rosmarin dea-i smulge o preferinţă sau baremi o părere, fie şi contradictorie. Altădată cel puţin se interesa, se necăjea sau îşi bătea joc de proiectele lor de vânzare, cum zicea dânsa. Acum părea mai străină ca Mircea care, cel puţin când era acasă, vibra cu familia. Liana îşi dădea seama că atitudinea aceasta a ei poate să întristeze pe bieţii părinţi, ori să-i jignească fără nici un motiv. Dar, fără să ştie de ce, i se păreau atât de mărunţi în preocupările lor, iar ei înşişi atât de meschini şi de egoişti încât parcă regreta că face parte dintr-o familie fără nici un avânt sufletesc, pentru care întreaga viaţă se rezumă la câteva funcţiuni animalice.

Într-o după-amiază Didina, care se sfătuise cu bunica, fiind amândouă îngrijorate de schimbarea fetei, încercă să o descoase cum credea ea mai delicat:

— Draga mamii frumoasă, poate că inimioara ta...

Liana ţâşni nervos:

— Mamă, mamă, tare eşti tu simplă!... îi tragi înainte cu inimioara şi cu ofiţerul şi cu directorul, parcă... Ei, uite, nu-ţi pot face plăcerea să fiu „amorezată”, cum doreşti tu mereu, de m-aţi făcut să-mi fie silă numai când aud de dragoste!

Îi păru rău îndată de explozia aceasta care, tocmai prin excesul de violenţă, putea confirma toate presupunerile.

încercă să-i atenueze efectul schimbând tonul şi continuând convorbirea cu veselie exagerată despre alte nimicuri până ce se risipi, ca un fum rău, atmosfera apăsătoare ce o produsese nervozitatea ei nesocotită.

În realitate aceeaşi întrebare şi-a pus-o Liana însăşi chiar în noaptea sindrofiei, după ce au plecat invitaţii şi când s-a frământat ore întregi în pat fără somn, cu toate că era zdrobită de oboseală. S-a convins atunci singură că insomnia şi tulburarea sufletească nu pot avea nici o legătură cu întrebarea. Pe Alistar l-a eliminat fără ezitare. Un bătrân, aproape de vârsta tatălui ei, prin ce s-o cucerească? Prin giumbuşlucurile pseudotinereşti sau prin eleganţa-i îndoielnică cu care epatează pe micile funcţionare în subordine la minister şi pe anume doamne în căutare de subsidii suplimentare? Visa ea uneori să fie iubită de un bărbat în plină maturitate, un om celebru, admirat de toată lumea, un suflet mare, bogat în însuşiri superioare... Dar Alistar n-avea, din toate acestea, decât maturitatea şi dealtfel nici el nu părea să caute decât o distracţie uşoară la care ea putea răspunde la fel, şi chiar exagerând puţin în bătaie de joc. Remus Oloman era mai inteligent, nici nu i-a făcut curte şi nici ea nu s-a înfiorat de vreun farmec deosebit al lui. De ceilalţi nu merita să se ocupe. Cunoştinţe vechi, clasate de mult. Rămânea singur Dandu, care a fost insistent până la bădărănie.. Ca înfăţişare ar fi nesinceră cu sine însăşi dacă n-ar recunoaşte că e bine. Dar încolo cât e de inferior! Cum să iubească ea asemenea animal? Ar însemna să se înjosească. Iubirea nu poate fi o vulgară chemare a cărnii înfierbântate.

Explicaţia tulburării a descoperit-o totuşi tot în legătură cu aviatorul. Era regretul că s-a indignat serios şi a dat proporţii unei bădărănii de militar închipuit şi fără educaţie. în loc să ia invitaţia lui prostească drept o glumă nesărată, care se descalifică singură, şi să-l umilească prin superioritatea ei, s-a supărat. Asta nu şi-o ierta şi cu atât mai mult că supărarea ei a fost spontană, rezultând din

concepţia ce i-au infiltrat-o în sânge părinţii, de-a amesteca şi în chestiile sentimentale ipocrizia bunei-cuviinţe burgheze. Care fată de azi n-a primit invitaţii similare, mai mult sau mai puţin străveziu făcute, şi câte n-au acceptat după ce deseori chiar ele le-au provocat?... în adâncul conştiinţei şi-a dat seama atunci îndată cât e de ridicolă supărarea, dar din mândrie îndărătnică n-a mai putut să revie şi nici când aviatorul a plecat n-a fost în stare să împace lucrurile măcar cu o glumă...

A doua zi l-a întâlnit întâmplător pe stradă. El a salutat cu o privire umilă. Ea a răspuns fără voia ei rece parcă abia şi-ar mai fi adus aminte că l-a cunoscut. Se înţelesese cu Coralia să meargă la un cinematograf. Coralia plecase de la ei împreună cu Dandu şi Oloman. îi spunea acuma că toată vremea au vorbit numai despre ea, că aviatorul o divinizează pur şi simplu; le-a declarat foarte serios că el nu poate trăi fără ea, le-a mărturisit ce măgărie a făcut şi cum a ofensat-o şi că nu ştie cum să repare încât e cel mai nenorocit om din lume. Liana râdea liniştit:

— Atunci n-are decât să-şi vie în fire, fiindcă eu nu mă supăr pentru glume insipide!

— Dar acuma spune-mi adevărat, poţi fi sigură că eu n-am să te divulg: tu îl iubeşti sau cel puţin ţi-e simpatic?

— Cum să iubesc pe cineva care e şi prost, şi gol, şi obraznic? întrebă Liana puţin de sus. Tu mă crezi capabilă?

— Când iubeşti se schimbă calificativele, draga mea — zise Coralia zâmbind Defectele dispar toate şi devin calităţi...

— N-am impresia că ar fi cazul! replică Liana. Pentru mine dealtfel problema iubirii rămâne inexistentă, Ştii bine că n-am iubit niciodată şi nici măcar n-am fost îndrăgostită ca toate fetele la anume vârstă...

Liana curmă convorbirea. I se părea că, deşi sincere, cuvintele ei sunau gol şi fals, ca nişte enunţări ipotetice.

Abia peste vreo zece zile întâmplarea îi scoase din nou în cale pe locotenentul Dandu. Răspunse acum la salutul lui cu

o cochetărie provocantă, vrând astfel să-l îndemne să se întoarcă şi să intre în vorbă. Nu s-a întâmplat nimic şi Liana îşi zicea că l-a încurcat, desigur, prin excesul de amabilitate.

După alte două săptămâni Mircea a venit la dejun s-o anunţe că diseară vor merge, o bandă întreagă, la cinema şi pe urmă eventual undeva unde se dansează. Va trece el cu fetele Gavrilescu s-o ia, numai ea să fie gata, să nu trebuiască să o aştepte.

Se întâlniră în holul cinematografului cu ceilalţi, între care se afla Coralia şi Dandu şi Remus Oloman. Iniţiativa pornise de la Coralia după îndemnul lui

Dandu. Liana îi dădu mâna drăguţ ca unui vechi prieten. în sală se aşează lângă Oloman. Locotenentul ajunse lângă Angela, trei bănci mai înainte. Fără să vrea Liana vedea că el abia răspundea la încercările Angelei de a lega o convorbire. Prin întunerec a întors capul de câteva ori ca şi când i-ar fi fost frică să nu dispară cumva Liana cu gazetarul.

Restaurant sau bar? Triumfă barul. Dandu se grăbi acuma să ocupe un loc lângă Liana, cellalt fiind rezervat iar pentru Remus cu care continua o conversaţie animată şi fără sfârşit. Vorbind cu Remus, Liana îi aruncă şi lui câte o privire surâzătoare parcă ar fi vrut să-l atragă în discuţia lor despre valoarea filmului Locotenentul tăcea. Nu pricepea ce se poate palavragi atât a despre un film. îl înfuria insistenţa gazetarului de-a exemplifica şi a lungi vorba, împiedicîndu-l astfel pe el de-a se lămuri cu Liana, căci pe el numai asta îl interesa. Spre fericirea lui, Coralia opri elanul lui Oloman cerându-i să o danseze.

— D-ta te complaci în tăcere — îi zise în sfârşit Liana. Vorbeşti rar şi cu miez! adăogă după o mică pauză, fără răutate.

— Tot mai eşti supărată? gemu Dandu desperat.

— Nu, nu! rosti ea blând.

Atunci de ce nu dansezi cu mine?

— Ai vrea să te invit eu? surise Liana. Dar, fireşte, nu ca...

Tot Mircea cu fetele au dus-o acasă, târziu după miezul nopţii. Erau foarte veseli. Au petrecut minunat...

Ziua următoare d-na Rosmarin năvăli strălucitoare, cu un buchet de liliac alb la Liana care, deşi trecuse de zece, dormea dusă:

— Uite, Liana, ce splendoare de liliac!...

— Vai, mămico, de ce mă sculaşi? gânguri ea răsfăţându-se. Mi-e aşa de somn!...

Dar după ce deschise pleoapele şi dădu cu ochii de flori, i se aprinse pe faţă un surâs de fericire, pe care în zadar încerca să o bagatelizeze zicând:

— S-ar fi putut să nu mă trezeşti tu, infimi cu le, când e la mijloc un ofiţer?

D-na Rosmarin avea o satisfacţie de parcă ar fi spălat o ruşine personală:

— Un băiat ca ăsta era imposibil să se dezmintă!. Liana dragă, ascultă pe mămica ta.

DECEMBRE

1

Rosmarin se simţea din ce în ce mai oropsit. Treceau zile după zile, intrau în decembre şi nu putea face nici un gest

ca să-şi asigure soarta. Sfârşitul lunii e data fatală pentru dânsul şi nimănui în casă nu-i pasă. Parcă ar fi un străin. Toată vremea se vorbeşte numai despre Liana şi despre aviatorul ei. Ba a mai primit un buchet de liliac, ba s-a întâlnit cu el... Şi Didina nu mai isprăveşte cu planurile, iar fata, de unde la început tăcea ori se revolta, acuma o stârneşte mereu cu întrebări: „Mămicule, ce crezi tu, o fi aşa?... Cum zici tu, mămicule?" Iar când încerca el să pomenească de durerile lui, toate săreau într-un glas să-i astupe gura.

În sfârşit într-o zi bătrânul îşi pierdu răbdarea şi declară ritos că, dacă destinul lui nu interesează pe nimeni şi dacă e vorba ca el să fie socotit ca o cantitate neglijabilă, atunci se mută la hotel. Baremi să afle şi lumea că la bătrâneţe a ajuns străin în casa lui. D-na Rosmarin se cruci:

— Vai de, mine. Alexandre, doar n-oi fi gelos pe fata ta?... N-am mai auzit una ca asta de când m-a făcut mama, şi sunt femeie bătrână... Ce-ţi lipseşte, omule? Nu te îngrijim, nu te respectăm?... Ti-e necaz că ne ocupăm de norocul fetei? Atâta poţi tu să fii de hain?r.. Nu e fata ta. Alexandre, pentru numele lui Dumnezeu?

— Fata mea, fata mea! mormăi Rosmarin ursuz. Dar eu nu-s om?... La întâi ianuarie se poate întâmpla să rămân pe drumuri, ştii bine, că ţi-am povestit ce mi-a spus Costică, şi pe voi nici capul nu vă doare parcă aş fi un vagabond!

— Nu, mămicule, are dreptate tata! interveni Liana duios. Exagerezi şi tu cu Dandu şi cu toate lucrurile astea fără importanţă...

În focul momentului Didina continuă sa se revolte contra sufletului acru al unui tată denaturat. Mai târziu însă îi recunoscu dreptatea şi, sfătuindu-se cu bunica, se hotărî să roage pe coana Raluca să se ducă pentru bietul Alexandru la ministrul care a fost odinioară secretarul răposatului Gotcu şi care nu poate să-i refuze un lucru atât de mic. în aceeaşi seară consultă şi pe Rosmarin care îndată se lumină:

— De, bine-ar fi, cum să nu fie, numai sa vrea coana Raluca...

D-na Gotcu primi aproape cu bucurie. Ea de mult ar fi dorit să facă un gest care să dovedească întregii mahalale câtă trecere are în lumea celor mari, cu toate că e văduvă şi săracă. Mai mult, ceru să meargă cu ea şi Liana, să audă cu urechile ei răspunsul ministrului; în realitate d-na Gotcu se gândea că o fată frumoasă face totdeauna impresie asupra bărbaţilor şi poate să fie şi ea de vreun folos.

S-au dus câteva zile de-a rândul. Ba nu era acolo ministrul, ba era, şi cerberii de la uşi nu le permiteau să pătrundă nici până la şeful de cabinet. Atunci Liana şi-a adus aminte de Alistar. L-a căutat.

— Ce plăcere să te mai văd! exclamă directorul aprinzându-se şi sărutându-i când o mână, când pe cealaltă. Credeam că m-ai uitat de tot...

— Dacă d-ta nu mai dai semne de viaţă? ciripi Liana cochet.

— Trebuie să mai viu pe la voi, negreşit! făcu Alistar oftând. Dar slujba asta! Ai văzut câtă lume în anticameră, pe coridor?

Le întovărăşi şi le introduse la şeful de cabinet. D-na Gotcu era cam ofensată că directorul abia a băgat-o în scamă. Camera era plină de solicitatori. Şeful, un tânăr fercheş, remarcă frumuseţea Lianei şi, după ce îşi satisfăcu galanteria prin câteva complimente, îi spuse misterios:

— Ministrul e în conferinţă cu un director de ziar şi mi-a spus să nu-l deranjez. Totuşi, pentru d-ta, voi încerca să calc consemnul, ca să nu te plictiseşti aşteptând, deşi mi-ar fi drag să te reţin aici cât mai mult să-mi înfrumuseţezi cabinetul... Un moment.

Zbârnăise soneria. Se strecură discret înlăuntru. Peste un minut reveni, zicând triumfător:

— Poftiţi, domnişoară... şi doamnă!

Ministrul, cu mustaţa neagră tunsă, cu ochii mici de viezure, cu figura oblongă, stătea în picioare lângă biroul

masiv, în vreme ce interlocutorul său se tolănea în fotoliul englezesc de piele brună.

— Doamnele? făcu ministrul, privindu-le plictisit.

— Nu mă mai cunoşti, excelenţă? zise d-na Gotcu apropiindu-se. De atâţia ani de când...

— Coana Raluca? exclamă ministrul înviorat. Bată-te să te bată, coană Raluco!... Ce mai faci?...

E un veac de când nu te-am mai întâlnit... Ce-i drept însă, n-ai întinerit, coană Raluco!

Ministrul râse cu un râs acru, apoi urmă tot prietenos:

— Ei, ce te aduce pe aci, coană Raluco?... Ia spune!... Şi să ştii dinainte că vreau să te servesc, afară dacă nu-mi ceri parale sau ceva mai imposibil!

— Apoi să vezi, excelenţă...

D-na Gotcu înflori jalba cu toate amănuntele înduioşătoare ce-i treceau prin minte, pomenind de câteva ori şi pe răposatul care a lăsat-o în mizerie dar cu cinstea neatinsă. Ministrul se sili să asculte cu compasiune şi când înţelese despre ce e vorba, o întrerupse:

— Bine, coană Raluco... Te-am priceput şi îţi promit să fac tot posibilul să fii mulţumită, d-ta şi protejatul d-tale... Cum îl cheamă?

Pe un bloc, cu creion roşu, însemnă numele, întrebând iar:

— Ce serviciu?

— De, eu nu cunosc serviciile d-voastră — se încurcă d-na Gotcu. Spune tu, Liana, că tu trebuie să ştii!

— Datoria publică — rosti fata care stătuse deoparte, jenată şi inutilă.

— Domnişoara? întrebă atunci ministrul care o examinase între timp cu priviri curioase.

— E chiar fiica lui Rosmarin! făcu d-na Gotcu cu oarecare mândrie. Frumoasă fetiţă, nu-i aşa, excelenţă? Unde mai pui că e şi foarte studioasă, gata să ia licenţa în litere...

— Toate complimentele, domnişoară! zise ministrul învăluind-o cu o privire lacomă şi întinzându-i mâna. După o

clipă, continuă: Aşa, coană Raluco şi domnişoară... Să fiţi liniştite!...

Apoi se întoarse brusc către domnul din fotoliu şi arătându-le în chip de prezentare:

Îmi daţi voie?... Uite, dumnealui e domnul Răcaru, directorul ziarului *Fulgerul*!... Poate ai vreodată nevoie de presă, coană Raluco... să te adresezi dumnealui! Â propos. Pane, tu ai cunoscut pe Gotcu?... Domnule, ce om a fost şi cum s-a prăpădit de repede!

Pantelimon Răcaru se ridică alene din fotoliu şi dădu mâna cu d-na Gotcu, pe urmă cu Liana pe care o disecase tot timpul cu o insistenţă lubrică. Era mijlociu de statură şi vânjos ca un hamal. Braţele lungi cu mâinile mari atârnau şi se legănau necontenit. Picioarele greoaie se înţepeneau pe pământ cu un tremur nervos din genunchi. Hainele îi veneau largi pe corp şi erau boţite şi şifonate parcă s-ar fi culcat îmbrăcat. Capul mare, colţuros, şedea solid pe gâtul scurt şi gros. Părul negru, lung, ciufulit şi încurcat ca şi când ar fi fost certat cu pieptenele, îi cădea mereu pe fruntea lată, învolburată, subt care luceau ochii cafenii, holbaţi, cu albul aprins de o reţea de vine roşii. Era saşiu şi privirile neastâmpărate parcă urmăreau în acelaşi timp diferite ţinte, încrucişându-se însă într-o expresie tăioasă, pătrunzătoare. Mustaţa retezată drept îi descoperea gura vastă, cărnoasă, cu dinţii lungi, galbeni. Bărbia fălcoasă, învineţită de ascuţişul briciului, părea totuşi veşnic nerasă... Porni să vorbească repezit, adresându-se ministrului şi uitându-se simultan la d-na Gotcu şi la Liana. Avea vocea hârâită şi în colţurile gurii frământa buburuze albe de salivă:

— Cum să nu fi auzit, monşer, despre Gotcu?... Marc talent şi mare precursor!... Ştii ce zice Leon Daudet despre oamenii de felul lui Gotcu? Zice...

D-na Gotcu plecă satisfăcută şi măgulită. Singura nemulţumire, că ministrul nu i-a sărutat mâna, se îneca în noianul bucuriei.

— Ei, domnule, te-am salvat! strigă dânsa triumfătoare către Rosmarin, ajungând acasă. Să vă povestească fata, eu nu mai spun nimic!

Fu reţinută, fireşte, la masă. Şi fireşte, tot ca povesti din fir în păr desfăşurarea audienţei, fără să lase pe Liana să scoată un cuvânt. Familia Rosmarin strălucea şi mulţumea pe toate tonurile.

— Ba mai făcurăm cunoştinţă şi cu Răcaru, ăl care înjură aşa de bine la *Fulgerul*! zise la urmă d-na Gotcu. Interesant bărbat! Şi cult şi deştept... Nu-i aşa. Liana dragă?

Liana avu un fior de greaţă. Răspunse:

— Da... interesant în felul lui...

2

Peste câteva zile locotenentul Dandu se prezentă personal cu liliacul de rigoare. Vizita şi-a anunţat-o prin Liana, li spusese că vrea să-i vorbească mai mult şi nu poate pe stradă. Nu-l mulţumeau întâlnirile mai totdeauna întâmplătoare, mai totdeauna de faţă cu străini. Trăia într-o tortură permanentă căreia trebuia să-i puie capăt

D-na Rosmarin a vrut să se pregătească, să-l aştepte cum trebuie aşteptată o vizită anunţată. Liana se opuse. Are să-i dea un ceai şi ce se va găsi. Nu doreşte să-şi închipuiască Dandu că vizita lui i-a scos din fire. Didina nu insista ca să nu o supere şi să fie enervată când va veni băiatul. Era însă sigură că vizita aceasta nu poate fi decât preludiul cererii în căsătorie.

— În sfârşit! făcu Dandu, respirând adânc, când se văzu numai cu Liana în salonaşul cald, în lumina cenuşie a începutului de înserare care rotunjea şi înmuia lucrurile.

— De ce zici în sfârşit? îi reproşă drăgălaş Liana. Nu ţi-a interzis nimeni să vii şi până acuma... Cum ai venit atunci, la

ceai, nepoftit...

— Atunci a fost o nebunie — zise locotenentul uitându-se împrejur parc-ar fi vrut să se încredinţeze că sunt singuri. Nebuniile nu merg în toate zilele.

— Da... poate! murmură fata după o mică pauză. Adăogă apoi mai sigură: Ei, acuma stai colea, în fotoliu, şi spune-mi ce-ai mai făcut, cum te-ai mai distrat...

Dandu se aşează încurcat, zicând:

— N-am mai făcut nimic şi nu mă interesează nimic... Mă gândesc numai la tine. Asta mi-e toată ocupaţia.

— O, o, o! râse Liana. Crezi că mă flatezi?... Ziceai că vrei să-mi vorbeşti, să...

— Nu ştiu ce să-ţi vorbesc — mormăi aviatorul întunecat. Am minţit. Am vrut să fiu cu tine, să te văd, să...

Liana, în faţa lui, în picioare, rise iarăşi cu acelaşi gâlgâit băieţesc. Făcu o piruetă şi întrebă glumind:

— Iată-mă! îţi plac aşa?

— Da! zise Dandu apăsat. Şi aşa şi oricum!

Cuvintele, şi mai mult glasul lui răspândeau în

atmosfera caldă o tulburare ca un parfum greu. Liana se silea să o împrăştie, schimbând necontenit subiectul şi tonul convorbirei, simţindu-se din ce în ce mai iritată că nu reuşeşte şi că trebuie să respire fără voia ci ameţeala stranie pe care o întreţine el inconştient.

D-na Rosmarin apăru atunci ca o salvare, radioasă şi gălăgioasă:

— Bine-ai venit, domnule locotenent!... Ce bine-mi pare!... Ce mai faci?... Mi-a spus Liana că v-aţi întâlnit ici-colo şi cât eşti totdeauna de gentil... îmi pare foarte bine... Dar de ce nu dăduşi drumul luminii, Liana dragă? Parcă s-a făcut întunerec aici...

În acelaşi glas grăbit bâlbâiră amândoi:

Nu...

Iar Liana continuă neglijent, observând, fără să-l privească direct, cât se bucură Dandu de cuvintele ei:

— E mai agreabil aşa, mămicule... Şi mai intim. Dealtfel abia a început să se însereze şi...

— Bine, faceţi cum vă place vouă! aprobă doamna Rosmarin mereu cu însufleţire. N-ai oferit nimic domnului, Liana?... Se poate?... Vă trimit eu numaidecât un ceai fierbinte şi bun, să vă încălziţi niţel, că s-a lăsat frigul, poate să şi ningă. N-ar fi de mirare, suntem în decembre şi trebuie să vie iarna...

— Mă rog... din partea mea... — bolborosi Dandu încurcat.

— Ce-are a face! Nu e nici un deranj! replică bătrâna. Ei, eu vă las, copii, mă duc să vă prepar ceaiul...

Când se închise uşa, locotenentul răsuflă uşurat. Liana se simţise jenată de exuberanţa verbală a mamei sale şi regreta că a destrămat atmosfera de adineaori. Murmură parcă i-ar fi cerut indulgenţă:

— Săraca mama! Aşa e ea, plină de inimă şi de...

Se opri dându-şi seama că vorbele sunt fără rost.

Dandu, în picioare, o privea. în privirea lui mocnea o decepţie rău disimulată. Liana, ca şi când l-ar fi jicnit cu ceva fără ştirea ei, se crezu obligată să-i spulbere nemulţumirea. Se aşează pe divan, îşi potrivi două perne lângă perete să-şi razeme spatele, îşi îndoi şi-şi strânse picioarele acoperindu-le cu poala rochiei, pe urmă îi făcu semn cu degetul, drăguţ, chemîndu-l:

— Vino, şezi colea, lângă mine, frumos, şi să vorbim... Adică să vorbeşti acuma d-ta, fiindcă eu...

— Dacă-mi zici mereu d-ta, cum să... să-ţi vorbesc? zise dânsul apropiindu-se.

— Bine, Dandu... Cum vrei tu! surise Liana.

Dandu îşi sprijini spatele de zid, lângă ea, cu picioarele de-a curmezişul divanului. Umerii lor se atingeau, iar genunchii ei se propteau uşor în coapsa lui.

— Acuma eşti mulţumit? întrebă Liana iarăşi, după un răstimp, cu glasul puţin voalat.

El nu răspunse. Se uita drept înainte, parcă ar fi fixat un obiect pe peretele din faţă. Liana, cu faţa întoarsă spre el, îi vedea numai profilul estompat de întunerecul ce invada treptat odaia. îi auzea însă clar respiraţia aprinsă, sufocată. Apoi, în tăcerea care continua, îi simţi braţul care se strecura uşor după spatele ei, cuprinzându-i mijlocul

— Ei, aide, spune ceva! reluă ea, rupând liniştea care îi înfăşură ca o pânză moale. Ziceai că...

Dandu întoarse încet faţa spre ea. Ochii lui luceau şi lucirea avea un tremur. Obrajii lor erau alăturaţi. O şuviţă galbenă din părul ei gâdila fruntea îmbrobonată cu picuri foarte fini de sudoare. Braţul lui îi strângea mai puternic talia până ce gura se plecă brusc pe buzele ei uşor întredeschise, strivindu-le şi sorbindu-le respiraţia. în acelaşi timp mâna cealaltă începu să se plimbe pe sânii ei, întâi cu mângâieri blânde, apoi din ce în ce mai brutale, fărâmându-i şi zdrobindu-i cu o patimă sălbatecă.

— Mă doare! suspină Liana fără glas, cu gura înăbuşită de gura lui lacomă apucând cu amândouă mâinile degetele care-i torturau sânii.

Izbuti să-şi descleşteze buzele din sărutarea dureroasă. îşi aranja febril coafura şi corsajul, îşi întindea rochia pe picioare, apărându-se de încercarea Iui de a reîncepe. Murmură cu o imputare în care totuşi nu punea supărare:

— Asta ai vrut să-mi spui?... O, dacă numai asta...

Se auziră paşi în hol.

— Ia vezi, că vine cineva! şopti Liana cu un avertisment de complice.

Intră Rosmarin. El n-ar fi vrut să apară, dar Didina a stăruit că nu se face să fie nepoliticos cu un tânăr aşa de simpatic şi nici să-i lase singuri atâta vreme. Dandu sărise în mijlocul camerei şi-şi netezea grăbit haina.

— Nu vă deranjaţi, frate! zise bătrânul cu afabilitatea lui acrişoară. Venii doar să dau bună ziua domnului...

— Nu ne deranjezi, tată, se poate? protestă Liana. Stăteam de vorbă şi... Uite, nici nu observarăm că s-a făcut

întunerec... ia să aprindem lumina!

Surâse către Dandu ca şi când i-ar fi zis în necaz că s-a isprăvit. Tânărul clipea zăpăcit şi de lumina şi de prezenţa bătrânului, care se lăsase pe un scaun pentru conversaţie.

— Va să zică d-ta eşti. de la aviaţie, cu aeroplanele?.. Frumoasă slujbă, dar periculoasă!

— Când te obişnuieşti cu pericolul, nici nu mai bagi de seamă — zise locotenentul

Veni Tinca cu tava încărcată... Şi peste o oră, la plecare, Dandu întrebă pe Liana în marchiză:

— Când ne mai vedem?

— Când vrei — şopti Liana.

— Mâine?... Mâine! stărui el.

— Bine, mâine— spuse Liana, dar se răzgândi brusc: Mâine nul.. Săptămâna asta trebuie să-mi văd de Universitate... Duminecă!

Nu voia să pară grăbită a-l revedea...

Didina se sili să o descoase: ce i-a spus, cum s-a arătat?... Liana zâmbea:

— Nimic, mamă dragă... Ce putea să-mi spuie?,.. Prostii de-ale noastre... Şi dealtfel Dandu e prostuţ rău! Trebuie să-i scoţi vorbele cu cleştele...

în aceeaşi seară Mircea dădea de ştire solemn familiei că s-a hotărât irevocabil să se însoare cu fata cea mare a lui Gavrilescu. Vestea provocă în casă o bucurie imensă. Toţi îl felicitară, îl îmbrăţişară, Didina plângea, şi râdea şi exclama:

— Dragul mamii, dragul mamii, să-ţi ajute Dumnezeu!... Ce fată bună, săraca Nina, şi cuminte!... Poate o vrea Dumnezeu ca în curând şi Liana...

Liana o opri râzând:

— Încet, mămicule, nu te grăbi!... pe mine lasă-mă deocamdată!... Mircea cât s-a gândit până s-a hotărât?...

3

S-au culcat foarte târziu şi totuşi Liana s-a mai frământat câteva ceasuri până să poată adormi. Gândurile îi fierbeau în minte într-o confuzie obositoare, semne de întrebare fără răspunsuri, şi toate se învârteau în jurul aceluiaşi Dandu. Aci se felicita că a amânat până dumineca viitoare întâlnirea, aci regreta amar şi-şi făcea imputări: de ce amânarea? I-e frică de el sau de ea însăşi? îl iubeşte? Cum să iubească un om pe care abia l-a cunoscut? De ce nu l-ar iubi dacă e mai bine ca ceilalţi băieţi? Dar e mai bine sau e ca toţi ofiţerii? Se simţea când ridicolă că vrea să dea proporţii de problemă unui simplu flirt, şi încă cu un locotenent, când totuşi eroină care se chinuieşte crâncen între pornirea inimii şi judecata raţiunii.

A doua zi voia să fie mândră şi nepăsătoare şi nu reuşi să fie decât nervoasă, morocănoasă. Ieşi prin oraş mai mult ca în alte zile. îşi dădea seama că dorea să-l întâlnească întâmplător. Se întâlni cu Remus Oloman. Veni vorba despre Dandu. Ii făcea plăcere să audă cel puţin vorbindu-se despre el, orice, chiar rău. Tânărul îi spunea, ca şi Coralia deunăzi, că aviatorul o iubeşte cu furie:

— Nici n-am văzut asemenea pasiune decât în romane... Cu cine se întâlneşte numaidecât se spovedeşte, fie prieten, fie o simplă cunoştinţă. înţeleg, îndrăgostiţii simt nevoia să-şi trâmbiţeze puţin dragostea, dar şi dragostea prea trâmbiţată e de calitate inferioară şi nu poate să fie durabilă. în orice caz, şi în chestia asta, Dandu mi se pare că e tot cum îl ştiu eu, un mare fleac!

— Nu crezi că exagerezi? protestă Liana. Adică pentru că mă iubeşte pe mine?...

— Pardon! zâmbi Oloman încurcat, observându-şi gafa. Nu trebuie să-l aperi, fiindcă nu m-am gândit să-l ofensez... Că te iubeşte ar fi tocmai o dovadă de bun gust din partea

lui. Nu sunt însă tot atât de sigur dacă ar fi şi din partea d-tale.

— Eu însă sunt sigură că la fel aş protesta şi în favoarea d-tale, dacă te-ar maltrata cineva, fără ca asta să însemneze neapărat iubire! zise repede Liana, căutând astfel să reducă valoarea protestului involuntar de adineaori.

Un răstimp mai vorbiră tot despre Dandu. Remus insista să-i dovedească cu argumente că ofiţerul n-ar fi un partener la nivelul ei, dar pe un ton uşor, să aibă în orice clipă posibilitatea de-a întoarce argumentele în glumă. Liana râdea nervos şi aproba din ce în ce mai înfricoşată ca să nu-şi trădeze sufletul Era convinsă în sine că Remus îl bârfeşte numai din invidie şi-l dispreţuia că îndrăzneşte să se compare cu Dandu...

La Universitate văzu pe Coralia, care de câtva timp

se arăta mai des pe culoare, desigur nu pentru cursuri. Nu se putea să nu discute şi despre Dandu. Coralia bănuia că Liana are puţină slăbiciune pentru locotenentul aviator tocmai pentru că afecta prea multă indiferenţă. începu să-l laude şi observă o lucire de bucurie în ochii Lianei. Asta o îndemnă să adaoge, ca un avertisment discret şi amical, că totuşi Dandu n-are reputaţia de-a fi statornic în pasiunile lui şi că a auzit vag despre vreo trei fete de condiţie foarte bună, cărora le-a sucit capul, a trăit cu ele şi apoi s-a plictisit.

— Depinde totdeauna de noi cum se poartă bărbaţii — zise Liana vizibil nemulţumită. Cel puţin aşa am impresia, cu toate că eu n-am nici o experienţă în privinţa asta.

— Fireşte, mai încape vorbă? încuviinţă Coralia. îţi spusei numai ca să ştii cu cine ai de-a face. Tu eşti inteligentă şi... Dar nu strică să fii prevenită şi... prudentă.

— Îţi mulţumesc, dragă— făcu Liana cu o superioritate ironică. Pot să-ţi mărturisesc însă cu toată sinceritatea, ca unei prietene sincere, că Dandu ăsta mi-e tot atât de indiferent ca şi alţii, mulţi, care m-au urmărit cu aşa-zisa lor

iubire... Sunt destul de inteligentă, cum prea bine zici şi tu, ca să nu mă încânt aşa de uşor!

În sine era indignată de răutatea oamenilor. Coraliei i-e necaz că aviatorul n-a remarcat-o pe ea care nu i-ar fi făcut deloc dificultăţi, obişnuită cum este să-şi încerce norocul cu oricine Totuşi ceea ce i-a spus Coralia o supăra mai mult decât aprecierile lui Oloman. Nu se gândise încă la trecutul lui Dandu. Avea credinţa că ea e prima lui iubire adevărată. Descoperirea că Dandu a mai iubit şi pe altele, o întrista. Cine vor fi fost cele trei? Le-o fi iubit el sau l-au ademenit ele cum ar vrea poate şi Coralia?...

Acasă, în lipsa ei, se primise un coş de flori şi într-un plic, pe o cartă de vizită: „E prea mult până duminecă", îi pieri îndată amărăciunea şi uită toate răutăţile oamenilor.

— Când a venit? Cine l-a adus?... Vai ce rău îmi pare că n-am fost aici! Ar fi trebuit să-i scriu două rânduri de mulţumire.

Reciti bileţelul Avea dreptate Dandu, e prea mult până duminecă. Azi e abia miercuri. Ce nesocotită a fost când n-a lăsat cum a propus el!

Joi şi vineri urmară alte flori, iar sâmbătă aduse el însuşi un buchet. A venit la întâmplare, dacă o găseşte bine, dacă nu cel puţin va vedea casa şi îşi va potoli dorul.

— Drăguţ chiar de n-ar fi adevărat — zise Liana voioasă, strângând florile la piept.

Totuşi n-aveau ce să-şi spuie. Nici Liana nu găsea nici un subiect. Tot ce-i trecea prin minte i se părea fără interes. într-un târziu vorbi numai ca să zică ceva:

— De când nu ne-am mai văzut a început iama...

— Da— făcu Dandu la fel— şi s-a deschis patinajul la Cişmigiu.

Şi continuă după o tăcere, ca şi când i-ar fi venit o idee: îţi place patinajul?

— Da, dar mi-e frică de căderе... Am încercat de câteva ori şi...

— Vrei să încerci cu mine?... Eu sunt patinor vechi. Aş putea zice că sunt un as dacă nu mi-ar fi ruşine să mă laud singur.

— În tine cred că aş avea încredere şi nu mi-ar fi frică! zise Liana privindu-l.

Consultară pe d-na Rosmarin care, firește, admise cu entuziasm, complectând că Liana chiar ar avea nevoie de puţin exerciţiu, că prea stă mult în casă gârbovită cu cărţile, că are tot ce-i trebuie încât chiar şi mâine ar putea să înceapă, că dealtfel ei îi plac mult sporturile... Dandu se oferi s-o ia de-acasă şi s-o aducă înapoi, făgăduind că într-o săptămână cel mult Liana are să patineze ca un înger...

A doua zi se prezentă, neuitând nici florile, şi pe urmă zilnic, la orele fixate, ca un cronometru de precizie. Mergeau pe jos şi se întorceau pe jos, fără să vorbească şi fără să se privească, uneori ţinându-se de mână ca doi copii cuminţi. Pe gheaţă Liana, la început, ţipa şi râdea şi se lipea de el, având mereu impresia că pământul îi alunecă subt picioare:

— Cad!... Cad!... Ţine-mă mai bine!... Dandu, ce faci?... Nu mă lăsa!

Căutau locurile cu mai puţină lume. Se opreau din când în când să se odihnească şi atunci se priveau râzând, cu respiraţia grea, rămânând apropiaţi, ea agăţându-se de el care îi cuprindea mijlocul şi o strângea uşor. Liana era îmbujorată de frig, deşi nu-l simţea deloc, parcă prin atingerea corpului ei de corpul lui s-ar fi creat o lume specială a lor asupra căreia lumea cea mare nu mai avea nici o influenţă. îi venea necontenit să strige ca să-şi uşureze inima de bucuria care o umplea atât de mult încât ajungea până unde se mărgineşte cu durerea.

— Acuma destul! şoptea dânsa când nu mai putea îndura zbuciumarea. Aidem acasă!... Sunt atât de obosită, atât de....

4

Înainte de Crăciun, într-o zi, plecând de la Cişmigiu, apucară pe alt drum. Liana, înfierbântată, n-a observat decât când s-a pomenit în Piaţa Teatrului Naţional aşteptând să treacă în strada Regală.

— Pe unde m-ai adus? întrebă ea nedumerită.

— Trecem puţin pe la mine, să te încălzeşti că prea eşti înfrigurată — şopti Dandu strângându-i uşor braţul

Liana îşi retrase braţul şi se dezlipi de el ca şi când s-ar fi trezit brusc din somn. îi zise apoi îngrijorată:

— Nu, nu, te rog, du-mă acasă...

— Fiindcă Dandu ezita şi stăruia. Liana urmă puţin iritată:

— La urma urmelor pot merge şi singură... La revedere!

Se întoarse şi coborî repede pe strada Cîmpineanu.

I se părea că aude din urmă chemarea lui, dar asta o îmboldea să-şi iuţească mersul. Se opri numai la staţia de tramvai. Şi nu urcă imediat. Credea că are să vie şi el Trebui să ia singură vagonul următor... Acasă minţi că o doare capul ca să evite întrebările despre Dandu.

Se simţea zdruncinată în toată fiinţa ei. Adică pentru că a fost drăguţă cu el cum n-a mai fost cu nimeni, vrea s-o ducă acasă parcă ar fi şi ea vreuna din cele trei de care şi-a bătut joc? A avut dreptate şi Oloman, şi mai ales Coralia. Şi ea cum l-a apărat! L-au cunoscut mai bine alţii... Iar când a refuzat, cum ar fi făcut orice fată care se respectă, a lăsat-o să plece singura…

— A, nu, e un om rău! îşi zicea cu tristeţe. Cât regret că nu l-am ţinut la distanţă după prima necuviinţă!

Cu toate acestea l-a aşteptat zilele următoare să vie. Cumpănind mai bine lucrurile, s-a hotărât să nu facă iar atâta caz, ca rândul trecut, pentru un incident în definitiv fără importanţă reală. Invitaţia lui poate chiar să fi fost bine

intenţionată. Ea nu şi-a dat atunci seama că i-e frig deşi îi era, căci pe urmă a dârdâit până acasă... Mai vinovat, sau mai curând nedelicat a fost că n-a alergat după ea să încerce s-o împace, cum ar fi trebuit şi ar fi fost dator dacă într-adevăr o iubeşte.

Începea să-i pară rău că s-a pripit. îşi pusese atâtea speranţe în sărbătorile Crăciunului. Proiectase să-l poftească la masă în seara de ajun, să se bucure împreună de pomul pe care voia să-l împodobească mai frumos ca totdeauna. în cele din urmă se găsea mai vinovată pe ea. Ar fi trebuit să se ducă a doua zi la patinaj, să se întâlnească şi nici să nu mai pomenească de neînţelegerea aceea. Nu s-a dus, crezând că va veni el. Acuma nu se mai D?.2te duce fără să se umilească.

— Nu mai fac nici un pom de Crăciun, mămicule! zise ea când văzu că i s-au fărâmat toate socotelile. Nici nu mă simt aşa de bine... De aceea n-am mai ieşit nici la patinaj... Va fi un Crăciun ca oricare...

Didina se spăimântă: n-o fi oare bolnavă fata şi nu spune? Să nu se mai trudească cu pomul; au făcut în fiecare an până acuma, ajunge... O să petreacă foarte bine şi fără pom de Crăciun. în seara de ajun vor avea la masă şi câţiva mosafiri, fireşte numai intimi: d-na Gotcu, care devenise aproape din familie de când a salvat pe Rosmarin, soţii Buta, Iancu Petrescu... Doar Constantin Alistar e mai străin, dar el s-a invitat singur, probabil ca să aibă prilej să mai vadă pe Liana.

— Mi se pare mie că domnul director s-a uitat prea adânc în ochii fetiţei noastre şi acuma dă din colţ în colţ de dorul ei! zise d-na Rosmarin răsfăţând-o. Nu se întâlneşte o dată cu Alexandru fără să-l întrebe de tine şi să-ţi trimită complimente şi salutări...

Liana făcu o sforţare ca să se stăpânească şi să-şi păstreze zâmbetul resemnat:

— Aşa eşti tu, mămicule, toate le vezi în roz...

D-na Rosmarin dorea s-o înveselească cu orice preţ

şi căuta să-i spuie numai lucruri care să-i facă plăcere. Ajunse şi la Dandu:

— Ai putea să-l pofteşti şi pe dânsul, dragă Liana!... Eu cred chiar că s-ar cuveni. Numai câte flori ţi-a trimis băiatul şi cât de gentil s-a purtat cu tine la patinaj... Ar merita atâta atenţie şi sunt sigură că s-ar bucura foarte mult!

— Nu, mămicule drag! zise Liana cu o tresărire parcă i-ar fi atins o rană deschisă. Lasă cum aţi stabilit voi! E mai bine!... Poate altădată să-l poftim... Acuma ar fi şi prea târziu...

În seara de ajun familia Rosmarin era liniştită şi mulţumită. Lipsea numai Mircea, era invitat la Gavrilescu unde se făcea petrecere mai veselă, cu tineret, încuviinţase lipsa aceasta până şi Rosmarin care ţinea cel mai mult la tradiţia de-a avea toată familia adunată de sărbătorile mari. Dealtfel toată lumea ştia că Mircea se află în preajma logodnei oficiale cu Nina. Se aşezară la masă într-o atmosferă plăcută, cum şade bine unor oameni aşezaţi. în capul mesei trona d-na Gotcu, care se considera şi era considerată protectoarea casei. Fireşte, a povestit cine mai ştie a câtea oară, să audă şi cei ce încă n-ar fi aflat, cum l-a salvat pe Rosmarin, cum a primit-o ministrul şi cât a fost de drăguţ şi de culant, luând mereu martoră pe Liana.

— Cine are proptele scapă uşor de griji şi de necazuri! observă de câteva ori Iancu Petrescu uitându-se la Rosmarin cu o admiraţie invidioasă.

Alistar, fără nici o intenţie, mai mult ca o explicaţie, spuse că toate mişcările de personal s-au amânat până la întâi aprilie când începe noul buget D-na Gotcu înţelese că directorul încearcă să micşoreze valoarea intervenţiei ei şi se supără:

— Ce are a face dacă s-au amânat? Crezi d-ta că vorba ministrului nu mai e bună pentru aprilie?...

Oi fi d-ta director general, nu zic, dar dă-mi voie mie să-l cunosc mai bine pe domnul ministru că în casa mea a crescut şi...

Liana şedea între Alistar şi Iancu Petrescu. Deşi inima ei se zvârcolea şi gândurile îi rătăceau aiurea, reuşea printr-o încordare de voinţă să pară fericită, să spuie câte-o glumă şi să asculte altele, să zâmbească şi să cocheteze. Numai în ochii mari persista o umbră printre sclipirile umede. Alistar o asalta neîncetat cu complimente şi vorbe dulci în toate gamele, subliniate de aceleaşi priviri înflăcărate, în vreme ce celălalt vecin, Iancu Petrescu, îşi dregea numai glasul şi nu ajungea să plaseze nici una din frazele pe care le pregătea ca să se manifeste şi el.

După cină d-na Gotcu reclamă un pocher mic, familiar, doi lei miza. numai aşa, pentru uciderea timpului. Cum Constantin Alistar a avut prudenţa la masă să declare că nu joacă astă-seară cărţi, partida s-a constituit cu soţii Buta şi bătrânul Rosmarin, având drept chibiţ fidel pe Iancu Petrescu. Jucau în sufragerie unde au rămas şi după terminarea mesei. Mai târziu Liana, plictisită, trecu în salon, în colţul ei, pe divan, între perniţele multicolore. Constantin Alistar se duse după ea bucuros ca şi când Liana s-ar fi retras numai pentru el. Aici, singuri, vorbiră însă despre lucruri mai indiferente decât dincolo, în faţa tuturor. Cuceritorul stătea în picioare lângă divanul pe care se odihnea Liana, îşi tremura genunchii şi nu îndrăznea să reia cascada complimentelor teatrale.

— De ce nu stai jos? întrebă Liana visătoare. Ţi-e frică de mine?

Alistar se aşează pe marginea divanului, dar convorbirea continuă pe aceeaşi linie. Numai glasul lui devenea mai răguşit şi mai sacadat. într-un moment, pe când buzele uscate rosteau cuvinte depărtate, mâna lui Alistar începu singură să alinte braţul Lianei, cu un gest reflex peste putinţă de a fi stăpânit. Atingerea

Se părea Lianei nesuferită. îi amintea că tot aici, pe divan a stat acum câteva zile ultima oară cu Dandu. îşi retrase braţul cu o mişcare leneşă, să nu se observe că respinge o mângâiere şi totuşi să se ferească. Peste un răstimp îi luă

mâna şi spuse cu o voce nouă, limpezită parcă de o emoţie sinceră:

— Liana, de mult mă chinuiesc să-ţi pun o întrebare serioasă, pentru mine chiar gravă... Vrei să-mi răspunzi franc, fără înconjur?

Liana presimţea întrebarea. Altădată ar fi măgulit-o. Acuma o înfricoşa. Murmură cu un surâs incolor:

— Sper că nu e ceva...

— E tot. Liana! reluă Alistar cu o undă de tristeţe. E toată viaţa mea sau ceea ce îmi mai rămâne din viaţă. De aceea sunt atât de mişcat... Crezi tu. Liana, că ai putea să mă iubeşti pe mine cu adevărat şi numai pe mine?

Liana îi încrucişă privirea. Surâsul îi încremeni pe buzele foarte vopsite care zadarnic se sforţau să bâlbâie cuvinte mincinoase convenţionale. În aer se suspendă pauză numai de câteva secunde care însă i se părea nesfârşită. Îşi auzi apoi glasul atât de schimbat că abia îl recunoştea:

— Lasă-mă, să mă mai gândesc, să-mi cercetez mai bine inima!...

— Desigur! Prefer şi eu! spuse Alistar cu o uşurare. Doresc chiar să te gândeşti bine, să reflectezi, să cumpăneşti... Eu sunt acuma în vârstă, ca să nu zic bătrân — adăogă cu o fluturare amară. Nu mai pot fi atât de egoist să mă gândesc numai la fericirea mea şi nici atât de mărginit să-mi clădesc fericirea pe o simplă iluzie a mea... Să-mi dai răspunsul când vei crede că poţi. Nu te voi grăbi. La vârsta mea nici nu mai şade bine graba. Eu, fii sigură, n-am să-mi schimb hotărârea. Două luni m-am examinat şi m-am frământat până am ajuns aci. Dacă nu vei fi tu, atunci nu va mai fi nimeni!

Liana îşi recăpătase calmul. Asculta şi se gândea că vorbele, tocmai când sunt mai sincere, par solemne şi artificiale ca într-un film sonor. Poate la fel are să i se pară lui şi răspunsul ei:

— De aceea nici eu nu vreau să te mint şi dealtfel nici n-aş putea! Trebuie să fiu sinceră şi faţă de d-ta, dar mai ales

faţă de mine însămi!... Eu cred că nimeni nu poate iubi adevărat decât o dată în viaţă. îţi închipui prin urmare cât de serios trebuie să-mi cumpănesc inima înainte de a-ţi da un răspuns serios?

— Da şi îţi mulţumesc. Liana! Voi aştepta! zise Alistar sărutând grav mâna pe care nu încetase a o mângâia.

Vorbiră pe urmă iar despre lucruri străine, evitând să se mai privească în ochi ca şi când s-ar fi silit amândoi să respecte un consemn. Se cercetau însă pe furiş, el sperând un gest care să arvunească răspunsul, ea ccmparîndu-l în minte cu alţii...

5

În prima zi de Crăciun, la masă, Mircea povestea cum a petrecut în ajun la Gavrileştii. A fost lume multă, numai tineri Nina a dorit petrecerea mai gălăgioasă fiind ultimul ei ajun de Crăciun ca fată. A fost şi Dandu, şi Oloman, şi Tănăsescu, au dansat, în sfârşit au petrecut straşnic până aproape de ziuă... Liana ar fi vrut să puie alte întrebări şi s-a pomenit interesându-se numai de Nina şi Angela. Mircea râdea:

— Îndrăcită fată şi Angela! Avea o dispoziţie extraordinară... Ea a fost sufletul veseliei... Cred că s-a îmbătat!... Dar voi cum aţi petrecut? Bine?

— O, foarte bine! zise Liana cu indiferenţă. Eu am stat de vorbă cu Alistar, ei au jucat cărţi...

Îi venea să plângă şi-şi muşca buzele ca să-şi înşele nervii.

În ziua a doua de dimineaţă, veni un coş de flori pentru Liana. Nu era liliac şi nici n-avea vreun cuvânt. D-na Rosmarin, care l-a primit, n-a întrebat de la cine e, dai era

convinsă că e de la Alistar. Liana se enervă: de ce nu întreabă să ştie cel puţin dacă e nevoie de vreun răspuns?... Aducătorul era încă în curte. Didina reveni: nu e de la Alistar, e de la Dandu.

— Va să zică totuşi! se bucură Liana. Atunci trebuie să fiu şi eu drăguţă...

Nu-i trecea prin creieri nici un răspuns care să-i placă. Strică câteva cărţi de vizită. în cele din urmă scrise „cordiale mulţumiri şi aşteptări", zicându-şi:

— E idiot, dar acuma sunt incapabilă să...

în ziua a treia, tot de dimineaţă, a venit Dandu s-o ia la patinaj. Liana n-a crezut că are să vie aşa curând. A trebuit s-o aştepte să se gătească.

— O fi bună gheaţa? întrebă ea în momentul plecării.

— Nu ştiu, n-am mai fost, dar trebuie să fie! zise Dandu.

Reluară calea Cişmigiului tăcuţi ca şi altădată. Zăpada parcă scrâşnea sub paşii lor mai aspru. Liana îl cerceta cu priviri ascunse. I se părea mai tras la faţă ca după o suferinţă. Inima i se înduioşa. îşi reproşa că l-a făcut să sufere, gândindu-se că numai sufletele calde sunt în stare să sufere în tăcere...

În aceeaşi zi pofti pe Dandu să facă revelionul la ei Voia să înceapă anul nou cu adevărată bucurie. Se înţelese cu Nina şi cu Mircea ca petrecerile celor două familii să se complecteze. După miezul nopţii, îndată după masă, tineretul va trece de la Rosmarin la Gavrileştii unde va fi muzică şi dans.

Cele câteva zile până la revelion trecură ca un vis. Liana era agitată, într-o febrilitate şi o emoţie ca în aşteptarea unui eveniment hotărâtor şi inevitabil. îşi simţea inima dornică de porniri generoase, plină de altruism, gata să dăruiască din mulţumirea ei inepuizabilă...

În sfârşit sosi seara revelionului. Masa era întinsă în sufrageria cea mare de sus. în bucătărie Didina dăscălea pe Tinca să nu facă vreo poznă, să aibă grijă de mâncări, să nu

ardă fripturile... Dealtfel ea va veni să controleze tot înainte de-a începe să servească.

Mai fiind câteva ceasuri până să înceapă a veni invitaţii, familia era strânsă la taifas în subsol. Rosmarin avea un mare regret, că Costică Alistar nu poate face revelionul la ei — apucase să promită în altă parte. Liana îşi aduse aminte de întrebarea lui Alistar, dar o înlătură ca să nu-şi strice buna dispoziţie, socotind-o acuma ca o blasfemie faţă de sentimentele curate care-i stăpâneau inima. Numai din gură spuse şi ea că-i pare rău şi că e un bărbat foarte simpatic. Venind apoi vorba despre Dandu, femeile se întreceau în laude spre bucuria Lianei. Numai Rosmarin bodogăni clătinând din cap:

— Bine, bine, bun băiat, nu zic, dar aş vrea să ştiu ce intenţii are?,.. Văd că vine mereu pe-aici, din flori nu ne slăbeşte... O fi vrând ceva omul şi nu îndrăzneşte?... C-apoi nici aşa nu se poate la infinit, că mâine-poimâine o să-nceapă şoaptele şi vorbele şi pentru o fată cumsecade ar fi ruşine, că noi suntem oameni săraci dar cinstea ne-o ţinem nepătată...

Liana se roşi şi se tulbură. întrebă totuşi:

— Şi, mă rog, ce-aţi vrea voi să facă băiatul ca să vă intre în voie?

— Ce face orice tânăr de omenie— zise bătrânul scrutând-o. Ai văzut Mircea, când a socotit că...

— Asta-i adevărat — observă atunci şi Didina căreia Rosmarin parcă i-ar fi ghicit gândurile. Dacă te iubeşte, draga mamii, şi dacă tu îl iubeşti...

— Dar nu-l iubesc deloc! izbucni Liana deodată. Cine v-a spus că-l iubesc?... Şi mai lăsaţi-mă, vă rog, în pace cu eternele voastre tocmeli matrimoniale! Nu pot vorbi cu un băiat fără ca voi să mă măritaţi numaidecât cu el... Eram aşa de bine dispusă şi vreţi să-mi stricaţi toată seara!

Izbucnirea şi minciuna erau o salvare pentru sufletul ei prea încărcat. îi era frică mereu să nu-şi trădeze fără voie, într-un strigăt de descătuşare, sentimentul dulce şi amar

care începuse a o tortura cu cât se apropia ceasul sosirii oaspeţilor. S-a mirat ea însăşi când a rostit atât de categoric minciuna şi s-a bucurat în sine parc-ar fi făcut o mărturisire publică de iubire...

De la unsprezece până la unsprezece şi jumătate a venit toată lumea. S-au aşezat la masă cu un sfert de oră înainte de miezul nopţii, să-i găsească anul nou cu farfuriile şi paharele pline. Liana fixase locurile la masă din vreme. La dreapta ei a pus pe Dandu şi la stânga pe Oloman lângă care urma Coralia şi apoi locotenentul Tănăsescu. Pe Mircea, care părea absent şi grăbit să plece mai curând la Gavrileştii, l-a aşezat alături de d-na Agripina Buta împreună cu Iancu Petrescu. Numai pe Leliţa, ca să-i facă plăcere, n-a despărţit-o de maiorul ei care era în plină vervă politică.

Ultimul sfert de oră al anului vechi a fost strivit în glume şi gustări. Liana a încercat să schimbe câteva cuvinte banale cu Dandu. N-a putut continua. în ochii lui mocnea un foc care o spăimânta şi o moleşea.

Se părea că azi e atât de frumos, atât de mare şi de puternic încât se temea să nu-i scape vreo vorbă de adoraţie în auzul tuturor. Se întoarse spre Remus începând o convorbire în care ea avea mai mult de ascultat. îi auzea glasul încrezut, dar abia înţelegea ici-colo câte-o vorbă. Scaunele erau atât de apropiate încât şoldul ei atingea şoldul lui Dandu şi atingerea o înspăimânta. Subt masă piciorul lui se strecura mereu subt picioarele ei înfăşurându-le într-o strânsoare insistentă, îi trecea prin minte că ar trebui să-şi retragă picioarele şi că nu e cuminte ce face. încercă o mişcare şi simţi că picioarele, în loc să se îndepărteze, se lipeau mai strâns de ale lui. Atunci întrerupând disperată pe Oloman cu nişte întrebări fără sens, întinse braţul spre Dandu să-i facă un semn. Moale şi neputincios, braţul alunecă de pe masă în poală. Parcă-ar fi atins un duşman degetele se încordară şi se înfipseră furios în carnea lui. Gestul o îngrozi şi o dezmeteci. îşi desprinse

binişor picioarele din încolăcirea lui, se aşează mai bine pe scaun şi, făcându-şi vuit cu batista mică, întoarse capul spre Dandu şi murmură cu un surâs întrebător:

— E aşa de cald aici... Nu? Ar trebui poate să...

Aparatul de radio cânta melodii vesele, variate, la

întâmplare, umplutură pentru încheierea anului. Bebe îşi luase însărcinarea să manevreze aparatul şi la momentul oportun să stingă lumina. Deodată o voce speriată de femeie răsună în difuzor:

— Atenţiune!... Când va bate gongul va fi ora douăsprezece!

Toţi se ridicară în picioare cu zgomote de scaune date la o parte. Câţiva nerăbdători strigară:

— Lumina!... Lumina!...

— Lăsaţi că ştiu eu! protestă Bebe alergând grav de la un comutator la altul să facă întunerec.

Urmară secunde de încordare. Buta, socotind că a găsit un spirit nou, răcni:

— Doamnelor şi domnilor, sărutările sunt oprite pe întunerec!

— Noi ne sărutăm şi la lumină şi pe întunerec! replică ţanţoş maiorul Antonescu. Dar parcă tot mai plăcut e pe întunerec... Ce zici, Leliţo?

Leliţa gânguri ca o porumbiţă fericită. Cuprinsă de o nouă tulburare şi parc-ar fi vrut să se justifice vorbind, Liana exclamă nervos:

— Bine că s-a isprăvit şi anul ăsta că a fost aşa de...

— Sss!... Ssss! o întrerupse furtunos toată lumea. Gongul!

Prima bătaie pomi ca un dangăt de clopot. Bebe număra cu glas de cavalerist:

— Una!

Braţul lui Dandu încolăcise talia Lianei de îndată ce s-a făcut întunerec Când începu să bată gongul, Dandu o strânse la piept şi-i strivi buzele într-o sărutare sălbatecă. în prima clipă Liana se gândi ce-ar fi dacă acuma Bebe, ca să facă o glumă proastă, ar da drumul luminii? Gândul o

îndârji. Cuprinse cu braţele fierbinţi gâtul lui Dandu abandonându-se în voia plăcerii, parcă ar fi vrut să spuie că nu-i mai pasă de nimeni şi de nimic

Bebe număra solemn:

— Cinci!... Şase!...

IANUARIE

1

— Şapte!... Opt! continua Bebe implacabil şi sigur ca o maşină de calculat.

Încleştarea îmbrăţişării era dureroasă şi totuşi Liana ar fi vrut să nu se sfârşească niciodată. O dureau crâmpeiele de gânduri care-i aminteau că bucuria aceasta se va sfârşi îndată, că nu mai sunt decât câteva secunde. Clipele numărate de bătaia gongului tainic şi de glasul micului frate i se păreau cele mai fericite din toată viaţa ei trecută şi viitoare... Când răsună a unsprezecea lovitură braţele ei se desprinseră singure de pe gâtul lui Dandu şi buzele se dezlipiră suspinând imperceptibil :

— Destul...

— Douăsprezece! strigă Bebe deodată mai apăsat şi adăogând repede: La mulţi ani!

Se făcu iar lumină. Casa se umplu de urări, de ciocniri de pahare, de strigăte glumeţe şi de râsete. Remus îi ură Lianei s-o vază licenţiată în anul cel nou.

— Nu-ţi doresc să te măriţi încă! urmă dânsul. Ar fi păcat de o fată aşa de frumoasă să devie proprietatea cine ştie cărui ursuz de bărbat!

Liana mulţumi cu un surâs şi se întoarse la Dandu care stătea cu paharul în mână.

— Îţi urez mult noroc şi împlinirea tuturor dorinţelor! îi zise încet, privindu-l în adâncul ochilor.

— Eu numai pe tine te doresc! răspunse înăbuşit aviatorul.

Tinca îşi începu îndată activitatea cu mare râvnă. D-na Rozmarin o urmărea din ochi, îi mai făcea câte-un semn şi în acelaşi timp îndemna pe toată lumea să se servească lăudându-şi bucatele cu o modestie, care cerea complimente... Numai Mircea era din ce în ce mai nerăbdător, făcând chiar observaţii Tincăi, spre dezolarea Didinei, că serviciul e prea adormit şi aşa n-are să se sfârşească masa nici până la ziuă.

— Ai răbdare, Mircea dragă! zise în cele din urmă d-na Rozmarin amărâtă că-i indispune mosafirii. N-ai frică, ajungeţi la timp la Gavrileştii!... De ce. să ne strici nouă petrecerea?

Mircea bombăni ceva în farfurie, tăcu un răstimp, dar după friptură reîncepu:

— Ei, gata băieţi?... Haidem să mergem că ne-apucă aici dimineaţa!

— Nu se poate până nu ne aflăm norocul din biletele de plăcintă! se împotrivi Liana, spre marea bucurie a d-nei Rozmarin.

Dealtfel Liana se simţea atât de bine că nici n-ar mai fi plecat dacă ar fi rămas şi Dandu. Avea o teamă că acolo nu va mai putea fi aşa de aproape de el sau că se va întâmpla

ceva şi are să se destrame-farmecul care a urzit o fericire de vis. - ,

Biletele de plăcintă, aduse pe o tavă mică de argint, fură cetite de d-na Buta, sentimental şi poetic, stârnind râsete de circumstanţă. Liana ar fi dorit ceva cu multă iubire şi-i ieşeau numai lucruri triste, oricât răscolea bileţelele. Când lui Mircea i se prooroci că are să îmbătrânească burlac, Liana se consolă puţin:

— Toate ies de-a-ndoaselea... Ce păcat!... Nu-i aşa, Danduţule?

Surprins de întrebare, locotenentul râse, dar numai din gură, faţa rămânându-i serioasă:

— Ce-are a face!... Astea-s lucruri care...

între timp Tinca mai pusese pe masă o maşina de spirt şi bucăţele de plumb. Când văzu Mircea şi asta, se sculă de la masă furios:

— Ei, nu!... Dacă ne-om lua după mama, ne găseşte aici şi Boboteaza!

Totuşi mai trebui să aştepte, căci mai ales fetele ţineau să-şi vază viitorul în plumbul topit. Ca să arate că e hotărât să plece chiar singur la nevoie, Mircea îşi luă paltonul şi privi îmbrăcat figurile ce se cristalizau din plumbul răsturnat în farfuria cu apă.

— Uite ce coroniţă frumoasă i-a dat Lianei! exclamă d-na Rozmarin. Oare ce-o fi însemnând coroniţa?

— Ce să însemne coroniţa la o fată? zise d-na Gotcu. Cununie!

— Se duce, se duce fata! strigă maiorul Antonescu. O să jucăm curând la nuntă!

Liana ar fi vrut să se uite la Dandu, dar nu îndrăznea de ruşine. Dealtfel Mircea curmă conjecturile mai ample cu declaraţia gravă:

— Dacă nu veniţi, eu plec singur!...

— Lăsaţi-l frate, că omul aşa-i când îl cheamă dragostea! făcu d-na Gotcu. Hai, duceţi-vă, copii, cu toţii, să scăpăm de

voi, să ne încercăm şi noi norocul! Cine-a pomenit revelion fără niţel joc de cărţi?

Tinerii se urniră, zoriţi aprig de Mircea. încărcaţi într-un automobil, claie peste grămadă, toţi câţi erau, în câteva minute debarcară în strada Frumoasă unde stătea Gavrilescu. Fură primiţi cu urale zgomotoase. Angela, ameţită de şampanie, într-un elan de voie bună, oferi tuturor câte-o sărutate. Liana întoarse capul îngrozită când văzu că într-adevăr se agaţă şi de gâtul lui Dandu...

Casa era plină numai de tineret. Trei lăutari cântau neobosiţi pentru dansatori. Gavrilescu îşi plimba jovialitatea dintr-o cameră în alta, fericit de fericirea odraslelor sale. îmbrăţişă pe Mircea cu efuziune, iar pe Liana o sărută pe frunte, urându-i părinteşte toate bucuriile. In vreme ce Liana mulţumea şi-i transmitea salutările bătrânilor, Angela sosi iar val-vârtej şi se aruncă în braţele lui Dandu strigând:

— Hai să dansăm. Victor aş!... Grozav îmi place să dansez cu tine!... Tu eşti cel mai bun dansator şi te potriveşti cu mine ca o mănuşă...

Dandu avu o ezitare. Aruncă o privire Lianei ca o scuză. Angela îl ducea. Dispărură în ritmul dansului.

— Zburdalnică şi nebunatecă e fata asta! zise Gavrilescu încântat. Ce să-i faci? Aşa e tinereţea!... Să petreceţi cât sunteţi tinere, că pe urmă Dumnezeu ştie ce-o să fie!

Câţiva băieţi dădeau târcoale Lianei. Ea alese pe Remus O revoltă înăbuşită îi clocotea în suflet. Purtarea Angelei i se părea o sfidare. Regreta amar că a plecat de-acasă unde a fost atât de fericită. Dacă i-ar fi spus lui Dandu, poate că şi el ar fi preferat să rămână acolo. Se gândea ce să facă? în orice caz i-ar fi insuportabil să petreacă în casa asta unde, de cum a trecut pragul, i s-a risipit toată mulţumirea. Dacă nu i-ar fi fost ruşine de invitaţii pe cari abia i-a părăsit, s-ar fi întors acasă.

— Ai vreo neplăcere? întrebă Oloman observându-i schimbarea şi mai ales tăcerea.

— Nu — zâmbi Liana. Dar sunt puţin ostenită... Am alergat atâta azi...

Pentru dansul următor veni Dandu, scăpat cu multă dificultate din braţele Angelei. Liana îl scruta ca şi când ar fi vrut să-i citească în inimă dacă a dansat cu plăcere cu cealaltă. Dandu era încălzit şi avea respiraţia aprinsă. Liana, lipindu-se de el ca de un scut protector, murmură cu buzele aproape de urechea lui:

— Dansează bine Angela?

Nu-i vedea figura, numai glasul i se auzi:

— Aş, nu mă interesează pe mine acuma Angela...

Lianei glasul i se păru dulce şi viril şi-i oferea o satisfacţie. După ce-şi gustă satisfacţia, îi spuse iar, cu altă voce, de răsfăţ:

— Nu-mi place deloc aici, Danduţule... Nu mi-e simpatică nici casa, nici...

— Atunci să mergem în altă parte... Vrei? zise Dandu întorcând ochii în ochii ei cu o tandreţe care ungea sufletul Lianei.

— Da! tresări ea bucuroasă ca şi când ar fi primit o mare dovadă de dragoste. Dar să nu observe Gavrileştii, să nu se ofenseze...

Fiind multă lume şi gălăgie, reuşiră să se strecoare în vestibul, să se îmbrace şi să iasă afară, nevăzuţi decât de femeia care făcea serviciul de garderobieră. Dandu o ţinea de braţ. Ajunseră în Calea Victoriei şi porniră spre centru. Treceau cu băgare de seamă pe lunecuşurile ce întrerupeau zăpada de pe trotoar.

Nu vorbeau nimic. Liana îşi auzea bătăile inimii, şi se simţea liniştită şi fericită parc-ar fi mers la patinaj. Un vânt aspru şuiera cu variaţii ca un plâns prelung, învolbura praf de zăpadă îngheţată, îi împingea din spate grăbindu-i parcă spre ţinta necunoscută. Automobile goneau cu muşterii gălăgioşi. La Calea Griviţii şoferii zgribuliţi pe maşinile în staţie îi salutară cu întrebări de claxon. Din restaurante răbufneau glasuri încâlcite cu melodii de beţie. Rarii pietoni

umblau gesticulând larg şi vorbind tare parcă s-ar fi certat. Un bătrân cu chef, duhnind a băutură, pe trotoarul din faţa Ateneului, îi examină curios oprindu-se pe loc, clătinând din cap şi bombănind apoi:

— Poftă bună la dragoste!

Liana vedea şi auzea toate şi totuşi avea impresia că pluteşte într-o lume străină, straniu de ademenitoare. Cunoştea strada, casele, magazinele şi totuşi toate i se păreau necunoscute, ca nişte lucruri ireale între care ea singură trăieşte real împreună cu omul a cărui atingere îi comunica o senzaţie de supremă vrajă.

Trecând pe lângă Cafeneaua Corso se uitară amândoi la geamurile luminoase, întrezărind înăuntru decolteuri de femei, figuri lucitoare de veselie. Liana nu se întreba unde merge, nici nu-i trecea prin minte asemenea întrebare, parc-ar fi avut certitudinea că vor ajunge unde trebuie şi când trebuie. Observa că în Piaţa Palatului traversează spre strada Academiei, dar numai ca în vis, uitând imediat şi fără să recunoască aievea locurile. Pe urmă cotiră pe strada Regală şi pe urmă deodată îşi dădu seama că s-au oprit. Era o casă mare, cu multe etaje, cu poarta grea de fier forjat ca intrarea unui templu. Auzi glasul lui Dandu, foarte moale şi duios:

— Aici stau eu... La etajul al doilea... Ne urcăm?

Liana nu avu nici o ezitare. Obrazii îi erau umezi de firicele de zăpadă topite parcă ar fi plâns fără să bage de seamă. Murmură ca o respiraţie:

— Da...

Intră pe poartă, în gangul întunecos. Nu-şi simţea paşii. Era uşoară ca un fulg în vânt.

2

Din greşeală şi de somn Rozmarin încuiase uşa holului spre subsol şi Tinca nu mai putea veni să deschidă Lianei care suna lung la marchiză. Trebui să se scoale din pat el care abia aţipise.

— Ei vezi, astea nu-mi plac mie, modernismele astea — bombăni bătrânul dându-i drumul prin întunerec. Fata să fie fată, nu să umble nopţile cine ştie unde şi să-mi vie acasă la ziuă...

— Aşa e noaptea revelionului, tată drag, nu te supăra... N-am venit singură...

Vorbea atât de blând şi de cald că Rozmarin se înmuie şi răspunse îngăduitor:

— Apoi şi noi numai adineaori ne-am culcat, pe la patru, că coana Raluca greu se ridică de la cărţi când pierde... Acuma nu ştiu cât o fi ceasul...

În aceeaşi clipă pendula din sufragerie începu să bată: şase.

— Ai, du-te şi te odihneşte că trebuie să fii frântă şi tu! urmă bătrânul cuprins deodată iar de somn şi trecând in dormitor.

— Noapte bună, tată drag! mai zise Liana amintindu-şi ca prin vis un cadran cu minutarele indicând trei fără zece.

În salon era călduţ cum îi plăcea ei. întoarse comutatorul. în momentul când se aprinse lumina, afară se auzi o chemare întreită de claxon şi apoi demarajul unui automobil. Liana rămase pironită locului ascultând semnalul convenit cu Dandu care a aşteptat în maşină. Îi trimise o sărutare apăsându-şi degetele pe buze, sigură că în aceeaşi secundă face şi el acelaşi gest.

Se simţea atât de fericită încât voia să adoarmă cât mai curând, să prelungească cât mai mult moleşeala vranei ce o stăpânea. în câteva minute se găsea în aşternutul alb şi apoi, înainte ca gândurile ce se vâltorau în adâncimile tulburi să aibă răgaz a se limpezi, pleoapele se închiseră singure...

Se deşteptă pe la amiazi. Cea dintâi privire îi alunecă pe un mănunchi de trandafiri roşii, aşezat frumos de maică-sa, ca să nu-i tulbure somnul, pe un taburet lângă divan. Liana întinse braţul spre flori, le strânse la piept şi le sărută cu drag fără să simtă înţepăturile ghimpilor.

— De la el!... De la el!... Dragul meu! murmură năpădită deodată de toate amintirile nopţii.

Nu i se desluşeau totuşi amănunte înşirate şi depănate care să se închege şi să alcătuiască un eveniment. Era un cristal cu feţe infinite care toate împreună răspândeau o scânteiere fermecătoare. Poate mai târziu, când timpul va şterge luciul, se va despica în fragmente ceea ce azi e o năvală unică, impetuoasă. îşi amintea numai ochii lui care implorau şi porunceau atât de stăruitor că inima ei se topea de o înduioşare fără margini. Şi pe urmă transformarea subită a înduioşării într-un extaz de zbuciumare dureros de dulce ca o prăbuşire în nefiinţă. Parcă aluneca vertiginos, fără posibilitate de oprire, printr-un vid nesfârşit, spre o lume nebănuită unde nu se poate ajunge decât purificată de toate aderenţele trupeşti.

Luă oglinjoara ovală de pe mescioară. Avea credinţa că nici n-are să se mai recunoască, atât de mult se simţea schimbată în întreaga fiinţă. Văzu însă aceeaşi figură drăgălaşă parcă nimic nu s-ar fi întâmplat. Numai roşul de pe buze era şters, buzele însăşi mai subţiate şi privirea ochilor mai fierbinte şi mai mângâioasă.

— Cum înşeală şi oglinda! se gândi Liana. Dacă nici bucuria cea mai mare nu lasă urme...

Descoperi pe sânul din partea inimii o pată vânătă.

— Asta e gura lui Dănduţ! îşi zise cu o înfiorare. Şi dinţii lui, şi... Asta a fost înainte de... Sau nu, nu, după... nu mai ştiu... E al meu! Numai al meu! Pentru totdeauna!

Siguranţa aceasta o socotea ca o biruinţă uriaşă care ar merita să fie trâmbiţată lumii întregi, ca să fie invidiată şi să-şi sporească încântarea.

începu să se îmbrace. Petrecea obişnuit ceasuri în faţa oglinzii. Acuma ar fi vrut să stea şi mai mult. Trebuia să se facă mai frumoasă, mai nouă şi mai ademenitoare, să aibă o surpriză Danduţu când va veni s-o ia.

De mâncare n-avea poftă, dar la masă nu tăcu nici un minut. Fericirea ei cerea să se manifeste măcar în cuvinte în care să fie amestecat şi el cât mai des. Trecu pe urmă la bunica, să-i povestească amănunte mincinoase despre cum a petrecut azi-noapte, cu o siguranţă care o uimea şi pe ea. în mai multe rânduri însă se întrerupse, exclamând cu sinceritate descătuşată:

— A, matînă scumpă, de-ai şti cât sunt de fericită! Dacă ţi-aş putea spune L.. A început şi anul norocului meu, dragă matînă, aşa-i?

Dandu veni pe la patru s-o ia la patinaj. Liana aştepta gata. Plecară imediat, ocolind Cişmigiul, să ajungă mai repede în strada Regală. Din când în când Liana şoptea ca un copil:

— Vrei?... Vrei, Danduţule?

Aviatorul râdea mulţumit.

3

Fericirea Lianei cu cât se intensifica cu atât devenea mai egoistă şi mai ascunsă. I se părea că adevărat şi deplin fericită ar fi numai dacă ar sta permanent lângă el, undeva departe de lume, să nu vadă pe nimeni afară de Dandu şi nici pe el să nu-l vadă nimeni afară de ea. înţelegea acuma pe Leliţa care căuta să ferească pe maiorul ei de orice atingere străină. Şi doar maiorul Antonescu n-avea nici înfăţişarea şi nici vârsta unui cuceritor. Dandu e altă socoteală. El e bărbatul cel mai frumos, cel mai bun, cel mai

dulce din lume. Încât ea poate să fie geloasă şi de aerul pe care-l respiră el.

Îşi amintea cât s-a zbucimat înainte de revelion să nu-şi mărturisească sie însăşi că ceea ce simţea ar putea fi un început de gelozie. Atunci credea că gelozia e sentimentul care te face ridicol şi te înjoseşte. Azi îşi zicea, parc-ar fi descoperit o noutate, că gelozia e umbra iubirii. I-a fost ruşine de ea până în clipa când a venit iubirea mare care i-a pus stăpânire pe trup şi suflet deopotrivă. Acuma de-abia îşi dădea seama cât de sinceră era când spunea că n-a iubit niciodată. Bucuria cea mare a iubirii nu-ţi umple inima decât după experienţa proprie. închipuirea după experienţele altora o falsifică. Până ce nu te dăruieşti n-ai dreptul să-ţi spui că ai cunoscut iubirea.

Totdeauna i-a plăcut să-şi examineze faptele: azi însă o făcea cu un fel de frenezie parcă ar fi refuzat să bâjbâie în întunerec tocmai în momentele cele mai fericite. Romantismul l-a considerat o excrescenţă a inconştientului. Recunoştea totuşi că de un răstimp trăieşte şi ea în plin romantism. îl motiva cu argumentul că însăşi esenţa iubirii e romantică. Pretenţia generaţiei ei de a practica amorul rece, lucid, ca o simplă distracţie uşoară, o privea ca justificarea unei prostituţii camuflate. Actul sexual fără substratul pasiunii copleşitoare i se părea o terfelire şi trupească şi sufletească de care trebuie să te ruşinezi în faţa oamenilor şi mai ales a conştiinţii tale. Dragostea ei, dincolo de convenienţele lumeşti, era curată şi senină, şi avea atâta gravitate în rostul vieţii ei încât toate celelalte preocupări dispăreau complect sau se puneau în slujba pasiunii. Ambiţia ei de a lua licenţa în acest an şi de a deveni independentă nu mai avea nici un sens. Viaţa ei nu mai recunoştea decât singura ţintă de a iubi pe Dandu. Ajunse curând să nici nu se mai gândească dacă şi el o iubeşte la fel. I se părea ceva atât de natural să fie iubită că nici nu mai înţelegea cum a putut trăi înainte de noaptea aceea. Iubirea nu e un târg: te iubesc pentru că mă iubeşti.

Iubirea e o certitudine: te iubesc pentru că te iubesc. în momentul când i-ar fi apărut o îndoială s-ar fi simţit înjosită. Dealtfel două luni cât s-a chinuit şi a rezistat, a simţit iubirea lui ca un torent care sfărâmă toate zăgazurile...

Numai uneori îi fulgera prin creieri întrebarea: unde are s-o ducă dragostea aceasta? O alunga însă ca pe o tentaţie de a-i murdări comoara cea mai scumpă. Iubirea adevărată nu poate avea nici un scop; scopul în sine presupune ceva utilitar. Nici scop, nici sfârşit — iubirea e dincolo de timp şi spaţiu. Maică-sa nu mai îndrăznea să-i spuie direct, dar făcea veşnic aluzii la căsătoria ei cu Dandu. Era şi ca sigură că s-ar putea mărita oricând cu el şi se aştepta ca într-o bună zi Dandu, cu felul lui ciudat de a fi, să-i propuie legalizarea iubirii lor. Era hotărâtă să refuze, cel puţin deocamdată. Mai târziu, când poate pasiunea va deveni o obişnuinţă, atunci vor avea răgaz să se gândească şi la lucrurile lăturalnice.

Pentru Liana mare parte din farmecul iubirii era tocmai secretul. Avea convingerea, de când iubirea nu mai constituia un cuvânt cu rezonanţe goale, ci o practică atotcuprinzătoare, că taina ţine de esenţa dragostei mari. îmbrăţişarea e un preludiu care trezeşte simţurile. în public îmbrăţişarea îşi pierde vraja şi devine un act convenţional ca şi strângerea mâinii. Dacă lumea ar cunoaşte legăturile lor, privirile curioase le-ar spiona fiece mişcare. Mult înainte de a fi întâlnit pe Dandu, gândindu-se la căsătorie, îşi închipuia cu silă ochii curioşi care a doua zi îi vor pipai corpul cu întrebări mute, li vor scormoni inima şi-i vor pângări ofranda. Călătoriile de nuntă se fac, desigur, mai cu seamă ca să ferească iubirea tinerilor căsătoriţi de publicitatea indiscreţi.

De aceea îşi ascundea iubirea cu o meticulozitate de care numai femeile sunt capabile, întocmai ca un avar care vrea să se bucure singur de comoara lui. Nici o precauţie nu i se părea de prisos. Când plecau de-acasă, mergeau împreună numai până la Teatrul Naţional, iar acolo se despărţeau.

Dandu trebuia să rătăcească pe undeva cel puţin o jumătate de oră şi pe urmă să vie. Ea de asemenea făcea câte-un ocol, examina cu atenţie strada, să n-o vadă vreo cunoştinţă, şi urca prudent, parcă ar căuta o adresă. Avea o cheie de la apartament şi se strecura înlăuntru ca o umbră. Până sosea el, se îmbrăca într-o pijama de-a lui în care se simţea complect fericită ca şi când împreună cu haina ar fi îmbrăcat şi sufletul lui, unindu-se astfel până la identificare.

În lume se arăta mai rece cu dânsul decât înainte, interzicându-i chiar atingerile ascunse care odinioară îi dădeau fiori. Voia să-şi păstreze bucuria întreagă pentru ceasurile când sunt singuri. Dandu obişnuia să vie zilnic s-o ia de acasă, sub acelaşi pretext că merg la Cişmigiu, la patinaj. După Bobotează i-a cerut să-şi răărească vizitele. Era mai bine să-şi fixeze la fiece întâlnire pe cea viitoare. în oraş trebuiau să se găsească totdeauna ca din întâmplare. Ea însăşi intercala pauze ca întâlnirile să fie mai dorite. El nu obiecta nimic. Devenise aproape pasiv, atât era de întreprinzătoare iubirea ei.

Când nu se aflau împreună, era bucuroasă să poată cel puţin vorbi despre el. Când era singură îl simţea mereu alături, imaginea lui îi juca necontenit în ochi atât de vie încât uneori îi venea să întindă mâinile şi să-l îmbrăţişeze. Totdeauna căuta să provoace discuţii asupra lui, indiferent dacă avea să fie lăudat sau criticat. îi făceau bine chiar vorbele care-l ocărau. Nu-i lua niciodată apărarea, ba câteodată adăoga şi ea vreun cuvânt de hulă, mai ales când astfel putea să prelungească convorbirea. Acasă, afară de tatăl ei, care se ţinea mai în rezervă în chestiile acestea, toţi vorbeau toată ziua despre frumosul aviator fiindcă toţi aşteptau din zi în zi o vizită cu cererea în căsătorie. Pe Liana o încântau mult laudele Tincăi, totdeauna aceleaşi şi totdeauna altfel subliniate.

Întâmplările din afară n-o mai interesau. Pentru ea toată lumea era Dandu. Nu participa nici la consfătuirile familiei decât aparent, printr-o prezenţă trupească; cu toate că

aveau la ordinea zilei evenimentul important al logodnei lui Mircea fixată pentru mijlocul lunii, cununia urmând să se facă în februarie.

Fiindcă Gavrilescu voia să aranjeze o nuntă mare, logodna s-a serbat, fără preot, la o masă la care au luat parte numai cele două familii. Tinerii au schimbat verighetele la şampanie şi s-au sărutat, în vreme ce Didina şi Gavrilescu strigau lăcrimând:

— Într-un ceas bun şi cu noroc!

S-au îmbrăţişat pe urmă cu toţii şi au stat la masă foarte târziu. Gavrilescu declara la fiecare cinci minute că vrea să se îmbete şi că e singura lui zi deplin fericită de la moartea soţiei lui iubite. Liana făcea toate sforţările să fie veselă cum se cuvine în asemenea ocazie. Dacă ar fi fost de faţă şi Dandu era sigură că nimeni n-ar fi întrecut-o în voie bună. Aici însă nici măcar nu avea cum să aducă vorba despre el D-na Rozmarin a aruncat câte-o aluzie, dar s-a oprit înainte de a fi înţeleasă de ceilalţi socotind că n-ar fi cuviincios să bată toba despre lucruri care încă nu-s sigure. într-un târziu însă, când nici nu se aştepta, Angela a întrebat-o:

— Dar aviatorul tău ce mai face? îl mai vezi?

— Da, cum nu! zise Liana. Ne întâlnim des la patinaj. M-a învăţat să patinez.

— Foarte simpatic băiat — observă cu un oftat Angela. Mi se pare că e ceva între voi, hm? Vă iubiţi puţin?

— Poate chiar mult! râse Liana, legănându-şi cu plăcere capul.

— Spun drept— continuă Angela— dacă nu s-ar ţine după tine, grozav mi-ar fi plăcut să-i sucesc capul î Are o mutră aşa de nostimă...

— Din partea mea ai toată libertatea, dragă! spuse Liana cu o superioritate dispreţuitoare.

Îşi aduse aminte cum s-a supărat la revelion din pricina Angelei. îi era ruşine de supărarea de atunci. Se uita la ea surâzând aproape protector şi zicând în gând:

„Sărăcuţa!”

4

Dintr-un început i-a încolţit în suflet dorinţa de a petrece măcar o singură noapte cu Dandu, să doarmă în braţele lui, să se trezească a doua zi lângă el, să-l vadă întâi pe el când va deschide ochii, să respire acelaşi aer şi să-i asculte bătăile inimii o noapte întreagă... Şi-a ascuns dorinţa ca un vis irealizabil. Cum să lipsească o noapte întreagă de acasă? Totuşi dorinţa se înrădăcina şi creştea, devenea o obsesie în jurul căreia i se polarizau toate gândurile. Ajunse să considere neîmplinirea ei ca o picătură de otravă care-i amărăşte fericirea şi-i sărbezeşte farmecul Nu era pofta de a spori şi prelungi în timp voluptatea iubirii. Pentru ea actul sexual nu constituia o ţintă. Aceeaşi senzaţie de plăcere şi tulburare o simţea când şedea lângă el sau când îl vedea sau chiar numai când se gândea la el...

Pe la Universitate trecea rar şi mai cu seamă ca să-şi omoare timpul înainte de vreo întâlnire. Universitatea şi studiul au preocupat-o până deunăzi, nu ca o pasiune pentru cartea în sine cât ca o mândrie de a se prezenta bine la examene şi de a dobândi o diplomă frumoasă. I-a plăcut mai mult să citească literatură. Jocurile fanteziei o amuzau şi o transportau în alte lumi. Azi nici nu mai poate citi. Pe fiecare pagină, între toate rândurile îi răsărea Dandu.

Apropiindu-se sesiunea de examene, îşi aduse aminte de ele, dar tot pentru el. Sub pretext că trebuie să citească mai intens şi că acasă nu are suficientă linişte, ar putea spune părinţilor că vrea să se pregătească împreună cu Coralia, la ea, şi că deci să nu se mire dacă se va întâmpla uneori, când vor sta prea târziu, să rămâie să doarmă la Coralia ca să nu mai umble noaptea singură prin oraş. Didina era mai uşor

de convins şi fu convinsă repede. Rozmarin însă se întunecă auzindu-i planurile şi tăcu. El nu se împăca deloc cu libertăţile pe care şi le iau fetele de azi. Nu îndrăznea să se împotrivească direct, pe de o parte ca să nu fie retrograd (aşa cum se purta şi totuşi copiii îl ironizau deseori că a rămas cu mentalitatea antedeluviană), pe de altă parte ca să nu mai provoace tărăboi în casă. Cu Didina discutau ei mereu despre Liana, erau de acord în unele privinţi şi mai cu seamă a căsătoriei, dar în altele multe se deosebeau profund. Didina credea că azi, cu moravurile ce le-a adoptat tineretul şi chiar lumea întreagă, şi Liana trebuie să fie mai slobodă, mai cochetă, căci numai aşa poate să ispitească pe băieţii obişnuiţi cu toate libertăţile. „Cum s-ar zice, dragoste pe încercate” — bombănea Rozmarin enervându-şi soţia care adăoga că fetele cuminţi şi pudice şi rezervate sunt sortite să rămâi fecioare eterne. Dealtfel Liana, slavă Domnului, c ca o icoană. Poate chiar că e prea mândră şi rece. Câţi tineri n-au încercat să se apropie şi ea, delicat, drăguţ, i-a respins? Liana e unică de înţeleaptă şi de aşezată. Bătrânii mai bine să nu se amestece în chestiile de inimă ale copiilor. A trecut timpul când părinţii hotărau despre viitorul lor. Acuma n-au alt rost decât să-şi dea consimţământul, dacă li se cere. Iacă, ofiţerul aviator, pilda cea mai bună. Ce bucuroasă ar fi fost ea să vadă pe Liana nevasta unui băiat aşa de simpatic. Şi Liana totuşi l-a îndepărtat. De ce, de ne ce, s-a răcit de dânsul şi băiatul a trebuit să-şi tempereze asiduităţile. Rozmarin ar fi putut să-i răspundă că tocmai asta i se pare lui suspect, că nu mai dă pe aici, dar de întâlnit Liana se întâlneşte cu el mereu, precum recunoaşte şi ea. Se abţinea însă fiindcă aici era punctul nevralgic: Didina ştia că Dandu n-a fost îndepărtat, era îngrijorată că nu mai vine şi totuşi spera în taină că lucrurile vor sfârşi bine, adică prin căsătoria pe care o dorea cu patimă. Interzicea lui Rozmarin să cicălească pe Liana cu obişnuitele-i răutăţi şi dojeni. Fata devenise de un răstimp extrem de iritabilă. Ea care se stăpânea perfect şi

nu plângea niciodată, acum nu putea suporta cea mai uşoară contrazicere fără să-şi piardă cumpătul şi să lăcrimeze. Sufletul unei fecioare e plăpând şi capricios, trebuie înţeles şi menajat. Dacă-i face ei plăcere să citească împreună cu Coralia, de ce să nu se ducă? Altele îşi permit toate fanteziile, de ce să fie ea mai oropsită şi când vrea să muncească pentru viitorul ei?

Liana plănuise întâi să nu spuie nimic Coraliei. S-a gândit apoi că ar risca să fie repede dată de gol şi de ruşine. Coralia venea pe la ei din când în când şi ar fi fost suficientă o întrebare nevinovată a părinţilor ca să se încurce de tot lucrurile. Totuşi nu voia să-şi divulge secretul nici faţă de prietena ei. Recurse la o stratagemă, începu să bată capul Coraliei să-şi continue studiile şi mai ales să se prezinte le examen în sesiunea de februarie. Coralia nici nu mai voia să ştie de şcoală. Se simţea minunat fără universitate, doar cu titlul de studentă care îi sporea şansele şi era un paravan. Până la urmă şi mai mult ca să fie drăguţă cu Liana, se lăsă convinsă, iar când Liana îi propuse să citească împreună, se însufleţi de tot, spunând că o să, se distreze foarte bine.

Liana stătea şi acasă mereu cu nasul în cărţi, numai ca să pară că lucrează. Se duse de două ori seara la Coralia şi rămase până pe la miezul nopţii, vorbind despre toate şi despre Dandu, abia aducându-şi aminte de cărţi. A treia seară, se prefăcu că citeşte. După ora două întrerupse, să plece acasă, zicând plictisită:

— Şi ce urât mi-e să hoinăresc aşa târziu pe străzi...

— De ce nu rămâi să dormi la mine? stărui Coralia. îmi faci plăcere că doar sunt singură şi ai tăi o să-şi închipuie că ai rămas aici...

Rămase. Iar peste alte două zile îşi împlini dorinţa cea mare. Dandu nu ştia nimic. Liana a ţinut să-i facă şi lui o surpriză. Pe la şapte, ora când obişnuit se despărţeau, îl întrebă enigmatic:

— Ce-ar fi, Danduţule, să nu mai plec deloc de lângă tine?

Ofiţerul o privi nedumerit. Răspunse şovăind.

— Bine ar fi pentru mine, dar nu ştiu dacă tu...

— Atunci rămân cu tine toată noaptea! strigă Liana cuprinzându-i gâtul cu braţele. Prima noastră noapte, Danduţule! Numai a noastră, întreagă!

— Bravo, făcu tânărul Telefonez la Gambrinus să ne trimită o masă regească, cu şampanie!

O clipă Liana a avut impresia că surpriza ei n-a făcut asupra lui Dandu decât un efect mediocru. Dandu probabil nici nu-şi dă seama câtă şiretenie şi cât sacrificiu o costă pe ea rămânerea la dânsul o noapte întreagă. Povestindu-i de când şi cum a pregătit noaptea aceasta, îşi uită părerea bănuitoare şi se simţi mândră de fapta ei ca o eroină de cinematograf. După câteva clipe dealtfel şi Dandu a devenit mai exuberant.

A doua zi, acasă, cernându-şi amintirile nopţii, Liana constată că a fost mai frumoasă dorinţa decât împlinirea ei. I se părea că a dorit mai mult, altceva, chiar ceva ce nu se poate realiza niciodată. S-a deşteptat prin întunerec, în patul lui Dandu, cu un sentiment de groază deşi nu visase nimic. în primul moment nu şi-a dat seama unde se afla. Simţea alături de ea un corp înăduşit puţin şi auzea un horcăit rar, obosit. Spaima i-a dispărut când s-a dumerit şi inima i s-a umplut iarăşi de senzaţia bucuriei mari care o stăpânea de când iubea, într-un elan de tandreţe subită şi de recunoştinţă, l-a sărutat atunci pe umăr. în secunda următoare, sforăitul s-a transformat într-un bolborosit, apoi trupul lui s-a răsucit până ce a rămas cu spatele la ea... Peste beatitudinea ei sentimentală parc-ar fi căzut un duş de proză. I se părea că a bombănit: „Mai lasă-mă în pace, frate”. Respinse imediat închipuirea că Dandu ar fi putut rosti asemenea cuvinte, chiar prin somn, dar rămânea faptul că s-a întors cu spatele... în întunerecul camerei străine Liana simţea o tristeţe mai chinuitoare ca durerea fizică... Când s-a trezit a doua oară era ziuă. Cum a deschis ochii a întâlnit faţa lui Danduţu, surâzătoare şi fericită,

aplecată peste ea ca un soare de primăvară care şterge repede urmele ploii...

Escapadele nocturne ale Lianei avură însă curând un sfârşit bruscat, cel puţin pentru un răstimp. Bătrânul Rozmarin şi-a morfolit nemulţumirea în mormăieli şi clătinări din cap, de două ori, de trei ori. După a patra lipsă a Lianei de-acasă noaptea, a izbucnit vehement. Nu putea tolera ca fata lui, a unui om cinstit şi cu o situaţie în societate, să umble nopţile haimana. Admitea că lucrează pentru examene cu Coralia, că-i e mai uşor să vegheze citind împreună cu o prietenă decât singură, dar toate acestea le putea face prea bine şi acasă. Are la dispoziţie salonul cu lumină şi căldură unde n-o deranjează nimeni. De ce nu vine Coralia la ea şi chiar să doarmă aici, într-o casă onorabilă? De ce să se ducă Liana, o fată cinstită, cu familia şi casa ei, la Coralia care nu e tocmai uşă de biserică? Lumea încă n-a prins de veste, dar ce va zice când va afla că fata unică a lui Rozmarin petrece nopţile pe la prietene deocheate?

Întâia ieşire a bătrânului s-a întâmplat într-o amiazi, la masă, pe la sfârşitul lunii. Liana s-a făcut palidă fără să poată protesta, mai ales că Didina şi bunica tăceau, cu nasul în farfurii, ca şi când ar fi fost şi ele de acord cu imprecaţiile bătrânului. într-un târziu, parcă de-abia atunci şi-ar fi dat seama despre ce e vorba, i s-au umplut ochii de lacrimi. Se aşezase la masă cu voioşie. Stabilise cu Dandu ţ că diseară va dormi iar la el, a treia noapte. Şi acuma se prăbuşeau deodată toate bucuriile pe care le aştepta cu atâta nerăbdare... Peste câteva clipe plângea cu sughiţuri. Didina făcea semne desperate bătrânului să isprăvească şi să lase fata în pace. Rozmarin însă, în loc să se potolească, se întărită din ce în ce mai rău din pricina semnelor Didinei. în sfârşit Liana, cu glas înecat de plâns dar ferm, zise:

— Dacă crezi că prin bănuielile murdare ai să mă terorizezi şi să mă opreşti de-a munci pentru viitorul meu,

te înşeli amar, tată! Sunt stăpână pe mine şi pe voinţa mea şi te anunţ că chiar diseară voi merge iar la Coralia să...

Furios, Rozmarin răcni:

— Poţi să pleci, dar ia bine seama, aici nu te mai întorci!... Dacă pleci, plecată să fii!

Liana se sculă de la masă, îşi aruncă şervetul pe scaun şi declară dârz:

— Foarte bine! N-am să mă mai întorc! M-am săturat de casa asta de tortură!

Ieşi din sufragerie plângând cu hohote şi se duse sus, în camera ei, zdrobită de durere. Didina cu bunica tăbărâră îndată cu gura pe Rozmarin care însă rămase inflexibil, răcnind necontenit că preferă să n-aibă fată decât să fie de ruşinea oamenilor...

Liana era hotărâtă să plece definitiv de acasă şi să rămâi la Dandu. Până la ora. fixată pentru întâlnirea cu el, cumpănind şi chibzuind, i s-a mai potolit revolta. Maică-sa a venit între timp s-o consoleze şi s-o povăţuiască să fie cuminte şi să aibă răbdare, să nu facă vreo prostie ireparabilă. La ora hotărâtă a ieşit, dar zicându-şi că are să se sfătuiască cu Dandu şi să facă aşa cum va spune el, singura fiinţă în lume care o iubeşte. Dandu făcu ochii mari şi deveni locvace. îi dădea dreptate să fie indignată de tirania bătrânului şi adăogă c:ă el ar fi cel mai fericit muritor dacă ar putea-o avea lângă el permanent ca un bibelou fermecător, dar, în interesul ei şi al iubirii lor, e mai bine să fie rezonabilă. Plecarea ei de la părinţi ar provoca un scandal care ar putea avea consecinţe dezagreabile tocmai pentru ea. Să fie deci răbdătoare şi...

Seara la masă. Liana a căutat să facă uitată discuţia de la amiazi. Rozmarin tăcea mohorât. Bebe aduse vorba despre Dandu că de-abia aşteaptă să vie primăvara să vadă dacă are să-şi ţie promisiunea. Liana, ca totdeauna, era încântată când se vorba despre iubitul ei. Tocmai răspundea lui Bebe că Dandu e om de cuvânt şi, dacă i-a promis, să fie sigur că n-a uitat, când bătrânul îi tăie vorba:

— Nu ştiu ce crezi tu despre dumnealui, dar mie nu mi se pare om de treabă!

— De ce, tată drag? întrebă Liana candid şi totuşi cu o strângere de inimă parcă ar fi ofensat-o direct pe ea. Eu văd că toată lumea care-l cunoaşte...

— Mă mir că mai poţi întreba — continuă Rozmarin privind-o scrutător. Adică tu n-ai observat că de un timp iar nu mai dă pe aici? Aşa se poartă un tânăr corect? Până deunăzi nu trecea o zi de la Dumnezeu fără să se prezinte ba cu flori, ba cu o vorbă dulce, de parc-a ţi fi fost logodiţi. Sau unde tu te întâlneşti mereu cu dânsul cine ştie cum, ţi se pare că toate merg strună?

— Când venea, făceaţi mutre că de ce vine, acuma e rău că nu mai vine — zise Liana mereu împăciuitor. Dumnezeu mai ştie cum să facă şi el ca să vă intre în voie.

Didina interveni şi ea, dar cu bunătate:

— Aici are dreptate Alexandru, draga mamii... Băieţii nu umblă să ademenească fetele cinstite când au gânduri cinstite...

— Cum mamă— se înfurie brusc Liana, adică şi tu crezi că...? Adică nici eu nu sunt cinstită, eu care sunt cea mai rezervată dintre toate fetele, eu care n-am avut un flirt, care n-am cunoscut decât şcoala şi cartea în vreme ce altele petreceau şi se distrau cu băieţii şi în toate felurile!... Bine, dar sunteţi revoltători! Părinţi ca voi nu merită să aibă o fată cuminte ca mine care sunt dată ca exemplu de seriozitate pretutindeni!... Dar parcă nu ştiu eu ce urmăriţi voi cu toate aluziile şi bănuielile astea? Ehe, proastă mă credeţi...

— Dar ce, n-ar fi corect să te ceară în căsătorie dacă te iubeşte? strigă Rozmarin. Ce, adică tu nu eşti bună să fii nevasta domnişorului, dar eşti bună pentru distracţia dumnealui?...

— Ce nevastă? Ce distracţii? protestă Liana. Ei bine, nu, n-are să mă ceară, nu vreau eu să mă ceară, şi punct î Aşa-

mi place mie, să mă distrez şi nimic mai mult!... Acuma sper că ne-am lămurit

Discuţia nu se isprăvi în seara aceea şi nici în cele următoare. Liana trepida, se mânia, se indigna, suferea şi totuşi nu ocolea certurile acestea, ba chiar le provoca parcă i-ar fi făcut plăcere să sufere astfel pentru Dandu. Aproape în fiecare seară se culca plânsă, amărâtă şi fericită, simţindu-se o martiră a iubirii.

FEBRUARIE

Nunta Iui Mircea cu Nina era fixată pentru a treia duminecă din februarie. Mai fericit chiar ca fericiţii logodnici, Gavrilescu umbla prin nori şi nu se mai gândea decât cum să facă cununia mai frumoasă, să o ţie minte tinerii cât vor trăi şi să-şi amintească de el, când nu va mai fi, că s-a străduit să aştearnă numai fieri pe cărarea vieţii lor comune, cum spunea dânsul cu o expresie păstrată, în colţişorul cu rămăşiţe romantice al sufletului său, din cine ştie ce lectură străveche. Cu cine se întâlnea numai despre căsătoria Ninei vorbea parc-ar fi fost evenimentul cel mai important din univers. Cu cât se apropia ziua nunţii, cu atât mai des trecea pe la familia Rozmarin să se sfătuiască, să stabilească sau să limpezească cutare amănunte. Erau doar atâtea lucruri pe care un singur om, şi încă un bărbat, nu le putea prididi. Încă dinainte de logodnă l-a preocupat mult chestia naşilor. Dorea nişte naşi cari să fie un sprijin şi o protecţie pentru tinerii căsătoriţi şi acuma, dar mai ales în viitor. S-a gândit întâi să roage pe ministrul lui să-i cunune fata. Deşi ministrul îi arăta multă simpatie, i-a fost frică să nu-l refuze Lui Rozmarin i-a spus însă că miniştrii prea se schimbă des şi de aceea nu-l vrea pe actualul. Atunci Rozmarin a propus pe Costică Alistar, prieten cu amândoi şi om cu mare trecere. O săptămână s-au frământat apoi să-i

găsească o parteneră. Au adoptat pe d-na Gotcu, boieroaică adevărată şi totuşi populară, în stare să sară în foc când trebuie să servească pe cineva... Dar rămânea alegerea bisericii, lista invitaţilor, trusoul miresei, bufetul, voiajul de nuntă, atâtea probleme delicate şi încurcate, plus chestia apartamentului tinerilor pe care trebuie să-l găsească gata mobilat şi aranjat când se vor întoarce din luna de miere...

— Dacă aţi şti ce e la noi, v-aţi cruci! exclama Gavrilescu asudat de entuziasm Atelier de croitorie, de rufărie, de toatei.. Adică ce vă mai spun că doar cuscra Didina a fost şi a văzut încât n-am cuvinte să-i mulţumesc că se osteneşte şi mai dă câte-o mână de ajutor bietelor fete fără mamă! Degeaba, casa fără femeie e ca o corabie fără căpitan. Om fi şi noi bărbaţii buni, dar gospodăria numai femeia ştie s-o conducă cum trebuie!

D-na Rozmarin se ducea într-adevăr din când în când cu Liana să se intereseze de pregătirile miresei, zicându-şi că numai în asemenea ocazie simte o fată lipsa mamei care s-o îndrumeze şi s-o mângâie. într-una din aceste vizite familiale avură să hotărască şi asupra domnişoarelor şi cavalerilor de onoare. Gavrilescu susţinea că trebuie să fie douăsprezece perechi, adică cât se poate de multe, ca să dea mai mare strălucire cununiei Fetele obiectau că n-ar fi elegant fiindcă azi numai mitocanii mai umblă cu domnişoare de onoare. Ele voiau să renunţe de tot, cocardele şi florile urmând să fie distribuite în biserică invitaţilor de Liana şi Angela, adică numai rude. D-na Rozmarin propuse un compromis care satisfăcea pe toată lumea: Angela şi Liana să-şi ia câte un cavaler, ca să nu rătăcească singure, mai ales în biserică, printre oamenii străini. Nina se bucura că Liana va aduce pe Dandu, socotind că un ofiţer de aviaţie în mare ţinută e foarte decorativ la o nuntă. Pentru Angela se gândeau să invite pe Remus Oloman, băiat subţire, intelectual distins şi cunoscut.

Şi în casa Rozmarin se vorbea, fireşte, din ce în ce mai mult despre nunta lui Mircea, deşi pentru ei nu prezenta

greutăţi şi dandanale ca pentru Gavrilescu. Bătrânul Rozmarin zicea deseori:

— Bine-i să ai băieţi, din toate punctele de vedere! N-ai bătaie de cap nici să-l păzeşti, nici să-l însori, nici să-l înzestrezi... Te duci la nuntă ca un mosafir!

Pe cât de nemulţumiţi erau odinioară de purtările lui Mircea, pe atât îl lăudau acuma toţi şi-i atribuiau toate calităţile. Bătrânul Rozmarin cel puţin nu mai înceta: că a fost totdeauna băiat serios şi harnic, că e funcţionar plin de merite şi pus pe tabloul de avansări, că are să ajungă departe!...

Pentru Liana toate convorbirile acestea erau ace în inimă. în toate simţea apropouri şi aluzii la ea şi la Dandu, chiar când nu erau. Dealtfel pregătirile de nuntă nu împiedecau continuarea aproape cotidiană a certurilor dintre ea şi părinţi. Fiindcă încetase de-a mai lipsi noaptea de-acasă, controversele culminau într-o întrebare a bătrânului, repetată de zeci de ori încât, auzind-o, Lianei îi venea să înnebunească:

— Dacă relaţiile voastre sunt corecte, de ce nu mai îndrăzneşte domnul să dea pe-aici?

I-ar fi fost uşor să scape de întrebarea această urâtă. N-avea decât să spuie lui Dandu să vie şi el ar fi venit. Dar se încăpăţâna în suferinţă ca şi când ar fi fost elementul fără de care iubirea şi-ar fi pierdut din vraja ei misterioasă. Niciodată nu i-a pomenit lui despre ce pătimeşte acasă. Era sigură că el ar suferi mai mult şi asta ar fi întunecat bucuria întâlnirilor. îi părea rău şi de destăinuirea după prima ceartă când el a fost atât de înţelept şi n-a lăsat-o să facă un gest ireparabil. Atunci însă a trebuit să-i motiveze de ce nu mai poate petrece noaptea cu el cum proiectaseră.

După ce se hotărî că Dandu va fi cavalerul ei, Liana îi ceru să vie la vizită, mai mult de frică să nu-i facă bătrânul vreo mojicie dacă-l va întâlni numai la nuntă. Când îi anunţă Tinca sosirea, se produse o mică rumoare în subsol unde se găsea toată familia.

— Ai, du-te de ţi-l primeşte! zise Rozmarin batjocoritor, fiindcă tocmai despre cl discutaseră iarăşi, dar totuşi cu o nuanţă de satisfacţie.

Liana se prefăcea că nu ştie nimic. Alergă sus şi-l introduse în salon unde sosi în curând şi Didina, cam înţepată şi mirată:

— Vai, domnule locotenent, de mult n-ai mai fost pe la noi...

— Bine c-ai venit, dragă Dandule — întrerupse Liana repede — că părinţii mei şi mai ales tata îşi închipuiau că cine ştie ce orori s-au petrecut între noi şi de aceea ne ocoleşti casa!

îşi dădea seama că întreruperea şi în special sensul ei e o necuviinţă gratuită faţă de părinţii ei. A făcut-o însă înadins ca să se răcorească pentru toate suferinţele îndurate ca un elev care pârăşte profesorului pe un coleg care l-a sâcâit prea mult şi pe care altfel nu se poate răzbuna.

Dandu avu o clipă impresia că a căzut într-o curgă. Surâsul Lianei îl linişti cel puţin cât să poată bâlbâi:

— Vai, doamnă, se poate?... îmi pare rău că... Eu aş fi venit mai des dacă nu mi-ar fi fost frică să vă deranjez...

— Cu Liana ştim noi că vă vedeţi, dar oricum... — reluă d-na Rozmarin, fără să termine, supărată puţin de întreruperea Lianei, dar mai astâmpărată.

— Tocmai! zise şi Dandu mai sigur. Când e gheaţa bună ne întâlnim, natural, la patinaj. Dealtfel Liana e eleva mea şi am dreptul să fiu Mîndru că a învăţat admirabil, aproape să mă întreacă şi pe mine...

Mai târziu se urcă şi Rozmarin, cu figura înăcrită strâmbată de zâmbetul lui ciudat care voia să fie politicos. Şi vorbiră cu toţii mai mult despre nunta lui Mircea, bătrânii făcând ici-colo aluzii vagi la datoriile băieţilor faţă de fetele pe care le iubesc, în speranţa că ofiţerul se va simţi şi spre disperarea Lianei care le tăia mereu vorba ca nu cumva să observe Dandu şi să crează că l-a poftit anume ca să fie maltratat de părinţii ei. Dandu însă nu lua în seamă

sau nu înţelegea aluziile parcă ar fi intrat întâia oară în casa Rozmarin şi chiar aproba sentinţele înţelepte ca un om imparţial şi cu judecată solidă.

După vizita aceasta, urmată din când în când de altele, certurile cu Liana s-au mai potolit. Neliniştea ei însă creştea zi cu zi. Se simţea necontenit suspectată, înconjurată de primejdii. I se părea că s-a urzit un complot împotriva iubirii ei tăinuite. Bănuiala densă, compactă ca o pânză, o învăluia şi o însoţea pretutindeni, dându-i impresia că de-ar întinde mâna ar putea-o pipăi Secretul o fermeca şi o înăbuşea.

Trebuia să rărească întâlnirile la Dandu. Era o suferinţă nouă de care avea nevoie ca să-şi întreţie martirajul. îşi zicea acuma, din experienţă, că iubirea fără piedici nu poate avea farmec. Dacă nu intervine la fiece pas, în fiecare zi, o primejdie nouă sau măcar o mică ameninţare, pasiunea riscă să devină o obişnuinţă banală ca masa la oră fixă care te plictiseşte.

Spre a abate bănuielile şi pentru trecut Liana chemă într-o seară pe Coralia, citiră împreună până după miezul nopţii, oprind-o să se culce la ea. Părinţii s-au putut convinge astfel că lipsurile ei de-acasă au fost într-adevăr întrebuinţate pentru studii, nu cum îşi vor fi închipuit ei. Peste câteva zile însă le spuse aproape cu trufie, ca şi când ar fi crezut că-i pedepseşte, că renunţă să se mai prezinte în sesiunea asta la examen fiindcă nu s-a putut prepara suficient Bătrânii au primit declaraţia fără nici o emoţie şi fără să-i răspundă cu imputări cum s-a aşteptat ea. Pentru ei învăţătura fetei era un lux în aşteptarea măritişului Mai mult i-a supărat insistenţa ei de a râvni diplome şi slujbe în loc de o partidă bună. D-na Rozmarin era convinsă că Liana ar fi de mult măritată şi la casa ei dacă n-ar fi lăsat-o să-şi umple mintea cu atâţia gărgăuni de carte. Bunica exprimă gândurile tuturor când îi răspunse blând:

— Bine faci că nu te mai trudeşti atâta. Liana, că Dumnezeu poate să-ţi ajute şi să-ţi trimită mâine-poimâine un noroc mai bun.

Liana ar fi avut poftă de ceartă. Când zicea că a renunţat la examene, se gândea în sine că a renunţat la nopţile cu Dandu. Era deci sacrificiul cel mai dureros. Vorba bunicii despre norocul care poate să-i vie îi risipi răutatea şi-i îmblânzi inima, aducându-i aminte pe Dandu. Zise sentimental:

— Matînă dragă, ce bună eşti tu!

Pe Liana o adora toată familia. Micuţă, blondă, fragilă ca o jucărie, cu ochii ei miraţi şi plini de taine era răsfăţata tuturor. Şi totuşi acuma ea umbla prin viaţă solitară, într-un fel de vid particular în care nu putea pătrunde nimeni afară de el. Se complăcea atât de mult în situaţia aceasta încât ar fi dorit să continue până la sfârşitul sfârşitului.

Precum învăţase să-şi tăinuiască iubirea, tot astfel îşi ascundea toate zbuciumările sub o mască de surâs exuberant pe care o purta ostentativ acasă ca şi în lume. Totdeauna, din discreţie mai mult decât din calcul, s-a ferit să-şi spovedească cuiva intimităţile. Nici mamei sale nu şi-a deschis sufletul complect niciodată. Lucrurile cele mai dragi şi pe cele mai chinuitoare le păstra numai pentru ea într-o tainiţă fără cheie. De aceea nimeni nu bănuia tumultul ce clocotea în inima păpuşii veşnic zâmbitoare care parcă răspândea în jurul ei numai bucurie şi plăcere de viaţă...

Familia Rozmarin s-ar fi considerat coborâtă dacă, cu ocazia căsătoriei fiului lor, n-ar fi făcut nimic şi s-ar fi prezentat doar la ceremonii şi la ospăţ ca nişte mosafiri indiferenţi. După copioase consfătuiri hotărârâră ca, în ajunul cununiei, să dea o masă bună şi intimă, numai pentru cele două familii cu naşii şi cavalerii de onoare. Gavrilescu protestă puţin din gură, dar se vedea că-i place atenţia aceasta.

Ca totdeauna Didina era agitată şi îngrijorată. Inutil însă, căci s-a petrecut foarte bine, într-o atmosferă de intimitate cum rar s-a văzut. Liana, care a distribuit locurile, dintr-un exces de prudenţă şi ca să evite orice suspiciune, n-a aşezat pe Dandu lângă ea, ci tocmai în celalalt capăt al mesei, în

faţa ci. A şi explicat, în timpul mesei, că a făcut schimb de cavaleri pentru azi ca să nu se plictisească două zile la rând aceleaşi perechi. La dreapta ei şedea Alistar, naşul, alături de Nina, apoi Mircea şi d-na Gotcu, iar în partea cealaltă la mijloc bunica, având în dreapta pe Gavrilescu şi pe Didina, în stânga pe Rozmarin şi pe Bebe. Cel puţin dacă nu-l poate avea pe Dandu lângă ea, se va sătura privindu-l necontenit şi schimbând cu dânsul câte un gest de încredere discretă.

Ca şi la logodnă, sufletul petrecerii a fost Gavrilescu. El spunea glumele şi el râdea mai tare ca toţi. A închinat primul pahar în cinstea naşilor, urând comesenilor să danseze în curând şi la nunta lor, fiindcă naşul era burlac şi naşa văduvă. Vorbindu-se mai mult despre naşi şi fini, d-na Rozmarin a pomenit cu duioşie de naşa Lianei, nevasta unui fost coleg al lui Alexandru, oameni foarte cumsecade şi săritori ca fraţii la orice nevoie. S-au prăpădit amândoi, săracii, în timpul războiului, în catastrofa de la Ciurea. Ea era străină, poate chiar germană. Ea a ţinut mult la numele Liana, căci Didina ar fi vrut s-o boteze Frusina, ca pe bunica. Dacă ar fi trăit. Liana ar fi avut într-însa o bună prietenă şi o protectoare pentru toată viaţa.

— Naşii trebuie să fie ca părinţii! zise d-na Gotcu ca şi când ar fi dorit să arate că-şi cunoaşte datoria. Eu aşa ştiu şi aşa vreau să fiu! Ce-o face dumnealui — Adăogă cu o înţepătură pentru Alistar — îl priveşte, dar finii mei pot să mă considere de azi încolo ca pe mama lor!

Gavrilescu, de emoţie şi bucurie, era gata să se repeadă s-o sărute. Tocmai atunci însă Angela a observat cu groază că sunt treisprezece persoane la masă. D-na Rozmarin era nenorocită. Cum de n-au băgat de seamă? Dădu să scoale pe Bebe de la masă D-na Gotcu se împotrivi:

— Ia lasă copilul în pace!... Auzi! Cine mai crede azi în bazaconii d-astea?

— Exact, naşă dragă! strigă Gavrilescu. Ba dimpotrivă, eu ştiu că atunci când sunt treisprezece la masă înseamnă că sunt mulţi îndrăgostiţi!

Liana, parcă s-ar fi făcut aluzie la ea, aruncă o privire spre Dandu. Văzu că în aceeaşi clipă se ui ta la el şi Angela cu nişte ochi întrebători. Dandu, fiind aplecat puţin spre d-na Gotcu, cu care vorbea ceva, nici n-a observat privirile fetelor. Dealtminteri Gavrilescu continua râzând gălăgios:

— Ce folos de dragoste pentru alde mine şi Rozmarin! Bodaproste că ne-a iertat Dumnezeu, că dragostea e pacoste mare pe capul omului... Pot să recomand însă îndrăgostiţilor fără speranţă un leac foarte sigur contra boalei de amor. Ia seama, Rosmarine, că poate să-ţi facă trebuinţă vreodată! Alifia de fată sfântă, de muscă văduvă şi de ţânţar trăznit te vindecă în douăzeci şi patru de ore de cea mai rebelă pasiune!

Liana zâmbea deşi glumele lui Gavrilescu i se păreau nesărate. în hohotele ce urmară ochii ei întâlniră ochii lui Dandu care aveau nişte luciri zvăpăiate. El răspunse cu o ridicare din sprâncene, liniştitoare. Liana înţelegea că vrea s-o liniştească în privinţa Angelei care sc vâra mereu într-însul, î i şoptea mereu câte ceva la ureche şi îl provoca în toate chipurile cu o dezinvoltură pe care Liana n-ar fi cutezat s-o întrebuinţeze niciodată nici faţă de Dandu, nici faţă de nimeni. Grija aceasta a lui pentru susceptibilitatea ei, o măgulea deşi nu dădea nici o importanţă schimonoselilor Angelei. Liana era atât de sigură de iubirea lui încât în sufletul ei numai încăpea loc pentru rădăcinile geloziei S-ar fi socotit vinovată faţă de el dacă n-ar fi avut încredere desăvârşită în lealitatea iubirii lui ca şi în a ei însăşi. Apoi cum ar putea fi geloasă, dacă ar fi să fie, pe una ca Angela, o maimuţă cu nasul ca un dop, cu dinţii iniei într-o gură care râde mereu, cu părul blond păios? Nici n-ar admite să fie măcar comparată cu ea.

Totuşi Liana simţea că, în clipa aceasta îl iubeşte mai mult pe Dandu ca oricând. îl vedea mai frumos şi ar fi vrut să strălucească mai mândru peste toţi ca un luceafăr. Dealtfel, el era foarte vesel astă-seară şi mai vorbăreţ ca de obicei. Arunca din când în când în discuţie câte un crâmpei de

frază care Lianei i se părea atât de spirituală încât se mira că lumea nu face haz suficient. într-un avânt de bună dispoziţie Dandu începu chiar să povestească o anecdotă obscenă, dar nu îndrăzni să o sfârşească, deşi Liana şi Angela, în acelaşi timp, îi cereau să continue...

Altminteri Liana n-a prea participat la conversaţie. N-o amuzau glumele cu orice preţ ale lui Gavrilescu şi nici ieşirile spirituale ale d-nei Gotcu, care au dat tonul general. A ascultat mai bucuroasă bârfeala literară a lui Remus şi a schimbat câteva cuvinte cu Alistar, ale cărui priviri o mângâiau necontenit De atunci, de la Crăciun, când i-a pus întrebarea, nu s-a mai întâlnit, fie că întâmplarea a vrut aşa, fie că el a evitat înadins. Liana, de teamă să nu-i reclame răspunsul, se ferea să se întreţină cu dânsul mai îndelung. Dar spre sfârşit Alistar i-a amintit, mai în glumă:

— Ştii că-mi eşti datoare un răspuns. Liana?... Sper că n-ai uitat!

— Dacă d-ta n-ai mai venit să-l iei? zâmbi Liana. Cum era să ţi-l dau?... Mi se pare că întrebarea n-a fost prea serioasă.

— Te înşeli! făcu Alistar repede şi cu alt glas. A fost şi este foarte serioasă. Ai să te convingi. Eu nu renunţ aşa de uşor, cel puţin la un răspuns!

Spre norocul Lianei, Gavrilescu interveni cu o nouă glumă, adresată tocmai naşului, încât aparteul lor se rupse. De fapt Liana nu s-ar mai fi codit azi de o explicaţie cu Alistar. Se simţea capabilă să-i servească un răspuns care nici să n-o oblige neapărat, nici sa nu rupă toate punţile, ceea ce odinioară n-ar fi făcut. I-ar fi convenit azi să aibă un pretendent serios ca directorul, fiindcă astfel ar fi putut înlătura mai uşor orice bănuieli în privinţa lui Dandu. Pentru iubirea aceasta se credea îndreptăţită să ia asupră-şi orice jertfă. Dar asemenea explicaţie nu se putea dezbate la o masă gălăgioasă, cu martori. Se va ivi un prilej mai bun altădată, dacă Alistar ţine într-adevăr la ea...

Pentru nuntă Liana şi-a făcut o rochie nouă. Când a îmbrăcat-o şi s-a văzut în oglindă a recunoscut că are dreptate maică-sa că va fi mai frumoasă decât mireasa. Se bucura pentru Dandu. Numai pentru el ţinea să fie cea mai frumoasă, să se mândrească el în sine că e iubit de o fată ca ea. într-adevăr şi Dandu, venind s-o ia la biserică, a exclamat admirativ:

— Superbă eşti azi, Liana dragă! O zână din poveşti!... Totdeauna eşti frumoasă, dar azi te-ai întrecut pe tine!

— Îţi plac, Dandu? murmură ea fericită. Dacă-ţi plac ţie, mi-e suficient. Pentru mine tu eşti mai mult decât toată lumea!

Biserica Amzei era înţesată de invitaţi şi mai ales de curioşii ceremoniilor nupţiale. Dominau, fireşte, femeile care doreau să vadă cum se înfăţişează mireasa. Şi, fireşte, mireasa se făcea aşteptată. Mircea, cu un buchet de crini, pândea agitat în uşa bisericii. La braţul lui Dandu, Liana distribuia, împreună cu cocardele, surâsul ei fermecător cunoscuţilor şi necunoscuţilor. într-un moment auzi lângă ea un glas de femeie:

— Uite, ce pereche frumoasă! Ca mâine o să venim şi la cununia lor!

Liana întoarse capul, curioasă. Era o necunoscută, îi răspunse cu un zâmbet de recunoştinţă. Necunoscuta, încântată că a fost auzită, stărui:

— Nu-i aşa, domnişoară frumoasă?

Liana se îndepărtă. Dandu n-a auzit nimic şi o ducea în altă parte.

În sfârşit, cu întârzierea reglementară, sosi şi mireasa, însoţită de Gavrilescu, asudat cumplit de fericire. Corul mixt cânta un marş nupţial original. D-na Rozmarin conduse pe Nina, care tremura de emoţie, s-o închine la icoane. Şi apoi începu slujba, celebrată de patru preoţi în frunte cu un arhiereu, cum orânduise Gavrilescu pentru a înălţa prestigiul şi fastul ceremoniei Liana, agăţându-se de braţul lui Dandu, stătea în rândul întâi, puţin într-o parte, aşa

încât vedea perfect şi pe arhiereu, şi pe mirii încadraţi de naşi. La început asista indiferentă ca toată lumea, schimbând salutări şi surâsuri cu cunoştinţi pe care încă nu le observase, auzind împrejur şoaptele şi chicotelile privitorilor. Pe urmă ceremonia îi cuprinse atenţia din ce în ce mai mult Glasul grav trăgănat al preoţilor, răspunsurile corului nevăzut, fumul de tămâie, flăcările luminărilor, zumzetul înăbuşit al mulţimii, apropierea caldă a lui Dandu, toate se topeau într-o senzaţie stranie de înălţare şi coborâre. îşi simţea sufletul rătăcind însetat, sorbind cuvinte sfinte şi miresme. I se părea că şi ea e mireasă, că slujba a început şi mirele lipseşte. în inimă i se prelingeau picuri mari de ruşine şi de spaimă, parcă secretul ei ar fi ameninţat din clipă în clipă să se reverse şi să o trădeze în faţa tuturor oamenilor. Pe buzele ei vopsite dăinuia un surâs, o simplă manifestare inconştientă ca şi căscatul într-o încordare de atenţie sau ca râsul în momentul unui pericol iminent Ochii ei însă erau plini de deznădejde şi scăldaţi în lacrimi încât nici nu mai cuteza să mişte ploapele de frică să n-o năpădească plânsul. Apoi ca şi când s-ar fi prăvălit în vis într-o prăpastie fără fund, începu să tremure şi se agăţă mai tare de braţul lui Dandu, simţind deodată ca altfel şi-ar pierde cunoştinţa.

— Ce ai, Liana?-.. Ia seama!

Glasul lui îi părea străin şi totuşi mângâietor. Cu batista micuţă ca o aripă albă îşi înăbuşi întâi lacrimile, apoi şopti, căutând zadarnic o intonaţie cochetă:

— Nimic... Sunt puţin emoţionată... Ceremoniile astea...

Aştepta de la el un răspuns sau măcar un gest discret, nu-şi dădea bine seama ce anume. Ochii lui însă alergau de ici-colo, grăbiţi, fără vreo ţintă anume, ca şi ochii celorlalţi, ai străinilor. Liana recunoscu îndată că exagerează când vrea ca sufletul lui să palpite în ritmul sufletului ei, să ghicească în fiece moment dorinţele ei.

Îi rămase totuşi, ca o nelinişte vagă, aşteptarea răspunsului şi neliniştea aceasta nu o spulbera nici o

încercare a ei de a justifica atitudinea lui Dandu. A urmărit-o toată seara, şi în timpul dansului, şi la masă, şi la gară petrecând cu familiile pe tinerii căsătoriţi care plecau cu ultimul tren de noapte spre Veneţia unde hotărâse Gavrilescu. De câte ori spunea ceva Dandu, ea căuta în vorbele lui subînţelesuri pe care să le poată tălmăci drept răspunsul aşteptat. îl privea mereu atât de ciudat că în cele din urmă el a trebuit să observe şi i-a zis cu un fel de imputare:

— Eşti aşa de curioasă astă-seară că nici nu te mai înţeleg... Ai ceva. Liana?

— Nu. Ce să am?... La o nuntă... — răspunse ea crezând că în sfârşit i se va împlini aşteptarea.

— Nu cumva eşti geloasă, Liana? adăogă deodată Dandu, cu alt glas, ironic şi râzând.

— Ooo! exclamă Liana cu o indignare greu stăpânită. Atâta înţelegi tu din...

Îi părea rău de indignare şi izbuti să sfârşească cu tonul lui de ironie:

— Eu să fiu geloasă?,.. Nu cumva e la mijloc o confuzie de roluri?

Umilit fără să-şi dea seama, Dandu îşi pierdu siguranţa şi bâlbâi încurcat:

— Fiindcă nu mai ştiu ce să cred când te văd aşa de...

Liana nu mai stărui. Umilinţa lui o durea. I-a spus de atâtea ori că se consideră inferior, încât ar fi o nedelicateţe să-l înjosească cu ironii când el nici măcar nu e vinovat de nimic. Vinovată este ea care îi pretinde lui să-i aline o surescitare sufletească neclară chiar pentru ea însăşi.

Peste câtva timp Alistar, după un dans împreună, duse pe Liana în colţul unui salonaş rămas gol momentan. Acolo îi spuse îndată că doreşte să-i dea o explicaţie înainte de a-i reclama răspunsul cel vechi. Ca să netezească puţin calea, Liana i-o luă înainte cu imputări că, după ce atunci a fost atât de grăbit încât aproape să o oblige să răspundă fără a-i

da răgaz să-şi scruteze inima, a putut totuşi sta deoparte săptămâni multe, nepăsător şi necurios măcar să o vadă.

— Am avut dreptate să nu iau în serios expansivitatea d-tale de atunci? urmă ea. Nu e mai bine că am fost prudentă şi nu m-am încrezut că mă iubeşti cu adevărat?

Directorul îşi recăpătă puţin din aplombul de cuceritor, încât replică zâmbind:

— Apoi aici e toată drama mea, ca să zic aşa!... Tu eşti sigură şi poţi fi sigură că vei fi iubită cu adevărat, nu doar de unul ca mine, ci de oricine. Ai şi tinereţea, şi frumuseţea şi inteligenţa care, toate împreună, îţi garantează certitudinea. Pe când eu trebuie să am îndoieli întâi dacă pot îndrăzni să iubesc o păpuşă delicioasă ca tine, fără a apărea ridicol în faţa ta şi a lumii, iar pe urmă de-abia să îndrăznesc a merge mai departe şi să întreb dacă ar fi posibil să fiu iubit!

Liana răspunse fără înconjur:

— Nu voi fi ipocrită să-ţi spun că situaţia nu este cum ai arătat, deşi ai exagerat-o mult. Dar cu aceeaşi francheţă am dreptul să-ţi reproşez că m-ai întrebat pe mine dacă te iubesc înainte de-a fi sigur d-ta însuţi dacă mă iubeşti suficient. Nu-i aşa?

Alistar deveni mai elocvent şi explică pe larg că, poate din nenorocire pentru el, dragostea lui nu poate fi pusă la îndoială. Recunoştea că poate s-a pripit puţin înainte şi că ar fi fost mai cuminte dacă ar fi căutat să-i câştige simpatia, ca să nu zică numaidecât iubirea, încetul cu încetul, şi numai când ar fi fost sigur că ea s-a obişnuit cel puţin cu ideea, numai atunci să-i puie întrebarea cea mare. A regretat ulterior gestul. Era prea târziu. Poate de aceea nici n-a stăruit să afle răspunsul pe care dealtfel îl cam bănuia. în toate acestea însă a avut o scuză hotărâtoare: că şi asiduităţile lui s-ar putea preta la ridicol dacă în prealabil n-ar avea perspectiva succesului. El nu-şi poate permite să se ţie după ea prin oraş, la spectacole; acasă, ca un tânăr care

face curte azi Lianei, mâine alteia, fără a risca să fie arătat cu degetul în derâdere...

Pe când Alistar îşi depăna lămuririle, dădu buzna în salonaş Dandu. Văzând-o în patru ochi cu directorul, avu o mică ezitare înainte de-a zice:

— Pardon... Te caut pretutindeni, Liana... Era vorba ca primul tango să...

— Dansăm mai pe urmă, dragă Dandu — surise ea drăgălaş. Nu te superi?

După ce se retrase ofiţerul, Alistar continuă parcă întristat:

— Vezi?... Cum să lupt eu cu dânsul, de pildă!... Aş putea avea eu îndrăzneala lui, încrederea lui? El nu poate fi ridicol pe oricine ar iubi! Dacă aş fi năvălit eu în casa voastră ca dânsul atunci, ce ar fi zis toată lumea?... Şi el de-atunci continuă, stăruie... V-am văzut de atâtea ori împreună la patinaj, alteori la cinematografe...

— A, va să zică nici n-am apucat să-ţi răspund şi ai început să mă urmăreşti? râse Liana.

— Da, atâta mi-a fost permis, în taină, fireşte, fără a mă expune la râsul nimănui!

În sfârşit Liana îi ceru să vie totuşi pe la ei, să se cunoască mai bine, să-şi verifice amândoi inimile. Alistar promise cu adaosul că totuşi nu va abuza de invitaţie, oricât l-ar îndemna inima, fiindcă nici măcar în faţa părinţilor ei nu vrea să apară ridicol.

— Vrei cu orice preţ să-mi smulgi anticipat o declaraţie de iubire! exclamă Liana zâmbind. Ei bine, nu! Şi dealtfel eu când iubesc nu fac declaraţii — ca să ştii pentru viitor!

Explicaţia cu Alistar a înviorat pe Liana şi i-a alungat din suflet deocamdată neliniştea rămasă de la biserică. Era mulţumită şi de întorsătura ce a intervenit astfel între ea şi Alistar, dar mai ales de ezitarea lui Dandu când i-a găsit împreună. Niciodată nu i-a trecut prin gând să-i stârnească gelozia pentru a-i aţâţa iubirea. Surise când Dandu o întrebă mai târziu, prefăcându-se nepăsător:

— Ce-ţi spunea năşicul acolo în tete-a-tete? Nu cumva îţi face curte... Caraghios!

MARTIE

1

— Remus, te rog... Vreau să-ţi vorbesc... Nu, nu aici, pe stradă... Sunt lucruri serioase... Vino pe la noi într-o zi, când îţi face plăcere...

— Spune când vrei să mă primeşti, Liana, şi viu cu drag!... Eu nu mă îmbulzesc, nu vreau să am aerul că-ţi fac curte. M-ai oprit, ţii minte?

Când l-a oprit pe stradă pe Remus Oloman, întîlnindu-l din întâmplare, Liana era hotărâtă să-i spuie tot ca unui duhovnic De la nunta lui Mircea secretul iubirii o chinuia ca o povară din ce în ce mai insuportabilă. Acuma toate părerile de odinioară despre necesitatea tainei în dragoste i se păreau naivităţi puerile. Dimpotrivă, îşi zicea, numai iubirea vinovată se ascunde. Iubirea adevărată înfruntă lumea, e generoasă şi mândră. Nici o plăcere în iubire nu se poate compara cu afişarea ei în faţa oamenilor. Aşa îşi

explica de ce îi venea câteodată, când se afla cu Dandu în lume, să strige în gura mare: „îl iubesc!... Ne iubim!”— şi de ce era atât de fericită când se găsea alături de el pe stradă sau în societate. Râvnea ca iubirea lor să fie invidiată şi astfel să devie mai strânsă. Fără să-şi dea seama, a aşteptat chiar din prima noapte un cuvânt de la Dandu. Dorinţa, care în biserică i-a copleşit sufletul, a existat permanent într-o formă mai vagă şi mai nelămurită. Poate dacă ar fi lăsat-o în voie să se dezvolte, s-ar fi concretizat singură. Liana însă a înăbuşit-o necontenit de frică să nu-şi întineze sentimentul prin aspiraţii care i se păreau prozaice şi vulgare. „Iubesc ca să mă mărit” era o formulă odioasă care ar fi distrus toată poezia pasiunii. Convinsă că dragostea ei era mai mare şi mai frumoasă decât toate ce-au existat vreodată între doi oameni care s-au iubit, a vrut să o păstreze învesmântată într-un romantism dispreţuitor al convenţiilor sociale aplicabile altora, nu însă lor. S-a crezut o eroină fără pereche în istoria iubirilor. Se credea şi azi, negreşit, şi tocmai de aceea se simţea copleşită. Iubirea îi ridica probleme cu atât mai insolubile cu cât trebuia să le cumpănească singură, mereu singură. Dorul de spovedanie îi clocotea în suflet şi totuşi îl comprima cu exasperare. Avea acuma credinţa că dacă s-ar destăinui cuiva, i s-ar risipi chinurile. Nu găsea însă nici în sine puterea de a-şi deschide sufletul şi-i lipsea încrederea că alţii ar putea s-o înţeleagă. Zile întregi s-a pregătit să se mărturisească bunicii, care chiar dacă n-ar înţelege nimic, ar fi cel puţin o tovarăşă îngăduitoare. Hazardul i-a scos în cale pe Oloman. Atunci i s-a desluşit brusc tot ce era nebulos în subconştientul ei. în secunda aceea, dacă ar fi vorbit, i-ar fi explicat precis, fără reticenţe, ce o tortura. Atunci nu s-ar fi sfiit să mărturisească sincer că îl iubeşte atât de mult încât vrea să-l păstreze pentru totdeauna, să nu-şi mai ascundă hoţeşte dragostea... Până a doua zi oglinda sufletului i s-a aburit din nou. Au năvălit temerile şi neîncrederea. Nu mai era sigură de nimic în afară de chinul dragostei.

Când s-a găsit faţă în faţă cu Remus, în salonaşul unde trăiau toate visurile, unde inima ei îşi tremura singură speranţele şi dorinţele, s-a simţit abătută şi oropsită parcă ar fi fost în preajma unui sacrilegiu. Privirile tânărului gazetar, sub ochelarii mari, i se păreau indiscrete şi pornite să violeze o taină ca pentru un reportaj destinat publicului avid de senzaţii. Siguranţa lui, că va asculta o confesiune, o enerva. Regreta că l-a chemat şi căuta o minciună plauzibilă pe care să i-o servească drept răsplată că l-a deranjat. Vorbeau lucruri indiferente între timp. Aceeaşi masturbaţie spirituală de care Oloman îşi bătea joc practicând-o totuşi cu o patimă de torţionar oricând se ivea prilejul. Pe Liana discuţia aceasta o întărită acuma fiindcă în ochii lui vedea clar curiozitatea cealaltă. Izbucni tocmai când se aştepta ea însăşi mai puţin, râzând cu un râs prefăcut care n-avea nici un rost:

— Ştii că iubesc pe Dandu?

— Ştiu! răspunse calm Oloman, fără să se mire că l-a întrerupt când vorbea cu totul despre altceva.

Liana se zăpăci. Crezuse că declaraţia ei bruscă are să-l uluiască. Urmă ezitând:

— A, ştiai?... Cine ţi-a spus?... El?

— Era nevoie să-mi spuie cineva? zâmbi tânărului superioritate. Credeam că-mi apreciezi darul de observaţie, deşi aici nici măcar atâta nu se cerea. Toată lumea ştie că vă iubiţi...

Liana era îngrozită. Va să zică toate sforţările ei de a-şi ascunde dragostea au fost zadarnice? Dragostea nu se poate ascunde. Bolborosi cu o sforţare de a surâde:

— Credeam că-ţi fac o surpriză. îmi pare rău că n-am reuşit...

— Mărturisirea e totuşi o surpriza— zise Remus filozofic. Chiar dacă m-ai fi chemat numai pentru asta şi aş fi mulţumit. E o dovadă de prietenie care mă măguleşte.

Acum Liana îşi redobândi prezenta de spirit. Glasul lui i se părea mai sincer decât cuvintele. Părăsi încercările de

artificii şi zise plină de şovăieli:

— Desigur aş fi vrut să-ţi vorbesc despre multe... Dar nu mai ştiu... Sunt atât de confuză... Mă gândeam să-ţi cer părerea sau poate un sfat sau poate să te rog ceva...

Cuvintele rămaseră suspendate în aer câteva clipe ca nişte nouraşi de fum. Remus, cu ochii spre tavan, le privea parcă rumegând un răspuns care trebuia să întârzie puţin.

— În amor sfârşitul justifică începutul — murmură dânsul mulţumit de sine că a găsit o sentinţă. Dealtfel ca în toate cele pământeşti — adăogă repede părându-i-se îndată banală. Vrei părerea mea? Ar fi inutilă dacă ar fi cea pe care o doreşti şi nedelicată dacă ar fi altfel. Aşa, prefer să-ţi comunic proorocirea mea că veţi fi o pereche fericită.

Liana se bucură şi zâmbi:

— Proorocirile nu-s mai riscate ca sfaturile?

— Depinde! în dragoste şi în anume cazuri, mai puţin. Dragostea care nu sfârşeşte la ofiţerul stării civile are vicii de formă. A voastră nu poate avea astfel de vicii.

Auzind formulele categorice. Liana iar se zăpăci. Nu se dumirea dacă Remus crede sincer ce spune sau caută să-i stârnească mărturisirile. Adineaori sufletul ei a fost gata să se deschidă ca un potir de floare sărutată de adierea soarelui. Acuma se închidea mai ermetic. Era sigură că nu trebuie să vorbească mai mult şi că de-ar vorbi tot n-ar găsi astâmpărul dorit de inima ei.

Spovedania îţi uşurează conştiinţa numai când duhovnicul ţi-a cucerit încrederea.

Remus Oloman îşi continua sforţările. Bănuia tot, dar aştepta confirmări. Situaţia îi încânta vanitatea de scriitor. Era întâia oară că o fată frumoasă îi povestea o frământare de viaţă. Asta îl înălţa în propria-i stimă. A plecat satisfăcut deşi n-a reuşit să afle mai mult. Liana l-a rugat să mai vie, oricând are timp, să stea cel puţin de vorbă. Ceea ce înseamnă, îşi zicea Remus, că confesiunea de-abia a început.

Liana însă era dezamăgită ca şi când ar fi pierdut o iluzie mântuitoare. Recunoscu pe urmă că nici nu s-ar fi putut să fie altfel. Mântuirea de care e însetată ea nu-i poate veni decât de la Dandu. Ce să caute străinii în iubirea lor?

2

Totuşi Remus Oloman deveni oaspe frecvent în casa Rozmarin. Pentru el Liana era un „caz” asupra căruia voia să-şi exercite observaţiile psihologice. Viitor romancier, avea nevoie de material luat direct din vâltoarea vieţii. Creaţia literară veridică trebuie să se inspire din trăirea directă, să se altoiască pe viaţa vie.

Fecioară care iubeşte întâia oară merită totdeauna o atenţie specială. Asemenea iubire poate cuprinde în ea virtual o capodoperă precum într-un bloc de marmoră se poate ascunde un monument de artă. Când apare ochiul talentului care să vadă o faţetă a eternului omenesc în iubirea fecioarei sau dalta artistului care să desprindă statua din marmora informă, opera de artă e gata să se realizeze.

Liana i-a fost dragă de la început, fără interes, ca o păpuşă din vitrină. Nu s-a gândit nici un moment să-i facă curte. Nici nu era genul lui (îi plăceau femeile mai planturoase, probabil prin contrast cu sine) şi nici nu îl tentau aventurile amoroase platonice. I s-a părut o fată inteligentă cu care se poate sta de vorbă. Mai ales că ştia să asculte simpatic chiar când nu pricepea nimic. Prin experienţa de dragoste pe care o trăia actualmente, Liana dobândea în ochii lui o nouă valoare, tocmai Fiindcă ea o lua în serios spre deosebire de alte fete care practicau amorul multiplu şi numai ca o excitaţie epidermică în care sufletul n-avea nici o participare. Nu mai aştepta de la ea

revelaţii, deşi Liana s-a oprit la mijlocul confesiunii. A înţeles, după ce s-a depărtat atunci de ea, că pudoarea firească o împiedecă să-şi dezvăluie complect inima. Poate îi lipseşte încrederea în el, poate el n-a ştiut cum să-i vorbească. Dar nici nu îra nevoie de confesiuni integrale. în realitate Liana sorbea prin ochii ei, prin toată înfăţişarea el Câte un cuvânt întâmplător exprima cât un fulger în beznă.

Venea la câte două-trei zile. Pomeneau rar pe Dandu. Discutau mai mult literatură, subiectul preferat al lui Remus. Fiindcă nu se putea realiza în scris, era bucuros să-şi expună necontenit planurile operelor viitoare si să distrugă realizările celor care scriau.

Când nu găsea acasă pe Liana, se mulţumea să stea la taifas cu Rozmarin. Bătrânul îi făcea impresia unui om cinstit şi mărginit pe care l-a trădat viaţa. îl interesa ca un specimen de funcţionar român cu sufletul fără orizont şi înfricoşat de labirintul biurocratic. Printr-o amabilitate care se oprea cu compasiune asupra preocupărilor lui mărunte, Remus i-a câştigat repede simpatia şi încrederea. Rosmarin s-a apucat să-i dezvăluiască toate necazurile familiei şi pe ale lui în special.De la bătrânul a aflat Remus că părinţii ar fi cei mai fericiţi dacă Liana s-ar mărita, ca să scape de o grijă mare, că au pus multe speranţe în aviatorul Dandu, dar că acela nu le mai inspiră încredere, deşi se ţine mereu de capul fetei, că Liana are o perspectivă strălucită în Constantin Alistar, director general şi bărbat solid din toate punctele de vedere, care e îndrăgostit nebun de Liana, a început să-şi sporească vizitele, să-i trimită flori şi mici cadouri, şi că Alistar ar cere-o oficial cu siguranţă dacă ea ar fi mai drăguţă cu dânsul Din nenorocire Liana, pe cât e de deşteaptă şi de frumoasă, pe atât e de capricioasă şi încăpăţânată.

— Pentru căsătorie desigur că domnul Alistar prezintă o seriozitate importantă! observă tânărul cu gravitatea necesară.

— Nu-i aşa, domnule? exclamă bătrânul transportat, parcă aprobarea l-ar fi ridicat în ochii săi proprii. Ei, poftim de-i spune ei, să vezi cum se iritǎ şi cum protestează că ea nu e marfă de vânzare, că afacerile de inimă o privesc pe ea şi nu pe noi cari suntem anchilozaţi şi câte altele... Cu fetele de azi nu e chip să te înţelegi,, par că ar fi străine de părinţii lor... Şi unde mai pui că ar trebui să se mai gândească şi la greutăţile vieţii. Că eu am ajuns, după treizeci de ani de serviciu, de sunt ca frunza pe apă...

Era eterna lui groaza cu scoaterea la pensie sau poate şi mai rău. Intervenţia doamnei Gotcu la ministru l-a liniştit, dar nu deplin, deşi n-a mai spus nimănui nimica, afară de Didina, ca să nu ajungă la urechile coanei Raluca şi să creadă ea că e nerecunoscător. El a tot aşteptat atunci să-l cheme ministrul sau secretarul general şi să-i dea un cuvânt de încurajare, ori măcar în alt chip să se afle în minister că de el nu se va atinge nimeni. Sunt şi alţii în situaţia lui, cu proptele, despre care ştie toată lumea că rămân pe loc orice s-ar întâmpla. Pe Constantinescu, de la mişcarea fondurilor, care era subşef de birou, cum l-au făcut acum un an dintr-o dată şef de secţie, fiindcă e omul regelui, adică cumnat cu un subcomisar de la poliţia Palatului? A venit bileţelul de la cine trebuie şi n-a mai întrebat nimeni nici de statut, nici de vechime, nici de merite, ci s-a făcut... Adevărat că la 1 ianuarie nu i s-a întâmplat nici lui nimic, dar se ştie că au fost amânate toate schimbările până la aprilie şi deci nu s-a făcut o favoare specială pentru el. Acuma se apropie 1 aprilie şi la minister a început iar fierberea. De când vine pe aici mai des, pentru Liana, a stat de vorbă cu Costică Alistar şi a aflat că într-adevăr se pregăteşte o mişcare vastă de tot. El i-a promis că se va face luntre şi punte să-l ajute, dar a adăogat că ultimul cuvânt numai ministrul îl are. Gavrilescu i-a spus la fel Odinioară l-a crezut şiret când i-a spus că nu poate face nimic. Alistar i-a confirmat că într-adevăr Gavrilescu însuşi e ameninţat poate mai mult ca Rozmarin. Neavând altceva,

s-a agăţat cu desperare de intervenţia d-nei Gotcu, căutând să rămâi convins că ministrul, dacă a promis atunci, îşi va respecta şi acuma cuvântul. în adâncul său însă îşi dă seama cât de şubred e sprijinul acesta. Ministrul trebuie să facă cel puţin o sută de promisiuni pe zi. îşi mai poate el aduce aminte după trei luni de un Rozmarin oarecare?

A treia oară când i-a ascultat plângerea, fiindcă bătrânul nu se sătura jeluindu-se şi relua povestea de fiece dată cu noi amănunte, Remus, cuprins şi de milă, dar şi ca să-şi arate greutatea, i-a propus să se adreseze directorului său, Pantelimon Răcaru care, dacă îl va nemeri în toane bune, îl va ajuta cu siguranţă. E şi prieten cu ministrul şi-l ştie toată lumea de fricâ, încât o vorbă a lui atârnă mai greu decât a oricui. Rozmarin s-a îmbujorat de nădejde şi a mulţumit tânărului ca unui mare binefăcător. S-a sfătuit şi cu familia care l-a încurajat. S-a hotărât să se ducă chiar a doua zi la Răcaru, însoţit însă de Liana care l-a cunoscut în cabinetul ministrului aşa că ea poate prea bine să-l introducă. Liana a refuzat cu îndârjire. li era silă de Răcaru şi nu vedea ce rost ar avea ea acolo, afară de o umilinţă inutilă. Toate insistenţele au rămas zadarnice.

— De ce nu te introduce mai bine şi mai cu folos chiar Remus? zise Liana în cele din urmă. Ar fi şi mai natural din moment ce el a venit cu ideea.

Rozmarin i-a dat aici dreptate, dar a şi adăogat că el nu cutează să-i ceară băiatului şi asta. Atunci Liana, ca să-şi arate bunăvoinţa, s-a însărcinat să-i vorbească ea. Oloman s-a cam buimăcit. Răcaru îşi tiraniza redactorii şi-i suspecta că fac învârteli personale în loc să le aducă ziarului. Cu toată admiraţia sinceră ce o purta şefului său, Remus avea oroare să vorbească cu el, fiindcă veşnic îl bruftuluia, chiar când îl lăuda. îşi blestema clipa în care a pomenit de Răcaru bătrânului. Neavând însă încotro, peste vreo două zile, văzând pe Răcaru binedispus, i-a povestit durerea lui Rozmarin. Răcaru deodată s-a făcut borş:

— Bine, pârţule, şi tu ai început să-mi umbli cu gheşefturi? Parcă ziceai că eşti literat, mă, năblegule! Halal literatură!... Oi fi luat şi vreun şperţ de la bietul om în numele meu? Să ştii că dacă te prind, te dau afară! Ai auzit! Dar mai înainte te cotonogesc în bătaie ca să mă ţii minte!... Ce, mă, eu sunt biurou de intervenţii pentru toţi incapabilii?... Ce, eu am timp pentru d-astea când trebuie să hrănesc o şleahtă de puşlamale ca tine care vă credeţi gazetari?... Cuce ţin eu gazeta asta, idiotule? Vouă ce vă pasă, că prostul de Răcaru aleargă până ii iese limba de-un cot, ca voi sa veniţi de-a gata la chenzină! Asta-i, băiete! Vi s-a urât cu binele! Aţi început să vă faceţi clientelă pe spinarea mea!... Să vii cu ăla, auzi, dar altădată să-ţi bagi minţile în cap că pe urmă o păţeşti!... Ei, hai, acu ieşi afară că am de lucru!

Ziua următoare Remus a venit cu Rozmarin înverzit de emoţie.

— Spune, şefule, ce-i cu d-ta, să văd dacă pot face ceva! zise Răcaru după ce Oloman se retrase discret.

În vreme ce bătrânul îşi depăna povestea cu multe bâlbâieli, Răcaru se plimba gânditor prin biuroul simplu, între masa încărcată de ziare şi o bibliotecă răvăşită, bocănind atât de tare încât aproape acoperea glasul plângător şi răguşit care îl urmărea timid de colo până colo. Umblând îşi examina ghetele botocănoase şi numai din când în când zvârlea câte-o privire furişe spre Rozmarin. De cum l-a văzut, slab şi amărât, Răcaru şi-a adus aminte de. tatăl său, mort acum câţiva ani. Mic funcţionar la căile ferate, împovărat cu o casă de copii, tot aşa tremura şi el de groaza zilei de mâine şi se căciulea, umil, pe la mărimile care-l ameninţau mereu cu suprimarea • pentru economii bugetare. Până ce, într-o zi, a venit acasă de la biurou cu o hărţulie mototolită în mână şi cu ochii înroşiţi de lacrimi: lăsat în disponibilitate fiindcă locul lui trebuia dat unui protejat oarecare. întoarcerea aceea de la biurou a tatălui

său i-a rămas lui Răcaru un izvor de revoltă pentru toată viaţa.

— Destul! strigă deodată răguşit parcă a r fi simţit o mână în beregată. Am priceput.

Se repezi la masă, îi notă numele şi funcţia pe un petec de hârtie şi apucă receptorul telefonului:

— Ascultă, fetiţo, cere-mi pe secretarul general de la finanţe!... Repede, repede!... Stau cu receptorul la ureche!

Îşi morfolea mustăţile cu dinţii, uitându-se spre Rozmarin dar fără să-l vadă ca şi când l-ar fi uitat cu desăvârşire, urmărit de altă vedenie. Aşteptarea îl înfuria. Mormăi o înjurătură în telefon, apoi peste câteva secunde:

— Alo!... Da, eu, Răcaru L.. Tu eşti, Nicule?... Uite ce e! Aveţi voi acolo un funcţionar, Rozmarin Alexandru, subdirector la datoria publică... Aşa, Rozmarin L.. Ai însemnat?... Ei, să ştii, băiete, că acest Rozmarin e omul meu şi prin urmare să-l lăsaţi în pace!... Nu, nu! Vreau să rămâi la locul lui şi să fie ocrotit de tine în toate privinţele!... Ce ministru? I-ascultă, Nicule, pe mine să nu mă iei cu ministrul că pe urmă mă superi! Te rog să-i spui şi ministrului că Rozmarin nu se mişcă orice s-ar întâmpla!... Sper că atâta lucru puteţi să-mi faceţi şi voi mie când eu vă fac vouă atâtea servicii!... Cred, cred că recunoaşteţi, dar vrei să mă sperii cu ministrul... Aşa, da... Stai! Să nu crezi că eu mă mulţumesc cu simple promisiuni care se uită a doua zi! Eu vreau lucruri clare. Prin urmare să faci bine să dai dispoziţiile ce trebuiesc ca să nu se uite promisiunea, ai înţeles?... Şi să chemi pe Rozmarin la tine, să îi spui tu, cu gura ta, ce trebuie să-i spui!... Ei da, aşa-mi placi, Nicule!... Mersi! Noroc! Trânti telefonul şi adăogă către bătrânul împietrit de uimire:

— Dacă nu te cheamă mâine, să vii să-mi spui, ai înţeles?... Să poftească să se atingă cineva de d-ta L. Mama lor de hoţi şi de neisprăviţi!

Rozmarin încercă să bâlbâie o mulţumire. Răcaru nu-i dădu răgaz. îi scutură mâna, bombănind:

— Umblă sănătos!... Şi să n-ai nici o grijă!... Nu las eu să-şi bată joc nimeni de d-ta...

Pe stradă Rozmarin se simţea întinerit cu 20 de ani.

3

Pentru că Alistar a venit de câteva ori, soţii Rozmarin socoteau că se cuvine să răspundă şi ei cu o atenţie specială şi l-au poftit într-o seară la masă, să poată sta mai lung de vorbă şi cu Liana. în urma întâmplării cu Răcaru s-au simţit obligaţi să invite şi pe Remus asupra căruia se revărsa mai plin recunoştinţa bătrânului Rozmarin. La masă i-a povestit şi lui Costică cum a repezit Răcaru la telefon pe secretarul general şi cum a doua zi secretarul general l-a şi chemat şi i-a spus că nu era nevoie de intervenţii fiindcă îl ştie funcţionar model şi asemenea funcţionari sunt indispensabili în minister şi în sfârşit câte alte complimente. Alistar râdea şi confirma că într-adevăr aşa se răsteşte Răcaru la toţi miniştrii, că numai de Brătianu şi de Maniu se sfieşte...

După masă, bătrânii au căutat să lase pe Alistar cu Liana. Ei însă, fiind numai în familie se jenau să stea singuri deoparte şi reveneau mereu la grupul care vorbea fireşte despre Răcaru, secretarul general, oamenii regelui, reducerea lefurilor şi alte asemenea lucruri de actualitate... Remus poza puţin simţindu-se înconjurat de recunoştinţa întregii familii. Totuşi, în răstimpul de câteva minute cât a putut şi el să vorbească în patru ochi cu Liana, făcu vreo două aluzii la Alistar ca şi când ar fi vrut să întrebe cum se împacă aceasta cu iubirea cea mare.

— Degeaba eşti maliţios— zise Liana cam vexată. Când iubeşti nu eşti obligat să fii şi sălbatec. Aşa ar putea şi

Alistar să facă aluzii răutăcioase la adresa ta!

— Dar eu nu-ţi fac curte! replică tânărul Dealtfel notez, n-am fost maliţios. într-o privinţă Alistar mi se pare preferabil celuilalt Am exprimat o simplă nedumerire psihologică.

— E un bărbat foarte simpatic cu care-mi face plăcere să mă întreţin — adăogă Liana simplu.

Într-adevăr Alistar îi era mai simpatic acuma. Când îşi lepădase masca de cuceritor ieften pe care o afişa în lume, rămânea un suflet sfios şi delicat care putea inspira o duioşie. Reţinerea permanentă ce o avea faţă de Liana, mai ales când se aflau singuri, o impresiona plăcut. Parcă i-ar fi fost mereu teamă să nu-i bruscheze sentimentele, Alistar se silea să nu-i ceară nimic, ca să vie tot în mod firesc, din inimă adevărată.

Liana nici nu admitea în sinea ei vreo apropiere între el şi celălalt. Pentru Alistar n-ar putea simţi niciodată ce simte pentru Dandu. Sunt două lumi deosebite şi cu desăvârşire străine, despărţite una de alta printr-un zid impenetrabil. Cu Alistar, şi cu oricine, era deplin lucidă, putea discuta şi mai cu seamă a-şi formula gândurile, pe când faţă de Dandu parcă nici n-avea gânduri, ci doar fragmente nebuloase care nu reuşeau să se închege în contururi precise. De aceea iubirea rămânea fără alt scop decât un dor etern neastâmpărat Era ca o somnambulă care trebuie să meargă pe marginea prăpastiei inconştientă de primejdie.

Cu altă ocazie a încercat să lămurească lui Remus starea de tulburare stranie ce-i încătuşa fiinţa întreagă. Tânărul o complectă cu gravitatea unui medic savant care se află în faţa unei boli rebele:

— Diagnosticul iubirii adevărate, a iubirii ca element primordial în viaţă!

Liana ar mai fi vrut să adaoge că dragostea ei e excepţională, dar s-a stăpânit ca să nu pară ridicolă cu închipuirea că dragoste ca a ei n-a mai existat, dându-şi

seama că toţi îndrăgostiţii au aceeaşi convingere despre dragostea lor.

De când a început Alistar vizitele, părinţii ei nu se mai interesau de Dandu, nici chiar d-na Rozmarin, atât de râvnitoare la un ginere ofiţer. Dimpotrivă, ar fi fost bucuroşi să-l înlăture de tot ca să nu se întâmple să-l întâlnească aici Alistar şi să se supere. Cum şi Liana se ferea să mai vorbească de el acasă, toată lumea era mulţumită.

Având impresia că a mai scăpat de suspiciuni, Liana se simţea mai liniştită şi întâlnirile cu Dandu continuau mai nestingherite, deşi la intervale mai rare, dealtfel fixate totdeauna de ea. în viaţa ce-şi urma mersul grăbit şi nepăsător, singură iubirea lor părea Lianei un punct de sprijin şi un refugiu care compensa toate vicisitudinile cotidiene.

S-a mirat ce repede a trecut luna când într-o zi a trebuit să iasă la gară cu familia şi cu Gavrileştii să întâmpine pe tinerii căsătoriţi cari se întorceau din călătoria de nuntă. în gară, Angela i-a spus că duminecă aranjează o mică petrecere pentru sărbătorirea întoarcerii. I-a înşirat şi o listă de nume de invitaţi între care Liana n-a auzit pe al lui Dandu. S-a întristat puţin zicându-şi că fără el petrecerea va fi săracă. I-a trecut prin creieri să găsească un pretext şi să refuze a merge, dar asta ar fi însemnat o ofensă. Acuma erau şi rude, cum să lipsească? Dealtminteri au să meargă şi bătrânii, afară de bunica însă care de cât va timp era cam şubredă... Pentru aceeaşi după-amiază avea hotărâtă mai dinainte o întâlnire la Dandu. I-a povestit cum a sosit Mircea cu Nina, dar n-a pomenit nimic despre ceaiul Angelei socotind că Dandu s-ar putea simţi jicnit că n-a fost invitat după ce de atâtea ori a luat parte la alte petreceri ale Gavrileştilor şi a fost cavaler de onoare la nunta Ninei. în schimb, ca să-l despăgubească pentru că nu vor fi împreună duminecă, i-a făgăduit că va veni negreşit luni să stea cu dânsul până seara...

Parc-ar fi fost o pedeapsă cerească pentru că se ducea la petrecere fără Dandu, Liana a avut o zi proastă duminecă. Toată vremea a încercat-o durerea de cap, o durere vagă, dar cu atât mai plictisitoare. Apoi bunica, simţindu-se mai rău, nu s-a sculat din pat, spunând că n-a prea putut dormi şi vrea să se mai odihnească puţin. Familia s-a alarmat, a vrut să cheme un doctor. Bătrână i-a liniştit că n-are nimic, doar o slăbiciune, să nu-şi facă inimă rea din pricina ei. Liana s-a oferit să nu mai plece la petrecere:

— Mi-e mai drag să stau cu tine, matînă mică... Te-am şi neglijat în ultimul timp. Sunt o nerecunoscătoare.

— Ba eşti bună, măicuţă scumpă! zise bunica mângâind-o. Ştiu eu bine cât iubeşti tu pe matîna ta, n-ai grijă. Şi dacă vrei să-mi faci o bucurie, să te duci la Gavrileşti şi să petreci bine, că eu tot nu vreau să mor până nu te-oi vedea mireasă...

Au plecat mai târzior ca să nu sosească cei dintâi. I-a primit, cu mare bucurie, Gavrilescu singur, fiindcă tinerii, cum s-au adunat, au şi început să danseze după gramofon. Aruncând o privire de curiozitate spre salon. Liana a zărit numaidecât printre dansatori şi pe Dandu cu Angela. A băgat chiar de seamă că şi el a văzut-o, dar a întors capul şi a continuat să danseze. Durerea de cap o răzbi acum deodată, ca un trăznet Simţea cum i se răcesc mâinile şi cum genunchii încep să-i amorţească. Prin minte îi fulgera în zigzaguri acelaşi junghi:

— Cum a venit el aici şi de ce nu mi-a spus că vine?

Îşi dădea seama că întrebarea e stupidă şi totuşi nu putea scăpa de ea ca de o muscă supărătoare. Ca să justifice anticipat orice s-ar întâmpla, a şoptit d-nei Rozmarin, înainte de-a trece în salon:

— Dac-ai şti, mamă, cum a început să mă doară!

— O, sărăcuţa de tine, te cred! zise Didina compătimitor. O fi din pricina căldurii din casă...

În duda durerii, a intrat surâzând la dansatori. în clipa aceea discul se termina. Angela s-a repezit la ea s-o

îmbrăţişeze, urmată de Dandu, surâzător şi înăduşit. După ce Angela a trecut să îmbrăţişeze pe bătrâni, Dandu a început să-i explice:

— M-am întâlnit ieri cu Angela şi m-a rugat să viu neapărat că eşti şi tu...

— De ce te dezvinovăţeşti? zise Liana. Foarte bine ai făcut c-ai venit dacă te-a poftit...

Îl părăsi. Dandu făcu doi paşi după ea, dar se opri văzând că se duce spre Nina. Când a început însă alt dans, s-a apropiat din nou s-o invite. Liana refuză, fără să-i spuie vreun motiv.

— Nu mai vrei să dansezi cu mine? întrebă ofensat Dandu.

— Nu pot! murmură ea.

— Eşti supărată?

— Nu.

— Eşti bolnavă?

— Da. Capul.

O oră a suportat chinurile. Pe urmă i-a spus d-nei Rozmarin că nu mai poate şi că se duce acasă. Angela era de faţa. Nu voia s-o lase; îi oferi medicamente. Nereuşind nicicum s-o mai re ţie, s-a oferit să cheme pe Dandu s-o întovărăşească până acasă.

— Nu, nu, te rog, dragă Angeluş — făcu Liana aproape speriată. Iau o maşină şi în cinci minute sunt acasă. Nu vreau să-ţi stric petrecerea. Nu-ţi închipui cât de rău îmi pare că... Dealtfel toată ziua m-a plictisit, dar acum a devenit îngrozitoare... Nici nu vreau să observe nimeni că plec, te rog foarte mult!

Bunica se spăimântă văzând-o sosind singură. Liana se aşează într-un fotoliu, lângă patul ei, în toaleta de ceai, cum era. Glasul blând al matînei îi alină curând migrena ca un leac miraculos. Numai în suflet îi stăruia durerea cealaltă, răscolită necontenit de întrebări ce-i apăreau ca nişte pumnale. Pe aceasta însă izbutea s-o ascundă ca să nu întristeze pe matîna bolnavă care o dorea veselă şi fericită.

I-a povestit pe cine a văzut la Gavrileşti şi ce bună dispoziţie era, adăogând cât regretă că n-a mai putut sta din pricina chinurilor. Apoi bunica, din vorbă în vorbă, ajunse iar la măritişul ei pe care-l spera pe curând, pe curând, zugrăvind în toate amănuntele cum va fi micuţa Liana în rochia de mireasă, cu beteala şi coroniţa de lămâiţă pe buclele ei de aur curat, parcă ar fi spus o poveste cu zâne şi cu feţi-frumoşi ca odinioară, când studenta de azi era o fetiţă cuminte şi ascultătoare... Liana asculta cu un surâs în care pâlpâia şi bucurie şi amărăciune. închise pleoapele, ca şi odinioară, legănată de cuvintele dulci ale matînei, uitând parcă încetul cu încetul realitatea de azi şi întorcându-se înapoi în lumea trandafirie unde nu exista dorinţă neîmplinită...

Soţii Rozmarin, sosind cu Bebe, le-au găsit pe amândouă adormite, cu toate că de-abia era ceasul unsprezece.

A doua zi Liana a căutat să judece cu sânge rece întâmplarea şi a găsit-o mai urâtă. Dandu s-a purtat odios şi a fost mai ales de o nelealitate intolerabilă. Că la mijloc nu poate fi lucru curat reiese clar din faptul că nici el nu i-a spus că merge, nici Angela că l-a invitat De Angela nu-i pasă, poate minţi cât pofteşte şi să umble cu orice tertipuri. Dar el! Nu e vorba nici de iubire şi mai puţin încă de gelozie, ci pur şi simplu de...

Mai mult decât considerentele reci, se simţea ofensată şi înjosită şi trădată. Peste vorbele în care îşi circumscria indignarea exterioară, era durerea continuă pe care o aţâţau îndoielile pornite din toate colţurile inimii. în timp ce se revolta, scârba îi cuprindea sufletul ca o caracatiţă nemiloasă.

După-amiazi, când se apropia ora întâlnirii, a ezitat totuşi: să se ducă? A stat acasă, dar tot timpul cu inima a fost în strada Regală unde el o aştepta, desigur, să-i ceară iertare şi să-i explice, să-i dea motivele plauzibile ale neînţelegerii pe care ea dorea să le creadă...

Ziua următoare a venit Dandu. înfăţişarea lui, glasul lui, în loc să o încălzească, o spăimântau. Observa cum se sileşte să fie mieros şi drăguţ, să o mintă şi să o înşele. Nu ştia ce ar fi trebuit să facă, dar ceea ce făcea îi deschidea o prăpastie. îl auzea:

— Te-am aşteptat până la nouă ieri... De ce n-ai venit. Liana?... Nu mă mai iubeşti, Liana?... Te-am supărat cu ceva?

Şi apoi, fără să aştepte vreun îndemn, a repetat justificarea cu amplificări: de-ar avea ceva de ascuns, tocmai că n-ar fi mers, ştiind prea bine că Liana trebuie să fie acolo. Atâta de prost îl crede? Dealtfel fata lui Gavrilescu mai curând ar putea zice că i-e antipatică, fiindcă... El, care de obicei nu era în stare să vorbească trei minute, acuma sporovăi un sfert de ceas până să ajungă să întrebe:

— Mă crezi. Liana dragă?

— Nu! răspunse ea cu glas parcă mai gros ca totdeauna, rămânând apoi cu ochii miraţi aţintiţi pe buzele lui.

Pe Dandu privirea cu imputarea mută îl ardea. Ca să se smulgă din puterea ei, încruntă sprâncenele şi, cu voce brusc tăioasă:

— Atunci... mă goneşti?

— Nu! repetă Liana cu acelaşi glas.

— Bine, dar... — mormăi confuz Dandu, nemaiştiind ce să facă. în orice caz eu nu mai am ce să-ţi spun... Dacă nu vrei să mă crezi...

Schiţă involuntar un gest de plecare.

— Fă cum crezi tu, Dandu! murmură atunci Liana înflorindu-şi faţa cu un surâs în care, fără voia ei, se îmbina o slabă provocare cu mai mult dezgust.

Tânărul se zăpăci de tot. Bâlbâi ceva neînţeles nici de dânsul şi apoi, nemaiputând suporta privirea ei, plecă fruntea în pământ, cuprins parcă de o remuşcare. Tăcerea se îngroşa în jurul lor, greoaie, irespirabilă. Liana îşi dădea vag seama că acuma ar fi momentul să uite tot şi să dărâme cu un singur cuvânt chinul care se încheagă despărţitor

între dânşii. Emoţia o sugruma însă. Aştepta să rostească el cuvântul salvator.

Stătură aşa un răstimp lung neîndrăznind nici unul să reia cel puţin convorbirea, dacă nu explicaţia, sperând amândoi într-o minune care să topească scoarţa de gheaţă ce li s-a prins pe inimă.

În sfârşit Dandu făcu un gest cu mâna care distruse toată emoţia. Se sculă în picioare, se duse până la fereastra dinspre stradă şi se întoarse la Liana zicând natural ca şi când nu s-ar fi întâmplat niciodată nimic:

— E târziu şi trebuie să... Atunci când vii, Liana?

Întrebarea era ca o împunsătură într-o rană caldă.

Liana tresări. îi venea să-i arunce o privire dispreţuitoare, dar se răzgândi socotind şi asta de prisos. Răspunse evaziv:

— Nu ştiu...

Dandu o măsură o clipă, ridică din umeri şi zise mohorât:

— Bine, dacă...

Îi luă mâna, i-o sărută uşor şi şopti parcă înfricoşat:

— Atunci, la revedere, Liana!

Mai stărui o secundă, ca şi când ar fi aşteptat să-i ofere gura. ca altădată. Desprinsă dintre mâinele lui, mâna Lianei căzu grea ca de plumb.

Liana îi auzi paşii în hol, grăbiţi, apoi în vestiar poposind până să-şi ia mantaua, apoi auzi uşa marchizei deschizându-se şi închizându-se, de asemenea şi poarta de la stradă. Mai rămăsese câteva clipe în acelaşi loc, parcă în sufletul ei ar mai fi dăinuit un firicel de nădejde.

Coborî pe urmă în subsol unde părinţii făceau planuri, ca totdeauna.

— A plecat? întrebă Didina.

— A plecat — zise Liana.

APRILIE

1

— Degeaba, fată cuminte şi deşteaptă ca Liana nu se pomeneşte! zicea acuma d-na Rozmarin şi când nu era Liana de faţă, dar mai ales când era.

Făcea aluzie la Dandu, fireşte. A băgat de seamă încă de-atunci, seara, la Gavrilescu, cât a fost Liana de rece cu aviatorul şi cum l-a refuzat când Angela i l-a propus s-o însoţească până acasă. I-a atras atenţia chiar atunci şi lui Rozmarin care, la rândul său, avea impresia că Dandu cam dădea târcoale fetei celei mici a lui Gavrilescu.

— Fireşte — zicea bătrânul. Dacă la Liana nu i-a mers să-şi bată joc de ea cum ar fi dorit poate dumnealui, îşi încearcă norocul unde crede că are mai multe şanse...

— Ai crede că ofiţerii să fie oameni de treabă — răspundea Didina scârbită. Eu aşa am apucat. Dar se vede că şi militarii s-au stricat cum s-a stricat toată lumea după război.

Liana auzea şi tăcea. Fiece cuvânt rău despre el o durea acuma că erau certaţi. Umbla ca o halucinată şi nu-şi găsea nicăieri liniştea. A trecut o săptămână de când a plecat. De ce l-a lăsat? De ce a tăcut? De ce nu l-a oprit? Nu-şi mai aducea aminte deloc cum s-a petrecut scena, parcă un

burete i-ar fi şters-o din memorie. Presimţirea îi spunea însă că n-are să se mai întoarcă. Ieşea prin oraş şi înainte şi după-amiezile cu speranţa că-l va întâlni undeva şi revenea mai amărâtă. îşi dădea seama că fiece zi de întârziere adânceşte despărţirea şi asta o îngrozea. Se pregătea mereu să se ducă în strada Regală, să intre în apartamentul unde a cunoscut fericirea şi să zică simplu: „Am venit, Danduţule!” îşi zicea că între două fiinţe care se iubesc nu se poate nărui tot din pricina unor lucruri de nimic, că e o nebunie să-şi distrugă iubirea pentru un scrupul de demnitate... Totuşi nu putea trece pe strada Regală.

între timp s-a văzut de două ori cu Remus Oloman, dar nu i-a spus nimic, evitând chiar să rostească numele lui Dandu. A treia oară Remus a văzut-o tulburată şi a întrebat-o, iar Liana a răspuns, bucuroasă că poate spune cuiva, cu surâsul trist care-i devenea din ce în ce mai trebuincios:

— Ne-am certat şi nu mai ştiu de el de zece zile!

Când a aflat toată povestea, Remus Oloman a exclamat cu o indignare de protector:

— Bine, dar sunteţi nişte copii idioţi!... E admisibil?... Şi tu eşti vinovată, dar el e un măgar fără scuză!... Pentru o copilărie prostească să vă...

Şi a început el să explice Lianei cum trebuie să se fi întâmplat lucrurile şi cum nu este la mijloc decât o simplă şi absolut inofensivă neînţelegere. Liana asculta lămuririle cu o bucurie nestăpânită. Era atât de fericită că se convinge, încât întrerupea mereu cu aprobări din cap şi din gură:

— Adevărat, Remus!... Nu-i aşa, Remus?

În sfârşit tânărul, plecând, făgădui solemn:

— Ei bine, am să-i trag o săpuneală domnişorului să mă ţie minte!... Şi am să-l aduc de urechi la picioarele tale să-ţi ceară iertare, măgarul!

Liana exulta, dar îi păru rău că, chiar şi în glumă, Remus îl făcea măgar pe bietul Dandu.

Era în miercurea din Săptămâna patimilor. Vineri după-amiazi Remus a revenit cu Dandu. Liana i-a primit cu o

voioşie pe care de mult nu o mai avusese. Dacă n-ar fi fost de faţă Oloman, i s-ar fi aruncat în braţe şi l-ar fi sărutat până să-i soarbă sufletul. Aşa însă a trebuit să se mulţumească a-i întinde amândouă mâinile şi să-l întrebe drăgălaş, implântându-şi ochii în ochii lui:

— Pe unde ai umblat, Danduţule, şi ce-ai făcut de nu ne-am mai întâlnit de atâta timp?

Ofiţerul făcea sforţări vizibile să-şi ascundă un simţământ care-l jena. Răspunse sărutându-i degetele nervoase:

— Am fost trimis la centrul din Chişinău să... Am lipsit din Bucureşti fiindcă serviciul a început să fie... Abia ieri m-am întors şi... Era să viu ieri, dar Remus n-a putut şi de aceea...

Minţea atât de prosteşte că lui Oloman îi era ruşine. Vedea şi Liana că minte şi totuşi îi plăcea, socotind minciuna o formă de scuză şi singura posibilă în clipa aceasta.

Mai bine de o oră au vorbit lucruri care nu interesau pe nimeni, nici măcar pe Remus. Liana zâmbea într-una şi se uita la Dandu ca într-o oglindă în care îşi vedea mai clar sufletul. Oloman se simţea de prisos. S-a gândit la început să caute pe Rozmarin ca să-i poată lăsa pe ei singuri câteva minute. Bătrânul însă era în oraş cu Didina după cumpărături pentru sărbători...

În cele din urmă au hotărât să meargă mâine seară împreună la înviere.

— Venim să te luăm mai devreme, pe la zece jumătate să zicem! spuse Remus. Asta, ştii, numai ca să nu se formalizeze bătrânii că eşti singură cu Dandu. Eu însă declar anticipat că am să mă pierd de voi prin mulţime...

— De ce vorbeşti aşa, Remus? zise Liana cu o mică mutră de supărare dar cu ochii sclipind de recunoştinţă. Crezi că ne jenezi?... Eşti un intrigant, Remus! Noi n-avem ce să ne ferim de nimeni, cu atât mai puţin de tine.

— Tocmai pentru că nu vreţi să vă feriţi! încuviinţă ironic tânărul gazetar.

Bătrânii n-au fost deloc încântaţi când le-a spus că iar iese cu aviatorul. Ei au avut grijă să invite pe Costică Alistar

la masă a doua zi de Paşti. Dacă Liana ar fi fost înţeleaptă, ar fi aranjat lucrurile aşa încât să se ducă cu Alistar la înviere. Cel puţin bine că e şi Remus cu dânşii, un băiat cu scaun la cap şi serios...

Între cei doi tineri Liana zburda ciripind şi râzând în seara călduţă de aprilie. Pe străzi lumea forfotea iar în aer stăruia miros de cozonaci. Ici-colo mai întâlneau oameni încărcaţi cu pachete, în vreme ce magazinele îşi trăgeau obloanele de fier rând pe rând. în vitrinele luminate ale băcăniilor şi cofetăriilor, ouăle roşii răspândite printre mărfuri aminteau sfintele sărbători.

Cei trei rătăceau în neştire pe străzi, să treacă timpul până la începerea slujbei bisericeşti. După ce se învârtiră prin cartierul Berzei, coborâră în Schitu Măgureanu şi intrară în Cişmigiul unde primăvara îşi despletea tinereţea în parfumuri de pământ reavăn, muguri proaspeţi şi flori timpurii. Pe marginea lacului cu apele argintate de lună. Liana strigă cu însufleţire:

— Uite, Dandu, parcă şi acuma e gheaţa bună de patinaj!

Ieşiră la bisericuţa din dosul Palatului Remus, ca să fie mai original, propuse să se oprească aici:

— E lume mai puţină şi e mai intim şi mai mistic!

Nu era credincios şi considera serviciul divin numai ca un spectacol. Liana refuză, fără măcar să se uite spre bisericuţa dosnică:

— Nu! Nu! Vă rog!... Asta e biserica celor ce s-au înşelat în dragoste şi sunt nefericiţi...

Trecură înainte, să meargă la Domniţa Bălaşa. în Piaţa Teatrului Naţional se răzgândiră că e prea departe şi se întoarseră pe Calea Victoriei spre Biserica Creţulescu.

— Sigur! zise Dandu strângând braţul Lianei Aici suntem mult mai aproape...

Îşi croiră cu greutate drum prin mulţimea grămădită, dar totuşi răzbiră până aproape de intrare. Remus s-a rătăcit, precum făgăduise, încât Liana cu Dandu s-au pomenit singuri în mijlocul unei lumi necunoscute care se îmbulzea

şi se strivea în căutarea unui loc mai bun. Vălmăşeala oamenilor îi strângea şi pe ei într-o îmbrăţişare fără voie. Dandu o ţinea de mijloc, să o apere, să n-o smulgă mulţimea de lângă el. Din când în când se priveau şi zâmbeau.

Apoi când răsună „Hristos a înviat”. Liana se închină cu emoţie. în vreme ce cântecul corului se amesteca cu dangătul clopotelor într-o armonie dominantă de înălţare, în sufletul ei tresălta o nouă speranţă. Iubirea reînviată în noaptea sfântă ardea ca o făclie de viaţă nouă a cărei flacără purifica inimile...

Pe urmă, când au început să se împrăştie oamenii cu luminările aprinse, îşi ziseră, amândoi în acelaşi glas şi cu acelaşi gând:

— Hai să mergem...

Pe strada Regală, apropiindu-se, Liana întrebă drăgăstos:

— Mă iubeşti, Danduţule?

— Mult!... Mult! mormăi dânsul frângându-i mijlocul.

Urcând scările Liana se simţea albă şi curată ca şi atunci când le-a urcat prima oară...

Târziu, după orele două, apropiindu-se de casă, Liana îşi aduse aminte că - a promis părinţilor să nu întârzie mult, ca să fie şi ea la gustarea tradiţională după înviere, cu ouă roşii şi cozonac cald. A uitat, dar nu-i părea rău. Având o cheie de la intrarea marchizei pentru orice eventualitate, s-a furişat în casă în vârful picioarelor, să nu trezească pe bătrâni şi să poată minţi mâine că s-a întors mai devreme. Rozmarin totuşi a simţit-o, dar n-a mai vrut să-şi strice somnul şi doar în gând şi-a zis:

„Cum a ieşit cu derbedeul, cum vine iar spre ziuă acasă ca la hotel!”

2

În dumineca Paştelor Liana s-a grăbit să dea de ştire părinţilor că a doua zi se duce la aerodrom să primească botezul aerului Bătrânii erau consternaţi: cum să plece când se află la masă Alistar? Liana nu se tulbură deloc: are să se aranjeze ea cu Alistar; la urma urmelor îl va lua şi pe el. Dealtfel Dandu a rugat-o să aducă şi pe Bebe „să-l facă o tură", precum i-a promis astă-iarnă. D-na Rosmarin a sărit ca o leoaică.

— Tu du-te, fă ce vrei, că ai ajuns de nu mai primeşti nici o vorbă de la părinţii tăi, parcă ţi-ar fi duşmani şi ţi-ar vrea răul.. Dar copilul să nu mi-l amăgeşti, să mi-l omoare ori să-l schilodească bezmeticii ăia pe-acolo, c-apoi trai cu mine nu mai duci, aşa să ştii!... încalţe de-ar fi unul mai cuminte, mai grijuliu, dar să las eu viaţa copilaşului pe seama unuia ca Dandu, Doamne fereşte!

Ieşirea ei, sprijinită şi de bunica, deopotrivă de îngrozită de primejduirea vieţii copiilor, a rămas fără rezultat fiindcă Bebe protesta atât de vehement (ameninţa că, dacă nu-i dă voie, are să se sinucidă aruncându-se înaintea tramvaiului), încât a trebuit să cedeze cu durerea în suflet şi blestemând:

— Cine dracu (Doamne iartă-mă, că-i sfânta zi de Paşti!), cine ne-o mai fi trimis în casă pe haimanaua asta!... Doamne, Doamne! Să ştiţi că de la ăsta numai nenorociri poate să ni se tragă! Uite aşa-mi spune mie inima!

Alistar era bucuros să iasă cu Liana care, înainte de a trece la masă, cât a avut răgaz să stea puţin de vorbă, i-a făcut imputări că n-a venit s-o ia la înviere, unde i-ar fi fost aşa de plăcut să fie împreună... D-na Rosmarin l-a rugat să aibă şi el mare grijă de Bebe, că ea nici nu mai trăieşte până nu şi-o vedea copilaşul întors acasă, cu toate că Alistar îi explica şi o asigura că Dandu e unul din cei mai buni piloţi români.

La aerodrom Dandu îi aştepta. Prezenţa lui Alistar îl surprinse numai o clipă. Câţiva ofiţeri tineri înconjurară pe Liana cu o ploaie de complimente, oferindu-se care de care

să-i fie călăuza primului zbor. Liana împărţea surâsuri din belşugul bucuriei care-i stăpânea sufletul A trebuit să cedeze întâietatea lui Bebe care nu admitea să i-o ia înainte o fată.

În timp ce avionul decola cu Dandu şi Bebe într-un răscolitor uruit de motor, şi apoi se înălţa. Liana, urmărindu-i cu priviri duioase, vorbea şi glumea într-una ca să nu-şi trădeze emoţia. în sfertul de oră cât a ţinut tura cu Bebe, a înduplecat şi pe Alistar să facă un zbor de plăcere, aşa că în clipa când ateriza avionul lui Dandu, altul decola cu directorul care, dealtminteri, mai zburase, făcuse şi un drum până la Paris pe calea aerului şi a primit invitaţia numai pentru a fi pe placul Lianei şi a celorlalţi.

— Ei, cum ţi-a plăcut, Bebe? întrebă Liana mângâindu-l.

— Superb! strigă copilul cu entuziasm. Dar a fost prea puţin!... Trebuie să mai facem o tură! Nu-i aşa, nene Dandule?

Liana se urcă în carlingă fără frică. Avea atâta încredere în Dandu! Totuşi când aparatul s-a urnit din loc, a închis ochii parcă ar fi vrut să uite tot, să se detaşeze de toţi şi de toate, să se deştepte în înălţimile văzduhului, ca într-altă lume, singură cu el. N-a simţit despărţirea de pământ. Când a deschis pleoapele peste un răstimp, buimăcită puţin de vâjâitul asurzitor al motorului, n-a văzut întâi de jur împrejur decât imensul linţoliu de cer albastru în care plutea ca într-o mare de seninătate. Abia pe urmă a descoperit jos harta uriaşă a Bucureştilor pe care se zugrăveau ca nişte jucării de copii casele, străzile, pieţele, grădinile...

Se păreau însă atât de străine şi de mărunte ca şi când toate ar fi fost fără importanţă. în văzduhul pur inima îi palpita mai fierbinte, purificată de slăbiciuni, devotată desăvârşit sentimentului atotcuprinzător pentru care viaţa merită să fie trăită. în faţă vedea umerii şi capul lui Dandu. Cu atenţia încordată, cu gâtul întins, mânuind sigur şi energic aparatul, ca un călăreţ strunind un animal de rasă,

îi apărea ca un erou din basm. Parcă niciodată nu i-a arătat mai limpede în străfundul firii ei cât de mult îl iubeşte, ca acuma în înălţimile cereşti unde se afla departe de oameni şi mai aproape de Dumnezeu. îl simţea întreg şi definitiv în inimă, izvorul de viaţă şi destinul ei... Nu se mai uita la priveliştea de jos, nu mai voia să vadă nimic afară de dânsul care reprezintă mai mult decât toată lumea...

Deodată Dandu întoarse capul. Gura lui râdea şi spunea ceva în timp ce cu mâna arăta în jos. Fără să se uite, Liana înţelegea că i-a arătat casa din strada Regală, cuibul iubirii lor. Mişcată de gândul lui, răspunse întâi numai cu un râs nehotărât. Când apoi iar nu-i mai văzu decât ceafa şi spatele i se păru că s-a întunecat cerul. Şi atunci, copleşită de iubire şi de regrete, a început să strige din răsputeri şi să-şi uşureze inima prea plină:

— Te iubesc, Dandu L Te iubesc!... Tu eşti viaţa mea, Dandu!

Dandu şedea la volan, cu ochii înainte. Strigătele de dragoste ale Lianei mureau în huruitul motorului fără a mai ajunge la urechile lui...

Liana coborî sprinten pe pământ cu impresia că zborul a fost un vis de o clipă, deşi stătuse în aer o jumătate de oră. Cât mai zăboviră pe aerodrom. Liana găsi prilejul să-i şoptească lui Dandu:

— Mulţumesc!... Sunt fericită!... Mâine vin!... Mâine!

Întorcându-se, au luat şi pe Dandu să-l scoată în oraş. Liana şi Bebe au rămas în strada Transilvaniei. Maşina cu cei doi bărbaţi şi-a continuat calea. Liana a aşteptat pe trotoar până a văzut-o cotind în altă stradă. Buzele ei murmurau pierdut:

— Mâine!... Mâine!...

MAI

Abia acuma se credea Liana capabilă să preţuiască într-adevăr iubirea, ca un convalescent care, după o boală grea, se bucură mai mult de frumuseţile vieţii. Oricât a făcut-o să sufere neînţelegerea trecătoare cu Dandu, o binecuvânta fiindcă numai graţie ei şi-a putut da seama ce-ar însemna pierderea lui pentru dânsa.

Înainte de criza binefăcătoare s-a gândit veşnic numai la ea şi mai deloc la el A fost în realitate egoistă şi meschină, preocupată numai de durerile şi plăcerile ei ca şi când Dandu ar fi fost doar un accesoriu. I-a fost frică de lume ca să nu-şi compromită reputaţia de fată, să n-o suspecteze părinţii şi cunoscuţii... în subconştientul ei a aşteptat mereu tămâie. Scrupuluri numeroase au chinuit-o să nu mintă şi să nu înşele... Azi nu-i mai era frică de nimeni şi de nimic. în orice moment ar fi fost gata acuma să părăsească şi casa părintească, să rupă legăturile cu toată lumea şi să trăiască cu dânsul, în micul apartament din strada Regală, fără nici o blagoslovenie bisericească, fireşte dacă i-ar fi cerut el şi nu l-ar fi împovărat.

— Iubirea fără criză e moarte prin inaniţie! spuse într-o zi lui Oloman.

— A, evident! ripostă tânărul. Cu condiţia să nu se repete prea des!

Minţea acuma cu o uşurinţă şi o siguranţă de se minuna şi ea. Ipocrizia o practica cu sistem ca armă defensivă

deosebit de eficace. Se lepăda de Dandu fără să i se mai pară că săvârşeşte o crimă faţă de iubirea lor, dimpotrivă convinsă că astfel o apără şi o ocroteşte. Nu mai era dragostea oarbă şi pasivă care o spăimânta la fiece pas cu primejdii închipuite şi efemere. Luciditatea singură împodobeşte pasiunea cu fiorul marei bucurii şi o fereşte de a deveni silnică prin obişnuinţă.

Zborul cu Dandu a rămas o culme şi un fel de revelaţie. îşi amintea necontenit clipa nesfârşită de beatitudine de la care datează adevărata înţelegere. Numai de atunci întâlnirile s-au transformat în prilejuri de abandonare desăvârşită în voia voluptăţii.

Altfel însă participa la viaţa de toate zilele cu interesul obişnuit, nu în starea de permanent somnambulism ca înainte. Se vedea mereu, aproape mai des cu Alistar decât cu Dandu. În familie directorul era considerat ca un ginere. Nu căutau să bruscheze lucrurile, în urma sugestiilor lui Alistar care dorea o evoluţie firească. Liana bănuia aceasta şi-i convenea situaţia. Se simţea chiar recunoscătoare şi-l recompensa prin cochetării uneori exagerate care voiau să-i arate lui Alistar o afecţiune din ce în ce mai adâncă. El era fericit şi cu atâta, dar din când în când îi repeta întrebarea!

— Liana, când?

Iar ea răspundea invariabil, cu o emoţie prefăcută:

— De ce nu ai răbdare? Nu vezi că...

Lăsa să se înţeleagă că e aproape să fie biruită şi să capituleze. Odată, fiindcă în ziua aceea fusese la Dandu şi era prea ostenită de mângâieri, spuse lui Alistar duios parcă s-ar fi complăcut grozav în labirintul minciunii :

— La toamnă ne logodim, facem nunta numaidecât şi plecăm în Grecia! Totdeauna am visat să-mi petrec în Grecia luna cea mai frumoasă de iubire... Dar, te rog, rămâne deocamdată secretul nostru. Să nu spui bătrânilor şi nimănui, că mă supăr!... Promis?

Alistar era atât de fericit că şovăia să răspundă. Liana avu impresia că i-a pătruns ipocrizia, şi, ca să-l convingă de

sinceritatea cuvintelor, îi înlănţui umerii cu braţele, ţuguindu-şi buzele într-o şoaptă voluptoasă:

— Da?... Promis?

Atunci Alistar luă căpşorul buclat în mâini şi-i sărută gura. Liana închisese ochii. Sărutarea totuşi o îngreţoşă parcă ar fi atins nişte buze de cauciuc. Se cutremură uşor şi se despărţi de el, murmurând cu o emoţie falsă:

— De ce-ai făcut... asta...

Familia Rosmarin era din ce în ce mai îngrijorată din pricina bunicii care se topea văzând cu ochii şi mai mult stătea în pat decât în picioare. Bătrânica protesta mereu că n-o doare nimic şi era amărâtă că-i aduceau doctori şi medicamente, cheltuind degeaba banii în vremurile acestea de criză şi nevoi... Liana şedea lângă patul ei ceasuri întregi, căutând s-o distreze şi mai ales stârnind-o să-i povestească din tinereţea ei, fiindcă pe bunica aducerile-aminte o înviorau şi parcă o întinereau redeşteptându-le din depărtările trecutului. Totuşi bătrânica spunea, din ce în ce mai des, fără patetism, ca de ceva în firea lucrurilor, că i-a venit vremea să se ducă şi că boala ei nu e de leacuri doftoriceşti, d c trage a pământ.

— Matînă mică — zicea Liana încercând să-i întoarcă în glumă vorbele — nu vreau să mori până nu mă vezi mireasă, ai auzit? Ştii că aşa mi-ai făgăduit mereu ş: deci trebuie să trăieşti, nu să tot ispiteşti moartea

— Nu mor, n-ai grijă, măicuţă frumoasă! zâmbea bunica duios. Dar şi tu trebuie să te grăbeşti niţel că moartea-i mai rea ca peţitorii şi vine când nici cu gândul nu gândeşti!

Rosmarin era cel mai afectat de sărmana soacră-sa şi avea presimţirea că se prăpădeşte. Nu îndrăznea să o mai amărască şi pe Didina cu presimţirile rele, şi, trebuind astfel să păstreze taina pentru sine, mai răi: se perpelea. Neavând încredere în medici, consulta pe cunoscuţii de la minister în speranţa că va afla vreun remediu bătrânesc mai eficace decât combinaţiile cântărite în bani grei ale

farmaciilor. A şi venit de câteva ori cu diferite sfaturi pe care însă Didina le respingea fără să le încerce, socotind că nu face pentru nişte oameni culţi ca ei, în epoca aeroplanului şi a radiofoniei, să umble cu prostii băbeşti. Ea, dimpotrivă, era convinsă că bunica are să se facă bine în curând, fireşte, dacă va urma fidel prescripţiile medicilor.

— Bine, femeie, bine, eu nu mai zic nimic! E mama ta şi trebuie să-ţi fie mai aproape! zicea Rosmarin ofensat. Eu îmi fac datoria cum cred că-i mai bine, ti n-ai decât să procedezi cum te taie capul, dacă eşti mai deşteaptă!

Într-o zi, însă, în loc de reţetele bătrâneşti, a venit cu vestea că a căzut guvernul. îşi freca mâinile şi se bucura:

— S-au dus! Ducă-se!... Au fost haini cu funcţionarii şi au furat de au sărăcit ţara! Să mai vie şi alţii că mai rău decât cu ăştia nu poate să fie!

Spera că noul guvern va spori în primul rând lefurile funcţionarilor, renunţând negreşit la suprimări şi pensionări forţate. Cât a ţinut criza a făcut cheltuieli suplimentare pentru ediţiile speciale. îl pasionau ştirile care se contraziceau din oră în oră, ca pe toată lumea, parc-ar fi fost vorba de nişte curse de obstacole. Admira pe rege şi, parcurgând veştile, murmura satisfăcut:

— Aşa, domnule!... Las să-i frece că şi ei ne freacă pe noi!... Numai regele poate să scape ţara de tâlhari!

În sfârşit citind lista guvernului nou, s-a declarat mulţumit fiindcă era o surpriză. Peste câteva zile apoi au reintrat toate în făgaşul obişnuit. Se interesa iar de bunica şi de leacuri miraculoase. Numai la sfârşitul lunii a început să fie puţin alarmat. Circulau zvonuri la biurou că noul ministru vrea să reducă la jumătate numărul funcţionarilor şi să scadă din nou lefurile. Rosmarin parcă regreta pe cei plecaţi. Seara, la masă, ofta greu:

— Cu schimbările astea de guverne nici nu mai poţi şti ce aduce ziua de mâine... Barem la ceilalţi eram asigurat cu Răcaru. Acu ăştia noi cine ştie ce mai ticluiesc pe spinarea noastră, dar bine nu...

Şi-a exprimat temerile şi faţă de Remus Oloman într-o zi, când nu era acasă Liana şi au putut sta de vorbă pe îndelete. Tânărul l-a liniştit imediat:

— Dacă te-a luat sub protecţie Răcaru, vezi-ţi de treabă, domnule Rosmarin! Directorul meu a fost prieten cu ceilalţi, cu ăştia însă e stăpân şi le dă ordin, scurt! Parcă ăsta-i guvern?... Niţel să se încrunte la ei Răcaru şi intră toţi în pământ!

Liana, care nu se prea sinchisea de crizele politice, de astă dată a profitat de nervozitatea generală ca să se vază mai des cu Dandu. Cunoştea atât de bine cuibul din strada Regală şi totuşi de-abia acum se simţea acolo stăpână şi stăpânită. împărăţia celor două camere cu baia şi un mic vestibul era pentru ea cea mai fermecătoare din lume. înainte se sfia de ordonanţa lui Dandu, un ţăran pişicher şi bine dresat. Azi îi dădea ordine şi-l strunea ca la ea acasă. Observa toate detaliile şi-l punea să frece mai bine parchetul, să şteargă mai bine praful, să facă să lucească baia, să cureţe mai conştiincios lucrurile stăpânului. Micile griji casnice o încântau şi-i întreţineau iluzia intimităţii complecte cu Dandu. Şi pe el îl amuzau preocupările ei menajere încât uneori, amândoi în pijamale, se apucau să imite pe tinerii căsătoriţi care-şi încropesc o gospodărie nouă.

În acelaşi timp în sufletul Lianei încolţea şi creştea dorinţa de posesiune exclusivă. Precum în inima ei nu exista decât el, tot astfel în inima lui să nu existe decât ea. O dureau toţi anii pe care i-a trăit fără dânsul şi mai ales timpul ce-l petrecea el fără ea. Era geloasă pe toţi oamenii cu care avea el contact şi chiar pe trecătorii de pe străzi cărora le arunca vreo privire oricât de indiferentă. Prietenii, camarazii, cunoscuţii, toţi i se părea că-i răpesc câte ceva din Dandu. Făcea sforţări să se stăpânească şi să nu-şi demaşte ura faţă de toată lumea, numai de frică să nu devie plicticoasă şi sâcâitoare şi astfel să scadă în inima lui. Dar îl pândea şi-l încerca. Deseori, vorbind despre vreo

femeie, începea să-i laude frumuseţea sau alte calităţi numai ca să-i scormonească gândurile ascunse. Şi dacă observa vreo lucire în ochii lui, se posomora şi, într-un târziu, când el habar nu mai avea despre ce a fost vorba, murmura cu glas lăcrimat:

— Nu mă mai iubeşti, Dandu...

O înnebunea mai cu seamă gândul că, în lipsa ei, s-ar putea să intre şi altă femeie în sanctuarul dragostei lor. Aici, unde ea nu poate veni decât la trei-patru zile, unde nu poate trăi mai mult de câteva ore pe săptămână, era întreaga ei viaţă. Frământa planuri cum să afle ea adevărul, să-şi astâmpere tortura. Proiecta mereu să stea la pândă pe stradă şi renunţa ca să nu fie surprinsă. într-o zi, sosind mai devreme şi Dandu nefiind acasă, îi veni ideea să descoase pe soldat:

— Ascultă, Tănase, ai un pol dacă-mi spui adevărul!... Ce cucoană mai vine pe-aici când nu sunt eu? Hai, repede!

— Vai de mine, duduiţă, se poate să vie aci alte cucoane? făcu ordonanţa prompt, ca din carte. Doar d-voastră sunteţi icoana domnului locotenent!...

Liana era măgulită pentru moment. Un om simplu nu poate minţi fără să clipească din ochi. Avu chiar remuşcări că a suspectat pe Danduţul ei drag. îi şi spuse ca şi când astfel ar fi vrut să-şi ispăşească vina de-a nu avea încredere deplină într-însul Dandu bombăni cam absent:

— Copilării, Liana...

Părea puţin abătut Liana se îngrijoră şi-l asaltă cu întrebări speriate. Voia să împartă cu el orice nemulţumire, să-i uşureze sufletul Dandu se eschiva taciturn ca de obicei: fleacuri care n-o interesează pe ea.

— Nu, Danduţule scump! îl mângâia ea. Mă ofensezi. Pe mine mă interesează tot ce te priveşte pe tine mai mult decât orice în lume!

Dandu o privi lung, întrebător, parcă n-ar fi înţeles sau ar fi înţeles prea mult. Făcu gestul lui obişnuit prin care îşi spulbera gândurile, mormăind:

— Ia să lăsăm astea, turturico!... Tu eşti dragostea, turturico! Ce să pierdem vremea cu...

— Târziu, întinşi în pat, storşi de voluptate, după o tăcere lungă, Dandu zise moale, parcă ar fi fost un gând care-l urmărea de mult:

— Să nu mă înşeli, turturico!... Că dacă mă înşeli...

Liana tresări ca înţepată şi întrebă privindu-l nedumerită:

— Cum să te înşel?... Ce vorbă e asta?

— Aşa... Să te măriţi... sau... — urmă dânsul leneş, cu ochii mereu în tavan şi cu o fluturare ciudată pe buze.

— Cu altul? făcu Liana uluită.

— Ştiu eu?... Poate cu Alistar, că tot aud că te pisează, ori poate...

Indignarea Lianei se transformă subit în duioşie, înţelegea că Dandu e gelos şi asta o măgulea şi o mişca. Se aplecă peste dânsul, înfiorată de tandreţe, şi-i sărută ochii, gângurind:

— Eşti gelos, prostule mic şi drăguţ!... Nu ţi-e ruşine?... Nu simţi tu că în inima mea tu eşti singurul stăpân şi pentru totdeauna?

După câteva momente Dandu se ridică de asemenea, mereu îngândurat, se dădu jos şi începu să măsoare camera cu paşi nesiguri, căutând parcă o frază sau un gest de eliberare. Se opri lângă mescioara rotundă pe care, într-un talmeş-balmeş de perii, cărţi, creioane, nasturi, cartuşe şi alte mărunţişuri, zăcea un revolver cu mâner de os, încărcat şi împiedecat. îl luă în palmă, îl jucă o clipă, cântărindu-l, şi apoi rosti cu glasul moale de adineaori, parcă ar fi continuat de unde s-a întrerupt:

— Aşa, turturico... Altfel mă ai pe conştiinţă, fiindcă, uite-l, odată îl lipesc ici şi apăs pe trăgaci şi...

Duse ţeava revolverului la tâmplă cu o mişcare lentă, calculată, uitându-se la Liana ca şi când ar fi vrut să citească efectul îngrozită. Liana se aruncă la el:

— Danduţule, eşti nebun?... Ce-s glumele astea stupide?...

Dandu aşează revolverul înapoi, pe mescioară, domol, tacticos. Şi iar zise, cu acelaşi glas:

— Toate glumele au un sens, turturico!... D-aia te previn să...

Liana era şi fericită de o dovadă de iubire care merge până la desperare, dar mai mult era spăimântată de perspectiva de a-l pierde. Avea credinţa că, într-o clipă de tulburare geloasă, Dandu îşi va trage într-adevăr un glonte în cap. Cine ştie ce îndoieli îl zbuciumă pe dânsul de a ajuns să o creadă capabilă să-l înşele?... Revolverul îi apărea ca ameninţarea cea mai gravă a iubirii lor.

Câteva zile fu obsedată de o spaimă surdă, continuă. Ori de câte ori se gândea la Dandu, îl vedea în aceeaşi atitudine, cu revolverul la tâmplă. Nu mai putea suporta vedenia aceasta. Data viitoare, ducându-se la el, profită de un moment şi strecoră revolverul în poşetă. Acasă apoi îl ascunse într-un sertar unde păstra numai obiectele scumpe inimii ei şi a cărui cheie o ţinea ea, ascunsă, ca nu cumva să-i cotrobăiască cineva... Când a observat lipsa revolverului, Dandu a bănuit îndată că numai ea i l-a putut lua şi l-a cerut foarte insistent Cu aceeaşi insistenţă Liana a refuzat:

— Nu!... Nu vreau să mori, Danduţule!... Viaţa ta mi-e mai scumpă decât a mea!

Dandu râse:

— De unde ţi s-a mai năzărit şi năzdrăvănia asta?... Eşti adorabilă!

— În orice caz sunt mai liniştită! râse şi Liana.

IUNIE

1

Liana tot se mai ducea pe la Universitate din când în când, dar, firește, nu de dragul examenelor. O apuca uneori nostalgia cărții, îi reveneau ambițiile de-a lua o diplomă și de-a fi independentă, dar numai pentru Dandu. își zicea câteodată că, dacă ar avea și ea o leafă, s-ar putea uni mai sigur cu Dandu. Probabil că el se sfiește să-i propuie căsătoria fiindcă nu se simte în stare să facă față cheltuielilor mai mari ale unei gospodării Fără să-l fi întrebat vreodată, Liana știa că e băiat cu avere și că trăiește pe un picior mult superior unei solde de locotenent... Totuși nu găsea în sine energia de-a reîncepe studiile în mod serios. Amâna pentru mai târziu când își va redobândi echilibrul sufletesc care să-i permită și alte preocupări. întrebuința însă și Universitatea ca un paravan pentru justificarea timpului petrecut în strada Regală...

Fiindcă ea fixa totdeauna ziua și ora întâlnirilor, pe care dânsul le accepta invariabil, odată, la începutul lui iunie, a rămas puțin deconcertată când a auzit că nu poate s-o aștepte duminecă. Dandu a trebuit să-i explice că are un miting important care durează până seara, iar pe urmă o masă cu concurenții. Liana înțelegea, recunoștea și totuși se întrista parcă ar fi primit o mare lovitură. Zise resemnată:

— Atunci... când vrei tu!

— Luni, turturico! se grăbi Dandu, împăciuitor. Dealtfel trebuie să ții seama, turturică amărâtă, că noi vara avem serviciul cel mai greu, când toată ziua suntem hărțuiți și

mereu trimişi ba încoace, ba încolo... Aşa că să nu te alarmezi dacă uneori...

— Bine, Danduţule — bâlbâi Liana căutând să şi zâmbească — înţeleg. De-aci încolo să hotărăşti tu când să ne vedem. Da?

— Aşa te vreau, Liana mică, cuminte şi rezonabilă! zise el îmbrăţişând-o languros.

Liana îşi alungă sentimentul de umilire ce o neliniştea. Egoismul ei ar fi fost în stare să pretindă lui Dandu să o puie pe ea mai presus şi de serviciu, şi de camarazi, şi de orice în viaţă. Ea a renunţat la toate pentru el Dar bărbaţii nu pot să trăiască numai pentru iubire.

Întâlnirile deveneau mai rare chiar decât atunci când le distanţa ea de frica suspiciunilor. Dandu îi dădea însă totdeauna motive atât de puternice încât nu putea să nu le accepte. Venea cu aceeaşi bucurie, numai inima îi tremura mereu ca şi când i-ar fi fost teamă de un necunoscut care o pândea undeva. Pe urmă lângă el îşi recăpăta chiar şi exuberanţa dintr-un instinct speriat de a nu părea tristă şi mai ales de a nu-l întrista pe Dandu.

Într-o zi sosi mai veselă şi alergă mai repede pe scara spre etajul lui. Nu-l mai văzuse de o săptămână şi dorul o mistuia. Fredona liniştită apăsând pe butonul soneriei. Soldatul apăru cu oarecare întârziere şi, zărind-o, făcu o mişcare parc-ar fi vrut s-o oprească să intre. Liana nu băgă de seamă şi năvăli în vestibul Numai înainte de-a trece în camera de dormit auzi glasul ordonanţei:

— Duduiţă, don' locotenent nu-i acasă...

Întoarse capul necrezătoare, dar, peste o frântură de secundă, zise cu încredere:

— Nu-i nimic! Are să vie îndată!...

— Duduiţă, don' locotenent a ieşit acuşica, nu-i nici o jumătate de ceas, în civil, şi încă mi-a spus să nu-l aştept că vine târziu!

— Nu se poate, Tănase! se încăpăţâna totuşi Liana deşi acuma cu o strângere de inimă.

— De, duduiţă — murmură soldatul dând din umeri.

Lianei îi venea să-l mai întrebe, să-l zgâlţie, să-l roage. îi fulgerau prin creieri mii de cuvinte de revoltă şi de ruşine. Apoi deodată îşi auzi vocea, albă şi zgribulită şi afectând o nepăsare fără ruşine:

— Atunci să ştii, Tănase, c-a uitat... Are şi el multe pe cap, săracul... Am să-i las un bileţel...

Intră în dormitor parcă tot ar mai fi păstrat o rămăşiţă de speranţă într-o surpriză sau o farsă neroadă. Patul era răvăşit întocmai ca după îmbrăţişările lor. Rufe, haine de-ale lui, împrăştiate, îi arătau că soldatul n-a minţit şi că într-adevăr Dandu a plecat, poate înadins ca să nu fie aici când va sosi ea. Trecu în cealaltă cameră. Căzu zdrobită pe scaunul de lângă măsuţa de scris. Se reculese, hotărâtă să-i scrie o insultă grea care să curme definitiv orice legătură între dânşii. Stiloul îi palpita între degete. Scrise cu litere zâmbitoare: „Eu am venit, Danduţule drag. De ce nu m-ai aşteptat?.. De ce eşti rău cu...” Stiloul se opri. Gândise să termine cu „turturica ta”, dar mâna nu avea putere să execute...

A coborât scările ca să nu le mai urce niciodată. A doua zi a revenit. Nu voia decât o explicaţie. Douăzeci şi patru de ore s-a luptat cu toate stafiile. S-a gândit că el o considera ca un simplu obiect de distracţie. Ea sau o midinetă, pentru el e acelaşi lucru. S-a gândit că s-a înşelat şi nu-i rămâne decât să-l dispreţuiască. Dar... Pe urină şi-a zis că nu trebuie să judece fără chibzuială ca atunci. Dandu nu poate fi ticălos. Desigur a avut un motiv grav de n-a putut-o aştepta. Pentru o întâlnire ratată nu se distruge o iubire adevărată. Rândul trecut, dacă nu intervenea Remus, s-ar fi consumat o crimă contra dragostei, din vina ei. Acum se cuvine să fie „cuminte şi rezonabilă”, cum îi place lui Nu mai vrea intermediari Şi de ce să aştepte să vie el care are toate motivele să se simtă vinovat şi deci să nu îndrăznească? Ea trebuie să-l caute, fiindcă e fără pată şi n-are pentru ce să roşească...

Explicaţia s-a terminat în pat, după lacrimele ei şi consolările lui. Liana a auzit „ministerul de război”, „comandantul grupului”, „avionul tri-motor”, „recepţia” şi s-a potolit, iar când Dandu a mai adăogat emfatic că n-a găsit corect să-i lase vorbă ori bilet prin ordonanţă ca să n-o ofenseze, s-a convins deplin şi a surâs cu ochii ei miraţi înecaţi de plâns:

— Dar altă dată să nu mai faci, Dandu, auzi?... Să nu mai superi pe turturica ta, căci ea numai pe tine te are sub soare!

Altădată Liana nu s-a mai supărat deloc. S-a obişnuit să nu fie sigură dacă-l găseşte când venea la întâlnirile hotărâte de el Din strada Regală trecea atunci la Universitate unde veşnic găsea colegi care să-i ţie de urât şi s-o distreze până îşi uita amărăciunea. Spre seară lua tramvaiul şi ajungea acasă tocmai la vremea mesei, să participe la conversaţiile despre Alistar, care venea mai rar fiindcă noul ministru îl ţinea până noaptea la biurou, sau despre boala bunicii care, în afară de durerea ce o pricinuia tuturor, încurca şi proiectele de vacanţă ale familiei. Rosmarin se înscrisese pentru concediu în iulie şi ar fi vrut să meargă cu toţii undeva la mare, dar câtă vreme bunica era bolnavă nu se putea decide nici într-un fel...

Aproape de sfârşitul lunii, într-o zi când iar n-a găsit pe Dandu la întâlnirea fixată şi după ce s-a consolat iar la Universitate cu colegii binevoitori, Liana s-a suit în tramvai şi a pornit spre casă. Se uita distrată, din fereastra vagonului, la forfoteala lumii pe Calea Victoriei şi pe bulevard. Deodată, în furnicarul de oameni de pe trotoarul cinematografelor, i se păru că zăreşte pe Dandu cu o femeie... întoarse capul să se uite mai bine, dar tramvaiul gonea clopoţind furios şi coroanele castanilor acoperiră grupul în care a zărit pălăria cafenie trasă pe ochi şi în dreapta, cum o purta el. Vru să se dea jos la staţia din Brezoianu, să alerge, să se convingă. Vagonul era arhiplin şi

ar fi trebuit să dea o luptă prea desperată ca să ajungă până la platforma de coborâre.

„O, dacă asta e la mijloc!” îşi zicea mereu Liana nemaivăzând nimic până acasă deşi privea fix pe trecătorii de pe trotoare parc-ar fi aşteptat să mai apară pălăria cafenie....

Dandu s-a jurat a doua zi că nici n-a trecut pe bulevard fiindcă...

2

Totuşi Liana, deşi a crezut jurămintele, a rămas cu pumnalul bănuielii în inimă. Gelozia ei a fost până acuma impersonală, o temere vagă amestecată cu ură împotriva tuturor. Incidentele cu explicaţii le socotea o luptă contra tendinţei inevitabile de-a intra în făgaşul standardizării, de a reglementa o pasiune la ore fixe, ca într-o căsnicie hodorogită. Discuţiile şi lacrimile aţâţă iubirea şi o împrospătează cu farmecul surprizei Dar dacă a intervenit între ei o femeie, atunci... Liana nu izbutea sau nu cuteza să se gândească ce-ar fi atunci, îşi frângea doar mâinile şi simţea o dorinţă irezistibilă s-o cunoască. Trebuie să o descopere cu orice preţ. Când nu-ţi cunoşti adversarul, bătălia e inegală.

Două zile consecutive, de la trei până la opt, Liana a stat pitită într-un gang în strada Regală, peste drum de locuinţa lui Dandu, de unde putea observa tot ce se petrece, pe toţi care intră şi ies. L-a văzut pe Dandu, în prima zi, ieşind în civil, cu pălăria cafenie, exact cum l-a zărit din fuga tramvaiului. A oprit o maşină şi a plecat spre teatru şi nu s-a mai întors. A doua zi a ieşit ordonanţa şi a revenit curând cu un mănunchi de trandafiri roşii. Inima Lianei bătea să

plesnească în ascunzătoarea din gang. Dar soldatul a ieşit din nou cu florile şi apoi s-a înapoiat fără ele, ceea ce însemna că le-a dat unui comisionar să le ducă mai departe. Spre seară Dandu a plecat tot în civil, fluierând şi învârtind un bastonaş.

Pe urmă Liana şi-a schimbat postul de observaţie, trecând pe trotoarul cinematografelor. în ceea dintâi după-amiază s-a întâlnit cu Angela. A încercat să o ocolească, dar Angela a apucat-o de braţ, veselă, guralivă:

— Liana!... Ce bine-mi pare că te văd!... Hai să vedem împreună filmul! Am auzit că Joan Crawford e fenomenală şi arborează cincizeci de toalete!... Tot sunt singură. Liana...

— Chiar acuma l-am văzut, Angeluţo dragă! făcu Liana cu o mască de încântare. într-adevăr e delicioasă, merită s-o vezi!... Du-te şi scuză-mă pe mine... Ce face Nina? N-am mai văzut-o de două săptămâni...

Acum era sigură că atunci a fost Dandu cu Angela. Lângă pălăria cafenie a fost toca albă de pai pe care o purta şi azi Angela.

A treia zi l-a văzut şi pe Dandu în holul de la Capitol, aşteptând cu ochii ţintă la poartă, cu mutra de plictiseală tăcută ce o afecta când vroia să-şi disimuleze nerăbdarea. Liana a trebuit să se amestece într-un grup de trecători ca să nu fie văzută... Peste vreo zece minute apoi abia a izbutit să se ascundă de Angela care venea grăbită dinspre Calea Victoriei. Liana s-a întors şi a ajuns-o din urmă tocmai când intra la cinematograful unde aştepta Dandu. De-afară, de pe trotoar. Liana s-a uitat bine cum a întâmpinat-o Dandu, cum au pornit împreună spre casa de bilete, cum el i-a arătat că le-a şi cumpărat, apoi cum au dispărut de braţ după perdeaua controlorilor...

Liniştită, parc-ar aştepta un tovarăş iubit, Liana s-a aşezat apoi pe bancă, în hol, cu privirea la perdeaua care a înghiţit pe cei doi. Aproape trei ore a şezut în acelaşi loc, tresărind de câte ori ieşea cineva din sală. în sfârşit a apărut pălăria Angelei. Liana a încercat să se scoale, să le

iasă în cale, dar picioarele au refuzat ca şi când ar fi fost paralizate. A rămas pe bancă. Pe buzele vopsite tare îi juca un surâs neputincios, iar în ochii violeţi, peste mirarea naturală, tremura deznădejdea... Cu ei mai era acuma şi un ofiţer necunoscut. Câteva momente s-au sfătuit în mijlocul holului, printre străinii care ieşeau sau intrau. Dandu stătea cu faţa spre Liana, într-un moment privirea lui s-a încrucişat cu a ei. O străfulgerare de spaimă, o ezitare şi pe urmă ochii lui s-au întors nepăsători în altă parte. Liana a observat pe urmă cum îi grăbea pe ceilalţi să iasă. îndată ce grupul a dispărut, s-a ridicat şi ea. I-a mai văzut pe trotoar, prin mulţime, mergând agale spre Calea Victoriei. Dandu s-a uitat înapoi de două ori. îi era frică, desigur, că-i urmăreşte...

Liana nu-şi dădea seama cum s-a târât până acasă. Maică-sa a crezut-o bolnavă şi s-a speriat. Toată noaptea s-a răsucit în pătuceanul ei alb parc-ar fi fost pe jar. Prin creieri îi zburau necontenit aceleaşi cuvinte neputincioase :

— Ce să fac?... Ce să fac?... Ce să fac?

Ziua următoare era zi de întâlnire aleasă de el. S-ar fi dus, dar avea presimţirea că, mai ales acuma, n-o va aştepta. îi părea rău că a pândit şi a aflat adevărul şi mai mult că a văzut-o şi dânsul Ce-i trebuia adevărul? Cât nu-l cunoştea, cel puţin avea speranţele.

A încercat totuşi. Dandu o aştepta. Liana s-a prăbuşit la picioarele patului într-un hohot de plâns.

— Liana... turturica mea frumoasă... Ce-i cu tine? bolborosi Dandu ridicând-o pe braţe ca pe un copil. Se poate?... Iar nu-i cuminte turturica?

îi sărută gura şi buzele plânse, o aşează pe pat, îi şterse lacrimile care curgeau şiroaie şi între timp îi spunea că nu-i vinovat, că el aştepta pe un camarad şi s-a pomenit din senin cu Angela care s-a agăţat de el să-i ţie companie, că el cumpărase bilet pentru celalalt ofiţer şi a fost nevoit să i-l ofere Angelei, că aşa s-a mai întâmplat şi altădată cu ea, că Angela e un scai de care nu te poţi cotorosi şi pe care

dealtfel în casa lor a cunoscut-o, că el n-o sufere şi i-e chiar antipatică cu nasul ei ca un cartof nou şi cu gura ceea mare care râde mereu prosteşte, că el a văzut-o pe bancă şi a vrut să meargă la ea, dar i-a fost frică să nu-i facă vreun scandal ştiind cât e de geloasă fără nici un motiv...

Printre lacrimi Liana asculta şi vorbele lui îi descreţeau inima. Toate erau atât de plauzibile încât nu se poate să nu fie sincere. A recunoscut şi întâlnirea cealaltă, despre care nici nu-şi închipuieşte că ea ştie. Asta dovedeşte fără replică sinceritatea desăvârşită. Şi zugrăvirea Angelei. Dacă i-ar fi dragă cum ar vorbi despre ea cu atâta silă?

Liana ştia că el pleacă în concediu acasă, la Focşani, la 1 iulie. îi spusese de câteva zile că părinţii vor să-l aibă între ei, mai ales că bătrânul e şubred şi într-o bună zi se poate prăpădi îl cam plictisea perspectiva vilegiaturii la Focşani, dar îi era imposibil să refuze dorinţa bătrânilor... Liana, voind acum o dovadă hotărâtoare de sinceritate din partea lui, îi puse condiţia să se vadă în fiecare zi până la plecare. Mai erau cinci zile.

— Bine, turturico, în fiecare zi! zise Dandu cu tandreţe. Numai să fii împăcată şi să nu mai plângi că pe mine mă doboară lacrimile!

— Iacă, nu mai plâng, dacă eşti bun! zâmbi Liana cu obrajii săraţi de lacrimi.

În casa Rosmarin bătrânii se tot perpeleau cum să facă să trimită măcar pe Liana la băi, să se mai distreze şi să se întremeze, că prea li se părea slăbită şi plăpândă în ultimul timp. Liana refuza. Nu vrea să plece de lângă bunica tocmai când e bolnavă. Dacă Dandu nu s-ar fi dus Ia părinţi, s-ar fi înţeles poate cu el şi ar fi mers în aceeaşi localitate. Aşa însă vilegiatura nu-i mai oferea nici o atracţie.

Stăruinţele bătrânilor fură reluate când Mircea le propuse să ia pe Liana cu ei, la Mangalia, unde vor fi împreună şi cu Gavrilescu şi cu Angela. Liana nici nu mai voia să audă de plecare. Asta i-ar mai lipsi, se gândea, să fie toată vara tocmai cu Angela! Cel mult la gară făgădui să-i

conducă, dar numai pentru că, la un ceas după trenul lor, pleca şi Dandu şi astfel va putea fi lângă el până în ultimul moment.

— Ce rău ne pare că nu vii şi tu. Liana! îi spuse în gară Angela. Aveam să petrecem aşa de bine împreună!...

Liana rămase pe peron după plecare trenului de Constanţa. Dandu apăru întovărăşit de soldatul încărcat de geamantane. O jumătate de oră s-au plimbat pe lângă garnitura de vagoane care se umplea încet cu oameni şi bagaje. Dandu mai mult tăcea, ca de obicei, în vreme ce Liana îi repeta de zeci de ori să-i scrie des şi să se gândească numai la ea.

— Da, da, negreşit! mormăia dânsul din când în când. Se îmbrăţişară lung. Liana avea ochii umezi, dar gura îi surâdea şi şoptea cald, implorător:

— Nu mă uita, Danduţule!... Să nu mă uiţi!...

Din fereastră Dandu o privea cu un zâmbet vag. Trenul se depărta greoi. Liana agita tot mai speriată batista mică de mătase, murmurând duios:

— Dandu!... Dandu!

Cu aceeaşi batistă încercă să-şi oprească lacrimile care îi sărau sufletul.

IULIE

1

Cât va lipsi Dandu, pentru că a fost aşa de bun în ultimele zile şi pentru că în general, cu toate mizeriile inerente oricărui om, are un suflet atât de simţitor şi o iubeşte în fond atât de mult. Liana se hotărî să-şi asume rolul de veritabilă soră de caritate pe lângă bunica bolnavă şi să nu iasă deloc nicăiri, să trăiască numai cu amintirea şi cu scrisorile lui.

Factorii poştali nu băteau prea des la poarta casei Rosmarin. Ici-colo câte-o scrisoare întâmplătoare, câte-o cartă poştală, câte-un prospect de reclamă. De aceea Liana era cam îngrijorată să nu-i rătăcească vreo scrisoare de la Dandu. Cum sunt neglijenţi poştaşii şi leneşi, te pomeneşti că o să facă vreo încurcătură tocmai acuma... Se învoi cu maică-sa să atragă atenţia factorilor că trebuie să primească mai multă corespondenţă importantă şi să fie mai atenţi. Fireşte, spunea că se gândeşte la ştiri de la Mircea şi de la cunoştinţele plecate la băi. Apoi, ştiind foarte curioasă pe mamă-sa, o dăscăli foarte serios să nu facă cumva să-i deschidă şi să-i citească eventuale scrisori personale.

Primele zile trecură repede. Acuma Dănduţ e acasă şi şade cu părinţii, îşi zicea Liana, la fel cum şade ea pe lângă matîna, şi se gândeşte la ea şi se pregăteşte să-i scrie. E cam leneş la scris, ştie ea bine, are un fel de greaţă fizică de hârtie şi cerneală. Dar pentru turturica lui...

Veni Remus Oloman într-o zi, în alta Alistar pe care însă nu l-a mai primit aşa de bucuroasă, ca şi când primindu-l în lipsa lui Dandu, ar săvârşi o trădare. Alistar a şi observat răceala şi a vrut să afle pricina. Liana s-a scuzat uşor că nu poate să fie veselă când sărmana bunica...

A şasea zi, înainte de a sosi Rosmarin de la biurou, Didina a coborât triumfătoare în subsol cu o cartă poştală. Liana s-a repezit, înflăcărată de emoţie, să i-o smulgă din mână. Când şi-a aruncat însă ochii pe adresă şi a recunoscut scrisul lui Mircea, i s-a tăiat entuziasmul

— E de la Mircea, matînă! zise ea decepţionată. Ia să vedem ce spune... „Salutări şi sărutări din Mangalia. Am sosit bine şi petrecem straşnic.”

Erau vreo zece iscălituri. Liana se sforţa să le descifreze. în afară de Mircea şi Gavrileştii, remarcă numai pe Coralia. Două nume de necunoscuţi şi alte trei pe care nu reuşi să le dezlege.

— Vezi, mamă, e şi Coralia acolo, probabil cu tipi de-ai ei! adăogă Liana melancolic

Îşi zicea în sine că, precum a sosit asta de la Mangalia, putea să vie şi un cuvânt de la Focşani care e mult mai aproape, încât dacă ar pune scrisoarea la cutie dimineaţa, seara ar primi-o negreşit la Bucureşti. Dar repede s-a gândit să nu fie nerăbdătoare şi nici să-l condamne, că băieţii sunt mai uituci şi mai cu seamă Dandu e atât de neglijent că ar avea nevoie de o dădacă să-i amintească obligaţiile cele mai fireşti. Totuşi zilele următoare a aşteptat pe factorii poştali şi i-a întrebat dacă n-au nimic pentru d-şoara Liana Rosmarin, rugându-i să fie cu mare grijă dacă-i soseşte ceva...

Peste câteva zile, într-o marţi după-amiazi, pe când Rosmarin se afla la minister, chemat special pentru nişte lucrări urgente, iar Didina tocmai era gata să plece în oraş, sosi o scrisoare de la Mircea.

— Hai, citeşte-o repede, fetiţa mamii, că sunt şi eu curioasă ce scrie băiatul! strigă d-na Rosmarin grăbită şi în acelaşi timp îngrijorată să nu se încălzească zăbovind prea mult, aşa, împopoţonată, şi să i se şteargă pudra pe faţă.

Scrisoarea se întindea pe patru pagini mari. Liana începu citirea fără entuziasm, cu gândul mereu la scrisorile ei care nu sosesc şi cu o vagă nelinişte că poate i s-o fi întâmplat ceva lui Dandu de nu dă nici un semn de viaţă. Mircea povestea cum au călătorit, cum s-au instalat la Mangalia, cum mănâncă de bine şi de ieften, apoi despre frumuseţea orăşelului şi a plajei, despre vilegiaturiştii între care sunt foarte mulţi bucureşteni, numai lume bună şi distinsă.

„Dintre cunoscuţi care ştiu că o să vă intereseze — continuă Liana — şi din care unii au semnat carta ilustrată pe care sper că aţi primit-o, să vă înşir în primul rând pe Coralia, prietena Lianei. A venit cu o bandă întreagă de băieţi veseli cu care ne-am împrietenit şi noi, ca să avem un grup mai mare. De-asemenea a sosit îndată după noi şi locotenentul Dandu din aviaţie, îl ştiţi, care a încercat să facă curte Lianei şi pe care ea l-a îndepărtat. (Numai hârtia tremura puţin în mâna Lianei; glasul îi rămase calm.) Se pare că acum e amorezat turtă de Angela şi se ţine după ea ca umbra. Nina zice că n-ar fi exclus să ne întoarcem de la băi cu ei logodiţi. Despre asta însă nu trebuie să suflaţi nici vorbă deocamdată. încă nu e nimic sigur şi ar fi rău pentru Angela să se răspândească zvonuri înainte de-a fi toate aranjate definitiv”

— Şi-a găsit sacul petecul — întrerupse d-n Rosmarin cu scârbă. Vă spuneam eu că ăsta nu e oi serios... Bine c-ai scăpat tu de el, draga mamii!

— Da, măicuţă— încuviinţă Liana fără să ridic ochii din scrisoare. Bine că s-a terminat!

Apoi urmă lectura cu acelaşi glas:

„Noi toţi regretăm că Liana n-a vrut să vie cu no Sunt atâţia băieţi simpatici aici şi ar fi petrecut şi s-a fi distrat admirabil. Dacă venea ea poate că se îndupleca şi Costică Alistar şi am fi fost o familie cu toţi Eu cred că tot ar mai putea să se hotărască şi să vi măcar pentru zece-cincisprezece zile...”

— O, mai ales acuma! se întrerupse Liana. Nici nu mă gândesc!

După ce se isprăvi scrisoarea, Didina mai ocări pe Dandu şi o şterse împreună cu Bebe, ca să nu hoinărească singură prin magazine.

Liana rămase cu scrisoarea în mână, cu privirile î gol, pe fotoliul de la capul patului bunicii. Odaia s clătina din ce în ce mai tare. Avea senzaţia că totul se năruie în jurul ei şi că dărâmăturile o acoperă şi o în! buşesc. Ochii ei nu mai

vedeau nimic. Pleoapele grei tremurau parcă ar fi făcut sforţări să stăvilească lacrimile. Inima îi sfârâia şi se răsucea ca o bucată de earn arsă. Respiraţia sacadată îi strivea pieptul. În sfârşit ca şi când s-ar fi rupt un zăgaz ce-o sugruma, izbucni în hohote scurte, sfârticate de gemete.

— Aoleu, măicuţă, ce s-a întâmplat? se sperie bunic;

Câteva secunde Liana continuă plânsul, zdrobit şi torturat parcă tot ar mai fi încercat să şi-l stăpânească.Pe urmă îşi prăvăli corpul pe marginea patului, urlând şi rostogolindu-şi capul pe pieptul bunicii:

— Matînă dragă, matînă dragă, sunt atât de nenorocită!

— Taci, Liana mică! Taci, frumoasa măicuţii! Taci! o ostoia bătrână mângâindu-i părul şi totuşi lăsând-o să-şi verse lacrimile, ca să-şi uşureze inima.

Pe Liana chinul o apăsa atât de cumplit că nu-l mai putea tăinui. Şase luni s-a zbuciumat singură şi s-a înşelat mereu. Acuma trebuie să scape de el, să-l arunce, altfel are s-o omoare... îndemnată de glasul blând al bunicii, printre lacrimile care curgeau fără sfârşit, îşi deşertă inima până în fund, să nu rămâi nici un colţişor pătat, să limpezească toate fibrele de rugina îngrămădită.

— Nu-i nimic, frumoasa mamii mică şi amărâtă! îi zise bătrână înduioşată cu un glas care ungea rănile ca un balsam miraculos. Aşa se întâmplă în viaţă. Bine că n-a fost mai rău şi n-ai rămas cu altă ruşine... Câte fete nu greşesc, o Doamne! Că inimioara fetelor e slabă şi nevinovată şi crede în cuvintele dulci şi-şi fac idol din primul bărbat, iar bărbatul se joacă şi nu pricepe inima cea iubitoare. Să nu crezi tu că fetele stricate greşesc Nu, măicuţă, că acele stricate sunt ca şi bărbaţii şi nu-şi dau inima nimănui întreagă. Mai mult pătimeşte tocmai fata cea mai cinstită că ea nu ştie să înşele şi nici să se prefacă... Dar tu să nu-ţi faci inimă rea deloc, micuţa matînii! Că tu nu pierzi nimic. Cel mult o iluzie. Pe când el, prostul şi răul, pierde un sufleţel ca o floare cum n-are să mai găsească niciodată în lumea asta. Tu, măicuţă, ai toată viaţa înaintea ta, şi ce frumoasă e

viaţa când eşti tânără! Bărbaţi — geme pământul de ei. Lasă, are să vie el şi cel adevărat, măicuţă, cel care ţi-e scris ţie. Nu fi tu întristată, că Dumnezeu dă fiecăruia ce i se cuvine. Şi poate că al tău e chiar pe drum pe-aproape...

Liana se simţea mai uşurată. Cuvintele bunicii îi cântau în urechi Şi totuşi inima plângea mereu şi glasul înăbuşit repeta necontenit:

— Norocul meu!... Norocul meu!...

2

Bunica se stinse pe neaşteptate, tocmai când părea că s-a mai înzdrăvenit, într-o dimineaţă dinspre sfârşitul lui iulie. Didina striga şi se cătrănea cu Tinca la bucătărie, fiindcă toanta nu se sculase la timp, nu dereticase şi nici nu pregătise ceaiul lui Rosmarin încât bietul creştin trebuia să plece la minister cu inima goală parcă n-ar avea familie şi casă. Fierbând de mânie trecu la bunica să se plângă de ce pătimeşte cu servitoarea.

— Mamă! Ce ai? Aoleu, pentru Dumnezeu, ţi-o fi rău! strigă deodată văzând pe bunica cu gura deschisă şi făcând sforţări să respire.

— Didino, aprinde lumânarea că mor! blodogări bătrână închizând şi deschizând mereu ochii speriaţi parcă de o vedenie.

— Aoleu!... Mamă!... Mamă! răcni d-na Rosmarin repezindu-se la lumânarea pe care bunica şi-o avea pregătită pe mescioara de noapte de când a început să bolească, tocmai ca să fie la îndemână şi să nu se prăpădească fără lumina creştinească.

Până să nemerească Didina cutia de chibrituri, până să aprindă întâi chibritul şi apoi lumânarea, fiindcă tremura toată de spaimă, bunica nu mai mişca...

I-au făcut înmormântare frumoasă cum merita coana Frusina. A venit şi Mircea pentru o zi, întrerupându-şi vilegiatura, singur însă deoarece Nina n-avea rochie de doliu şi nici timp să-şi facă. Au jelit-o cu toţii, dar mai neconsolată era Liana care pierdea într-însa mai mult decât ceilalţi.

— Iată-mă iar singură! îşi zicea mereu amintindu-şi cum vorbea cu dânsa, după ce i s-a destăinuit, despre Dandu şi despre toate şi cum plănuiau împreună ce trebuie să facă şi cum să se poarte când se vor revedea.

Luase hotărârea şi chiar jurase bunicii că nu mai vrea să ştie de Dandu. îl va considera inexistent. Un vis urât cu coşmar a fost toată iubirea aceasta. S-a trezit. Visul s-a împrăştiat. Repeta zilnic aceeaşi hotărâre către bunica spre a se întări în ea şi a înăbuşi ezitările care o ispiteau. Numai cu o zi înainte de moarte discutaseră de n-ar fi poate mai bine să-l primească, dacă va veni, să se explice liniştit, frumos, şi să se despartă ca doi oameni civilizaţi. Decât să apară în lume certaţi, mai ales că el poate să-i devie cumnat, dacă într-adevăr se va însura cu Angela, nu e mai corect să păstreze relaţii de politeţe, să nu bănuiască lumea ce-a fost între dânşii? Şi bunica spusese că da, aşa ar fi mai bine, numai să ia seama şi să nu-şi piardă cumpătul niciodată. Cât a fost bunica lângă ea. Liana avea încredere în sine, deşi inima îi zvâcnea dureros de câte ori se gândea să se întâlnească cu Dandu şi să fie cu el ca o străină.

Ca să poată fi mai liniştită, mai ales seara când o năpădeau mai insistent gândurile şi amintirile, Liana s-a mutat jos, în subsol, în odaia bunicii. De ce să fie salonul totdeauna încurcat, să nu poată primi în orice moment pe oricine, şi camera de jos să stea goală? Ei îi convine foarte mult şi pentru învăţătură, dacă va fi să reînceapă studiile, şi ca să poată fi la largul ei fără să audă în fiece dimineaţă că trebuie să se scoale pentru că altfel rămâne toată casa încurcată din pricina ei.

Se simţea într-adevăr mai bine în camera unde amintirea glasului alinător al bunicii îi mângâia mereu urechea.

Purta doliu mare. Culoarea neagră se armoniza cu părul blond, cu tenul alb, cu toată făptura ei. Când se privea în oglindă şi se vedea cernită îşi zicea că poartă un doliu dublu. Şi-a înmormântat bunica şi iubirea. Zâmbea trist. In minte îi apărea Dandu ca şi când pe el l-ar fi jelit. îşi scutura buclele ca să-l izgonească. El însă persista ca o ispită veşnică şi Liana îşi dădea seama că nu-l poate alunga. în fiecare seară adormea pe perne ude de lacrimi şi bâiguind aceleaşi cuvinte chinuitoare.

— Cum m-a minţit!... De ce m-a minţit? ...

AUGUST

1

În prima zi de august, Oloman s-a întâlnit în casa Rosmarin cu Constantin Alistar. Veneau amândoi să-şi ia rămas bun de la Liana pentru o lună. Gazetarul a picat mai devreme. Mai ales de la moartea bunicii, Liana s-a legat de dânsul ca de un suflet adevărat prietenesc. Remus a luat parte afectuoasă la durerea ei. A fost la înmormântare,

dealtfel ca şi Alistar, şi pe urmă aproape zilnic cu câte un cuvânt de consolare şi de înţelegere. Lipsa lui din Bucureşti, tocmai când se reîntoarce Dandu şi când va trebui să aibă cu el ultima explicaţie, de despărţire, era pentru Liana ca, într-o luptă pe viaţă şi pe moarte, pierderea tovarăşului care, fără să-ţi poată da vreun ajutor, prin simpla-i prezenţă, îţi oferă totuşi încredere mai mare în propriile-ţi puteri. Era singurul om, în afară de bunica în puţinele zile dinainte de-a dispare, care ştia din gura ei despre iubirea lor şi cu care putea vorbi despre Dandu şi altfel ca despre un străin.

Alistar a mai rămas puţin şi după ce Remus s-a retras. Spera să dobândească un cuvânt de dragoste, merinde pe răstimpul cât va fi departe de ea. Liana însă era mai abătută. Clipa revederii cu Dandu o înfricoşa şi-i încleşta inima într-un zbucium cu atât mai aprig cu cât clipa se apropia. Alistar îi spunea că vrea să-i scrie mereu şi o implora să-i trimită şi ea, din când în când, câte-un rând măcar, să vadă că nu l-a uitat şi să-i astâmpere dorul.

— Da, da, negreşit! murmura Liana cu gândurile aiurea.

A doua zi Rosmarin a adus vestea de la birou că Gavrileştii s-au întors aseară de la Mangalia, iar ziua următoare a venit în vizită Mircea cu Nina. Câteva minute au vorbit despre biata matîna, cum s-a prăpădit aşa repede, apoi Mircea a început să povestească cum au plecat de la Mangalia, toată banda, cum au ajuns la Constanţa, cum au ocupat aproape un vagon întreg numai ci cu de-ai lor, începând cu Dandu care era tăcut ca amorezaţii încât a fost ţinta tuturor înţepăturilor glumeţe până la Bucureşti, urmând cu Coralia care...

Liana n-a mai auzit restul. Emoţia îi paraliza toate simţurile. „A sosit! A sosit!” îi zbura neîncetat prin minte cu spaimă şi cu bucurie în acelaşi timp. Va să zică totuşi se vor revedea, evident ultima oară şi pentru a-şi explica despărţirea, dar se vor întâlni! Avea certitudinea că va veni el Nu-şi dădea seama şi nici măcar nu se întreba de unde a

luat certitudinea sau dacă e întemeiată. A crescut în sufletul ei singură şi a pus stăpânire atât de mult că l-a şi visat cum vine, umilit şi ruşinat şi bâlbâind vorbe care nu se putea înţelege, îşi pregătea răspunsuri când demne şi mândre, când indiferente sau drăgălaşe. Nu-i plăceau. Toate i se păreau false ca într-o dramă franceză de salon unde personagiile n-au altă preocupare decât să-şi rotunjească frumos frazele. Şi sfârşea totdeauna zicându-şi că trebuie să se bizuie pe inspiraţia momentului.

Îl aştepta în fiecare zi precum i-a aşteptat scrisorile, în locul lui soseau scrisori de la Alistar, lungi şi sentimentale încât o enervau.

După vreo zece zile certitudinea începea să se zdruncine, făcând loc îndoielii Dacă s-ar întâmpla să nu mai vie? Dacă el consideră despărţirea lichidată? Dacă şi lui i-e frică, de o nouă întrevedere care ar putea să redeştepte sentimentele numai amorţite?... Câteva zile se mai măguli cu închipuirea că, într-adevăr, lui Dandu i-e frică.

Pe urmă a început s-o chinuiască tot mai mult gândul că pentru Dandu iubirea lor e moartă definitiv. Atunci orice aşteptare este zadarnică. El a părăsit-o, după ce s-a săturat de ea, ca pe orice fetişcană ieftină care trebuie să se socotească mândră că un locotenent fercheş i-a făcut onoarea să se amuze cu ea. El se consideră, desigur, dezlegat şi scutit de orice fel de obligaţii, chiar a bunei-cuviinţi.

Liana se revoltă. I-a dăruit fericirea, inima, viaţa ei toată. Nimic nu şi-a păstrat, nici măcar demnitatea. El i-a aţinut calea, i-a sfărâmat trupul şi sufletul, iar acuma vrea să treacă înainte peste ruinele fiinţei ei, fără a se mai uita puţin înapoi...

Nu mai voia explicaţie, ci răfuială. El a isprăvit cu ea, dar ea n-a isprăvit cu el îi clocotea inima de ură:

— În sfârşit am deschis ochii L.. Nu mai sunt o proastă să-l aştept şi să am emoţii! Nu merită el atâta zbucium! Dacă

n-a fost capabil să înţeleagă delicateţa mea, va fi silit să înţeleagă altfel!

Trei zile şi-a călit mânia recapitulându-şi toate suferinţele şi umilinţele. Pe urmă, a patra zi, în acelaşi gang, unde odinioară a stat la pândă agitată de gelozie, s-a ascuns să-l aştepte iarăşi, liniştită ca şi când ar fi fost vorba de o întâlnire de afaceri. Ştia că de la masă Dandu de obicei se duce acasă, fie să se schimbe şi să plece iar, fie să se culce. Singura ei grijă era să nu se întâmple ca tocmai azi să aibă vreo încurcătură şi să nu treacă deloc pe-a ca să. La urma urmelor va veni şi mâine, şi poimâine, pînă-l va găsi, fiindcă trebuie să-l găsească şi să se răfuiască.

Dandu apăru. Părea obosit în uniforma de serviciu. Liana îl văzu intrând. Mai rămase locului câteva minute, apoi trecu strada şi urcă scările, fără grabă, parcă n-ar fi vrut să sosească prea devreme. Se opri puţin la uşă, să-şi potolească respiraţia, să-şi calmeze inima care începuse să se tulbure. Sună. Auzi paşii soldatului venind din camera de dormit. Nerecunoscând-o îndată în doliu, ordonanţa avu o ezitare; dar pe urmă, cu o timidă încercare de-a reînchide uşa, bâlbâi speriat şi ruşinat:

— Duduiţă, sărut mâna, să ne iertaţi că don locotenent nu-i acuma...

Liana îl măsură cu dispreţ şi intră în vestibul. în aceeaşi clipă glasul lui Dandu întreba dinlăuntru:

— Cine-i, Tănase?

— Eu sunt... Liana!

După o mică pauză glasul ofiţerului răspunse şovăitor:

— Numai un moment că tocmai mă dezbră...

Nu sfârşi parcă s-ar fi sfiit să rostească cuvântul. Liana trecu în odaia cealaltă, strângând poşeta în mâini ca o pavăză. Aşteptând, în picioare, ochii ei rătăceau prin încăpere pipăind obiectele atât de cunoscute care toate îi deşteptau amintiri, evocau momentele de fericire sau speranţele de altădată. Totuşi reuşea să nu se înduioşeze, ca şi când inima, prea plină de răni, ar fi devenit refractară

bucuriei... Se pomeni deodată cu Dandu în faţă, ca ieşit din pământ, aproape s-o sperie. Avu şi el o tresărire văzând-o în doliu, deşi ştia despre moartea bunicii. El însă îşi redobândi imediat stăpânirea şi zise cu o politeţă exagerată, fără a o privi în ochi:

— Iartă-mă, Liana, că te-am făcut să aştepţi... Dar de ce nu stai jos?

Între dânşii era mescioara de scris. Dandu trecuse de partea cealaltă, poate înadins ca să nu se apropie prea mult şi să nu fie obligaţi să-şi dea mâna.

Liana, parc-ar fi vrut să-şi încerce inima, îl examină o secundă gândindu-se: „Cum am putut să-l iubesc atâta?” începu apoi clar, fără ezitare:

— Te aştept de aproape trei săptămâni, Dandule, să vii şi să...

Suspendă fraza. Voia să-l lase pe el să complecteze: să explici sau să aranjezi.

Plimbându-şi privirile pe masă, ca şi când ar fi căutat ceva, ofiţerul răspunse cu aceeaşi politeţe care pe Liana o enerva:

— Am crezut că în sfârşit şi tu ai înţeles că...

Se întrerupse şi el, imitând-o pe ea, ca să nu rostească un cuvânt aspru. Liana însă îl complectă grabnic, mulţumită că i-a dat prilejul:

— Că m-ai minţit şi că ţi-ai bătut joc de mine?... Da, bine, în sfârşit a trebuit să înţeleg, fireşte, prea târziu! După ce m-ai necinstit, după ce...

— Nu poate fi vorba de necinste între noi, Liana! reluă Dandu, oprind-o. A fost iubire.

— Eu am crezut în iubire — zise Liana cu o nuanţă de amărăciune. Cât de mult am crezut! I-am jertfit tot fără ezitare. Şi iată rezultatul!

— Toate în lumea asta trebuie să aibă un sfârşit, Liana! făcu dânsul, după o tăcere, grav.

Liana râse batjocoritor:

— O, filozofule!... Vrei să-ţi acoperi purtarea cavalerească cu sentinţe înţelepte!...

— Ce să fac? zise Dandu mai rece. încerc şi eu să spun mai delicat ceea ce mă sileşti tu să spun.

Schimbarea tonului spulberă brusc ultimii aburi de speranţă care totuşi mai dăinuiau în sufletul Lianei. Cu vocea nesigură, aproape înecată, înfricoşată parcă de răspunsul ce avea să-l audă, întrebă:

— Adică nu mă mai iubeşti deloc, Dandule?

— De ce să mă sileşti să...

— Sau poate nu m-ai iubit niciodată? continuă ea cu ochii disperaţi.

— Cred că da — zise ofiţerul calm.

— Numai crezi, nu eşti sigur? insistă Liana, parcă de cuvântul lui ar atârna lumea.

— În orice caz te-am dorit mult — murmură el gânditor. Cred că m-aş fi împuşcat atunci dacă...

— Doamne, Doamne, Doamne! bolborosi Liana abia perceptibil, numai pentru sine.

Stăteau faţă-n faţă şi se priveau şi Liana avea impresia că Dandu se depărtează, micşorându-se şi schimbându-şi mereu formele ca o fantomă nereală care totuşi îţi sporeşte în inimă panica. Dispăruse din sufletul ei şi ura, şi iubirea. îi rămânea numai o spaimă greoaie, obositoare prin persistenţă. Apoi deodată îi răsări, ca o minune mântuitoare, o întrebare nouă:

— Da... pe ea o iubeşti?

Dandu păru surprins. Răspunse, însoţindu-şi vorbele cu un gest nehotărât:

— Nu ştiu... Eu nu-mi pun întrebări d-astea... Cred că da.

— Nu eşti sigur? continuă Liana cu mirare şi o licărire de bucurie.

— Siguranţa e relativă, mai ales în iubire. Numai experienţa te lămureşte.

— Şi totuşi vrei să te însori cu ea?

— Căsătoria n-are a face cu iubirea! zise Dandu convins.

— Bine dar?...

Întrebarea frântă cuprindea nedumerire şi reproşuri. Ofiţerul înţelese gândul ei şi nu ezită deloc, ca şi când lucrul ar fi fost de mult clar într-însul:

— Desigur că m-aş fi însurat cu tine atunci şi aş fi fost nespus de fericit dacă m-ai fi primit de bărbat.

— Şi acuma nu? făcu Liana îngrozită.

Dandu ridică întâi numai din umeri, evaziv. Fiindcă ochii Lianei stăruiau, după câteva momente adăogă cu un glas mai cald, în care vibrau regrete şi amintiri:

— Uite, Liana dragă... De ce să ne înşelăm şi să ne ascundem? Oricât ar fi de penibilă o clarificare, tot e mai bună decât... Mie mi-e greu să-ţi explic motivele şi celelalte. în mintea mea şi în sufletul meu toate sunt limpezi şi totuşi nu găsesc cuvintele cele adevărate care să-ţi lămurească şi ţie ceea ce în mine e aşa de perfect lămurit... Nu ne potrivim. Liana, pentru o viaţă întreagă! Tu eşti bună şi frumoasă şi plină de toate calităţile. Eşti prea bună pentru mine— iată, cred că asta are să te convingă. Eu m-am simţit lângă tine veşnic inferior, şi mic, şi umil, şi deseori ticălos. Nu ştiu de ce. Din prima zi şi până în clipa asta când trebuie să ţi-o spun... Ce vrei, Liana? E înjositor pentru un bărbat să se simtă atât de inferior faţă de femeia lui, şi intolerabil Mi-ar fi imposibil să trăiesc mereu aşa... Aş vrea să înţelegi şi tu...

— Înţeleg că nu m-ai iubit niciodată, Dandule! zise Liana fără să-şi mai ascundă durerea.

Explicaţia i se părea stranie, o înmărmurea, dar în acelaşi timp vedea şi simţea că el o crede şi că e sincer cum nu a fost poate niciodată în trecut Durerea ameninţa s-o covârşească, s-o facă să se piardă şi să nu mai ştie nici ce vrea, nici pentru ce a venit Continuă, repede, înăbuşindu-şi duioşia care ameninţa s-o năpădească:

— N-am venit la tine acum de plăcere, îţi închipui... Aveam iluzia că m-ai iubit cum te-am iubit şi eu. Am crezut că ceea ce se petrece azi e un capriciu trecător şi voiam să-

ţi propun să ne căsătorim ca să nu mai fim despărţiţi, să scapi şi tu de tentaţii şi să continuăm viaţa împreună mai fericiţi... Acuma văd bine că asta nu se mai poate... Totuşi o reparaţie îmi datorezi, Dandule! în legătura aceasta nenorocită tu nu pierzi nimic, pe când eu am pierdut tot. Aşa că... Nu mă iubeşti — nu face nimic Nu-ţi reproşez nimic îţi cer numai un gest care să-mi dovedească şi mie şi altora că n-ai vrut doar să-ţi baţi joc de mine. Nu vreau să trebuiască să roşesc şi să mint când va veni poate timpul şi pentru mine... Şi gestul e foarte simplu, foarte expeditiv. Ne căsătorim numai de formă, ca să-mi redai ce mi-ai luat, şi a doua zi divorţăm. Din parte-mi ai consimţământul în scris anticipat... Aşa-i că nu-ţi cer mult? Ţie gestul nu-ţi pricinuieşte nici o dificultate, iar mie îmi dăruieşte dreptul de a umbla cu fruntea sus. Nu-i aşa, Dandule?

El asculta întunecându-se din ce în ce, fără să o privească. îşi examina unghiile, lăsând-o să sfârşească în linişte. Apoi îşi descreţi fruntea şi îi zise aproape surâzând, parc-ar fi răspuns la o glumă:

— Nu, Liana, nu se poate... De ce să terminăm cu o farsă o legătură de iubire? N-ar fi demn nici pentru tine, nici pentru mine.

— Atunci... atunci cum vrei tu s-o terminăm? murmură Liana iarăşi îngrozită, mai ales de înfăţişarea lui nepăsătoare.

Dandu strânse din umeri, ca şi adineaori, încruntând puţin şi sprâncenele, ca şi când ar fi vrut să-i dea mai elocvent a înţelege că întrebarea ei e de prisos. Liana însă dorea un răspuns şi-l aşteptă un răstimp cu frică, apoi consternată. Urmărea fiece mişcare a lui Dandu şi în fiecare descoperea aceeaşi impasibilitate. în tăcerea prelungită Liana îşi auzi deodată suspinele pornite, necontrolate, de dincolo de conştiinţa ei. Slăbiciunea i se furişa în suflet, gata să o biruiască. Dacă nu va reacţiona imediat, peste câteva momente va plânge şi atunci va fi venit în zadar. Se cutremură. Urmă şovăind încă:

— Va să zică tu crezi că n-ai nici un fel de obligaţie faţă de mine?

El tăcea.

— Nimic, Dandule? reluă Liana cu vocea stinsă. Absolut nimic?

Mai aşteptă o clipă. Tăcerea lui începea să o revolte.

— Crezi că superiorii tăi ar fi şi ei de aceeaşi părere dacă ar afla cum te-ai purtat?

— Ce vrei tu, în fond. Liana? zise Dandu deodată întorcând spre ea nişte ochi în care lucea o sclipire de ironie.

Liana căuta necontenit să se stăpânească. îi era frică să nu fie vulgară, să nu izbucnească în invective, deşi indiferenţa aceasta faţă de toată durerea ei o simţea ca o insultă care ar merita orice ieşire, cât de violentă.

— Nu vreau să rămân batjocorită de tine!... Trebuie să mă iei de nevastă!... Iar dacă nu vrei de bunăvoie, vei fi obligat!... Da, să ştii! Tocmai de aceea am venit... Nu-ţi voi permite ţie să mă consideri o simplă jucărie ori un obiect de distracţie! Voi merge unde va fi nevoie şi voi reclama şi vei fi silit să te execuţi! Am fost fecioară când m-ai ademenit. Un om de onoare nu poate abuza de o fecioară şi apoi să întoarcă spatele. Numai brutele...

Imperturbabil, Dandu replică:

— Exagerezi, Liana! Nu te-am ademenit şi nici n-am abuzat de tine... Am eu mutră de satir?... Nu, să nu exagerăm! Dacă pornim aşa, ne rătăcim în vorbe... Atunci aş putea să te întreb şi eu: eşti sigură că ai fost fecioară?

— Cum? îngăimă Liana uluită parcă n-ar fi înţeles.

— Ai să poţi dovedi superiorilor mei, cum zici, c-ai fost fecioară? repetă dânsul cu acelaşi ton liniştit şi puţin ironic.

Liana nu se dezmeteci complect. Pe figura lui vedea o satisfacţie ciudată. Atunci îşi aminti subit un moment pe care niciodată n-a cutezat să şi-l evoce dintr-un scrupul de ruşine pentru mândria ei. în camera de-alături, în prima noapte, când ea, în patul răscolit, zăcea goală, cu ochii

închişi, cu inima grea de emoţia plăcerii dureroase, l-a auzit deodată pe el, care se sculase şi stătea în picioare lângă mescioara de-alături, rostind cu un glas ciudat, de satisfacţie lucidă: „Sâc!” Cuvântul i s-a părut atât de vulgar că a tresărit şi a deschis ochii. Era întunerec şi nu i-a putut vedea faţa... în secunda aceasta însă era sigură că atunci a avut aceeaşi înfăţişare ca şi acuma... Se clătina pe picioare. Mânia i se îngrămădea în piept şi o sufoca. Izbucni într-un ţipăt prelung, ca un urlet de deznădejde:

— Laşule!... Laşule!... Laşule!...

2

Nu-şi mai aducea aminte cum a plecat din locuinţa lui Dandu, cum a ajuns în stradă, pe unde a rătăcit până s-a pomenit acasă. Zile întregi a umblat ca o zănatecă, urmărită de aceeaşi mânie neputincioasă, strivind în minte şi în dinţi cuvântul rămas ca un stilet în rană:

— Laşul!... Laşul!...

În acelaşi timp îi roiau în creieri zeci de planuri, toate haotice, de a-i întoarce insulta cu vârf şi îndesat. Cum veneau, aşa se împrăştiau. Nici unul nu i se părea destul de drastic. Se gândea mereu să-l reclame şi nu ştia unde să se adreseze. Ar fi vrut să găsească pe vreun comandant de-al lui, care să-l oblige să se însoare cu ea. Asta o socotea pedeapsa cea mai aspră pentru el şi satisfacţia cea mai plăcută pentru ea. Din nenorocire habar n-avea măcar unde face serviciu Dandu. S-a hotărât pe urmă să se ducă direct la ministrul de război A plecat de câteva ori spre minister şi s-a întors din drum. O apuca frica şi mai ales ruşinea. Cum să-şi dezvăluiască nenorocirea unui străin când s-a ferit până acum şi de părinţii ei? Dar dacă generalul o fi avut şi el în tinereţe vreo aventură similară, şi în loc să-l

pedepsească pe el, va face glume uşoare pe socoteala ei? Sau dacă, în cazul cel mai bun, îi va spune o vorbă de consolare protocolară şi se va scuza că în afacerile intime ale ofiţerilor nu se poate amesteca?... O singură dată a ajuns până la poarta ministerului şi s-a plimbat de ici-colo pe trotoar vreun ceas. Atunci însă a nădăjduit că poate să întâlnească pe acolo pe Dandu şi el, văzând-o şi bănuind ce vrea să facă, va veni la ea, îi va cere iertare şi se vor împăca.

Dealtfel sfărâmându-şi capul mereu cu proiecte de răzbunare, mânia i se astâmpăra. începea să judece mai rece lucrurile şi nu i se mai păreau atât de ireparabile. El era vinovat, firește, dar nici ea nu era fără greşeală. Trebuie să admită că el a fost destul de corect şi chiar delicat, deşi ea a dat buzna cu intenţii necunoscute. în afară de vorbele acelea despre virginitate, n-a pronunţat nimic nepoliticos. Mai curând ea a fost aspră şi a căutat necontenit să-l provoace. Chiar vorbele acelea au fost de fapt o replică la ameninţările ei şi deci n-are dreptul să le ia atât de grav. O ceartă între îndrăgostiţi poate suporta şi lucruri mai grave. Iubire fără ceartă nici nu s-a văzut. Spune şi proverbul aşa ceva. Şi toate disputele de dragoste sfârşesc prin împăcare. Ea, în loc să fie împăciuitoare, a încercat să-l câştige prin şantaj, ca o leliţă de suburbie. Degeaba s-a ferit de vulgaritate. A fost vulgară.

Nu regreta că s-a dus la el, dar regreta că n-a avut tact. Când judeci o situaţie numai din punctul tău de vedere, o judeci fatal strâmb. Şi ea, căreia îi plăcea să pozeze în intelectuală încât a ajuns să spăimânte pe bietul Dandu, n-a fost totuşi capabilă să priceapă că omul trece poate printr-o criză sufletească. Angela poate că întrebuinţează nişte mijloace de atracţie împotriva cărora Dandu, suflet simplu, nici nu e în stare să reacţioneze? Sau poate că el tocmai se luptă să se elibereze, dar neprimind concurs de nicăiri, nu mai are puteri destule să reziste? Nu e nevoie să crezi în

farmece blestemate, dar nici să le tăgăduieşti existenţa. S-au văzut atâtea cazuri inexplicabile prin mijloace naturale.

Altfel cum ar fi reuşit Angela să înduplece pe Dandu, un băiat fin, să o prefere pe ea.

Şi tocmai în timpul când el se lupta cu ispitele, ea a făcut tot posibilul să-l îndepărteze. L-a sâcâit cu gelozia, l-a urmărit, l-a terorizat cu lacrimile şi a încercat să-l încătuşeze complect, ca pe un rob, nu ca pe un amant Iubirea ei a devenit pentru dânsul, din pricina aceasta, o povară insuportabilă.

„Bietul Danduţu! se gândea Liana. Suntem doi nenorociţi!... Poate că dragostea aşa e menită să fie, mai multă amărăciune decât plăcere...”

Îşi aduse aminte cum a refuzat la înviere să intre în biserica îndrăgostiţilor fără noroc din dosul Palatului. Dacă ar fi intrat, poate că Dumnezeu le-ar fi binecuvântat iubirea şi ar fi ferit-o de multe dureri...

Şi într-o dimineaţă plecă pe jos spre bisericuţa veche, ascunsă între coroane de copaci bătrâni şi case mari, noi, ca un refugiu tainic pentru sufletele întristate. Liana spera să fie singură, să slujească preotul o liturghie numai pentru ea şi Danduţu, să se roage fierbinte, cum nu s-a mai rugat de ani de zile. Pe omul modern, ameţit de civilizaţie, numai nenorocirile îl întorc la Dumnezeu...

În biserică mai aşteptau câteva femei, şi tinere şi bătrâne. Preotul luă bileţelul Lianei şi nu izbuti să-i descifreze îndată scrisul mărunt.

— Cum zice, fetiţo? întrebă duhovnicul.

— Liana şi Victor...

Liana apoi se retrase într-un colţ întunecos, căzu în genunchi şi rămase un ceas faţă în faţă cu Dumnezeu...

Când a ieşit pe urmă din biserică se simţea curată şi plină de încredere parcă s-ar fi scăldat în lumină.

3

— Nu se poate, duduiţă, zău, credeţi-mă! se împotrivea soldatul. Don locotenent nu-i acasă şi mi-a spus că vine târziu, poate după miezul nopţii.

— Am să-l aştept, Tănase! zicea Liana stăruind. Acum cât e ceasul!... Nouă trecute.

— Duduiţă, vreţi să mă bată don' locotenent?

— Nu te bate, Tănase... Am să-i spun că tu nu m-ai lăsat să intru şi că eu...

— Ba eu v-aş lăsa, duduiţă, păcatele mele, dar dacă don' locotenent mi-a ordonat să nu vă mai dau drumul înlăuntru, ce-s eu de vină? C-aşa mi-a spus, duduiţă, uite, asta mi-e crucea!

Lianei nu-i mai era ruşine să se umilească în faţa ordonanţei. Voia să vadă pe Dandu numai ca să-i ceară iertare şi altceva nimic. Dacă o va opri el, fireşte, va rămâne. Dacă nu, va pleca. Dar Danduţu trebuie să ştie că ea regretă şi să-i păstreze o amintire frumoasă, fără nici o urâciune.

Stătu de vorbă cu Tănase numai despre stăpânul său. îl lăudau împreună. Liana vedea cum îi aşterne patul, cum îi pregăteşte toate. Dădu şi ea o mână de ajutor ici-colo. Pe urmă se aşează în camera cealaltă, unde data trecută a fost atât de nesocotită. Soldatul îi ţinu de urât câtva timp, apoi o lăsă singură. Nu se plictisea deloc. Amintirile cele bune fluturau în jurul ei şi-i aprindeau speranţe. Numai ceasornicul de masă îi arăta din când în când cum trece vremea: unsprezece, douăsprezece, unu fără un sfert...

Se ridică deodată bucuroasă. I-a auzit paşii la uşa antreului. Tănase îi spunea ceva, desigur că „duduiţă” e înlăuntru. Glasul lui Dandu izbucni furios.

— Bine, tâmpitule, ce ţi-am spus eu?... Ai?... Pentru ce nu execuţi ordinul, crucea şi...

Liana năvăli în antreu:

— Nu-l bate, Dandule!... Te rog!... Pe mine să mă baţi că numai eu sunt de vină!

— Ieşi! se încruntă ofiţerul.

Iar după ce soldatul dispăru, aproape cu aceeaşi încruntare se întoarse la Liana:

— Ei, nu! Asta nu!... Ajunge, te rog!... Fii rezonabilă!

Trecu pe lângă ea în odaie parcă ar fi vrut astfel să termine discuţia înainte de-a începe. Liana îl urmă:

— Nu fi supărat, Danduţule... Nu vreau să te... Nu vreau nimic...

— Atunci pentru ce mai...

Îşi trânti şapca pe masă, mănuşile peste ea, bufnind mânios, fără să-şi ascundă nemulţumirea şi fără să se uite la ea, nu de sfială însă, ci ca să-i arate cât îl supără prezenţa ei nedorită.

— Sunt rezonabilă, Danduţule! zise Liana, întrebuinţând cuvântul lui favorit spre a-i face plăcere şi apropiindu-se puţin câte puţin. Am venit numai ca să vezi cât sunt de rezonabilă. Pe urmă n-am să mai viu până nu mă vei chema tu... E bine aşa, Danduţule?

— Trebuie să înţelegi că s-a sfârşit şi că trebuie să mă laşi în pace! făcu Dandu mohorât şi în glas cu o răceală respingătoare. Ce Dumnezeu, eşti fată subţire şi nu o...

— Da, Danduţule! continuă Liana mişcată ca şi când n-ar fi auzit decât dorinţa inimii ei. Da!... îmi dau seama că s-a sfârşit şi ştiu că te-am supărat mult, Danduţule! De aceea am şi venit, să te rog drăguţ să mă ierţi, Danduţule drag!... Tu ai să fii fericit, dar poate ai să-ţi mai aduci aminte câteodată de turturica ta şi nu vreau să rămâi supărat pe ea fiindcă asta m-ar face şi mai nenorocită... Vreau să-ţi aminteşti numai că te-am iubit mult, Danduţule, mai mult decât poţi tu să-ţi închipui şi că toate supărările numai din prea mare iubire ţi le-am făcut... Mă ierţi, Dandule?

Dandu mormăi puţin jenat:

— Ce să te iert?... Noi n-avem ce să ne iertăm...

— Acuma sunt mulţumită, Danduţule! zise Liana lipindu-se de el cu recunoştinţă. Acuma pot să plec... Să plec, Danduţule? adăogă punându-i mâna pe umăr şi căutând să-i întâlnească privirea.

— Da, Liana! rosti Dandu, grav, scuturându-i mâna de pe umăr şi depărtându-se de ea. Pleacă!

Liana, chiar în vorbele care o alungau, simţea un farmec şi o încurajare. încercă să se apropie din nou, continuând ca o rugăciune:

— De ce nu mă tolerezi aici măcar noaptea asta, Danduţule?... Ultima noapte!... Am să fiu cuminte, îţi jur!... Doar să fiu lângă tine, să te văd şi să-mi mulcomesc sufletul... Nu vreau să-ţi fiu o piedecă întru nimic... Poţi să iubeşti pe cine vrei, să te însori cu cine vrei, Danduţule! Numai nici pe mine să nu mă înlături de tot, de tot!... Câteodată, oricât de rar, să-mi dăruieşti şi mie măcar o rămăşiţă din dragostea ta, Danduţule!

— De ce mă sileşti să fiu brutal, Liana? făcu Dandu, inflexibil. Vrei să pui soldatul să te izgonească?...

Parcă i-ar fi apărut brusc soluţia, întoarse spatele, trecu grăbit în dormitor, închise uşa în urma sa şi învârti de două ori cheia în broască. Liana rămase o clipă înmărmurită de groază că l-a pierdut. Se repezi la uşă, zgâlţâi clanţa, bătu cu pumnii, urlând jalnic:

— Nu mă lăsa, Danduţule!... Te implor!... Danduţule, te implor!... Nu pot trăi fără tine! Mi-ai otrăvit sângele şi nu mai pot fără otrava ta...

Fără puteri, căzu grămadă lângă uşa încuiată, gemând mereu:

— Nu mă părăsi, Danduţule!... Danduţule!

Lacrimile o înecau şi totuşi nu se sătura implorând şi sperând...

Într-un târziu se mai dezmeteci. în jurul ei era linişte mare. Numai suspinele ei o crestau din când în când cu câte o dâră dureroasă. îşi lipi urechea de uşa care o despărţea de el Dandu respira calm, nepăsător. Poate că şi dormea...

Liana se ridică cu greu de jos... Toată fiinţa ei parcă era zdrenţuită. Pe uşa deschisă a vestibului văzu pe Tănase, şezând pe un scaun şi privind-o cu milă. îi miji în minte că bietul soldat stă de veghe numai din pricina ei.

Îşi luă poşeta de pe masă. Se privi în oglinjoara rotundă, îşi şterse ochii şi obrajii, mângâindu-i cu puful de pudră ca să acopere urmele lacrimilor.

Soldatul îi deschise uşa, zicând blând:

— Sărut mâna, duduiţă, şi nu fiţi mâhnită că viaţa...

— Noapte bună, Tănase!

SEPTEMBRIE

1

— Adevărat, Liana? întrebă Remus Oloman alarmat îndată ce se întoarse la Bucureşti. Se logodeşte Dandu?... Cu fata lui Gavrilescu!

— Nu ştiu... Şi nici nu mă interesează — zise Liana apatic.

— Dar... v-aţi iubit?... Mi-ai spus chiar tu?

— O, iubit!... Ce vorbă mare!... A fost poate un capriciu sau poate altceva...

Liana era liniştită şi purta un surâs aproape ostentativ, ca şi când ar fi vrut să-şi dovedească şi sieşi că începe o viaţă nouă sau cel puţin şi-o reface pe cea veche. După lungile zile şi săptămâni de încordare nervoasă, se simţea în sfârşit capabilă să uite ori cel puţin să încerce să uite. Îi era ruşine de ea însăşi pentru toate gândurile şi faptele din ultimul timp. îşi amintea cu groază umilinţele îndurate şi mai ales cum, după fiecare, se găsea tot pe ea vinovată ca să poată reîncepe şi să ajungă a cerşi în genunchi, în loc de iubire, măcar toleranţa de a culege rămăşiţele altora.

Pentru a-şi smulge din suflet iubirea aceasta care a transformat-o într-o biată zdreanţă umană, voia să facă pasul hotărî tor şi să se mărite. Numai aşa îşi va putea birui slăbiciunea pe urma căreia şi-a pierdut chiar dragostea de viaţă. Constantin Alistar i-a scris mereu, cu toate că ea nu i-a răspuns niciodată. Scrisorile au venit însă în vremea când nu mai era stăpână pe viaţa şi sentimentele ei. Pentru Alistar avea pretextul tristeţei cu moartea bunicii. Are să-i mărturisească mai târziu, înaintea nunţii, greşeala şi iubirea cu Dandu. Nu vrea să mintă pe cel care-i va fi tovarăş de viaţă şi nici să aibă taine faţă de dânsul. Dacă el o iubeşte cu adevărat, va înţelege şi va ierta şi vor fi fericiţi...

Alistar se prezintă în primele zile din septembre. Era îndoit şi îngrijorat. Bănuia că Liana, nerăspunzându-i nimic timp de o lună, a vrut să-i dea a înţelege că îşi retrage promisiunea.

— Sunt de patru zile în Bucureşti — zise el— dar n-am cutezat să viu. Nici pe tatăl tău n-am încercat să-l văd, de frică să nu aflu prea curând ceea ce n-aş fi dorit... Tăcerea ta. Liana dragă, m-a pus pe gânduri, ca să nu zic mai rău, oricât te ştiam de afectată de pierderea bunicii tale...

Fiindcă o iubea, s-a împăcat repede. Liana era atât de drăguţă cu dânsul că se simţea răsplătit pentru toate

nerăspunsurile. Iar când a venit a doua oară, peste câteva zile. Liana i-a spus că s-a hotărât definitiv să facă logodna îndată ce va ieşi din doliu şi se vor fi împlinit trei luni de la moartea bătrânei, iar căsătoria cât mai curând, poate chiar la o săptămână. în privinţa aceasta, fireşte, mai trebuie să se consulte şi cu părinţii cărora încă nu le-a spus nimic, fiindcă a ţinut să-l anunţe mai întâi pe el Data cununiei poate că vor lăsa să o fixeze bătrânii ca să aibă răgaz să se pregătească cu trusoul şi toate cele trebuincioase... Alistar îi săruta mereu mâinile ascultând-o şi aprobând tot cu entuziasm. Fericirea îl intimida. Abia într-un târziu întrebă:

— Acum pot să te îmbrăţişez. Liana?

— Acuma da! făcu ea surâzând. Acuma tu eşti stăpânul tuturor sărutărilor mele! Numai tu!

Se lăsă în braţele lui, murmurând cuvinte de dragoste, cu ochii închişi, cu gândurile tulburi şi se surprinse că încearcă să-şi închipuie că se află în braţele lui Dandu.

— Sărută-mă! suspină Liana parc-ar fi vrut să se pedepsească.

Când aflară bătrânii, în aceeaşi seară, casa se umplu de bucurie. Felicitări, îmbrăţişări, lacrimi.

— Săraca matîna, cum n-a apucat şi ea ziua asta! exclama Didina înduioşată.

Stătură până târziu să discute şi să stabilească amănuntele, deşi acestea nu se puteau epuiza într-o singură seară. Rosmarin ar fi dorit o logodnă mare, cu lume multă şi cununia mai simplă. Didina se supăra: cum să n-aibă Liana nuntă mare şi mai frumoasă ca toate fetele, când face o partidă aşa de strălucită? Se mărită cu un director general, nu cu un ofiţeraş oarecare... Hotărârâ deocamdată ca sindrofia obişnuită a Lianei să fie un fel de anunţare generală a logodnei care va urma la câteva zile, numai în familie. Nunta s-ar putea face chiar a doua sau a treia zi după logodnă. De ce să mai tărăgăneze? Hârtiile în orice caz vor trebui să fie gata, ca să nu aibă să aştepte din pricina lor. Data nunţii totuşi mai depinde şi de cum vor

putea grăbi confecţionarea trusoului, fiindcă d-na Rosmarin ţinea neapărat să facă Lianei un trusou cum n-a mai avut altă mireasă...

Când Liana se retrase să se culce şi veni Tinca să-i aducă ceva, o întrebă curioasă:

— Ştii, Tincuţo, că mă mărit?

— Mi-a spus adineaori, coniţa... şi tare m-am bucurat!

— Ei, spune drept, Tincuţo, care-ţi place ţie mai mult, ăsta pe care-l iau ori...?

— Apoi de, domnişoară dragă...

Servitoarea avu o mică ezitare înainte dea spune că preferă pe Alistar. Liana se vârî în pat, să adoarmă mai repede. Voia să se gândească numai la Alistar şi se gândea mereu la Dandu...

Spunea tuturor că se mărită şi-şi afişa fericirea. îşi dădea seama că o face în speranţa că vestea, ajungând la urechile lui Dandu, are să-i stârnească gelozia ori să-i redeştepte dragostea. Fiindcă nu auzea nimic, i se părea că nimeni nu i-a spus şi se enerva. Întâlnind într-o zi pe Remus Oloman, în loc de bună ziua, îl întâmpină cu:

— Mă mărit cu Alistar, Remus dragă... Ai auzit? Ce zici?

— Foarte bine, foarte cuminte — spuse Oloman fără mirare. E chiar mai cuminte.

— Nu-i aşa, Remus? Nu-i aşa? zburda Liana, sigură că în sfârşit Oloman are să-i comunice.

2

Ziua Liana era veselă ca şi odinioară, înainte de a fi întâlnit pe Dandu. Nu mai purta doliu mare, dar mai păstra culoarea cernită în îmbrăcăminte.

„M-am învăţat cu doliul ca şi cu durerea”, se gândea în sine, deşi altfel spunea că a îndrăgit culoarea neagră

pentru că îi şade bine.

Serile se întrista. Atunci rămânea singură cu gândurile pe care nu le mai putea înşela. Voia să judece rece şi obiectiv. Nu-şi mai găsea vini imaginare şi nici nu se condamna că n-a făcut tot ce trebuia şi nu trebuia ca să-şi apere iubirea. Se mângâia de multe ori, după ce examina în gând atâtea momente în care Dandu s-a purtat odios, că a fost năpasta ei să dea peste un om nedemn de o dragoste mare şi curată. îşi amintea de atâţia băieţi cari au oftat după ea şi ar fi fost fericiţi dacă i-ar fi ascultat Nici unul n-ar fi fost atât de rău ca Dandu... Se întreba de ce l-a ales tocmai pe el? Şi nu găsea nici o explicaţie sau motivare logică. în realitate Dandu e exact antipodul celui visat de ea înainte de a-l fi cunoscut. Ce antipatie a avut ea faţă de ofiţeri totdeauna! Poate a fost presimţirea suferinţelor ce va avea să îndure din pricina unui mic locotenent.

Într-o seară, târziu, neputând adormi, hărţuită mereu de aceleaşi gânduri, a aprins becul, a coborât din pat şi a tras sertarul scrinului cu amintiri, să le trieze, să le aranjeze din nou — poate de un an nici n-a mai cotrobăit prin ele — şi astfel să-şi alunge ispitele. Erau mai cu seamă scrisori de la tineri cari jurau că o adoră, bileţele, mici trofee de la baluri sau petreceri, lucruri neînsemnate de care totuşi se lega câte-o sclipire a trecutului, şi care păstrau vii pentru ea momente plăcute care s-au stins de mult ca băşicile de săpun... Citea câte-o frază înflăcărată şi se înduioşa. Pe atunci bombasticismul romantic în amor i se părea atât de caraghios!... Răscolind mereu în sertar, dădu deodată peste revolverul lui Dandu. Se sperie o clipă. Apoi îşi aduse aminte cum i l-a şterpelit, cu câtă groază şi grabă, ca nu cumva să se omoare bietul Dandu pentru ea.

— Cât am fost de proastă! se gândea cu părere de rău. El făcea teatru şi eu, neroada, credeam că e iubire. Am trăit numai cu iluzii!

Luă revolverul fără frică şi-l examină parc-ar fi vrut să ghicească cum funcţionează. Dandu spunea că apasă pe

trăgaci şi... Privind revolverul se gândea că numai de la Dandu n-are nici o amintire, nimic decât durerea şi ruşinea. El nu i-a scris nici un rând, nu i-a făcut nici un cadou, cât de neînsemnat I-a trimis flori câtva timp, până ce i-a infectat inima. Pe urmă nici măcar flori... Florile veştede s-au aruncat la gunoi, cum a aruncat-o şi el pe ea când s-a veştejit. între semnele de la alţii, străini cărora ea nu le-a oferit decât cel mult vreun surâs înşelător, a rămas şi revolverul lui ca o amintire sinistră. Dacă nu i l-ar fi luat ea, ar fi putut crede că i l-a ascuns Dandu înadins ca un îndemn.

Şi totuşi, când se hotărî să nu mai păstreze revolverul printre lucrurile scumpe, primul gând care i-a răsărit în creieri a fost să meargă să i-l dea înapoi. E datoare să i-l ducă. Nu poate să reţie nimic de la dânsul. Dealtfel Dandu i l-a şi cerut mereu... Şi cu acest prilej îi va putea anunţa şi căsătoria pe curând cu Alistar.

„Nu, nu!” îşi zise îndată cu dezgust de ea însăşi că mai poate să se gândească să-i treacă pragul

Chiar răzgândirea o simţi nesinceră şi provocată numai de temerea că soldatul nu i-ar mai permite să intre, ba ar putea s-o şi bruscheze dacă ar insista, fireşte din ordinul lui Dandu care şi atunci era cât pe-aci să-l bată...

Orişicum revolverul nu mai poate să-l păstreze. Ar deveni o altă ispită. Trebuie să-l înlăture. Deocamdată nu ştia ce să facă cu el. îl ascunse în poşeta ce-i era la îndemână, pe mescioara de noapte. Apoi aranjând din nou sertarul şi chibzuind mereu cum să-l zvârle undeva, îi răsări în minte spontan, ca o idee care fermentează, mult până să-şi găsească forma de circulaţie:

— Am să-l împuşc cu revolverul lui!

Zadarnic mai încerca să izgonească din creieri gândul. Recunoştea că face o nebunie, că îşi distruge viaţa, că. îşi dă în vileag ruşinea... Fără ură, cu sânge rece şi cu linişte sufletească îşi zicea că numai omorându-l pe el se salvează pe ea. Cât timp va trăi Dandu, viaţa ei va fi o veşnică

temniţă. Când va fi dispărut el, ea va putea trăi şi în temniţă mai bine decât azi în libertate.

Adormi făurindu-şi planul. Şi se trezi a doua zi mai hotărâtă.

Fireşte, cel mai nimerit ar fi fost să-l ucidă chiar acasă, acolo, în strada Regală, unde i-a terfelit iubirea. Dar a renunţat, nu pentru că nu ar putea pătrunde, ci de frică să n-o înduioşeze amintirile sau să nu-şi închipuiască Dandu că dragostea a mânat-o iar la dânsul. îi rămânea să-l aştepte pe stradă, oriunde în afară de strada lui.

Nu se grăbea. Avea răbdare. Ieşea în fiecare zi pe Calea Victoriei, pe unde obişnuia el să treacă. Se întorcea acasă fără părere de rău că nu l-a întâlnit. Revolverul îl purta în poşetă, mereu, să-l aibă în orice clipă, la îndemână.

De câteva ori i s-a părut că-l zăreşte. îşi iuţea paşii, fără emoţie. Când vedea că l-a confundat, că era un străin, trecea liniştită înainte ori se întorcea înapoi.

În sfârşit, într-o după-amiazi, în colţul străzii Sărindar, oprindu-se puţin să se ferească de o maşină ce cotea claxonând furios, s-a pomenit deodată faţă-n faţă, la trei paşi, cu Dandu care venea dinspre Cercul Militar. Se văzură în acelaşi moment şi avură amândoi aceeaşi uşoară tresărire. Liana rămase pironită pe loc în timp ce el continua să se apropie. Era civil, cu pălăria cafenie trasă puţin pe ochi şi la dreapta. Când ajunse în dreptul ei, Dandu, ridică pălăria cu un surâs natural, zicând simplu ca un prieten bun:

— Sărut mâna, Liana!

— Bună ziua, Danduţule! răspunse glasul Lianei, la fel de simplu şi de prietenos.

Dandu trecu pe lângă ea, depărtându-se. Liana în acelaşi loc, întoarse capul după el, urmărindu-l cu ochii mari albaştri şi bâiguind în neştire:

— Danduţule...

Spera că va întoarce şi el capul, dar Dandu se depărta mereu şi curând dispăru în mulţimea pestriţă care umplea

strada. Abia când îl pierdu din ochi, simţindu-şi degetele amorţite de cum se încleştaseră în poşetă, îşi aduse aminte de revolver şi de planul ei ucigaş. Parcă ar fi mustrat-o conştiinţa, repetă stins:

— Danduţule...

OCTOMBRE

1

Ca o suverană autocrată, d-na Rosmarin decidea singură toate detaliile în legătură cu căsătoria Lianei. Se consulta mereu cu Rosmarin şi cu Liana, cerea sfaturi sau lămuriri şi d-nei Gotcu şi altora, chiar Ninei, dar la urmă făcea tot cum credea dânsa. Fata n-are experienţă, Rosmarin e nepriceput, ca toţi bărbaţii — dacă n-ar fi ea, praf s-ar alege de nunta asta.

Trusoul era de mult în lucru, rochia de mireasă comandată. Mobila urma s-o aleagă Liana şi Alistar, după gustul lor, sau s-o comande. Alistar se codea, spunând că el

are casă mare instalată şi de ce să mai arunce banii în vânt. D-na Rosmarin nici nu voia să audă ca fata ei, o floare între flori, să-şi pângărească trupşorul imaculat printre nişte mobile care cine ştie câte au văzut, că doar Alistar e bărbat în toată firea şi n-a trăit ca un călugăr, ba chiar dimpotrivă... Numai în alegerea naşilor a lăsat ginerelui deplină libertate. Fiind om cu vază mare, trebuie să-şi ia naşi de talia lui.

Fiindcă întâi novembre cădea într-o marţi şi marţea nu e bună decât pentru odihnă, sindrofia Lianei de începutul sezonului se hotărî, fireşte de d-na Rosmarin, pentru 30 octombre, duminecă, să poată veni toată lumea şi să petreacă mai bine, ca într-o sărbătoare. Luni va merge Liana cu Alistar să comande verighetele, vineri vor serba logodna oficială în sânul familiei, sâmbătă va fi cununia civilă, iar duminecă cea religioasă, nunta adevărată...

Până atunci însă Didina se agita şi se supăra şi ţinea toată casa într-o permanentă enervare. Serile însă rămânea u consacrate consfătuirilor şi proiectelor intime şi mai calme. în sufrageria de toate zilele din subsol, în jurul bătrânei mese rotunde, sub abajurul roz, unde îşi depănau speranţele şi năzuinţele de atâţia ani, urzeau şi acuma zi de zi pânza viitorului Bătrânul Rosmarin nu se mai sinchisea de zvonurile rele ce umblau prin minister că va fi redus numărul funcţionarilor la jumătate. Sub aripa ocrotitoare a lui Răcaru se simţea tot atât de sigur ca şi omul regelui Didina era radioasă. A dorit să-şi vadă copiii aşezaţi la casele lor. După Mircea, iată şi pe Liana mireasă. Ce să se mai gândească la ofiţer cu ordonanţă, când i-a trimis Dumnezeu o partidă ca unei fete de milionari Şi Bebe a scăpat numai cu două corijenţe şi a trecut în clasa a doua. Dacă n-ar fi avut jalea cu bunica, ar putea spune că mai norocoasă ca familia Rosmarin nici nu există...

Alistar, fireşte, mânca deseori în familie la dejun, dar mai bucuros seara când putea rămâne mai târziu şi în patru ochi cu Liana. Refuza să vorbească despre chestiile

materiale) şi nici nu voia să audă de zestre. Nu e bogat, dar are cât le trebuie lor doi. Soţii Rosmarin protestau că Liana are mica ei zestre şi că nu se poate să-i dea drumul în lume ca unui copil de pripas...

Dar cu consfătuiri, cu pregătiri, cu agitaţiile fireşti când se mărită o fată răsfăţată, se apropia ziua sindrofiei.

Lista invitaţilor le-a prilejuit mai puţine discuţii ca anul trecut Liana, pretextând că de data aceasta sindrofia e prefaţa nunţii, n-a mai vrut să se amestece. Să poftească bătrânii pe cine doresc şi cred ei, numai să întrebe şi pe Alistar dacă ţine să aducă prieteni de-ai lui, având în vedere că invitaţii la sindrofie, cu mici modificări neînsemnate, vor fi invitaţi şi acasă după cununia religioasă, la masă. Alistar adăogă într-adevăr vreo zece persoane mai simandicoase. încolo Didina se mărgini cam la prietenii obişnuiţi ai casei. Numai în privinţa lui Dandu a avut ezitări, fiindcă a făcut curte Lianei şi să nu se supere Alistar. Liana, consultată, spuse că i-e indiferent, oricât în sufletul ei ardea dorinţa de a-l invita, şi ca să o vadă el alături de viitorul ei bărbat, dar mai mult ca să-l observe ea pe el cu Angela, într-o tainiţă subconştientă se mai zbătea un firicel de speranţă că Dandu va veni, poate pentru Angela, şi, în ultimul moment, se va petrece un reviriment într-însul, îi va cădea vălul de pe ochi, se va sfărâma vraja care i-a întunecat inima, şi atunci... Bătrânul Rosmarin interveni energic şi obţinu să fie invitat negreşit aviatorul.

— Ce vreţi? zise dânsul. Să ofensaţi pe Gavrilescu?... Locotenentul e în vorbă cu fata lui, poate să fie şi logodiţi oficial până la sindrofie... S-ar putea să nu-i poftiţi?,.. Ce are a face că a făcut puţină curte Lianei? Aşa fac tinerii Nu e o crimă, vai de mine!

Liana îşi întrebuinţa toată arta ca să apară la sindrofie cât mai frumoasă. Trei ceasuri a stat în faţa oglinzii şi totuşi, când au sosit cei dintâi oaspeţi, soţii Buta, ea era încă în cămaşă. Noroc că Alistar, care a luat masa în familie, a făcut el onorurile împreună cu Rosmarin, până şi-a terminat

Liana găteala. Dar şi când a apărut în hol, în mijlocul celor vreo zece persoane adunate, a stârnit un cor de admiraţie. D-na Agripina Buta, care excepţional pusese două eleve de-ale ei, cele mai bune, să-i lucreze rufăria de mireasă, o îmbrăţişă cu un suspin liric:

— Iubita mea Liana, eşti mai superbă ca o regină!

— Ferice de domnul Alistar — observă Buta, taciturnul soţ al Agripinei, cu o lucire pofticioasă în ochii adormiţi. A aşteptat şi a ales mult, dar a şi găsit o floare de parcă...

Întâlni privirea de reprimandă a soţiei sale şi îşi curmă brusc complimentul. Dealtfel Liana trecuse la locotenentul Tănăsescu, apostrofîndu-l drăgălaş:

— Tocmai anul de când nu mi-ai mai citit în palmă! Acuma însă trebuie să-mi spui negreşit viitorul! Să nu te codeşti că tot nu scapi de mine!

— Domnişoară, am renunţat la arta chiromantică! declară ofiţerul poet cu o înclinare nobilă. Ţi-am făcut atunci o proorocire şi uite cum s-a împlinit, că eşti mireasă!

— Nu prezentul, care se vede, e interesant, domnule Tănăsescu— zise Liana. Viitorul, viitorul!... Măcar o săptămână!

— Pentru o săptămână, fireşte! făcu locotenentul glumeţ. îmi dai voie?... Palma stângă... Da... Linia inimii e clară şi calmă... A vieţii... fericită!... Vineri vei avea logodna, sâmbătă cununia civilă, duminecă cununia religioasă, luni...

— Eşti un farsor! râse Liana. Astea le ştie toată lumea...

Se retrase puţin cu Coralia pe care n-o mai văzuse de mult Vorbiră numai despre Alistar. Coralia îl lăuda în superlative entuziaste, o felicita pentru partida extraordinară ce o făcea şi că s-a hotărât să ia un bărbat matur, care se ţine foarte bine şi o va face fericită.

Adăogă apoi că băieţii tineri de azi nu merită să fie iubiţi, ilustrându-şi afirmaţia cu păţania ei de astă-vară, la Mangalia, unde unul s-a ţinut atâta de capul ei, promiţându-i că are să o ia de nevastă şi câte de toate, până ce ea, ca o proastă, i-a cedat. După două luni, când a băgat de seamă

că tipul şi-a uitat promisiunea şi vrea doar să profite de ea, fireşte, l-a dat afară.

— M-am convins nu mai ştiu a câta oară că băieţoii ăştia nu-s buni decât pentru distracţii! urmă Coralia cu volubilitatea-i obişnuită. Ăştia cred că toate li se cuvin pe gratis şi sunt capabili să-ţi mai ceară şi câte ceva de buzunar... Pentru căsătorie trebuie un om întreg pe care să poţi conta, nu un fleac!

Liana nu ştia dacă face aluzie la Dandu, dar convorbirea, cu întorsătura ce o lua, o indispunea... Profită că se anunţa sosirea unor invitaţi şi alergă spre marchiză unde tocmai intra Leliţa cu maiorul Antonescu. îmbrăţişându-se cu tânăra maioreasă care o hiritisea de zor, Liana îşi aduse aminte că anul trecut cu ei a venit Dandu. Involuntar aruncă o privire ca şi când s-ar fi aşteptat să apară iarăşi necunoscutul de atunci.

Maiorul Antonescu aduse un ritm mai vioi între invitaţii care păreau a nu-şi fi găsit încă locurile. Se apucă să povestească în gura mare o anecdotă pipărată, proaspătă, auzită chiar azi de la un căpitan de artilerie, şi stârni o veselie generală. D-na Raluca Gotcu, care şedea în fotoliul ocupat altădată de bunica, abia după ce se sătură de râs îl dojeni că asemenea poveşti nu sunt pentru urechile domnişoarelor.

— Ce domnişoare! strigă maiorul triumfător. Liana e ca şi când n-ar fi! O săptămână şi s-a dus domnişoara!... Nu-i aşa, Liana!... Nu răspunzi, ai, dar nu-ţi displace?

— Cosma! îl certă Leliţa, trăgîndu-l de braţ. Nu ţi-e ruşine?

— Ce ruşine? se îndârjea Antonescu. Ăsta-i rostul domnişoarelor, să devie doamne!

Numai Iancu Petrescu, lângă bătrânul Rosmarin, râdea în silă parcă l-ar fi durut dinţii. Până acuma vorbise cu Rosmarin, mai la o parte, numai despre de-ale ministerului, plângându-se de guvernul actual care umblă foarte serios să facă nişte reduceri de funcţionari îngrozitoare, încât i-e

frică şi lui să nu fie sacrificat, cu toate că e licenţiat şi are vechimea şi toate drepturile. De când se simţea ocrotit şi la adăpost de orice primejdie, Rosmarin îşi modificase considerabil părerile în privinţa aparatului funcţionăresc Acuma susţinea, fără ostentaţie însă, ca să nu-şi jicnească colegii ameninţaţi, că statul n-are nevoie de funcţionari mulţi şi în mizerie, ci puţini şi bine plătiţi. Asta şi din pricină că guvernul pregătea o nouă curbă de scădere a salariilor, după ce de vreo două luni nu mai achita pe cele vechi decât la întâmplare. Pe Petrescu însă îl consola şi-l încuraja. Era doar simpatia lui.

Pe Remus Oloman Liana îl primi mai călduros ca pe alţii. Spera să audă măcar de la el ceva despre Dandu, dacă vine sau nu, dacă i-a vorbit de ea cumva... Remus însă, ca toată lumea, îi prezintă felicitări ceremonioase, îi zugrăvea calităţile lui Alistar...

De câte ori sosea un nou invitat. Liana tresărea. Presimţirea îi spunea că n-are să vie şi totuşi spera mereu. Şi din ce în ce i se părea mai mult că de venirea lui atârnă soarta ei.

În sfârşit apăru şi Mircea cu nevastă-sa, întovărăşiţi de Gavrilescu cu Angela. Liana se bucură că Dandu n-a venit cu ei. Se gândise că a dovedit o delicateţe sufletească prin acest gest şi-i mulţumea în gând cu recunoştinţă.

Gavrilescu era jovial şi expansiv ca totdeauna. Fericirea îi flutura în ochi ca o luminiţă de candelă. Se îmbrăţişă cu Rosmarin şi cu Didina, sărută pe Liana şi pe Bebe care-şi pregătise discurile pentru dans şi nu aştepta decât semnalul de începere.

Angela, vioaie, sprintenă, părea totuşi puţin schimbată, mai serioasă şi mai sentimentală. Cuprinse de mijloc pe Liana ca pe o soră scumpă, spunându-i îndată:

— E aşa de mult de când nu ne-am văzut, dragă Liana!... Dar e explicabil, nu-i aşa? Cu preocupările noastre de-acuma... Eu cel puţin aproape nici nu ies... Ce bine-mi pare

însă că ne măritäm în acelaşi timp. Liana! Nici nu-ţi închipui!

Liana se străduia din răsputeri să răspundă la fel:

— O, şi mie, dragă Angeluţo!... Ţii minte, noi din şcoală plănuiam să facem nunta în aceeaşi zi şi să..,

— Da, m-am gândit şi eu la planurile noastre de-atunci chiar zilele astea... Fireşte, tu ai mai mult noroc îl şi meriţi, dragă Liana, zău, eu recunosc. Tu ai muncit, ai studiat, te-ai trudit, ţi se cuvine o recompensă, nu-i aşa? Şi, ce-i drept, faci o partidă mare. Liana, zău. Să nu mă audă cumva Alistar, să-şi ia nasul la purtare. Devii dintr-o dată mare cucoană, cogemite directorească generală... Ai să mă intimidezi, Liana!... Pe când eu cu Dandu, de, un pârlit de locotenent, ştii, săbiuţa şi lădiţa...

Angela râdea sincer parcă se vedea lângă Dandu, cu lădiţa în mână, gata să pornească spre cine ştie ce garnizoană prăpădită. Liana zâmbi o clipă, dar îşi înăbuşi zâmbetul ca şi când ar fi fost o ofensă faţă de cel ce lipsea. Zise apoi natural:

— De ce dragă? Dandu e...

— Ştiu că el te-a iubit mult. Liana — o întrerupse brusc Angela cu o undă de imputare în glas— şi că te-ar fi luat mai bucuros poate pe tine! Dacă tu ai fi vrut...

— Dac-aş fi vrut eu? se miră Liana. Ţi-a spus el?

— Nu! Vai! protestă cealaltă. Dandu e prea delicat şi discret să-mi vorbească despre amorurile lui, cel puţin acuma, la început. Poate mai târziu... Bănuiesc însă eu, fiindcă ştiu cât a alergat după tine, cât a oftat, cât...

Râse iar, puţin ironic. Ironia enerva dureros pe Liana.

— Â propos, să nu uit, dragă Liana! reluă Angela. Dandu vă roagă mult să-l iertaţi că n-a putut veni, dar a trebuit să plece aseară la Cernăuţi cu comandantul lui într-o misiune. Abia ieri a primit ordinul şi era aşa de trist Mi-a şi spus, ieri după-amiazi, când a venit pe la noi... M-a rugat apoi să-ţi transmit felicitările lui cele mai călduroase... îmi închipui cu câtă plăcere ar fi venit săracul băiat, fiindcă, nu ştiu de ce,

poate mă înşel, dar îmi face impresia că el şi acuma te iubeşte, zău, Liana dragă!

— Fii liniştită, Angeluţo! zise Liana cu un surâs nehotărât. Nu m-a iubit niciodată. Cel mult şi-a închipuit, dar nu m-a iubit! Dacă mă iubea...

Sfârşi cu un gest de asemenea nehotărât. I se acumulase în inimă atâta emoţie, în cursul celor câteva minute, că abia îi mai simţea bătaia. Despărţindu-se de Angela fu mulţumită când maică-sa o duse în sufragerie, unde, bufetul era complect aranjat, să-i arate ceva. Astfel avea răgaz să se reculeagă puţin.

„A vorbit şi cu ea despre mine!” se gândea într-una şi de acest gând i se agăţau speranţe noi

D-na Rosmarin avu satisfacţia de-a servi bufetul în cea mai exemplară ordine, nu ca altădată când unii dansau, alţii jucau cărţi, alţii flirtau şi nimeni nu se ocupa serios de masă.

Totuşi, îndată ce invitaţii îşi făcură datoria faţă de stăpâna casei, Bebe intră în funcţiune cu gramofonul chiar din însărcinarea lui Alistar care dorea mai multă animaţie. Dansul cuceri nu numai pe tineri, ci şi pe bătrâni, încât d-na Gotcu zadarnic îşi striga partenerii angajaţi din vreme pentru pocher. De cum răsună primul tango şi Alistar deschise jocul cu Liana, cum se cerea, Gavrilescu s-a repezit cu o temenea adâncă la d-na Agripina Buta, invitând-o la dans şi a pornit îndată tinereşte în aplauzele tuturor. Până la urmă a trebuit să danseze şi Didina, chiar şi Rosmarin, singură d-na Gotcu izbutind să reziste asalturilor vajnicului Gavrilescu care voia să dovedească tineretului că tot garda veche e mai vârtoasă.

Liana dansa mai mult, fireşte cu Alistar, trebuind să-i asculte tot timpul şoaptele drăgăstoase şi să răspundă cu surâsuri dulci sau cu priviri languroase, ca să nu fie silită să rostească cuvinte care i-ar fi fost mai grele. Dansând cu el îşi aducea necontenit aminte de dansul cu Dandu, atunci,

întâia oară, când s-a supărat fiindcă a simţit primii fiori adevăraţi ai iubirii.

Tinerii căutau să o mai smulgă din braţele lui Alistar cu glume de ocazie, şi reuşeau. Atunci Liana trebuia să asculte felicitări şi complimente care îi sunau în ureche ca nişte ironii usturătoare. Remus Oloman, dansând cu ea, o întrebă direct:

— Îl iubeşti?

Liana, surprinsă, răspunse tot cu întrebare:

— Pe cine?

Numai după ce o rosti îşi dădu seama că n-ar fi trebuit. Remus continuă:

— Să fiu atunci mai precis: îl mai iubeşti?

Liana, obosită, găsi totuşi un surâs care să-i sublinieze replica:

— Nu l-am iubit niciodată...

Şi iarăşi, după ce o spuse, îşi zise că n-ar fi trebuit...

Animaţia creştea. Muzica exotică întreţinea o atmosferă încărcată de un senzualism ciudat care zgâria nervii Lianei cu evocări dureroase. însoţită mereu şi pretutindeni de fericitul Alistar, ca de o umbră vorbitoare şi inevitabilă. Liana umbla surâzătoare, ascunzând osteneala care i se infiltra în toate fibrele trupului ca plumbul topit, trecea dintr-o cameră în alta, schimba cuvinte drăgălaşe cu toată lumea, părând însăşi întruparea fericirii. Pretutindeni, oriunde se întorcea, o întâmpinau aceleaşi felicitări şi în timpane îi răsunau aceleaşi complimente fade şi searbăde ca o ploaie plictisitoare de toamnă tristă. Toate îi sporeau necontenit oboseala, toate îi apăreau false, batjocoritoare şi înşelătoare, şi mai cu seamă ea însăşi. Pânzişul de minciuni ce o înfăşură ca o blană somptuoasă îi ardea sufletul, iar gândul că toată viaţa va trebui să poarte aceeaşi mască ipocrită, îi răsări ca o întrebare şi îi rămase ca un coşmar.

Apoi în mijlocul zgomotului de veselie, al muzicii mecanice, al linguşirilor şi zâmbetelor, în mijlocul atâtor rude şi invitaţi care o înconjurau cu toate atenţiile, Liana se

pomeni deodată covârşită de sentimentul unei singurătăţi sfâşietoare. Se simţea despărţită de oameni şi de lume, izolată într-o carapace unde sufletul ei se zvârcolea inutil. Constata pentru întâia oară că, în realitate, omul, ca şi toate vietăţile pământului, a fost condamnat să trăiască singur, fiindcă existenţa nu e posibilă decât în singurătatea individuală. Omul e un univers închis cu legile-i proprii care-i comandă viaţa efemeră, tot atât de departe de ceilalţi oameni ca şi un astru de ceilalţi aştri, fără nici un mijloc de comunicare reală cu nimeni. Iluzia comunităţii cu alţi semeni te înşeală numai până în momentul unei mari zdruncinări sufleteşti, când deodată îţi dai seama că nici părinţii, nici fraţii, nici prietenii, nimeni nu te poate nici ajuta, nici măcar înţelege...

Pe la unsprezece invitaţii începură să se rărească. Jucătorii de cărţi, sub presiunea d-nei Gotcu, care pierdea şi tot nădăjduia că se va schimba cartea şi-şi va întoarce gologanii, rămaseră până după miezul nopţii. Liana reţinuse şi pe Remus ca să nu fie obligată să stea numai cu Alistar, să-i mai ţie de urât. Totuşi Alistar a mai rămas câteva minute în urma tuturor ca să stabilească cu Liana programul pentru mâine când aveau să meargă împreună să comande verighetele. Liana, ca totdeauna, fu lăsată singură să-l conducă, în marchiză, după ce îşi îmbrăcă pardesiul, Alistar o mai îmbrăţişă o dată, zicându-i drăgostos:

— Atunci pe mâine, Liana dragă, mireasa mea!... La patru fix, nu-i aşa?

Pe Liana o enerva acest „patru” repetat de atâtea ori în interval de cinci minute. Răspunse cu un glas dulceag:

— Da... patru!

Din uşa deschisă a marchizei îl urmări până ieşi pe poartă. Afară ploua mărunt, rece, enervant. Aerul umed, cu degete reci de reptilă, îi mângâia umerii şi braţele goale, înfiorând-o. închise repede uşa şi reveni în casă, oftând cu greaţă:

— Uf!...

D-na Rosmarin era încântată cum s-a desfăşurat petrecerea şi mai ales cum s-a servit bufetul Declară convinsă:

— Asta a fost sindrofia noastră cea mai reuşită!... Aşa e, Liana?

— Cea mai reuşită, măicuţă! răspunse Liana. Dar sunt ostenită moartă...

2

Liana coborî în subsol, în camera ei Trecând prin gangul de jos, văzu pe Tinca, în bucătăria cu uşa dată la perete, totalizându-şi bacşişurile cu o gravitate de mare financiar.

— Eşti mulţumită, Tincuţo? strigă Liana cu bunătate.

— Am făcut destul de bine, domnişoară, slavă Domnului! zise servitoarea puţin speriată.

În odaie era călduţ. Lumina becului de pe mescioara de noapte cădea întreagă pe patul alb ca o chemare plăcută. Liana îşi roti privirea goală parcă n-ar fi observat nimic. Numai căldura îi dădea o senzaţie de moliciune încât şopti:

— Ce bine e aici!

Nu-şi auzea însă şoapta. în clipa aceea se gândea la Tincuţa care-şi numără banii şi face socoteli de viitor. Apoi imediat îşi aduse aminte că e obosită şi trebuie să se culce. Se aşează maşinal pe pat cu acelaşi gând, deşi oboseala n-o simţea deloc cum dealtfel nu simţea nimic, ca şi când ar fi purtat un trup străin, fără legătură cu sufletul ei. Stătea cu gâtul întins, cu bărbia scoasă înainte, cu ochii aţintiţi asupra unei figuri zugrăvite pe peretele din faţă, sprijinindu-se cu amândouă mâinile pe dunga patului, legănându-şi uşor picioarele ce atârnau fără a atinge pardoseala. îi alergau

prin creieri gânduri atât de multe că nici unul nu izbutea să-i fixeze atenţia.

Într-un târziu simţi o furnicare în picioare. Se dezmeteci, se ridică. Genunchii îi amorţiseră şi o dureau. Bolborosi cu o imputare:

— O, Doamne... ce-i cu mine?... De ce nu mă culc?... Şi sunt aşa de...

Istovirea fizică o apăsa ca o povară. începu să se dezbrace. Se trudi mult până să-şi descheie rochia şi totuşi nu se enerva deloc, ca alteori O scoase cu băgare de seamă, să nu agaţe vreo copcă, şi o aşeză binişor pe speteaza unui scaun, să nu se şifoneze. Rămasă numai într-un combinezon de mătase, o cuprinse frigul, îşi strânse o clipă braţele peste sânii goi, zgribulită, ca şi când ar fi uitat ce făcea. Numai când privirea, rătăcind fără ţintă, zări pe pat cămaşa de noapte albă, se dumiri, aruncă în grabă combinezonul pe alt scaun şi se înfăşură în cămaşa lungă şi largă. în vreme ce se descălţa şi-şi vâra piciorul gol în papucii moi cu pampoane, îi trecu prin minte cât a dorit ea s-o vadă şi Dandu în cămaşa asta care i se părea că-i dă o înfăţişare de copil mofturos şi că-i şade foarte bine. Se duse repede la oglinda înaltă din colţ să controleze dacă într-adevăr îi şade tot atât de bine, gândindu-se că mai nostimă era în pijamaua lui Dandu din care abia se putea descurca. Fiindcă toată lumina era întoarsă spre pat, oglinda îi arăta în semi-obscuritate numai o stafie albă cu capul ciufulit. Reveni înfiorată lângă lumină, zicându-şi:

— Ce importanţă mai are acuma...

în aceeaşi clipă gândul făcu o cotitură şi se pierdu în altul care năzuia mereu să iasă la suprafaţă:

— Acuma trebuie să mă culc fiindcă mâine la patru vine Alistar să mergem pentru verighetele de logodnă...

Împreună cu gândul nou îi apăru şi simţimântul de osteneală amestecat însă cu atâta dezgust încât se cutremură şi-şi spuse înfricoşată:

— Trebuie să adorm numaidecât ca să nu înceapă...

Se întinse pe pat, peste plapomă şi rămase nemişcată. Dorea să ridice mâna, să stingă lumina şi nu reuşea să ajungă cu gândul până la voinţă. în schimb îşi amintea că şi-a propus ca mâine, după ce se vor înapoia de la inele, să-i mărturisească tot lui Alistar, fără a-i ascunde nimic, cum era de mult hotărâtă. Dealtfel uneori a avut impresia că Alistar bănuieşte ceva. Odată i-a spus că nu-l interesează trecutul, oricum ar fi, că nu admite geloziile retrospective... Liana atunci s-a simţit puţin ofensată. îi repugna mărinimia care o punea în inferioritate. Printr-o spovedanie sinceră voia să ispăşească şi să se purifice. Acuma însă gândul spovedaniei o scârbea. De ce să-şi pângărească dragostea dezvăluindu-i tainele unui străin? Să roşească în faţa lui pentru ceea ce a avut ea mai bun în viaţă! Iubirea e preţioasă şi prin suferinţele care ţi le impune...

Şi totuşi mâine la patru va trebui să...

Sări din pat ca şi când astfel ar fi vrut să alunge gândul care se îmbulzea insistent în mintea ei. Merse de ici-colo, îngrijorată că gândurile n-au s-o lase să se odihnească. Trecea pe lângă oglinda înaltă, dar se ferea a întoarce ochii într-acolo pentru că nu e bine să te uiţi în oglindă noaptea. îşi zicea că i-ar trebui acuma ceva să-i distreze simţurile, să-i concentreze atenţia, să-i risipească gândurile negre. Porni să scoale pe Tinca, să stea de vorbă cu ea până se va linişti. Cu mâna pe clanţa uşii se răzgândi, se întoarse şi se duse la scrinul cu amintiri.

— Dacă-mi aduceam aminte mai repede n-aş mai fi... — murmură bucuroasă descuind sertarul şi aducîndu-l să-l aşeze pe pat.

Deasupra, pe teancurile de scrisori şi panglicuţe, văzu imediat revolverul lui Dandu, cu minerul de os, mic ca un bibelou. îl ridică şi-l puse cu atenţiile pe mescioara de noapte. Apoi, ca şi când iar s-ar fi răzgândit, duse înapoi sertarul şi-l închise. Câteva clipe stătu în picioare lângă scrin, sprijinindu-se coapsa de dunga teşită, parcă ar fi ostenit umblând cu sertarul, îşi reluă plimbarea prin

cameră, uitându-se din când în când la arma ca o jucărie şi părându-i-se că ţintele de pe minerul de os sunt nişte ochi care îi urmăresc toate mişcările. Se apropie de mescioara de noapte, se opri şi îşi roti privirea pe pereţi căutând ceva. Mâna atinse întâmplător ţeava revolverului. O retrase parc-ar fi atins o şopârlă.

— Nu, nu! şopti Liana atât de răguşit că tresări de propriu-i glas ca şi de atingerea revolverului.

Se aşeză încet pe marginea patului. Privirea şi gândurile se învârteau mereu în jurul jucăriei de pe mescioară. întinse mâna deodată, nemaiputându-şi stăpâni curiozitatea, şi apucă mânerul. îşi aminti cum şi-a lipit atunci Dandu gura ţevii pe tâmplă şi cât i-a fost ei de groază să nu se împuşte. Examina revolverul cu senzaţia de greaţă de adineaori. îl ridică totuşi şi lipi gura ţevii de tâmpla dreaptă cum a făcut atunci Dandu.

— Nu, nu! îşi zise iarăşi, fără glas însă, parcă i-ar fi amorţit complect fibrele vocale.

Îi erau buzele arse şi cerul gurii uscat Ar fi vrut ceva şi nu ştia ce. Se întinse în pat. Gândurile se linişteau, gata să adoarmă. Ici-colo câte o întrebare mijea. Ce va fi mâine cu Alistar şi...? Nu mai există mâine, nimic nu mai există. Se simţea inutilă şi anacronică, o zdreanţă veche care încurcă locul.

Îşi descheie cămaşa la piept. Sânii mici tremurau înfricoşaţi cu sfârcurile trandafirii Mâna înfrigurată se plimbă nehotărâtă o clipă pe rotunjimile cărnii, apoi pipăi binişor linia moale şi caldă sub sânul stâng până ce simţi bătaia inimii, grăbită şi speriată, ca o pasăre surprinsă noaptea în cuib.

— Nu te speria, proastă mică...

Pe buzele vopsite se desena un surâs de încurajare în timp ce gura rotundă de oţel se lipea de culcuşul inimii ca altă dată gura lui Dandu. îi fulgeră prin creieri că detunătura va scula din somn toată casa şi va...

3

— Tulai, coniţă!... Tulai!... Tuuulai!...

Tinca urla şi bătea cu pumnii în uşa dormitorului soţilor Rosmarin. Didina, buimăcită încă de somn, sări din pat şi alergă să deschidă. Rosmarin, enervat, mormăi:

— Vezi că s-o fi aprins coşul şi toanta aia...

— Tulai, coniţă, a murit domnişoara!... Tulai, tulai! gâfâia Tinca cu ochii roşii de plâns şi frângându-şi mâinile.

— Aoleu!... Alexandre! răcni Didina repezindu-se jos aşa cum era, în cămaşa de noapte.

Rosmarin nu-şi mai dădu seama cum şi-a luat halatul şi cum a ajuns în subsol. Didina plângea cu hohote şi-şi zmulgea părul şi gemea:

— Aoleu, fetiţa mamii cea scumpă şi bună! Aoleu şi aoleu!

Abia peste câteva ore reuşi Rosmarin să se reculeagă într-atâta ca să se gândească să anunţe poliţia, rudele, prietenii... Tinca povestea tuturor cum a intrat de dimineaţă, ca de obicei, să aţâţe focul în odaia domnişoarei, cum a avut grijă să nu facă zgomot s-o trezească. Tare s-a minunat însă când a văzut lumina aprinsă pe mescioara de noapte şi pe domnişoara cu ochii deschişi, cu guriţa zâmbind, de i-a şi zis: „Sărut mâna, domnişoară! V-aţi sculat?” Apoi a văzut revolverul pe pieptul domnişoarei şi îndată i-a trăznit prin minte că nu e lucru curat...

La patru după-amiazi, când era să meargă la inele, Alistar a venit cu un braţ de flori albe să le aşeze la catafalcul Lianei. A aflat de dimineaţă, la minister, de la funcţionari, căci Rosmarin în zăpăceala momentului a uitat să-l vestească şi pe el, şi a alergat. A plâns ca un copil de i s-a făcut milă şi Didinei, cât era ea de amărâtă, mai ales că mereu-mereu o întreba:

— Cum a putut face Liana un gest atât de îngrozitor?... Pentru ce motiv?... N-o fi oare din cauza mea?... Poate că nu m-a iubit suficient şi a preferat să...

Didina, după ce şi-a mai revenit puţin, şi-a explicat gestul nenorocit al Lianei prin surmenajul cu învăţătura. Dacă ar fi avut vreun motiv, vreo supărare sau nemulţumire. Liana s-ar fi plâns ori ar fi lăsat o scrisoare, măcar în ceasul morţii, să fie o mângâiere pentru bieţii părinţi. Dar poate fi vorba în cazul ei de necazuri când toată viaţa a fost răsfăţata tuturor şi chiar acum era mireasă şi în ajun avusese o sindrofie cu veselie şi bucurie şi a petrecut şi a fost fericită, pe bună dreptate, ca nici o altă fată? Cărţile şi şcoala însă i-au zdrobit nervii, încât se plângea mereu de oboseală, chiar şi aseară. Şi într-un moment desperat, fără să-şi dea seama...

Explicaţia Didinei a fost adoptată de toată lumea, chiar de oficialitate. Doar d-na Gotcu exprima o îndoială ici-colo:

— O fi şi învăţătura, dar poate să fie şi vreo dragoste nenorocită şi ascunsă...

D-na Agripina Buta însă observă cu superioritate:

— Liana nu şi-ar fi ascuns dragostea, coană Raluca! Era atât de sinceră şi de comunicativă, draga de ea!... Ş-apoi ce bărbat n-ar fi fost fericit să fie iubit de o fiinţă dulce ca Liana?

— Cu fetele de azi nu poţi şti niciodată nimic...

Împodobită cu rochia de mireasă, şi cu coroana de lămâiţă, Liana surâdea şi în coşciug. Dricul alb era încărcat de flori..

Remus Oloman apăru numai miercuri, în ziua înmormântării. Îi era penibil să vadă moartă pe Liana. Bolborosi câteva fraze de condoleanţe lui Rosmarin care îl privea năuc, parcă n-ar fi înţeles nimic. Apoi urmă şi el carul mortuar amestecându-se în grupul rudelor şi prietenilor apropiaţi. Schimbă câte o vorbă cu cei cunoscuţi şi rămase în sfârşit lângă Dandu care avea ochii roşii şi speriaţi.

— De ce s-o fi omorât biata fată, măi Dandule, ce crezi? întrebă încet Remus într-un rând. Tu ai cunoscut-o mai de-aproape şi trebuie să...

Dandu se uită uluit şi bâigui:

— Am iubit-o mult şi pe urmă...

— A, să nu-ţi închipui că te bănuiesc pe tine! zise Remus batjocoritor. Liana a fost prea inteligentă ca să... Nu! Eu mă gândesc la motivarea psihologică a unui gest aşa de definitiv... Şi am impresia acuma că Liana n-a avut rădăcini destul de adânci în viaţă. A fost prea fragilă pentru lupta brutală care e viaţa noastră mecanizată. I-au clacat nervii, la un moment dat, ca unui cal de rasă după o cursă de încercare...

Dandu păşea cu ochii în pământ Remus îşi continua explicaţiile psihologice mai mult pentru sine. în romanul pe care-l purta în cap avea o eroină enigmatică. Acum i se părea că Liana îi justifică, prin moartea ei, anume motivări îndoielnice din punctul de vedere strict logic.

— Nimic nu e mai puţin logic ca viaţa! îşi zise dânsul, privind nedumerit florile albe ce împodobeau sicriul Lianei.

AMÂNDOI

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando?

QUINTILIANUS

Capitolul I CIUFU

— Oare ce-o fi păţit procopsitul de frate-meu? zise Spiru Dăniloiu, uitându-se la nevastă-sa numai cu ochii, fără a întoarce capul. Că m-a întrebat popa Ilie de la biserica Sf. Nicolae... Zice că a trimis de trei ori la dânsul şi casa parcă ar fi pustie...?

Era luni seara, pe la mijlocul lui decembre. Stăteau la masă, singuri, soţii Dăniloiu, în sufrageria vastă, plină de mobile felurite, bufete şi servante încărcate de văsării, tacâmuri, bibelouri... Policandrul de cristal cu zeci de lumini ardea, ca totdeauna, cu un singur bec, pentru economie. Printre ceşti şi pahare, pe bufet, trona statueta de bronz a

lui Napoleon, cumpărată de ocazie la Bucureşti. Deşi Dăniloiu era numai negustor şi nici nu făcuse armata, avea profundă veneraţie pentru marele împărat, ca dealtfel mai toţi negustorii şi alţi burghezi înstăriţi din Piteşti.

Cu coatele pe masă, ţinând în mâini un zdravăn picior de gâscă, bărbatul se oprise din molfăit, aşteptând parcă o explicaţie. Chipeş, înalt, avea faţa bloncoasă, aspră şi mustăţi stufoase bulgăreşti mânjite de grăsime. Soţia lui, Vasilica, numai cu vreo opt ani mai mică, părea mai bătrână ca dânsul, cu părul ei împuţinat şi cărunt, cu obrajii plini de zgârcituri, mai ales în colţurile buzelor, încât gura semăna cu o pungă lipită subt nasul îngust şi ascuţit Ea isprăvise de mâncat şi, pe gânduri, cu un gest mecanic, strângea fărâmăturile de pâine dimprejurul tacâmului.

— Aoleu! făcu drept răspuns, tresărind. Tocmai adineaori vorbirăm şi noi, cu Solomia, despre dânşii, că n-au mai dat nici un semn de viaţă!

— Da, adevărat — dădu din cap Spira Sâmbătă dimineaţa m-am întâlnit cu Ilarie la prăvălie şi de-atunci... Iar azi e luni!

Intră servitoarea cu un sifon pe care îl aşează pe masă, la îndemna stăpânului, alături de o sticlă de vin pe jumătate goală.

— Ce vorbeam noi, Solomie, despre ţaţa Miţa? întrebă doamna cu o mică satisfacţie. Vezi, şi dumnealui zice că nu-i lucru curat!

Servitoarea tresări ca şi d-na Dăniloiu adineaori şi se uită îngrozită la Spiru care o măsura cu o privire nehotărâtă. Ochii ei mari, albaştri, cu luciri aproape violete, păstrau o expresie blondă, catifelată, învăluitoare. Dealtminteri întreaga-i făptură era plăpândă şi fină, încât nimeni n-ar fi spus că e ţărancă. Potrivit de înaltă, mlădioasă şi cu mers de porumbiţă, braţele şi mâinile delicate, obrajii puţin palizi, buzele pline mereu umede, avea totuşi o înfăţişare melancolică, parcă în suflet ar fi purtat numai tristeţe. Când

zâmbea se lumina ca o madonă, dar în vremea din urmă zâmbea tot mai rar.

— De câte ori nu mă cruceam şi eu cu Solomia: cum, Doamne, pot sta atât de singuri şi de părăsiţi? reluă Vasilica pe gânduri. La bătrâneţe omul are mai multe nevoi. Şi dumnealor sunt destul de bătrâni...

— Apoi dacă eu am şaizeci şi cinci, Ilarie trebuie să se apropie de şaptezeci şi patru-cinci — mormăi bărbatul cu gura plină. Iar Miţa cred că a bătut şi ea şaptezeci...

Se întrerupse, îşi pregăti tacticos un şpriţ, îl dădu de duşcă, îşi şterse gura şi mustăţile, apoi îşi drese glasul să continue....

Atunci însă se auzi zbârnâitul soneriei în coridor, atât de strident că toţi trei se cutremurară.

— Cine-o fi? şopti d-na Dăniloiu după o tăcere. Ia vezi, Solomie!

Peste câteva clipe servitoarea anunţă pe un om din partea părintelui Ilie, care vrea negreşit să vorbească cu domnul.

— Ce-i, Mihai? întrebă Dăniloiu lăţindu-se pe scaun, ca să-şi dea mai multă greutate. Ce s-a întâmplat?,.. Te-a trimis părintele?

— M-a trimis, domnule Spirică—răspunse omul rămas lângă uşă. M-a trimis să vă spun că iar am fost la domnul Ilarie, a treia oară, şi tot degeaba. Poate nici n-or fi acasă.

— Ei, Doamne, n-or fi — interveni Vasilica supărată. Cum să nu fie acasă? Unde să fie?

— De, cucoană, ştiu eu? făcu omul dând din umeri.

Se numea Mihai Ciufu şi era servitorul bisericii de mai mulţi ani. Ţăran îmbrăcat orăşeneşte, îndesat, cu capul colţuros şi mic, cu ochii căprui vicleni în fundul capului, gura mare cu dinţi puternici tătăreşti, falca de jos ieşită înainte, parcă mereu ar fi întins gatul — făcea o impresie neplăcută, mai ales că avea şi un glas mieros, nepotrivit cu înfăţişarea lui. Preotul Tănăsescu îl lăuda însă că e harnic şi credincios.

— La urma urmelor s-ar putea să fi plecat la Bucureşti după vreo afacere —observă Dăniloiu. Au mai plecat ei şi altădată aşa, fără să sufle nimănui o vorbă.

Ciufu reluă cu glas blajin şi cu o uşoară nemulţumire pe faţă:

— De sâmbătă până acum eu am fost de trei ori, cum zic, dar n-aş putea jura nici într-un fel, nici într-altul...

— Nici sâmbătă n-ai găsit pe nimeni? se miră Dăniloiu. Pe la ce oră zici că ai fost sâmbătă? Că sâmbătă dimineaţa m-am întâlnit cu Ilarie şi am vorbit împreună cum vorbesc cu tine...

Servitorul aruncă o privire circulară oprindu-se pe rând la toţi trei cu o compătimire obosită, continuând apoi totuşi dulceag:

— Văd că d-voastră nu vreţi să mă credeţi parcă v-aş spune minciuni ori basme...

Lui Dăniloiu purtarea şi vorba servitorului i se păreau necuviincioase, iar plecăciunea prefăcută îl scoase din ţâţâni. Izbucni:

— Prost eşti, măi omule, ori eşti al dracului? Ce umbli să mă îmbeţi pe mine cu apă rece?... Eu te întreb: când ai fost sâmbătă la frate-meu, la ce oră, ziua ori seara? Asta te întreb, idiotule, şi la asta să răspunzi!

Se sculase de pe scaun şi se îndrepta spre Ciufu, roşindu-se şi umflându-se, parcă ar fi pornit să-l pleznească. Ştiindu-l iute la lovit şi cu mâna grea, d-na Dăniloiu sări să-l potolească:

— Astâmpără-te, Spiricǎ, şi nu te necăji că-ţi face rău!... Lasă-l să povestească pe îndelete!...

Dăniloiu se linişti ca prin farmec. Se aşează pe alt scaun, mai bufnind puţin şi măsurând cu ură pe servitorul care plecase ochii în pământ ca un călugăr şiret. Medicii l-au sfătuit de mult să nu se enerveze, pentru că, gras şi sângeros, e ameninţat să-l lovească odată damblaua.

— Eu aş vrea să spun, cucoană, că d-aia m-a trimis sfinţitul pe vremea asta de nici câinele să nu-l laşi pe-afară!

zise Ciufu supus către Vasilica, trăgând cu coada ochiului spre Dăniloiu. Că a început un viscol şi un ger cum nici la Bobotează nu se pomeneşte...

— Bine, bine, cred, întrerupse doamna — dar nu mai lungi vorba prea mult, că ştii ce ne doare pe noi!

— Cum să nu ştiu, cucoană, păcatele mele! făcu servitorul cu importanţă. Că, Doamne fereşte, de s-ar fi întâmplat ceva, apoi d-voastră trebuie să aflaţi mai întâi şi să... Dumnezeu însă e bun şi mare şi poate să aibă milă de noi toţi...

Oftă adânc, parcă să sublinieze o durere tainică ori numai să stârnească mai multă curiozitate. Gazdele nici nu luară seama, doar Solomia, mereu la spatele stăpânei, murmură cu glas pierdut...

— Doamne iartă-ne şi ne apără de toate păcatele!

D-na Dăniloiu cunoştea jalea şi durerea Solomiei. O dojeni ocrotitor:

— Ia taci, fată, nu mai supăra pe Dumnezeu cu tânguiri fără rost!

— Să vedeţi cum s-a întâmplat — porni Ciufu repede ca şi când i-ar fi fost frică să nu piardă şirul. Alaltăieri, sâmbătă, poate să fi fost pe la nouă dimineaţa, cum ieşeam cu sfinţitul să mergem în oraş, nici n-apucăm să facem cinci paşi, chiar în faţa bisericii, ne întâlnim nas în nas cu domnul Ilarie Dăniloiu, fratele d-voastră, coane Spirică... Dumnealor s-au oprit, iar eu, după obraz, m-am dat niţel la o parte, dar auzeam ce vorbeau cum mă auziţi d-voastră... Domnul Ilarie e efor la biserica noastră, că doar ştiţi prea bine, şi fără iscălitura dumnealui nu-s bune socotelile sfinţitului. Acu nu ştiu despre ce fel de socoteli o fi vorba, destul că părintele Ilie de vreo săptămână se tot roagă de domnul Ilarie să poftească la iscălit şi dumnealui tot făgăduieşte că are să vie negreşit, dar de venit nu vine. Dintr-una dintr-alta, sfinţitul aduse iar vorba de socoteli şi domnul Ilarie îşi dă cuvântul că după prânz nici n-are să se mai odihnească, după cum îi e obiceiul de cincizeci de ani, ci va veni la

datorie... Parcă-l aud şi acuma: „Să încheiem, părinte, să nu dea moartea peste mine şi să rămâi d-ta încurcat din pricina mea!” Sfinţitul a râs: „Ehe, cucoane, de bătrâni ca d-ta moartea fuge mâncând pământul!” Aşa ne-am despărţit râzând. Dumnealui a trecut devale, spre casă, că suntem aproape vecini, iar noi am luat-o înainte, spre piaţă. Domnul Ilarie aducea un peşte subsuoară, ca în toate sâmbetele, că e mai ieftin sâmbătă decât vinerea... Sfinţitul l-a aşteptat toată după-amiaza în zadar. Domnul Ilarie iar n-a venit. După ce am tras clopotele, părintele Ilie, cam supărat, m-a minat să-i aduc aminte că e aşteptat... Pe la amiazi, poate ţineţi minte, a început dintr-o dată o lapoviţă cu vânt aspru de-ţi îngheţa sufletul. Greu îmi venea să ies pe o vreme ca aceea, dar porunca-i poruncă, m-am dus... Tocmai se îngâna ziua cu noaptea, că acuma se întunecă tare de timpuriu. Ajunsei la dumnealor, deschisei binişor portiţa şi o luai spre fundul curţii. Nici o pâlpâire de lumină în casă, ori de zgomot şi nici un semn de viaţă... Mă cuprinse un urât de moarte, poate şi unde plecasem numai în haină de m-a pătruns până la os frigul şi umezeala, începui să strig: „Domnule Ilarie!... Coană Miţo!”... Nimic. Mă oprisem tocmai în dreptul marchizei pe unde umblă boierii, dar nu cu gândul să intru pe-acolo, că-mi cunosc lungul nasului, fără numai să văd dacă e cineva în casă. Strigând aşa în neştire băgai de seamă că uşa marchizei e doar trasă şi se mişcă uşor în bătaia vântului. Atunci ce-mi dete prin gând: ia să bat eu la uşă! Intrai în marchiză şi bătui întâi mai uşurel, pe urmă mai cu putere, şi iar strigai: „Coane Ilarie!... Domnule Dăniloiu!” Am stat aşa acolo, bătând şi strigând, poate câteva minute... Apoi dacă am văzut că nu răspunde nimeni, am gândit că n-or fi acasă şi-mi pierd timpul degeaba. Am închis frumos uşa marchizei, să n-o trântească vântul şi să spargă geamurile, şi am ieşit din curte... Părintele Ilie nu s-a mai necăjit sau n-a vrut să se arate faţă de mine. „Ei, zice, cine ştie ce-o fi avut şi dumnealor de nu-s acasă... Nu face nimica. Mâine să te

duci, Mihai, îndată după sfânta slujbă, şi nici să nu te întorci fără dumnealui!” „Bine, zic, să mă duc, de ce să nu mă duc dacă trebuie?”... Sâmbătă noaptea a nins întâia oară ăst-an. După zloata şi viforniţa de peste zi chiar trebuia să ningă. Când m-am sculat zăpada era de jumătate de metru. Am muncit toată dimineaţa să fac pârtie în curte şi să curăţ în faţa bisericii...

Povestirea servitorului, prolixă şi sfătoasă, mulţumi şi pe Spiru Dăniloiu, care la fel istorisea când avea ceva mai de seamă. Baremi d-na Dăniloiu sorbea vorbele şi schimba, în răstimpuri, priviri de uimire sau de aprobare cu Solomia, adevărata ei confidentă, deşi Solomia acum participa mai puţin ca alteori la evenimentele familiare.

— De-abia pe la amiazi m-am putut repezi iar până la domnul Ilarie — continuă Ciufu cu aceeaşi sfătoşie. Intrai în curte, strigai, bătui la uşă, mă dusei şi prin dos să bat — degeaba, Linişte şi tăcere, ca şi ieri. Ce-o mai fi şi asta. Maică Precistă? Ia, zic, să mă uit niţel pe geam dacă nu sunt înăuntru? C-or fi oamenii bolnavi ori... Dar ţi-ai găsit! Geamurile îngheţate tun şi cu nişte flori groase şi frumoase parcă ar fi fost zugrăvite pe sticlă. Asta înseamnă ori că nici n-au dormit acasă, ori că au plecat dis-de-dimineaţă cine ştie unde... Ce să mai stau şi ce să mai încerc? când a aflat sfinţitul că iar n-am dat de dumnealui, s-a făcut borş şi m-a ocărât în toate felurile, parcă ar fi vina mea dacă domnul Ilarie nu-i acasă. „Nu, striga sfinţitul, că nici n-ai fost, ticălosule, unde te-am trimis, că nu se poate să nu-l găseşti în Piteşti pe Ilarie Dăniloiu!”... Azi-dimineaţă, după ce s-a potolit, o fi chibzuit ca şi d-voastră că poate să fie la mijloc vreo boală ori altceva şi, după prânz, m-a trimis iar, a treia oară, să mai văd ce mai e pe acolo... Ce să fie? Ca şi ieri şi ca alaltăieri. Pustiu şi tăcere. Degeaba strigi şi degeaba baţi... Şi aşa mi-a poruncit pe urmă să vin să vă povestesc şi d-voastră ce şi cum s-au întâmplat lucrurile, că d-voastră ca rude de-aproape...

Tăcu brusc, încurcat, cu un surâs prostesc, ca şi când n-ar mai fi avut ce spune şi s-ar strădui zadarnic să mai găsească alte cuvinte.

După un răstimp, parcă s-ar fi trezit din piroteală, Dăniloiu îngăimă ostenit:

— Spune părintelui Ilie că-i mulţumim de interes şi să fie liniştit că Ilarie îşi cunoaşte obligaţiile şi n-are să-l lase încurcat...

— Poate s-o îndura Dumnezeu şi n-o fi nimic rău — adăogă Vasilica puţin plângător, deşi voia să pară calmă. Aşa băiete? Acuma du-te acasă, nu cumva să te aştepte părintele şi să se supere!

Femeia ar fi dorit să dezbată pe îndelete întâmplarea aceasta ciudată despre Ilarie şi Miţa, dar Spiru părea buimăcit de tot. Intr-adevăr bărbatul nu ascultase în realitate pe Ciufu cu interesul ce l-ar fi arătat altfel. După izbucnirea nervoasă, în vreme ce servitorul vorbea, s-a gândit mereu că a mâncat iar prea mult şi se simţea balonat, cu o somnolenţă bolnavă în tot corpul, părându-i-se că şi respiraţia s-a îngreuiat. Pe urmă îl prinse teama că are să i se facă rău, îi fu ruşine să se plângă şi mai ales să cheme un medic ca să-i dea ceva să previe ce ar putea să i se întâmple. Nici nu-i mai păsa de frate-său. când e în joc sănătatea lui, ce să-l doară necazurile altuia, fie chiar ale fratelui.

D-na Dăniloiu încercă să înfiripeze o convorbire, tocmai crezându-l abătut din pricina îngrijorării pentru Ilarie. Ba îi şi zise, ca să-l liniştească.

— Lasă-l încolo pe frate-tău, nu-ţi mai face inimă rea, că n-o fi nimic... N-ai văzut ce mutră de bandit avea servitorul popii?... mâine până-n ziuă mergem cu Solomia să vedem ce e... Dar mi se pare că nu ţi-e prea bine, Spirică? urmă deodată speriată. Aoleu, iar ai mâncat prea mult şi... Of, Doamne, că şi tu... Aide, stai cuminte unde eşti, să te trag niţel cu oţet aromatic, să te mai răcoreşti şi să te sprinteneşti...

Dăniloiu începu să geamă. întrebarea soţiei i se părea o confirmare a boalei. Se jură în gând că nu va mai mânca seara nimic. Cel mult un iaurt gol. (Jurământul se repeta de câte ori se simţea rău.) Răspunse blând, supus:

— Da, da... Fă cum crezi... Numai să nu mă doară...

— De ce să ne închipuim îndată crime şi răutăţi? zise Vasilica, obsedată de vorbele servitorului. Poate să nu fie nimic, poate să fie numai...

Capitolul II
STĂPÂNA CU SERVITOAREA

Până s-a întors Solomia de la piaţă, până au aşezat mâncările la foc, s-a făcut aproape nouă. D-na Dăniloiu stătea pe spini. A dormit mai prost ca de obicei şi s-a perpelit în aşternut cu gândurile din ce în ce mai negre despre Ilarie şi Miţa. Presimţirile ei n-o înşelau niciodată. S-a sculat cu noaptea-n cap şi a cicălit mai vârtos pe Solomia,

care însă nu lua în seamă parcă ar fi trăit pe altă lume. La plecare i-a găsit o nouă pricină să-i ajungă toată calea:

— Aoleu, Solomie, fată ori femeie ori ce eşti, ai început să porţi salba de aur şi-n zilele de lucru? Te-am văzut şi ieri, şi nu te-am dojenit, credeam că o se te simţi... Ai ajuns ca Păcală: un an de zile n-o pui deloc, pe urmă deodată nici n-o mai scoţi de la gât... Erai fată cuminte şi potolită şi harnică de-ţi era mai mare dragul. De când însă ţi-a scos soarta pe Lixandru de ţi-a sucit capul, nu mai e chip de înţeles cu tine. Te-a nenorocit Lixandru, fetiţo, tu nu vezi şi nu simţi? Poate că d-aia l-a şi bătut Dumnezeu de s-a îmbolnăvit şi zace de atâta vreme şi se topeşte...

— Lasă-l, cucoană, pe bietul Lixandru că n-are nici o vină! răspunse Solomia cu glasul înăbuşit şi fără să se uite la d-na Dăniloiu.

Zăpada de sâmbătă îmbrăcase tot oraşul într-o blană albă, rămasă încă aproape intactă şi curată. Doar pe străzile principale şi pe trotoare o mai murdăriseră săniile şi pietonii... D-na Dăniloiu mergea greu şi aluneca, încât Solomia trebuia s-o sprijine. Noroc că nu era departe până la Ilarie, de la ei, din strada Rosetti. Cotiră în strada Luceafărul, scurtă şi cu o pantă severă şi, pe lângă fântâna din faţa casei primarului, traversară Piaţa Izvor drept spre strada Speranţei. N-au întâlnit ţipenie de om, ca şi când gerul ar fi zăvorât în casele lor pe toţi oamenii.

Casele lui Ilarie Dăniloiu se cunoşteau de departe din pricina gardului înalt de scânduri, vopsit negru cu păcura cea mai ieftină. De pe trotoar se vedeau numai coroanele arborilor din curte puşi parcă înadins să împiedece orice privire indiscretă a pătrunde înlăuntru. Devale, înspre casa familiei Secuianu, se ridica un zid de cărămidă, făcut odinioară de răposatul avocat care fusese bun prieten cu Ilarie. În partea cealaltă calcanul din spatele caselor măcelarului Mitică Ionescu alcătuia o adevărată pavăză şi se întindea de la stradă până în fundul curţii

În faţa portiţei, cele două femei se opriră să răsufle.

— M-am obosit şi m-am încălzit de toată-s o apă — zise d-na Dăniloiu îngrijorată. Numai de n-aş răci, să mă mai aleg şi cu vreo boală după toate celelalte...

Solomia nu spuse nimic. După câteva clipe cucoana puse mâna pe clanţa portiţei. Clanţa cedă, dar portiţa nu se deschise parcă ar fi fost priponită pe dinlăuntru. înainte de a se mira, îşi dădu seama şi împinse mai cu putere.

— De când a nins n-a mai intrat nimeni în curte — observă d-na Dăniloiu, adăogând mustrător: Aide, fată, pune umărul niţel că eşti tânără, nu mă lăsa pe mine să mă chinuiesc singură! Trebuie să fi îngheţat şi zăpada şi....

Portiţa se răsuci în balamale cu un scrijălit peste zăpada geruită. în curte, pe subt pomii cu crengile înălbite şi până în fund printre cele două corpuri de case, se întindea sclipitor şi neprihănit covorul alb în care piciorul se scufunda până la genunchi

— Cum poate minţi un om cu atâta neruşinare? vorbi d-na Dăniloiu indignată şi lunecându-şi privirea peste albeaţa dureroasă. închide portiţa, Solomie, şi haidem să vedem noi cu adevărat ce s-a întâmplat, că minciunile lui Ciufu vezi şi tu cât preţuiesc!

D-na Dăniloiu mergea înainte. Scoarţa îngheţată a zăpezii troznea sub paşii care o sfărâmau. Solomia se silea să calce în urmele stăpânei sale ca să nu-i mai intre şi fărâmăturile de zăpadă peste ghete, fiindu-i şi altfel picioarele aproape îngheţate. amândouă casele păreau într-adevăr pustii şi nelocuite. Vasilica se uita în toate părţile cu multă atenţie, păşind din ce în ce mai rar, parcă s-ar fi pregătit pentru orice surpriză. lângă uşa marchizei se întoarse spre servitoare şi-i zise cu glas şoptit:

— Ia apropie-te, Solomie, şi intră şi tu în casă că eşti tânără şi...

Solomia rămăsese câţiva paşi în urmă. De acolo răspunse, dar atât de nătâng, că glasul ei împrăştie brusc liniştea ce stăruia ca o apăsare înăbuşitoare:

— Eu nu intru în casa asta, cucoană!... Poţi să mă omori, dar nu intru!... Că mi-e frică şi mi-e urât şi nu pot intra, cucoană!...

— Taci, fată, taci, nu mai striga să ne audă vecinii! zise tot şoptit şi blând stăpâna, înfricoşată de izbucnirea ei. Te lăudai că eşti curajoasă, dar dacă nu eşti, lasă că mie nu mi-e frică!

Servitoarea, rămasă pe loc, continua din ce în ce mai moale, cu o încăpăţânare speriată ce se stingea:

— Nu pot, cucoană, nu pot... nu pot...

D-na Dăniloiu, încurajată parcă de spaima servitoarei, deschise îndată uşa marchizei şi apoi începu să bată în uşa antreului. Din acelaşi loc, încremenită, Solomia o văzu intrând înlăuntru. Ar fi vrut să se apropie şi ea, dar picioarele îi erau înţepenite. îşi urmări însă stăpâna cu gândul şi cu urechea. îi auzi paşii în antreu, apoi mai slabi în dormitor. Peste câteva momente zgomotul pieri complect, semn că d-na Dăniloiu s-a oprit în faţa unui spectacol care a îngrozit-o. în clipa următoare auzul încordat la paroxism al Solomiei prinse foarte desluşit un murmur: „Aoleu, nene Ilarie!... Acolo eşti?... D-ta eşti...?'' Pe urmă paşii, mai şovăitori, trecură mai departe, în sufragerie, în bucătărie, şi iar se poticniră. După câteva secunde vocea d-nei Dăniloiu se auzi mai clar, deşi sugrumată de spaimă. „Vai de mine şi de mine!... Amândoi!..”

Groaza din casă parcă ar fi năvălit afară pe uşile rămase deschise, cuprinse pe Solomia şi-i zgâlţâi sufletul. Cu ochii mari ţintă asupra marchizei, i se părea că a trecut un veac de când a intrat stăpână-sa şi nu mai iese. Voia s-o cheme şi nu mai avea glas, ca şi când frica i s-ar fi încleştat, ca un căluş, în beregată. Dar lacrimile începură a-i curge deodată atât de multe, că-i inundară obrajii. Aşa se pomeni apoi cu doamna iarăşi în uşa marchizei, pe faţa ca varul cu groaza încrustată ca o mască. Vru să alerge spre dânsa, fericită că nu i s-a întâmplat nimic. Instinctiv îşi curmă avântul.

Dealtfel d-na Dăniloiu închise uşor uşa antreului, apoi marchiza şi veni, clătinându-se puţin, la Solomia.

— Aici s-a întâmplat o tâlhărie nemaipomenită... I-au omorât şi i-au jefuit... Trebuie să dăm de veste, Solomie!

Respiră de câteva ori din străfund parcă ar fi vrut să alunge din nări şi din plămâni aerul coclit. Pe urmă continuă mai ferm, cu o energie pe care o câştiga totdeauna în clipele hotărâtoare:

Tu să mergi la prăvălie să chemi degrabă pe domnul! Auzi, Solomie? până atunci eu am să mă duc la poliţie şi la tribunal, să dau de veste ce s-a întâmplat...

îi văzu faţa spălată de lacrimi şi întrebă nedumerită :

— Tu de ce plângi?... Ce te-a găsit?...

— Nu ştiu, cucoană — mormăi servitoarea. Mi-a fost tare frică din pricina d-tale cât ai fost înlăuntru, să nu păţeşti ceva şi d-ta...

— Proastă eşti, fată — răspunse Vasilica înduioşată de îngrijorarea ei naivă. Ce, tu crezi că tâlharii au făcut culcuş în casă, împreună cu victimele?... Au dat lovitura şi s-au dus pe-aci încolo... Numai poliţia mai poate să-i dibuiască şi să-i dea pe mâna justiţiei...

Când ajunseră la portiţă, d-na Dăniloiu se răzgândi: nu se poate să plece amândouă şi să lase iar pustie curtea şi casa cu morţii... Totuşi ieşiră din curte, afară. Ea însă rămase pe trotoar şi pe Solomia o trimise că cheme pe sergentul care făcea de serviciu câteva case mai departe, la încrucişarea cu strada Kogălniceanu.

— Să nu te mişti de-aici, băiete! îl dăscăli d-na Dăniloiu. Nici să nu laşi pe nimeni în curte şi cu atât mai puţin în casă până ce nu vine poliţia şi procurorul, cum ştii şi tu că e legea... Ia seama că în casă sunt doi oameni omorâţi...

— Aoleu, cucoană! se îngrozi sergentul. amândoi?

— Amândoi! repetă Vasilica, dând din cap. Să fii cu ochii în patru!

Cele două femei se depărtară împreună, apoi după câţiva paşi d-na Dăniloiu traversă iar piaţa, pe unde a venit, în

vreme ce Solomia urca grăbită pe strada Griviţei, pe lângă biserica Sf. Nicolae, spre strada mare care ducea la piaţă. Sergentul se uită după ele o clipă. Cunoştea pe Vasilica, precum cunoştea pe Ilarie Dăniloiu şi pe Miţa. Curiozitatea îi dădea ghes să intre în curte, să vadă. Crăpă uşor portiţa, dar o închise repede la loc, cu un mic cutremur în şira spinării. îi era urât şi îi era frică. Era ţigan din Vieroşi. începu să se plimbe de ici-colo prin faţa porţii, bătând talpa ca să se încălzească şi să-şi alunge neliniştea, ca o santinelă zeloasă.

Peste câteva minute veterinarul judeţului, Haralambie Săvescu, un om înalt şi vânjos, trecând spre centru, întrebă mirat pe sergent: ce păzeşte? Sergentul răspunse mândru:

— Domnul Ilarie cu cucoana dumisale au fost omorâţi de nişte criminali... Pe dumnealor îi păzesc până vine poliţia...

Veterinarul ezită puţin: să creadă, să nu creadă? îşi continuă calea mormăind:

— Numai crime d-astea mai lipseau la Piteşti... Că altfel eram procopsiţi!... Mare ruşine!...

Capitolul III

CINCI MINUTE

Spiru Dăniloiu avea un mare magazin de coloniale în gura pieţii din vale, într-o poziţie minunată, lângă podul drumului de fier, încât concentra clientela şi din piaţa de legume, şi din piaţa de cereale şi de chiristigie până la oborul de vite. Magazinul de fierărie de alături, cel mai mare din Piteşti şi împrejurimi, a fost al lui Ilarie, frate-său, care l-a ţinut peste treizeci de ani şi, când s-a retras din afaceri, l-a vândut unor ardeleni, actualii proprietari.

Când văzu pe Solomia intrând în prăvălie, Spiru înţelese că s-a împlinit ceea ce a bănuit dânsul aseară după ce l-a tras nevastă-sa şi i s-au risipit gândurile de boală. A stat de vorbă până adineaori cu unii vecini şi clienţi despre Ilarie şi cu toţi erau de acord că trebuie să i se fi întâmplat ceva, nimeni însă neîndrăznind a preciza nenorocirea din delicateţe pentru dânsul.

— Nu mai spune nimica! întâmpină pe servitoare din dosul tejghelei! Am văzut după mutra ta, tot!... Doar atâta: amândoi?

— D-apoi eu n-am fost înăuntru — zise Solomia simplu — şi n-am văzut, dar cucoana i-a văzut pe amândoi...

— Săracii, săracii de ei! oftă Spiru Dăniloiu, sculându-se ca şi când ar fi vrut să se ferească de o încercare de ameţeală.

În magazin nu se aflau decât vânzătorii şi un preot de la ţară cu preoteasa care alegeau şi se tocmeau mereu de un ceas fără a fi cumpărat încă nimica. în vreme ce Solomia totuşi îi povestea ce-a descoperit doamna şi cum a trimis-o să-l cheme, Spiru îşi aduse iar aminte de soră-sa Aretia la

care se gândise şi azi-noapte că ar fi trebuit s-o înştiinţeze. Aretia era cu vreo zece ani mai tânără şi certată cu amândoi fraţii, socotindu-se nedreptăţită şi înşelată de ei încă de la împărţirea moştenirii părinteşti. Măritată cu un cărturar, cu ajutorul de grefier Pascal Delulescu, azi pensionar, se credea superioară fraţilor rămaşi negustori, deşi, partea ei de avere risipindu-şi-o demult, a suferit şi suferea multă şi amară mizerie. Băiatul ei Romulus, cu care au cheltuit şi ce n-au avut, după ce şi-a luat o vagă licenţă în drept, ducea prin Bucureşti, ca publicist şi avocat fără clienţi, un trai cam la fel cu părinţii lui,, sărăcie lucie. Fiindcă unchiul Ilarie n-avea copii, ultima speranţă a publicistului devenise moştenirea ce-i va reveni cândva şi care-i va consolida situaţia...

— Bine, Solomie, am să mă duc îndată! spuse Spiru cu un glas încărcat de o tristeţe pe care nici n-o ascundea şi nici n-o exagera. Tu însă te repezi până la domnul Pascal, la cumnatul meu — ştii unde şade? pe bulevard, tocmai spre gară — şi să le povesteşti şi lor ce s-a întâmplat ca să meargă şi dumnealor, dacă vor, să fie de faţă când va sosi parchetul... Ai înţeles, fetiţo? ...Pe urmă tu pleci acasă, înţelegi?... Vezi, să ai grije de toate şi, dacă cucoana întârzie, să fie gata mâncarea şi masa pusă!

După ce Solomia porni mai departe, Spiru se crezu obligat să povestească şi băieţilor, măcar în trei cuvinte, ce nenorocire a dat peste dânsul, mai ales că Gogu, locţiitorul, trăsese cu urechea şi auzise câte ceva. Mirarea şi indignarea personalului îi făcură bine încât plecă mai potolit, cu toate că tristeţea îi aburea încă sufletul.

Trecu prin piaţa de legume, goală de când a dat zăpada, şi ajunse în halele de carne. Măcelarul Mitică Ionescu, vecinul lui Ilarie, îl zări şi-i aţinu calea:

— Va să zică e adevărat, Spirică?... I-a omorât?... îmi spuse adineaori veterinarul Haralambie... Parcă nici să nu crezi!... Hala fierbe de mânie... O tâlhărie ca asta în plin centru al oraşului! Mâine poimâine o să dea şi peste noi

tâlharii!... Lumea zice că trebuie să fie oameni care cunosc bine locurile şi împrejurările. Aşa cred şi eu, dar ca să fie tocmai feciorul lui Pascal, cum spune lumea, nu cred!...

— Cine spune, Mitică? se minună Dăniloiu. Noi nici nu i-am văzut, nici poliţia n-a sosit, şi lumea ştie cine i-a omorât?... Şi tocmai nepotul!... Doamne, tare-i rea şi necruţătoare lumea asta, zău, Mitică!

— Ce-i drept, interes numai nepotul avea să fie omorâţi — zise măcelarul puţin jenat, căci de fapt el a avut întâi părerea aceasta. Dar, la urma urmelor, cine poate să ştie, Spirică? Poate să fie alţii, dar tot dintre cunoscuţi sau dintre neamuri...

Pe strada mare îl mai opriră vreo doi prieteni negustori care voiau amănunte, iar în colţul băcăniei Steriade avocatul Trandafirescu, mic, gras, rotund, jovial:

— Ce-i asta, nene Spirache?... Văzui la tribunal pe coana Vasilica şi m-am îngrozit ce mi-a povestit!... Aşa am ajuns, domnule, să ne omoare tâlharii ziua-n amiaza mare?

Voia să pară îndurerat şi revoltat, şi nu izbutea din pricina glasului care păstra o nuanţă jovială. Şi Trandafirescu se interesa cine să fie ucigaşii. La tribunal au şi început să circule fel de fel de presupuneri: ba c-o fi Romulus Delulescu, care numai sâmbătă (tocmai sâmbătă!) a plecat din Piteşti, ba cine ştie ce slugă care cunoştea locurile unde îşi ascundeau bătrânii aurul (se povestea că, pentru mai mare siguranţă, nu strângeau decât galbeni), ba vreun spărgător de meserie de la Bucureşti în colaborare cu vreun găinar local care să-i fi servit de călăuză, ba unii acuzau direct pe Dică Secuianu care se hărţuia de multă vreme cu bătrânul Ilarie şi-l ameninţa...

Acuma Spiru socoti că trebuie să grăbească paşii. Peste tristeţea care-i stăruia în inimă, începea să se înfiltreze teama că Aretia va sosi mai curând ca dânsul şi va dosi toate obiectele de valoare, bani şi bijuterii, înainte de venirea autorităţilor, păgubindu-l astfel şi pe el, dar mai ales pe unica-i odraslă, Filofteia, măritată cu căpitanul

Vasilescu, în garnizoană tocmai la Sighetul Maramureşului...

În jurul sergentului se adunase un grup de curioşi, mai cu seamă servitori, aşteptând sosirea poliţiei în speranţa că atunci vor putea vedea ceva ce nu s-a mai văzut de când lumea.

— A fost cineva pe-aici, Lache? întrebă Spiru repede. Nu?... Foarte bine. Trebuie să pice din moment în moment cineva de la parchet, că tot oraşul a început să urle despre crima asta nemaipomenită...

Sergentul deschise servil portiţa, iar lumea se dădu respectuos la o parte ca să treacă fratele victimei. Dăniloiu avu totuşi o tresărire când deschise marchiza şi îndeosebi uşa antreului. Aerul greu îl sufoca. Descoperi cele două cadavre, clătină din cap în semn de durere, pe urmă se duse la scrinul dintre ferestre, scoase dintr-un sertar o cutiuţă albastră şi o strecură în buzunar. N-apucă însă bine să închidă sertarul, când nişte bocete în curte vestiră apropierea Aretiei, însoţită de Pascal.

„Cinci minute dacă mai întârziam, rămâneam cu buza umflată! se gândi dânsul netezindu-şi buzunarele."

Aretia năvăli în casă plângând cu hohote. Era o femeie voinică, energică, bărbătoasă, cu prea puţine urme din frumuseţea despre care se povestea că ar fi avut-o în tinereţe. Soţul ei, Pascal, slab, înalt şi supt la corp şi la faţă, cu mustăţi îngrijite sure şi o privire umilă, părea o slugă credincioasă şi supusă întru toate. Plânsetele fără lacrimi voiau să dovedească lumii străine jalea Aretiei. De fapt nu mai vorbea de câţiva ani cu Ilarie, iar în casa asta a lor n-a intrat şi mai de mult. Doar Romulus, în urma unui consiliu de familie, s-a împăcat acum doi ani şi venea pe la dânşii totdeauna şi mai în fiece zi când era prin Piteşti. Certată era dealtfel şi cu celălalt frate, cu Spiru, dar de vorbit vorbeau când se întâlneau, mai ales în case străine.

În clipa când Aretia dădu cu ochii de Spiru, în antreu, plânsul i se sugrumă în gât.

— Aoleu, aici erai? zise pe urmă batjocoritor. Ai alergat să culegi înaintea noastră ce-o fi mai bun?,.. Nu vă mai satură Dumnezeu, Spirică nene, nici când vedeţi cum vă bate!...

— Lasă, Aretio—interveni Pascal ruşinat şi înfricoşat ca nu cumva să se aprindă cearta tocmai în casa morţilor.

— Tu să nu te amesteci, Pascale, că mă enervezi mai rău — se înfurie deodată Aretia. Eu îi cunosc mai bine şi ştiu până unde merge lăcomia lor. Au şi bani şi bogăţii şi de toate, dar nu s-ar da în lături să ne fure partea noastră şi aici, cum mi-au furat odinioară moştenirea de la părinţi...

Spiru, cu căciula în mână, stătea liniştit, uitându-se la Aretia aproape cu compătimire. Abia într-un târziu ripostă, fără supărare:

— Nici nu te-ai uitat încă să vezi dacă au murit cu adevărat şi te certi pe moştenire, surioară dragă...

Liniştea lui o linişti şi pe ea pentru o clipă. Spiru, profitând de reculegerea Aretiei, se închină ceremonios şi ieşi demn afară...

— Văzuşi? El pleacă cu buzunarele doldora, iar d-ta mă potoleşti să nu-l ocăresc! izbucni Aretia mânioasă către soţul ei. când îţi spun eu că eşti un bleg...

În clipa aceasta zări, vârât aproape subt pat, cadavrul fratelui ei Ilarie şi avu o zguduire fără voie, încât numaidecât îşi făcu cruce, murmurând speriată:

— Doamne iartă-mă şi iartă-ne pe toţi, Doamne!... Săracul nenea Ilarie, cum s-o fi chinuit el, săracul!... Dar ţaţa Miţa unde-o fi...

Peste vreun sfert de oră primul-procuror Constantin Negel pătrundea în antreu, însoţit de noul judecător de instrucţie Aurel Dolga, de medicul Vasile Popescu, de un comisar de poliţie şi de Spiru Dăniloiu. Uşa marchizei o lăsară mare, deschisă, de asemenea şi pe a antreului ca să se aerisească odăile, deşi din pricina frigului cadavrele nu intraseră în descompunere cum bănuise şeful parchetului.

— Ce faci acolo, madam Delulescu? strigă primul procuror sever, găsind-o tocmai cu mâinile în dulapul cu rufărie din care o bună parte o îngrămădise într-un coş de nuiele găsit undeva. Nu ştii că nu e voie să te atingi de nimic şi nici să înstrăinezi vreun obiect până ce nu se stabilesc drepturile?... îmi pare rău!...

Delulescu ar fi putut să-ţi atragă atenţia, că doar în tribunal şi-a cheltuit viaţa... Să pui, te rog, imediat la loc tot ce ai ridicat! Te rog!... Nu încep ancheta până ce nu aşezi toate cum au fost!... Da ce, asta e glumă? O crimă atât de odioasă?...

Glasul şi mai cu seamă înfăţişarea gravă a primului procuror — altfel un cunoscut şi iubit om blajin şi chiar rudă de departe cu Deluleştii prin soţia sa — impresionară atât de mult pe Aretia că nu îndrăzni să riposteze, cum îi era obiceiul, decât prin nişte mormăieli nearticulate, ci începu să tocmească la loc rufăria pe care o alesese.

Trecură câteva minute într-o tăcere întreruptă doar de mişcările d-nei Delulescu. Apoi se auziră nişte paşi grăbiţi şi în sfârşit apăru, gâfâind, asudat, poliţaiul oraşului, un bătrânel simpatic, cu o bărbuţă tunsă îngrijit, cu o înfăţişare generală jovială.

— Salut, domnule prim-procuror! făcu dânsul puţin jenat. Am întârziat pentru că iar n-a venit idiotul de sergent să mă scoale... Rog să fiu scuzat, domnule prim-procuror!

— Nu face nimic, nene Tudorică! surâse Negel întinzându-i mâna în semn de adevărată absolvire.

Primul-procuror ca şi ceilalţi ştiau foarte bine că poliţaiul Tudor Ploscaru, burlac şi cam chefliu, petrece toate nopţile prin diferite localuri de noapte, pasămi-te inspectând, şi că de aceea se scoală totdeauna târziu, fără a păgubi însă serviciul, fiindcă serviciul merge mai bine fără dânsul, care mai mult încurcă lumea. Era de neam bun şi tolerat de toate guvernele din motive de caritate publică.

— Ce crimă oribilă, domnilor! zise poliţaiul cu poftă de vorbă. Am început să ne civilizăm şi să luăm alură de oraş

mare, dacă ne-am pornit pe astfel de crime!

După o mică pauză şi pentru că toată lumea tăcea, poliţaiul continuă cu glas împletit din ironie şi compătimire:

— Dică Secuianu, de câte ori vorbea de bietul Ilarie Dăniloiu, se mira cum de nu se găseşte cineva să-i sucească gatul, să scape lumea de un zgârcit odios!... Dică glumea, fireşte, dar uite că s-a găsit cine să-i împlinească dorinţa!...

Capitolul IV

CASA CRIMELOR

În urma sugestiei judecătorului de instrucţie, primul-procuror îndepărtă atât pe Spiru Dăniloiu cât şi pe soţii Delulescu din casă, declarând în glumă, ca să nu-i ofenseze:

— Până vom descoperi pe ucigaşi toată lumea e suspectă, începând cu noi înşine, anchetatorii!

— Foarte just! aprobă judecătorul Dolga cu o privire gravă, simţindu-se parcă eroul principal în piesa care începea.

Când rămaseră singuri, primul-procuror rugă pe judecătorul de instrucţie să iniţieze cercetările în forma şi în direcţia ce crede, având în vedere că el are să continue anchetarea cazului până la descoperirea ucigaşilor.

Aurel Dolga, ardelean, fusese mutat de curând la Piteşti de la Făgăraş. Avea abia vreo treizeci şi doi de ani şi o figură severă, compusă înadins pentru meseria de judecător de instrucţie, care-i plăcea şi-l pasiona, încă din liceu fusese clandestin şi fervent cetitor de romane poliţiste şi admirator al faimoşilor detectivi născuţi din fantezia nu mai puţin faimoşilor romancieri. Spre deosebire însă de detectivii care îmbină totdeauna perspicacitatea şi energia cu umorul special al marilor naivi şi care toţi posedă negreşit anume ticuri sau obiceiuri caracteristice plus o pipă care se stinge şi se aprinde în momentele palpitante, el voia să păstreze în primul rând demnitatea gravă cuvenită magistratului instructor, aceasta urmând să fie originalitatea lui când va fi cucerit celebritatea. până acum n-a avut nici o ocazie de-a se distinge aievea. Cazurile ce i s-au încredinţat la Făgăraş, ca şi aici, erau simple şi ordinare, încât zadarnic se silea să le complice cu reminiscenţe din cărţi...

De data aceasta i se părea că poate să fie vorba de ceva mai interesant, mai ales din pricină că crima s-a descoperit aşa de târziu.

— Dacă-mi permiteţi, domnule prim-procuror — zise dânsul cu importanţa cuvenită — aş propune două faze în privinţa constatărilor ce vom face în procesul-verbal: întâi precizarea locului unde s-au produs crimele, în toate amănuntele, şi. al doilea descrierea exactă a stării victimelor, întrucât aceasta ar putea contribui la stabilirea datei când s-au săvârşit omorurile şi eventual la descoperirea omorâtorilor...

Comisarul se aşează cu coaiele de hârtie la masa din sufragerie şi, aşteptând ca Dolga să-i dicteze, întocmi obişnuita introducere.

În vreme ce ceilalţi începură să examineze cele două cadavre, judecătorul cercetă cu luare-aminte mai întâi antreul. Uşa dinspre marchiză părea să nu fi fost unsă demult; când încercă să o închidă, balamalele scârțâiră uşor ca un suspin. Dar şi broasca avea probabil arcul rupt sau foarte slăbit, căci limba nu se prinse în scoabă, încât uşa rămase doar lipită. Altă uşă dădea din antreu în dreapta într-un fel de salonaş cu aspectul de cameră în care se păstrau toate lucrurile fără utilitate curentă. Uşa era închisă, iar cheia învârtită o dată în broască. Dolga vârî doar capul; părea evident că în salon se umbla foarte rar şi că mai ales cu ocazia crimei n-a trecut nimeni pragul. Cealaltă uşă, în stânga, deschisă larg, ducea întâi în dormitor, de acolo în sufragerie şi mai departe în bucătărie... Pe cuierul de perete, la stânga, între uşa marchizei şi cea dinspre dormitor, atârna în acelaşi cui un crap de vreo două kilograme, îngheţat tun, şi un baston cu mânerul în formă de cârjă. Pe mescioara din fundul antreului cam întunecos era aruncată o căciulă mare neagră de miel, iar pe unul din cele două scaune un palton foarte uzat, cu căptuşeala ici-colo roasă, rămăsese agăţat numai cu o mânecă, restul fiind alunecat şi mototolit după picioarele mesei ca şi când ar fi fost dezbrăcat şi azvârlit acolo în mare grabă...

— Domnule comisar, scrie! strigă judecătorul Dolga începând să dicteze rar şi apăsat.

În dormitor două paturi, cu căpătâile la perete, despărţite printr-o noptieră. între cele două ferestre spre curte, bine zăbrelite, un scrin vechi plin de rufărie de damă, nouă, nepurtată, era surmontat de o oglindă de cristal cu ramă foarte grea, aurită. Alte două dulapuri se aflau în colţurile ferestrelor, dulapuri simple din bătrâni, încărcate unul cu rufe de pat, iar cellalt cu haine. în cel cu rufe de pat

opera Aretia, când au apărut reprezentanţii justiţiei. Uşa antreului se deschidea în dormitor în stânga, încât se lovea aproape de garderobul cu haine.

Între cele două paturi, cu faţa în jos, cu capul vârât puţin sub patul dinspre uşă, cu picioarele încălţate cu şoşoni rupţi peste nişte ghete vechi, rămase de la genunchi afară dintre paturi, zăcea cadavrul lui Ilarie Dăniloiu. Pe patul cellalt, spre antreu, învelitoarea de catifea cenuşie era mototolită şi cu pete mari de noroi uscat, pe când cuvertura patului dinspre uşă era întinsă şi trasă puţin într-o parte, deoarece degetele mâinii stângi a mortului se încurcaseră în ciucurii împletiţi... Soba de teracotă portocalie, înaltă până aproape de tavan, cu bibelorui pe lespedea de marmură, avea uşiţa deschisă larg parcă ar fi vrut să facă foc cineva sau doar să arunce ceva înlăuntru...

— Să continuăm, domnule, procesul-verbal! reluă Dolga din prag, către comisarul de poliţie înainte de-a trece în sufragerie, fără să se lase tulburat de întrebările sau observaţiile celorlalţi, recomandându-le din când în când să binevoiască a nu se atinge de nimic.

Sufrageria era mare, cu o masă ovală şi şase scaune de piele, cu două bufeturi înalte de modă veche pline cu tot felul de vase şi pahare. Judecătorul se uită cu atenţie împrejur prin bufeturi, pipăi masa şi deodată zise către comisarul care continua să scrie:

— Un moment, domnule...

Comisarul se dădu la o parte, iar Dolga ridică puţin tăblia mesei. Subt tăblie descoperi mai multe piese de aur aşezate în scobituri şi crăpături aşa fel încât să nu se observe. Învârti puţin capacul şi, într-un fel de sertar ascuns, dădu iar peste o grămăjoară de galbeni şi mai mulţi bani de argint dinainte de război. Comisarul încremeni o clipă de mirare, apoi rosti:

— Asta-i o comoară, domnule judecător!

Dolga rugă pe primul-procuror să inventarieze banii, iar el însuşi se întoarse înapoi în dormitor să cerceteze în

dulapuri, deşi aceasta voise să o lase pentru încheiere. Dar după descoperirea din sufragerie chibzui că e mai practic să lichideze cercetările şi în dormitor. Într-adevăr ,in dulapul cu haine gasi o fata de pernă murdară, suspectă. Pipăind-o şi apoi desfăcând-o constată că era plină cu bancnote româneşti, puse înadins să rămâie nebăgate în seamă şi totuşi ascunse.

— Ei, dragă Dolga, văd că aduni bani, nu glumă! zise primul-procuror uimit. O să ne apuce prânzul numărând!

Uşa bucătăriei era deschisă ca şi celelalte. Bucătăria mare servea şi ca spălătorie şi chiar ca baie în cazurile rare când bătrânii se îndemnau să împrumute de la d-na Secuianu vana de tablă ca să se spele mai temeinic. în dreapta uşii se afla soba de gătit, mare cât un cuptor, cu câteva oale pe roate, în care apa îngheţase. în dreptul uşii, în peretele din faţă, o fereastră dădea spre fundul curţii, unde se vedeau năclăite în zăpadă nişte lemne tăiate şi o grămadă de crăci cumpărate de curând. în stânga ferestrei pe o masă lungă de brad, se afla o pâine lungă neînceputa şi o ulcică de lut, înflorită, răsturnată, goală, iar subt masă câteva şomoioage de jurnale vechi. lingă peretele dinspre sufragerie, într-un dulap rudimentar, erau aranjate oale, cratiţe, tigăi, capace de toate felurile, între acest dulap şi uşa sufrageriei, pe o laviţă solidă, o albie de spălat rufe părea răsturnată pe jumătate; câteva bucăţi de pânzeturi erau căzute pe jos, mai mult muruite decât spălate, iar cele rămase în albie îngheţaseră cu rămăşiţele de apă murdară. Uşa din peretele spre curte era încuiată pe dinăuntru.

Cadavrul doamnei Dăniloiu zăcea într-o rână, pe stânga, între masa de bucătărie şi laviţa cu albia de rufe. Figura ei era înfăşurată cu o rufă udă peste gură, dar ochii sticloşi aproape ieşiţi din orbite priveau spre sufragerie cu atâta groază de parc-ar fi fost vii.

— Dacă permiteţi, domnule prim-procuror, mai întâi să terminăm înregistrarea minuţioasă a locului! zise Dolga cu mândrie, revenind în sufragerie. Pe urmă vom nota

obiectele de preţ şi la sfârşit, cu ajutorul doctorului, poziţia şi starea fizică a cadavrelor!

Se simţea din ce în ce mai stăpân. Afacerea părea să aibă proporţii deosebite şi în orice caz anume necunoscute şi mistere; în sfârşit ceva ce râvnea ambiţia lui de detectiv în devenire.

După ce dictă cu emfază comisarului constatările din bucătărie, trecu împreună cu medicul şi cu poliţaiul în dormitor să examineze mai de-aproape cadavrul lui Dăniloiu.

— Numai un moment! strigă Dolga către medicul care se pregătea să libereze cadavrul dintre paturi.

Cu mare băgare de seamă împinse puţin mai încolo patul dinspre antreu, încât ceafa victimei ieşi la iveală. Părul alb, foarte rar, părea lipit de tidva ca pergamentul vechi. Gâtul, deasupra gulerului hainei cenuşii, era strangulat cu o sârmă de alamă subţire, înnodată dinapoi şi răsucită de mai multe ori, aşa că pătrunsese adânc în pielea zbârcită. Cele două capete ale sârmei se terminau în ochiuri ca şi când ar fi servit la atârnat în cui.

— Ciudat! murmură judecătorul.

Plecându-se peste mort, observă un fir de păr castaniu închis pe un umăr şi altul aproape blond pe gulerul hainei mototolite, parcă ar fi fost apăsată cu genunchiul sau cu piciorul.

Doctorul Popescu, urmând exemplul lui Dolga, socoti mai practic să lase cadavrul unde se afla şi să îndepărteze paturile ca să aibă spaţiu suficient pentru o examinare corectă. Primul-procuror, curios, veni şi dânsul să vadă mortul, neuitând să ia şi pe comisarul scriitor ca nu cumva să fie ispitit a viola faţa de pernă cu bancnote.

— Aici trebuie să fi lucrat asasini cu multă experienţă! zise Negel foarte impresionat, văzând cum medicul se trudea să dezlege din jurul gâtului sârma ucigaşă.

— Sau începători fără experienţă! observă Dolga gânditor.

Sarma abia era mai lungă de un metru...

Descurcând ciucurii cuverturii din degetele mortului, doctorul întoarse pe bătrânul Ilarie cu faţa în sus. Părea viu, cu ochii deschişi şi privind aproape senin, fără groază, doar cu puţină mirare. Numai nasul era puţin turtit şi murdărit de praful de pe parchet, ca şi fruntea şi bărbuţa sură, tunsă, neîngrijită ca un pămătuf de păr moale.

— Nu vreau să mă pronunţ oficial înainte de autopsie — zise medicul Popescu cu oarecare nedumerire în glas — dar aş putea să pariez că bietul bătrân a murit repede, fără suferinţă, mai puţin de strânsoarea sârmei, deşi ea l-ar fi ucis până la urmă, cât mai degrabă de un şoc de spaimă care i-a curmat funcţionarea inimii...

Ilarie Dăniloiu se vedea a fi fost un omuleţ slăbuţ, subţirel, numai umbra celui care prin munca şi energia lui a uimit Piteştii.

Când medicul isprăvi examinarea, Dolga întrebă:

— Ai putea să-mi faci vreo precizare, doctore, în privinţa datei morţii?... O zi, două, trei?...

— Cu oarecare aproximaţie cred că da—răspunse doctorul puţin sigur. Două, cel mult trei zile, mai curând însă trei!... Adică sâmbătă... Dar să vedem şi celălalt cadavru...

D-na Dăniloiu, în afară de rufa care-i astupa gura, avea şi mâinile legate la spate tot cu o rufă udă, acum îngheţată, iar la gât o sârmă de alamă aproape la fel cu cea care servise la omorârea soţului ei. Sârma era la fel înnodată şi răsucită la spate, dar fără a fi pătruns în piele.

— Coana Miţa poate nici să nu fi murit strangulată — observă iar medicul, după ce dezlegă sârma, apoi prosopul de peste gură şi nas şi cămaşa de noapte care servise la imobilizarea mâinilor. Cred că a murit chiar mult mai târziu, poate peste câteva ore, asfixiată de căluşul de pe gură şi nas. E posibil că a trebuit să vadă cum a fost ucis soţul ei, fără ca asasinii să-şi dea seama că mai trăieşte...

— Astea se vor stabili mai târziu, în cursul anchetei, întrerupse Dolga cu puţin dispreţ.

— Probabil, dacă asasinii vor fi avut curiozitatea să se ocupe cu astfel de observaţii! răspunse medicul de asemenea batjocoritor.

Judecătorul nu mai stărui. Era sigur de sine. Ochii lui au înregistrat mult mai mult decât s-a consemnat în procesul-verbal, toate amănuntele de care mai târziu ar putea să aibă nevoie.

După o scurtă consfătuire, fiindcă nici o îndoială asupra cauzelor morţii nu încăpea şi spre a nu mai spori oroarea dublei crime prin ciopârţirea inutilă a cadavrelor unor oameni atât de respectaţi, hotărârâră să se renunţe la autopsie şi să se dea familiei autorizaţia de înmormântare.

Până ce medicul îşi va redacta referatul şi până ce primul-procuror va inventaria cuprinsul feţei de pernă, judecătorul Dolga ieşi în curte, însoţit de poliţaiul Ploscaru, să-şi completeze observaţiile. Corpul cellalt de case era gol şi încuiat în fundul curţii o remiză cam dărăpănată cu câteva butoaie, o putină cu varză, diferite sape, hârleţe ruginite şi uzate... în spatele remizei gardul de zid dinspre Secuianu continua până la cellalt vecin, măcelarul Ionescu.

— Ei, domnule jude, v-aţi lămurit? întrebă poliţaiul prinzând o ţigară şi respirând profund. Dacă tâlharii şi-ar fi lăsat cărţile de vizită, ar fi mai simplu...

— Poate că au lăsat, domnule! zise Dolga sever. Dar nu oricine poate să le citească!

— Dacă citiţi d-voastră, ajunge! Noi vom fi fericiţi să vă aplaudăm! făcu poliţistul fără încredere şi cu puţină ironie.

Capitolul V
MOŞTENITORII INDIGNAŢI

— Mobilul crimei nu pare să fie furtul! spuse primul-procuror Negel când se isprăviră toate formalităţile şi după ce trimise pe comisar să cheme pe Spiru Dăniloiu şi pe Aretia Delulescu pentru a le da în primire cele două cadavre spre înmormântare.

— Mă tem că vă înşelaţi, coane Costică — observă poliţaiul. Bătrânii erau putrezi de bogaţi şi de o zgârcenie proverbială. Lumea prin oraş vorbea despre oale de galbeni şi de lăzi cu bancnote... Nu ştia nimeni unde şi cum ascundeau comoara, dar...

— Noi nu ne putem lua după clevetirile din oraş — întrerupse Negel. Ce ne spui d-ta am auzit şi eu, fireşte. Dar dacă şi întru cât sunt adevărate vorbele oamenilor, e altă socoteală. Deocamdată noi am cercetat şi n-am descoperit decât ceea ce s-a notat în procesul-verbal. Dealtfel nici nu suntem noi chemaţi să cercetăm ce fel şi câtă avere posedau victimele...

Controversa asupra averii bătrânului Ilarie Dăniloiu se reluă şi se înăspri îndată ce reintră Aretia, care dealtfel fierbea că a fost ofensată şi ţinută pe-afară ca slugile.

Primul-procuror comunică Aretiei şi lui Spiru că autorizează înmormântarea victimelor fără autopsie. Pentru că însă atât în vederea unei eventuale complectări a cercetărilor cât şi a

deschiderii succesiunii, casa urmează să fie sigilată, cele două cadavre trebuie să fie ridicate imediat şi aşezate, până la înmormântare, în biserica Sf. Nicolae, unde Ilarie a fost preşedintele Eforiei. Cheltuielile vor cădea, fireşte, în sarcina moştenitorilor.

— Apoi da — zise Aretia batjocoritor. Ne-aţi dat afară când era să primim ceva, dar ne chemaţi înapoi când e vorba să cheltuim!

— Fii liniştită, madam Delulescu—făcu primul-procuror împăciuitor. Vei avea din ce să te despăgubeşti... Noi am inventariat peste jumătate milion de lei în bancnote şi aur...

— Cât aţi spus, domnule prim-procuror? se interesă Spiru.

— Cu precizie poate să vă spuie procesul-verbal... Citeşte, comisarule! strigă Negel.

— În total şaptezeci şi cinci piese de aur şi patru sute treizeci şi nouă mii cinci sute optzeci lei în bancnote de o mie, de cinci sute, de o sută şi de cinci lei, şi anume...

— Ajunge! îl opri primul-procuror. Deocamdată banii aceştia rămân la dispoziţia instrucţiei...

— Aoleu, domnule Costică! izbucni Aretia. Adică numai atâta s-a găsit din tot bănetul ce l-a avut bietul nenea Ilarie?... Atunci ucigaşii l-au prădat rău, dacă cumva nu l-or fi prădat mai rău pe urmă alţii...

— Aveţi vreo bănuială precisă? întrebă judecătorul de instrucţie.

— Ce precisa, domnule! strigă din ce în ce mai indignată d-na Delulescu. Pe mine m-a bruftuluit domnul Costică adineaori pentru că am îndrăznit să încerc a salva măcar rufăria de pat, iar pe alţii i-aţi lăsat să cotrobăiască peste tot şi n-aţi întrebat unde au dispărut giuvaericalele ţaţei Miţa... Că doar ştiţi şi d-voastră ce bijuterii i-au rămas din amanetele nerăscumpărate şi altele cumpărate de ocazie...

— Cine a cotrobăit aici înaintea noastră? insistă Dolga.

— Sora mea e aşa de bună încât nu se sfieşte să mă insulte acuma şi pe mine, om cu avere şi negustor respectat

de toată lumea — declară fierbând şi totuşi stăpânit, Spiru Dăniloiu. Cum a insultat ani de zile şi pe bietul Ilarie pe care acum vrea să-l moştenească fără să se mulţumească cu ce s-a găsit... Ar vrea sa puie mâna pe bijuterii, dar de doisprezece ani n-a vorbit cu Ilarie şi nici pragul nu i l-a trecut, încât habar n-are dacă Miţa le-a mai păstrat ori le-a transformat în bani...

— Ei, mititelule, cum te-ai supărat? rânji Aretia cu dispreţ. Nu cumva te-oi fi simţind cu musca pe căciulă?

— În loc să fii batjocoritoare şi să bănuieşti pe alţii, mai bine ţi-ai vedea de necazurile voastre şi te-ai apăra de bănuielile oraşului! răspunse Spiru scârbit întorcându-i spatele.

Scena între fraţi şi în faţa cadavrelor era atât de uluitoare că ceilalţi ascultară fără a interveni.; Abia pe urmă poliţaiul se dezmetici şi le zise mustrător:

— Vă rog, vă rog, oameni buni, dacă nu vă ruşinaţi de domnii judecători, cel puţin de morţii care încă nici lumânare n-au avut, ar trebui să vă sfiiţi!

Judecătorul Dolga, având în vedere numai interesul instrucţiei, reveni către Aretia cu o nouă întrebare:

— D-ta ai cunoscut averea răposaţilor?.- Ai putea să ne indici ce s-a furat?

— Eu n-am fost în relaţii de câţiva ani cu fratele meu Darie... Ştie oraşul întreg şi pentru ce şi din pricina cui... Dar lumea ştie ce avere a adunat bietul Ilarie, muncind ca un hamal şi trăgându-şi bucăţica de la gură. Ţaţa Miţa dădea împrumuturi pe amanet, numai pe giuvaericale. Se spunea că avea o oală plină de fel de fel de inele şi pietre scumpe şi broşe, cercei şi câte altele... Numai bijuteriile astea trebuie să fi preţuit mai mult decât aţi găsit d-v. în bani.

— Mă rog, se va face lumină! zise judecătorul cu siguranţă.

— Să dea Dumnezeu să se facă! oftă Aretia, închinându-se. Că destule nedreptăţi am suferit şi destul am fost furată

de când a închis ochii bietul tata, fie iertat! Tot cu credinţa în Dumnezeu şi dreptate am trăit şi ne-am chinuit, că nu se poate să învingă strâmbătatea până la urmă...

Primul-procuror se simţea pe de o parte atins în sentimentul său de pietate faţă de morţi, apoi şi în demnitatea sa de personagiu oficial. în special tonul iritat şi vulgar al d-nei Delulescu i se părea o insultă la adresa tuturor. Totuşi, blajin din fire, se jena să pună capăt scenei printr-un gest de energie oficială, mai cu seamă că a dojenit-o şi adineaori. când se hotărî totuşi să intervie, poliţaiul întrerupse batjocoritor şi glumeţ:

— D-ta poate că nu ştii, coană Aretie, dar băiatul d-voastră, Romică, a fost foarte prieten, în vremea din urmă, cu răposaţii...

— Da cum să nu fie, domnule? Nu e nepotul lor bun?

— Desigur!... Şi acuma, cât a fost pe-acasă o lună de zile, până sâmbătă trecută, n-a fost zi să nu fie împreună şi să nu vie pe-aici... Poate că ai aflat de la dânsul ce comori avea bătrânul?

O clipă Aretia îl privi nedumerită, pe urmă ripostă dârz:

— Şi adică ce vrei să spui d-ta cu asta?... Că Romică s-a interesat de averea bătrânilor? Şi dacă s-ar fi interesat, nu era dreptul lui?... Adică pentru că noi am rămas săraci şi cinstiţi nici nu mai avem dreptul să ne cerem drepturile noastre?... Nu ştiu, că băiatul a plecat la Bucureşti, la afacerile lui, dar dacă i-o fi spus cumva răposaţii ceva, apoi să ştiţi d-voastră că nu ne-om mai lăsa nici noi să fim ţinuţi pe-afară şi să se aleagă praf din drepturile noastre!... Aşa să ştii, domnule poliţai! Că mie nu mi-e frică de nimeni, nici de poliţie şi nici de tribunale, dacă sunt femeie cinstită şi fără greşeală pe suflet!

În sfârşit primul-procuror nu se mai putu stăpâni şi izbucni:

— Destul, madam!... D-ta nu prea ştii ce e cuviinţa după cum văd... N-am venit aici să ascultăm nedelicateţele d-tale,

ai înţeles?... Iar dacă nu ştii să te porţi faţă de justiţie, am să te învăţ imediat!... Atâta lipsă de respect n-am pomenit!

Urmă o clipă de jenă generală. Primul-procuror adresase ultimele cuvinte judecătorului, întorcând spatele d-nei Delulescu şi adăogând întrebător:

— Acum?

— Domnule prim-procuror, aţi încuviinţat să fie înmormântate cadavrele—zise Dolga liniştit. Urmează să fie ridicate şi să sigilăm casa...

Poliţaiul trimise să cheme pe preotul Tănăsescu, iar Spiru se oferi să îngrijească de cele necesare pentru înmormântare. Delulescu se arătă de asemenea gata să dea o mână de ajutor. Numai Aretia, îmbufnată, sâsâi printre dinţi:

— Asta ne mai lipseşte... Să mai cheltuim şi din sărăcia noastră...

Capitolul VI
BĂNUIELILE ARETIEI

Preotul Tănăsescu sosi lăcrimând. Avea remuşcări că s-a supărat şi a ocărit în gând pe bătrânul Ilarie când Ciufu i-a raportat că nu l-a găsit acasă şi când în realitate zăcea ucis de mult împreună cu „baba” lui. până s-au improvizat două brancarde cu care să fie transportaţi la biserică, preotul a avut timp să citească două-trei rugăciuni de sufletul lor. Pe Ciufu l-a lăsat să aranjeze un catafalc provizoriu pe care să fie aşezaţi până se vor aduce cosciugele şi cele necesare gătirii morţilor.

— Ce ciudate şi neînchipuite sunt destinele omului! zise apoi preotul către primul-procuror, în vreme ce cadavrele erau scoase afară. Sâmbătă dimineaţa m-am întâlnit cu sărmanul răposat în faţa tutungeriei centrale. Venea din piaţă şi a glumit cu moartea ca de obicei... O, Doamne! Şi în clipa când dânsul glumea, moartea poate că îl aştepta acasă cu coasa întinsă!

În urma celor două brancarde acoperite cu cearşafuri albe, merse numai preotul cu Aretia şi cu Pascal Delulescu, căci Spiru plecase să cumpere cosciugele, dacă va găsi gata ori, dacă nu, să le comande. Anchetatorii mai rămaseră. Dolga se mai plimbă puţin prin toate camerele adulmecând parcă şi în special privind cu mare atenţie ca şi când ar fi vrut să înregistreze încă o dată tot în subconştient (Asta era „metoda”' lui care nu dădea greş niciodată, fiindcă, zicea dânsul: „Memoria mea vizuală e mai fidelă decât fotografia”.) înainte de a pleca, îi veni în gând să mai arunce o privire, pentru orice eventualitate, în odaia din faţă, cea care rămăsese închisă. într-un colţ, aşezată anume astfel încât să fie văzută, era o casă de fier, modestă, mică, sistem învechit.

— A, în sfârşit, murmură judecătorul mulţumit. Mă miram să nu fie!

Cheile lipseau. Comisarul fu trimis să le caute în buzunarele morţilor.

— Va să zică avea dreptate zgripţoroaica! făcu poliţaiul curios, în vreme ce Dolga deschidea casa de fier.

Era goală. Abia într-un sertar dădu peste o casetă cu două sute de galbeni.

— Sumă rotundă! zise primul-procuror. Parcă înadins a lăsat-o...

— Ca să distragă atenţia eventualilor hoţi de la sumele mai mari ascunse aiurea — observă poliţaiul

În alt sertar, printre câteva acte de familie şi poliţe vechi, descoperi un plic galben, lipit şi sigilat, pe care scria cu litere mari:

„Testamentul meu”.

— Asta da! strigă Dolga, oprind repede un gest care ar fi vrut să deschidă plicul. Aici s-ar putea, adică ar fi natural să se găsească indicii asupra averii. Totuşi eu nu cred că... în sfârşit, domnule prim-procuror, deschiderea testamentului trebuie sa se facă după stipulaţiile legale... D-voastră nu credeţi?

— Fireşte! Evident! Mai încape vorbă? făcu Negel simplu.

Se redactă un codicil la procesul-verbal, apoi se aplicară obişnuitele sigilii pe uşile casei, iar poliţaiul fu rugat să lase şi un sergent de pază în curte sau în stradă ca nu cumva vreun dobitoc interesat să violeze opera justiţiei.

Magistraţii şi poliţiştii urcară pe strada Griviţei, pe lângă biserica Sf. Nicolae unde cele două cadavre erau aşezate şi unde preotul le aprinsese lumânări şi citise cuvenitele rugăciuni, de faţă fiind mulţi dintre cei curioşi care se adunaseră la casa crimei...

Aretia cu soţul ei ieşiră din biserică numai câteva minute după ce trecură anchetatorii. Delulescu se înduioşase de tot în faţa catafalcului, mai mult chiar decât în casă, şi i se umeziseră ochii, dar Aretia, oricât ar fi vrut, n-a mai vărsat nici o lacrimă. Toate gândurile ei se învârteau vertiginos numai în jurul moştenirii şi a fricii să nu fie iar păgubită de frate-său Spiru sau poate şi de justiţie.

— Măi bărbate, tu nu eşti în toate minţile — zise ea după ce se depărtară puţin pe o stradă mai dosnică. Văd că te îmbulzeşti mereu ba să faci asta, ba să aduci ceea... astâmpărate, Pascale. Mai lasă şi pe Spiricǎ să facă, lasă-l. Pascale, că el n-a stat ca noi să bocească şi să se înduioşeze, fii tu sigur! El şi-a umplut buzunarele încât nu-i mai pasă de s-o mai găsi ceva ori ba!

— Nu, Ticǎ dragă, exagerezi! se supără Delulescu. Prea mă ofensezi mereu şi în faţa oamenilor! Parc-aş fi copil fără minte...

— Apoi chiar eşti! răbufni femeia abia stăpânindu-şi mânia. Dacă n-aş fi fost eu, câinii te mâncau!.. Dar ce stau eu să te mai judec, că te-a judecat Dumnezeu destul!

Până acasă se mai certară şi se împăcară de câteva ori, după obiceiul familiei Aretia găsea prea molâu pe Delulescu şi de data asta. Ea credea că bărbatul ar fi trebuit să facă gură, chiar să se ia de piept cu Spiru când s-a văzut că a dispărut cea mai mare parte a bănetului împreună cu bijuteriile. A lăsat-o pe ea să se hărţuiască cu cogeamite lume şi nici măcar o vorbă de aprobare n-a scos, ci mai degrabă se arăta contra ei încercând s-o potolească, adică să dea dreptate duşmanilor. Pascal n-avea răgaz să se disculpe: soţia îi tăia vorba îndată ce deschidea gura...

Se făcuse amiazi aproape. Cu preotul Tănăsescu se învoiseră să se întoarcă îndată după masă, să facă toaleta morţilor cum se cuvine, să-i aşeze în sicriu şi apoi să slujească o slujbă complectă. Aretia însă nu se grăbea deloc. îi şi spuse lui Pascal, care o zorea, că morţii nu merită din partea ei nici o jale şi nici o milă...

Părinţii celor trei fraţi Ilarie, Spiru şi Aretia au fost bulgari şi se numeau Danilef. în casă şi între ei au vorbit mai mult bulgăreşte. Mama lor, mai slabă la cap, nici n-a învăţat bine româneşte până la moarte. Au venit în ţară ca lucrători la alţi bulgari care ţineau cu arendă pământuri în lunca Argeşului şi făceau bani cultivând intensiv zarzavaturi

pe care le vindeau în Piteşti, plecând iarna cu banii adunaţi înapoi peste Dunăre. Danilef a fost mai harnic şi a ajuns repede din pălmaş arendaş întâi de un pogon, apoi de mai multe, şi în sfârşit proprietarul celor trei moşii ce le-a şi lăsat moştenire copiilor. Când s-a mai înstărit, şi-a cumpărat casă la Piteşti (chiar corpul de casă în care s-a întâmplat crima), a început să se numească Dăniloiu, cum l-a învăţat un avocat, şi s-a împământenit prin Cameră şi Senat, cheltuind destule parale cu ocazia aceasta. Moşiile le-a păstrat până a murit şi nici altă negustorie n-a făcut decât cu zarzavaturi şi fructe de-ale lui. Dealtfel s-a prăpădit timpuriu, abia la cincizeci şi cinci de ani, după ce cu câţiva ani în urmă îi murise şi femeia. Oamenii spuneau c-au murit de prea multă muncă, pentru că într-adevăr viaţa lor n-a cunoscut altceva decât munca de dimineaţa până seara, iarna, vara, fără odihnă, fără sărbătoare... când a murit bătrânul, Ilarie avea treizeci, Spiru douăzeci şi Aretia doisprezece ani. Ilarie a devenit capul familiei, fiind dealtminteri însurat la rândul lui de patru ani cu o româncă băştinaşă care i-a adus o mică zestre, în bani, încât aşa a putut începe prima întreprindere personală.

După moartea bătrânului, viaţa a continuat la fel în familia Dăniloiu. Moşiile erau lucrate ca şi înainte. Aveau logofeţi şi chiar unii zilieri bulgari, de încredere. Comerţul cu zarzavaturi rămase şi mai departe baza afacerilor lor. până când a venit vremea să se însoare şi Spiru. Deoarece avuseseră câţiva ani răi, dar mai ales fiindcă Ilarie reuşise să-şi înzecească micul capital în negoţul de cherestea şi cu magazinul de fierărie, cei doi băieţi se înţeleseră, convingând şi pe Aretia, care avea numai şaptesprezce ani şi nu voia să ştie de afaceri, să vândă moşiile şi cu banii realizaţi să înceapă tot în comun nişte întreprinderi mai rentabile. Au urmat însă ani de criză care le-au încurcat socotelile. într-un moment greu cei doi fraţi au vrut să mărite pe Aretia, care ajunsese la douăzeci de ani, cu un negustor armean, bătrâior, văduv, urât foc, având însă o

băcănie ce mergea minunat, în piaţă, şi pe deasupra mari rezerve la bancă, încât nu pretindea nici o zestre, ba promitea să le dea o mână de ajutor în greutăţile ce-i chinuiau. Aretia a refuzat categoric. Era proaspăt îndrăgostită de tânărul Pascal Delulescu, practicant fără leafă la judecătorie, care pe-atunci era un băiat levent, drăguţ şi dezgheţat de se scurgeau ochii fetelor după el. Era prima ei dragoste... Peste cât va timp Aretia le-a declarat că vrea să se mărite cu Pascal. Fraţii nici n-au vrut să audă, căci Pascal n-avea după ce să bea apă. în zadar plângea Aretia şi le explica, fraţii ripostau aproape într-un glas că tânărul trebuie întâi să câştige măcar atâta ca să aibă cu ce să-şi hrănească nevasta. După patru ani de tărăgăneză şi ameninţări, Aretia, fiind deja majoră, se logodi cu Delulescu în taină. Ca să evite scandalul, fraţii con simţiră, dar cu condiţia ca el să nu se amestece în afacerile lor, ci să-şi vază de judecătoria lui, unde ajunsese să aibă şi o leafă de treizeci de lei pe lună. Pascal era modest, Aretia nepricepută şi amândoi foarte îndrăgostiţi. Fraţii le-au oferit casa de pe bulevard, pe care o cumpărase Darie de curând, o ocazie admirabilă, au mobilat-o parte din nou, parte cu de-ale lor, au făcut o nuntă frumoasă şi i-au trimis chiar şi în voiaj de nuntă, două săptămâni, la Constanţa. Pe urmă, ici- colo, i-au ajutat cu bani, sume mai mici sau mai mărişoare... între timp dealtfel Darie s-a despărţit de Spiru cu afacerile, rămânând fiecare cu ale lui. Căsnicia Aretiei avea atunci o vechime de zece ani, binecuvântată cu un copil de opt ani. Delulescu câştiga abia cât să trăiască. Sora a început atunci să-şi reclame partea de moştenire, dându-şi seama că a fost frustată. De-atunci, mai mult de douăzeci de ani, a trebuit să se mulţumească cu fărâmituri aruncate de fraţii bogaţi subt formă de pomană. Nu recunoşteau c-au păgubit-o, ci o acuzau că şi-a mâncat partea de moştenire treptat, deoarece şi-a luat bărbat incapabil să ţie o casă ori să fructifice un capital...

La masă, Delulescu nu se putu abţine să nu se înduioşeze iar:

— Multe am suferit noi de la dânşii, dar cumplit au mai ispăşit!...

— Dumnezeu plăteşte la toţi după faptele fiecăruia! zise Aretia indiferentă.

— Cine să-i fi omorât, ce crezi, Tică? întrebă bărbatul curios.

— Tâlhari şi ucigaşi se găsesc destui — răspunse ea. Aş zice că numai Spiricâ i-a ucis ca să-i poată prăda pe urmă, dar îl ştiu cât e de laş şi fricos... Cine l-a omorât trebuie să fi fost om voinic, puternic. Altfel cum să-i sugrume aşa... Să nu te miri dacă frate-meu n-o fi tocmit niscaiva ticăloşi, poate străini, că era tocmai sâmbătă, zi de târg... Ucigaşul o fi plecat şi ia-l de unde nu-i, iar frate-meu s-a repezit să descopere crima şi să strângă ce-a fost mai bun...

— Parcă ucigaşii n-or fi furat şi ei ce-au putut la repezeală?

În realitate Aretia era preocupată să descopere nu pe criminali, ci banii şi valorile ce s-au furat. N-avea nici o încredere în magistraţii anchetatori, cum de altfel nu mai avea în nimeni. Pe cât de încrezătoare a fost în tinereţe, pe atât de bănuitoare era azi. Pe primul-procuror Negel îl ştia om cinstit, şi dealtminteri cu avere, dar când e vorba de atâta bănet cât trebuie să se fi găsit la Ilarie, nici pe el nu-l mai credea fără prihană.

— Tu, care zici că eşti calculat şi liniştit, după câte ai auzit mereu, an de an, de la oameni şi acuma în urmă de la Romică—întrebă ea deodată, urmându-şi firul gândurilor — cam ce avere crezi că a putut să aibă nenea Ilarie?

— De — făcu Pascal gânditor. De... Eu aş zice aşa: cel puţin cinci şi cel mult zece milioane în lei d-ăştia proşti... Fireşte socotind toate, casele, acţiunile, banii, devizele, giuvaericalele, amanetele... în sfârşit toate!

Aretia se înfurie iar, ca şi când ar fi ofensat-o:

— Ei vezi?... Şi dumnealor n-au găsit nici măcar un milion... Ei, apoi să nu mă supăr?...

Peste o clipă se întrerupse, ca şi când un gând i-ar fi fulgerat prin minte:

— Pascale! Numaidecât să dăm o telegramă băiatului să vie acasă!... Ai auzit?... Să vie chiar azi, chiar cu ultimul tren!... Să fie Romică lângă mine! Cât e el de deştept, dragul mamii, nu se poate să nu scoatem banii, oriunde i-ar fi ascuns Spirică şi cu ceilalţi!

Delulescu aprobă cu admiraţie:

— Foarte bine, Tică!... Prea bine!...

Capitolul VII
SOLOMIA VREA SĂ PLECE

Spiru, tocmai fiindcă soră-sa s-a purtat atât de urât în faţa judecătorilor, voia să dovedească oamenilor de treabă că familia Dăniloiu nu trebuie judecată după Aretia, ci după cei doi fraţi, fruntaşi ai negustorimei piteştene. în vreme ce

el alergă să se ocupe de cosciuge şi de locul de la cimitir, pe Vasilica o trimise să cumpere zăbranicul, lumânările, florile şi ce mai trebuieşte, lucruri pe care femeile le aranjează mai bine.

Până la amiazi Spiru a isprăvit cu bine ce-şi propusese: a găsit cosciuge gata de stejar, încât numai cifrele şi literele urmau să fie bătute pe capac, a terminat cu locul, s-a dus chiar până în deal ca să vază unde vine şi cum încep groparii săpatul pământului, lucru destul de greu pentru dânsul pe îngheţul şi zăpada ce erau...

A sosit acasă ostenit şi asudat, gâfăind şi totuşi mulţumit c ă şi-a împlinit datoria.

— Îndată după-amiazi mergem la biserică, dragă nevastă — zise dânsul mişcat, aşezându-se la masa pusă mai de mult de Solomia pe care d-na Dăniloiu o lăsase acasă când a plecat după cumpărăturile morţilor. Parcă nici nu mă simt complect liniştit până nu-i voi vedea aşezaţi cum se cuvine unor oameni ca dânşii... Aretia nu s-a arătat, fireşte... Am ştiut eu prea bine. Numai la câştig vrea să se îmbulzească... Parcă nici n-ar fi sora noastră, aşa e de haină!

De fapt nici el, nici Vasilica nu cheltuiseră nimic. Prudenţi, cumpăraseră toate pe datorie, lăsând ca plata să se facă din moştenirea răposaţilor. Spiru chiar se gândise că toate cheltuielile cu înmormântarea şi celelalte vor trebui să fie scăzute din globalul moştenirii înainte de împărţire, aşa că, vrând-nevrând, va contribui şi Aretia cu partea ei...

La sfârşitul mesei, pe când dânsul tocmai moţăia ca de obicei înainte de-a trece pe sofa în dormitor să-şi facă siesta, iar d-na Dăniloiu aduna mecanic fărâmăturile de pâine în jurul tacâmului, Solomia se plecă la urechea ei şi-i zise domol:

— Să nu uiţi, cucoană, să-i spui şi domnului că trebuie să plec...

Spiru auzi şoşăitul glasului ei şi mormăi ca prin vis:

— Ce să plece?... Unde să plece?...

— Lasă, nu-ţi strica tu somnul pentru ea—zise d-na Dăniloiu liniştit. Ia, prostii de-ale ei! Degeaba am crescut-o şi am învăţat-o, că din ale ei nu iese I

— Nu cumva tot despre Lixandru e vorba?... Atunci eu vă şi las, să mă odihnesc niţel... numai un sfert de ceas! făcu bărbatul urnindu-se greoi şi trecând la sofaua pregătită cu o pernă albă la căpătâi.

Sfertul de ceas dura totdeauna un ceas, altfel se scula morocănos şi mai frânt de cum se culcase.

Vasilica rămase singură cu servitoarea care se încăpăţâna să plece numaidecât.

— Vai, fată dragă, ai început să mă sperii cât eşti de nebună! se cruci cucoana. Tu nu vezi ce-a dat peste noi?-.. Tu n-ai un pic de omenie în sufletul tău de te poţi gândi să pleci acuma şi să mă laşi singură cu înmormântarea şi cu necazurile?

— Apoi, nu, cucoană! răspunse senin Solomia. Că, dacă e bine Lixandru, nu stau acasă! Nu ţi-am spus?... mâine dis-de-dimineaţă sunt înapoi!...

— Nici să nu-mi mai vorbeşti, d-astea, Solomie, că mă superi rău de tot!... Aşteaptă, să isprăvim mâine cu înmormântarea, pe urmă pleacă şi stai cât pofteşti, că de nebune ca tine geme târgul!

Servitoarea se mai învârti puţin prin odaie, strângând masa mai îndelung şi mai meticulos, iar când chibzui că doamna s-a liniştit, reveni:

— Cum nu crezi d-ta, cucoană, la durerea săracului!... Încaltea dacă n-ai cunoaşte necazurile mele cu Lixandru mai bine ca mama mea, că nu ţi-am ascuns nimic şi nu m-am ferit... Şi l-ai văzut sâmbătă şi d-ta cum era de prăpădit că de-abia l-am coborât din căruţă să intre la doftor...

— Ei, şi dacă ai să te duci tu acuma, crezi că ai să-l înzdrăveneşti? răspunse Vasilica înduioşată puţin de glasul întristat al Solomiei. Nu ţi-a spus toată lumea şi toţi doctorii că boala lui se vindecă greu, dacă se vindecă?... sâmbătă,

nu-s nici trei zile, l-aţi târât iar la doctor şi doctorul v-a spus să nu-l mai chinuiţi cu drumurile...

— O, Doamne, ziua de sâmbătă numai în mormânt am s-o uit! zise Solomia cu ochi în gol, cu o durere mare pe faţă.

— Pentru că nu eşti în toate minţile, femeie! se aprinse din nou d-na Dăniloiu. Ai pierdut mai toată ziua pe la doctor şi prin farmacii, ca şi când te-ar da banii afară din casă... Te-am lăsat, cum te las de atâta vreme, să-ţi îngrijeşti bărbatul cum crezi tu mai bine. Dar văd că ai început să te împărţi între Valea Ursului şi casa mea! De câteva luni n-a fost săptămână de la Dumnezeu să nu lipseşti când ziua, când noaptea, ca să te repezi la Lixandru...

— Am să vă slujesc, cucoană, toată viaţa, numai să mă ajuţi să-l punem pe Lixandru în picioare! murmură servitoarea fără emfază, cu o sinceritate din adâncime.

D-na Dăniloiu, ea însăşi fată de cârciumar bogat de la ţară, avea o mare slăbiciune pentru Solomia şi fiindcă era din satul ei, dar mai ales că a luat-o de la vârsta de cincisprezece ani, a crescut-o şi a ţinut-o în casă, nu ca pe o servitoare ce era, ci ca pe un copil al ei cu care se înţelegea dealtfel mai bine decât cu propria ei fată care, învăţând prea multă carte (absolvise liceul de fete din Piteşti) şi dezvoltându-se sufleteşte în alt mediu, iar pe urmă măritându-se cu un ofiţer şi trăind în altă lume, i se părea înstrăinată. Adevăratele confidenţe le avea cu Solomia. Cu ea se sfătuia despre toate; faţă de ea n-avea taine. A dorit şi multă vreme a fost convinsă că, la rândul ei, şi Solomia îşi deschide complect sufletul, până ce a început să constate că ea păstra anume ascunzişuri în care nu lăsa pe nimeni să pătrundă, desigur nici pe Lixandru la care totuşi spunea că ţine mai mult ca la orice pe lume. Solomia era o fire mai întortocheată. D-na Dăniloiu se enerva de multe ori că nu putea urmări şerpuirea sufletului ei. Fata totdeauna rezerva câte-o surpriză, dar nu rezultată din gânduri mincinoase. A controlat-o de nenumărate ori şi n-a prins-o

niciodată cu minciună. Prefera şi primea să fie certată, chiar ocărâtă, decât să încerce a-şi ascunde greşeala prin tertipuri sau să se ferească a o ispăşi.

Mai cu seamă de când s-a încurcat cu Lixandru, Solomia a devenit năucă de tot. D-na Dăniloiu a socotit la început că fata, care abia avea atunci optsprezece ani, s-a îndrăgostit şi de aceea i-a trecut cu vederea unele neglijenţe explicabile. Lixandru se numea Alexandru Ionescu şi era pe-atunci şofer la sucursala băncii Marmorosch-Blank. Băiat curăţel şi parcă mai de treabă ca alţii de teapa lui, nu şi-a bătut joc de biata fată — zicea d-na Dăniloiu—şi nu i-a întors spatele, cum fac toţi, ci s-a alipit mai mult de ea şi chiar a vrut să o ia de nevastă. Dar banca s-a închis şi Lixandru a rămas fără de lucru, îşi adunase o mică sumă de bani ca să poată trăi câteva luni până va găsi alt loc. N-a găsit. Tovarăşii şi prietenii îl sfătuiau să plece la Bucureşti, unde, ca şofer destoinic ce era, ar fi găsit mai repede ocupaţie. N-a vrut să plece fără Solomia, iar pe ea n-o putea lua fiindcă n-ar fi avut cu ce s-o ţie... Asta a fost pentru Solomia întorsătura vieţii. îl iubise şi până atunci cum poate să iubească o fată de optsprezece ani, dar pe urmă, după ce a văzut că Lixandru nu se desparte de ea nici chiar de dragul viitorului său, iubirea ei s-a transformat într-un amestec straniu de devotament, spirit de jertfă şi admiraţie oarbă care, frământat cu senzualismul ei primitiv şi sfios, a pus stăpânire pe însăşi rădăcinile fiinţei ei. Scopul vieţii Solomiei a devenit Lixandru. în afară de el şi mai presus de el nimic nu exista pe lume...

Muncind câte ceva pe unde apuca, Lixandru s-a oploşit prin curtea Dăniloiu cu învoirea tacită a doamnei. Iama următoare, lucrând odată afară, în ger, la o reparaţie de automobil particular, a răcit. Neluând în seamă şi continuând zilele următoare alte lucrări la fel, fiindcă tocmai s-au ivit ocazii, boala s-a încuibat într-însul, a clocit şi a crescut, iar când n-a mai putut-o îndura şi s-a arătat unui medic, a aflat că e rău de tot şi că ar trebui să se

îngrijească foarte serios... Solomia şi apoi d-na Dăniloiu abia toamna următoare au aflat, nu de la el, care nu spunea nimic şi bolea ca un animal trudit, ci de la însuşi doctorul la care fusese, că Lixandru e în mare primejdie.

De-atunci Solomia nu mai avea alt rost în viaţă decât salvarea lui Lixandru. Pentru aceasta şi-a cheltuit toate economiile ce le făcuse la d-na Dăniloiu, pe urmă toată simbria ce o primea... când un medic i-a recomandat, în loc de medicamente, să meargă undeva la ţară, să stea liniştit, să se odihnească şi să se hrănească bine, Solomia i-a propus imediat să meargă în satul ei, Valea Ursului, la părinţii ei. Lixandru a stăruit însă ca, mai înainte să se căsătorească, să nu zică oamenii că Solomia îşi aduce ibovnicul acasă, ci bărbatul legiuit. Nu numai d-na Dăniloiu, dar şi Spiru s-a înduioşat de „delicateţa” băiatului, deşi el de multe cri bombănise că i s-a oploşit în curte un pierde-vară. Baremi Solomia a plâns cu hohote în timpul cununiei, încât d-na Dăniloiu, naşa mare, i-a şoptit în două rânduri să-şi mai ţie firea.

După o lună, Solomia s-a întors înapoi în serviciu, lăsând pe Lixandru la ţară. Trebuia să muncească pentru a-i putea plăti întreţinerea. Totuşi, într-un an de şedere la aer şi odihnă, Lixandru, în loc să se îndrepte, se topea văzând cu ochii. Solomia s-a gândit că ar trebui să-i mai dea nişte leacuri, să nu-l lase fără ajutor ca pe un câine. Şi I-a adus la Piteşti de mai multe ori să-l mai examineze doftorii Aşa s-a întors sâmbătă Lixandru la Valea Ursului cu câteva sticluţe pe care Mirescu, cel mai popular medic din Piteşti, după ce „I-a băgat la raze”, i le-a prescris să le ia negreşit, fără să garanteze o vindecare grabnică, dar promiţând o îmbunătăţire cu ajutorul lui Dumnezeu...

D-na Dăniloiu înţelegea şi azi nerăbdarea Solomiei de a vedea efectul medicamentelor. Dacă n-ar fi intervenit pacostea cu crima, ar fi dăscălit-o puţin, ca să se păstreze în nota ei, dar i-ar fi dat drumul să se repeadă până acasă, mai ales că acuma, cu autobuzele, poţi pleca seara la Valea

Ursului şi dimineaţa să fii înapoi Azi îi era urât să rămâie singură. Având-o pe Solomia alături se simţea infinit mai curajoasă, ca şi când energia tinerească a ţărancei i s-ar fi transmis ca un fluid magnetic...

În cele din urmă, văzând-o prea abătută şi mai amărâtă ca niciodată, i se făcu milă de suferinţa ei şi îi făgădui s-o lase să plece mai pe seară, cu condiţia ca întâi să isprăvească la biserică îngrijirea morţilor şi ca mâine dimineaţa să fie negreşit înapoi sa-i dea ajutor la înmormântare.

Solomia se bucură numai pe jumătate, ca şi când nici n-ar mai fi fost în stare să se bucure aievea de nimic în lume. Murmură abia perceptibil:

— Să-ţi răsplătească Dumnezeu binele pe care mi-l faci...

Tocmai când isprăviră toaleta sufrageriei, aşezând toate la locul lor, se pomeniră cu un aprod de la tribunal care aducea două citaţii. D-na Dăniloiu se înspăimântă. În viaţa ei n-a avut de-a face cu judecăţi. Aprodul îi spuse şi din gură că judecătorul de instrucţie pofteşte şi pe domnul Spirică la cabinet pentru informaţii în legătură cu crima, de-asemenea pe d-na Dăniloiu şi pe Solomia.

— Ia fugi, băiete! se supără deodată d-na Dăniloiu. Doar n-o să ne amestecaţi şi pe noi în nelegiuirea asta, Doamne fereşte!

Apăru din dormitor Spiru, căscând şi întinzându-se şi mormăind, ca totdeauna după somn. Citaţia îl făcu să-i sară brusc moleşeala.

— Informator? se linişti mai pe urmă. Ei da, da, fireşte. Trebuie să ajutăm pe bieţii judecători să descopere pe criminali... La ce oră e?”. A, la trei?... Adică acuma?... Atunci ia vezi, Vasilico!... Dă-mi ce-mi trebuie, să nu întârziem...

Dădu drumul aprodului. Nu voia să-l vadă cineva mergând împreună cu un aprod de la tribunal între aprod şi jandarm i se părea că e numai deosebire de uniformă...

D-na Dăniloiu cu Solomia erau citate pentru a doua zi.

— Ei vezi, tot nu poţi pleca, Solomie, până ce nu te întreabă judecătorul... Eu te-am lăsat, dar dacă legea nu vrea? zise Vasilica în chip de consolare.

Solomia ridică din umeri, murmurând cu amărăciune:

— Doamne, iartă-mă şi nu mă lăsa!...

Capitolul VIII
JUDECĂTORUL ŞI POLIŢAIUL

Aurel Dolga se afla numai de trei luni în Piteşti, dar cunoştea mai toată lumea, în special avocaţi, profesori, ofiţeri, ingineri, funcţionari, în sfârşit ceea ce se numeşte, cu o exagerare provincială, boierimea. De fapt în boierimea aceasta se cuprind numai cei ce au bani sau altfel de avere care să le dea putinţa de a participa la jocurile de cărţi şi de a primi cel puţin de două ori pe iarnă cât mai multă lume bună care să joace cărţi până la ziuă, la cât mai multe mese... Noul judecător, tânăr şi neînsurat, a devenit imediat invitatul favorit în familiile cu fete de măritat, deşi el nu trăda încă intenţii matrimoniale, dorind în prealabil să devie

celebru în specialitatea sa spre a putea face o partidă mai strălucită. Era foarte sociabil, păstrând totuşi marea decenţă şi rezerva cerute unui magistrat. Ici-colo, la vreo petrecere cu ultra-prelungire, i s-a întâmplat să cânte sau să danseze solo sau împreună cu tovarăşii de chef, sau chiar, într-un elan de fericire, să îmbrăţişeze pe vestitul lăutar Dură care, ajutat numai de un ţambal ist chior şi de un chitarist şchiop, era capabil să întreţie buna dispoziţie de seara până a doua zi seara...

Dragostea cea mare a lui Dolga rămânea totuşi instrucţia criminală. Din pricina ei avea acum o remuşcare: că n-a cunoscut până azi familiile Dăniloiu... De aici trăgea însă concluzia pentru viitor: un bun detectiv, deci şi judecătorul de instrucţie, trebuie să-şi lărgească necontenit relaţiile în toate straturile societăţii...

De la casa crimelor până la tribunal, Dolga a tăcut, privind drept înainte, parc-ar fi urmărit cu ochii interiori o pistă foarte palidă şi întortocheată.

Reţinu pe poliţaiul Ploscaru care, nu pentru meserie, dar prin felul lui de viaţă, cunoştea Piteştii cum îşi cunoştea buzunarele. Nu oraşul, ci oamenii, până la cei mai umili. Asta era meritul lui unic, dar considerabil, în poliţie, mai ales că informaţiile lui erau întotdeauna exacte şi corecte.

După ce încheie cu grefierul formalităţile de rigoare pentru întocmirea dosarului, comandă cafele. Poliţaiul interveni jovial:

— Dacă-mi dai voie, domnule jude, a mea să fie cu un coniac înlăuntru şi altul separat alături! După o crimă atâta de scârnavă, trebuie să-ţi stingi greaţa măcar cu un pic de alcool!...

— Într-adevăr scârnavă! aprobă Dolga. Foarte bine ai spus. Eu încă n-am cunoscut, din păcate, familia Dăniloiu...

— Ai s-o cunoşti acuma, cu ocazia instrucţiei, până în rărunchi!... Ilarie Dăniloiu a fost un om ciudat şi plin de taine!

— Dar ceea ce m-a mirat — urmă judecătorul — ceea ce m-a nedumerit mai mult, este mizeria morală pe care am simţit-o în casa lor... Nu mizeria în sine, care totdeauna e impresionantă şi provoacă cel puţin milă, ci mizeria unor oameni despre care se spune că erau foarte bogaţi, de mai multe ori milionari...

Poliţaiul surâse şi dădu din cap aprobativ.

— Exact, domnule judecător! zise dânsul. zgârcenia, pricit de aprigă, nu poate explica o viaţă în ticăloşie materială desăvârşită!... Explicaţia o dă numai rasa, domnule jude! Ce ideal de trai poate să aibă un om coborând din părinţi care numai dumineca aveau pe masă mâncare caldă?... Eu eram copil când a murit bătrânul Danilef, bulgăroiul, cum îi zicea lumea în piaţă cu un fel de ură amestecată cu admiraţie. Mi-a rămas însă în minte cu nişte ochi negri foarte vicleni şi mai ales cu hainele nemţeşti care-i veneau îngrozitor, parc-ar fi fost adunate din toate colţurile oraşului... Dintre copii nici unul n-a moştenit în totul pe bătrânul bulgăroi. Ai văzut, domnule jude, ce pirpiriu era Ilarie... Să-l sufli ca pe o luminiţă de ceară... Spirache seamănă cu bătrânul la voinicie şi stângăcie, dar e greoi şi prostănac şi în acelaşi timp şiret ca un vulpoi. Iar d-na Delulescu se zice că e leită maică-sa: credincioasă, mojică şi încăpățânată, dar foarte cinstită. Dealtfel cinstiţi au fost şi fraţii ei, căci nu i-a prins nimeni niciodată cu vreo abatere de la codul penal. Impresia mea însă a rămas că sufleteşte, în adâncul lor, nu erau corecţi. N-aveau adică cinstea interioară, singura valabilă, pentru că nu e dictată de teama sancţiunii exterioare...

— Cu toate astea pare să fie oameni foarte respectaţi — observă Dolga.

— Cum să nu fie, dacă n-au greşit niciodată contra legilor?... Pe urmă averea acoperă totdeauna micile turpitudini ale oamenilor. Pe un milionar îl priveşti cu alţi ochi, nu cu ai bănuielii. Să nu fiu rău înţeles, domnule jude! Ilarie Dăniloiu a jucat un rol marc în ultimile trei decade în

viaţa negustorimii piteştene. Fiindcă era bogat şi cu destulă influenţă în lumea lui, liberalii l-au acaparat pentru partidul lor l-au pus în consiliul comunal, apoi în cel judeţean l-au făcut mai târziu ajutor de primar şi pretutindeni a făcut treabă bună şi a fost corect ca nimeni altul în cele din urmă, adică după război, s-a ales senator şi a făcut figură onorabilă şi la Bucureşti prin cuviinţa şi modestia lui înnăscută. Vezi, prin urmare, domnule jude, că avem de a face cu un exemplar tipic de piteştean notabil!

Dolga asculta atent, iar Ploscaru care, ca toţi povestitorii dorea să fie ascultat, se încălzea din ce în ce la amănunte:

— Ei bine, toate demnităţile şi onorurile, în loc să-l civilizeze, mai rău îl sălbăticeau lăuntric. Pasiunea economiilor, care pe tatăl său l-a îmbogăţit, a transformat-o într-o avariţie patologică. Deşi nu i-am cunoscut viaţa intimă, ştiu că de la o anume vârsta cam de când a intrat în viaţa oficială, a fost cuprins de patima tezaurizării. Treptat şi, fireşte, pândind ocazii excelente, a vândut moşiile părinteşti, a vândut diferite case ce mai avea prin oraş, se zice că şi te Bucureşti, iar banii îi strângea. Dacă ar fi putut nici pe mâncare n-ar mai fi cheltuit, ca să puie gologani: la păstrare. Oamenii de originea lui, când fac avere încep să facă lux la mâncare şi să cheltuiască cu masa mai mult decât pe toate celelalte necesităţi de viaţă Belşugul la masă e primul lux şi ultimul la oamenii simpli. Dovadă că Spiru Dăniloiu mânca uneori, nu ştiu dacă o mai face şi azi, până ce nu se mai putea urni de la masă. Ilarie însă, cu cât se îmbogăţea, cu atât îşi reducea mâncarea. Circulă prin oraş anecdote despre peregrinările lui prin piaţă. Cu toate că după război s-a retras oarecum din afaceri, se ducea în fiecare dimineaţă în piaţă să facă, zicea el, cumpărăturii pentru menaj. De zgârcenie însă cumpăra pâine veche pentru că e mai ieftină, iar carne o singură dată p săptămână din rămăşiţele măcelarilor, cu jumătate preţ. Peşte lua din când în când, dar numai sâmbătă când îl găsea stătut şi ieftenit, căci era cel rămas de vineri... La fel făcea

cu zarzavaturile şi cu toate cele trebuincioase casei. Aşa a ajuns fostul senator batjocura şi râsul zarzavagiilor şi măcelarilor, iar de altă parte, din pricina asta s-au născut legendele despre bănetul ce l-ar avea ascuns cine ştie unde.

— Atunci d-na Delulescu are dreptate să pro testeze?

— Principial poate că da — zâmbi poliţaiul. Sunt sigur că s-au înstrăinat multe lucruri înainte de-a sosi noi la faţa locului. Rămâne să stabileşti d-ta daca înstrăinările sunt opera asasinilor sau a celor ce au veni după asasini. Pe madam Aretia aţi găsit-o operând după cum am auzit ulterior. Poate că dom' Spirică mai prost dar şi mai şiret, a avut norocul să opereze mai înainte. Dacă nu s-ar fi găsit testamentul, n-ai avea mare importanţă. Acuma însă se schimbă lucrurile... în cearta moştenitorilor trebuie să se amestece şi instrucţia! Dacă era aici feciorul lui Delulescu, scandalul ar fi luat proporţii chiar în casa morţilor. în orice caz e numai o amânare. Romulus Delulescu aştepta moartea lui Ilarie ca lozul cel mare la loterie. Toate viaţa, tot viitorul lui e clădit pe speranţa sa. Are si fie furios când va afla ce s-a ales din visurile lui... Altfel băiat simpatic. Dacă a fost el în stare nu numai să se împace cu Ilarie, dar să devie mosafirul lui aproape zilnic, de câte ori venea prin Piteşti, vezi ce talent trebuie sa aibă!... Păcat că nu-l are şi la scrisul lui. Şi câtă pasiune pune să rămână cel puţin gazetar, dacă scriitor n-a putut ajunge... Mi se pare că şi d-ta l-ai cunoscut acum vreo trei săptămâni într-o seară, la cofetărie, la Borănescu?

— Nu-mi amintesc—zise judecătorul.

— Era împreună cu Dică Secuianu chiar lângă masa d-tale... Un băiat slăbuţ şi cu ochelari, o mutră de onanist cu părul spălăcit... Altminteri însă, cum spuneam, simpatic, foarte inteligent şi îndrăzneţ, cu toate că îşi ia nişte aere de modestie umilă, lipicioasă...

După ce sorbi ultima picătură de coniac şi aprinse a nu ştiu câta ţigară (era fumător feroce din pricina nopţilor ce

le pierdea), poliţaiul reluă gânditor, ca şi când ar fi vrut să ghicească cine să fie asasinii:

— Bătrânul Ilarie cunoştea pe toată lumea şi n-avea nici un prieten de teamă să nu trebuiască să cheltuiască cu vreo masă sau vreo întâlnire la cafenea. Cred că afară de câte un servitor străin, trimis de câte cineva, nu-i intra nimeni în curte, cu atât mai puţin în casă. Timp de câţiva ani se ataşase de Dică Secuianu într-atâta că oamenii prevedeau într-însul pe moştenitorul lui Ilarie. Dică însă nu putea să nu-şi dea în petec. îl cunoşti, cine nu cunoaşte în Piteşti pe Dică Secuianu—băiat bun, dar haimana... După ce a tapat pe toţi piteştenii cu diverse sume, a încercat, mi se pare, şi la Ilarie. într-o zi, la mare ananghie, i-a cerut o sută de lei... Şi bătrânul, mare minune, i-a dat! Peste câteva zile, încurajat, Dică i-a înapoiat suta, ca peste alte câteva zile să-i ceară o mie. Bătrânul n-a mai putut. A refuzat, ba l-a şi ocărât... Dică se afla în mare încurcătură. A înghiţit mustrările şi a revenit mai stăruitor. bătrânul nu s-a înduplecat, iar Dică s-a supărat şi a plecat trântind uşile... Cel puţin aşa povesteşte lumea, fiindcă nici el şi nici Ilarie n-au spus nimănui nimic... De-atunci Dică îl înjura pe toate potecile.

— E mult de atunci?

— Doi ani, da... da, doi ani şi ceva —întări poliţaiul. Trebuie să fi fost o explicaţie mai severă decât ar reieşi din spusele lumii, altfel nu s-ar justifica ura cu care-l vorbea Dică de rău, cu toate că se silea să-şi ascundă ura subt o mască de dispreţ. îmi aduc aminte, iarna trecută, d-ta încă nu erai aci, la o petrecere, la „Calul Bălan”, cum îl auzeam înjurând şi dorindu-i moartea, mi-a fulgerat prin gând că Dică ar fi capabil să şi ucidă pe bătrânul Ilarie dacă i-ar cădea în mâini... Fireşte, un simplu gând, sugerat pare-se nu atât de cuvintele lui, cât de unele priviri, de unele scăpărări de ură care nu erau demne de un tânăr dintr-o familie aşa de onorabilă, nepotul primului preşedinte al tribunalului nostru, în sfârşit, crema societăţii piteştene...

De la Dică a aflat lumea că Ilarie Dăniloiu, în afară de altele, ar fi adunat în ultimul timp numai bancnote străine, dolari, lire sterline, franci elveţieni. Zicea c-ar avea un portofel anume, cum au negustorii în piaţă, ca o geantă de damă cu multe compartimente, plin cu astfel de hârtii...

— Da, dar ai văzut că nu s-a găsit aşa ceva! zise Dolga.

— Bine, povestirile lui Dică nu trebuie luate ca literă de evanghelie — surâse Ploscaru. El are o fantezie demnă de un mare reporter. Portofelul poate să existe numai în închipuirea lui, poate să aibă proporţii mult mai modeste...

— Sau poate să fi fost furat de asasinii bătrânului — complectă judecătorul.

— Absolut! recunoscu poliţaiul. Deşi, spun sincer, presupunerea aceasta mi se pare cea mai puţin verosimilă, după cum cunosc eu pe prietenul Dică... Dar în sfârşit, ancheta va lămuri toate... Mi-am adus aminte de toate astea numai fiindcă s-a împlinit pofta lui Dică şi bătrânul Ilarie într-adevăr a fost omorât!... în asemenea caz, fără să vrei, faci toate legăturile posibile şi imposibile, iar lucruri cărora înainte nu le dădeai nici o importanţă, devin deodată tulburătoare... În ultimii ani Ilarie Dăniloiu n-a întreţinut relaţii prieteneşti cu nimeni decât cu Dică Secuianu în anii trecuţi şi cu Romulus Delulescu de vreun an sau doi... Ce curios! în timpul cât Dică a fost favoritul bătrânului, Deluleştii ca şi Spiru Dăniloiu erau în panică... Acuma fac legătura: poate că apropierea lui Romulus de unchiul său s-a căutat şi s-a realizat tocmai de teama ca nu cumva moştenirea să fie ameninţată prin vreun capriciu al bătrânilor... Asasinatul a picat, pentru rudele interesate, ca o salvare!... Dacă cumva testamentul nu va aduce altă încurcătură!

— Sunt multe puncte obscure şi tulburătoare în afacerea aceasta! observă gânditor judecătorul de instrucţie.

— Poate că mai mult în aparenţă, domnule jude — murmură poliţaiul.

Capitolul IX
INFORMATORUL OFENSAT

Spiru Dăniloiu urcă gâfăind treptele tribunalului. Sala paşilor pierduţi era mai liniştită ca la prânz. împricinaţii cu avocaţii se aflau în sălile unde începuseră şedinţele; pe-afară rămăseseră doar rarii mosafiri fără treburi, care leneveau de colo până colo. Negustorul nu se uită nici în dreapta, nici în stânga, ci trecu repede spre scara care duce la etaj. Un aprod îl opri în uşa cabinetului de instrucţie:

— Aşteptaţi un moment, dom' Spirică... Vă cheamă numaidecât!

Cele câteva minute i se părură nesfârşite. De emoţie îl năpădiră toate căldurile, încât se făcu leoarcă de sudoare. Când se pomeni înlăuntru trebui să se sprijine de biroul judecătorului ca să nu se clatine pe picioare.

— Te-am poftit, domnule Dăniloiu, să-mi dai oarecari informaţii în legătură cu crima ale cărei victime au fost

fratele şi cumnata d-tale —îl întâmpină Dolga, şezând cu figura severă, măsurându-l şi învăluindu-l într-o privire înţepătoare de suspiciune. Mai cu seamă că d-ta ai fost cel dintâi care ai descoperit...

— Nu, domnule judecător! întrerupse Spiru cu groază ca şi cum i-ar fi spus că el e criminalul. Eu n-am descoperit nimic. Nevastă-mea cu Solomia, adică cu servitoarea, s-au dus azi-dimineaţă să vază ce o fi păţit Ilarie şi...

Judecătorul Dolga se ridică în picioare. Faţa i se îndulci zicând:

— Mi se pare că eşti obosit... Ia loc, te rog, colea, lângă birou, pe scaun... Aşa!... Ca să putem vorbi în linişte... Lasă-ne, domnule grefier, singuri!

Grefierul se sculă şi ieşi fără o vorbă. Spiru se lăsă greoi pe scaunul care pârâi sub dânsul gata să se sfărâme. Scoase batista pe care o ţinea mai mult de lux şi-şi şterse fruntea şi gâtul de năduşeala care-l supăra.

— Vă mulţumesc, domnule judecător! bâlbâi dânsul umil Nu mă simt deloc bine... N-am umblat niciodată pe-aici şi am o emoţie ca la şcoală...

Dolga schiţă un zâmbet care păru o strâmbătură de batjocură:

— De ce să ai emoţie?... Un om ca d-ta? Aş regreta... Contez pe informaţiile d-tale foarte, foarte mult!... Şi ca frate al victimei, dar şi ca bărbat cu mare experienţă în diferite chestii... Aşa că, te rog, povesteşte-mi tot ce ştii despre crimă!

— Nu ştiu nimic — răspunse repede Spiru, vrând parcă astfel să se spele pe mâini De unde să ştiu?

— Ceva trebuie să ştii! stărui judecătorul. Că doar ai fost înaintea noastră în casa crimei... şi probabil ai scotocit prin dulapuri ori prin sertare, ca şi sora d-tale...

Spiru Dăniloiu se dezmeteci deodată, îi trecu parcă şi emoţia şi frica, se sculă de pe scaun şi zise, uitându-se jicnit la Dolga;:

— Va să zică mă bănuiţi pe mine că aş fi în stare?,..

— Domnule — întrerupse judecătorul — pentru mine sunt vinovaţi, sau cel puţin suspecţi până la proba contrarie, toţi cei ce au vreun amestec cu o crimă, orice amestec! E un principiu călăuzitor pentru mine!... Alţii, dimpotrivă, socotesc pe toată lumea nevinovată până la producerea unei dovezi de culpabilitate!

— În orice caz mare ruşine pentru bătrâneţea mea de negustor cinstit să fiu bănuit de d-voastră! zise Spiru amărât. N-am meritat cu nimic astfel de soartă!

Judecătorul Dolga îşi dădea seama că a exagerat şi a depăşit marginile obiectivităţii, îi părea rău, dar în acelaşi timp îi trecu prin minte că Spiru ar fi înrudit de departe cu primul-procuror şi asta îl întărâtă. Auzise că aici magistraţii trebuie să fie atenţi la calitatea socială a inculpaţilor, altfel riscă a-şi compromite situaţia. Cu toate că Spiru Dăniloiu îi apăruse chiar prea cuviincios, Dolga acuma, gândindu-se la înrudirea cu primul-procuror, avea impresia că informatorul încearcă să-l sfideze. Răspunse rece:

— Am să te rog să renunţi la orice reflexii particulare! Eu sunt chemat să descopăr pe ucigaşii fratelui d-tale şi n-am timp să mă ocup de sensibilităţile speciale ale informatorilor... Am crezut că în d-ta voi avea un colaborator zelos întru împlinirea sarcinii ce mi-a revenit. Mi-ar părea rău să constat că m-am înşelat!... D-ta ce crezi, cine a putut să-i omoare?

— Răufăcători sunt destui, domnule judecător — zise Spiru resemnat. Şi duşmani cine n-are? Mai ales când e vorba de un om despre care lumea spune c-ar avea comori acasă...

— D-ta erai în termeni buni cu răposaţii, nu-i aşa?... Nu ca sora d-tale?

— Ne iubeam, domnule, ca fraţii cei buni, fără paradă, fără tămbălău, dar cu adevărat. Noi iubeam şi pe Aretia, măcar că dânsa a fost ingrată după ce s-a măritat. Aţi văzut cum m-a insultat şi în faţa cadavrelor şi a d-voastră. Aşa l-a insultat de atâtea ori şi pe bietul nenea Ilarie; uneori chiar

în piaţă, în faţa lumii întregi, ca ţiganii. Noi am lăsat-o în plata Domnului. Eu sunt sigur că în adâncul inimii şi ea ne iubeşte. Mizeria şi nevoile înrăiesc şi pe îngeri... Pentru mine însă Ilarie a fost mai mult decât frate. El m-a făcut ce sunt, m-a îndrumat, m-a ajutat nu numai cu sfatul, ci cu fapta. îi voi fi recunoscător până voi închide ochii!

— Vă întâlneaţi deseori?

— Destul de des... Aproape în fiecare zi. Dacă nu bărbaţii, cel puţin femeile noastre.

— Atunci cum se face că n-aţi aflat până azi de moartea lor?... Medicul crede că sunt morţi de sâmbătă. Azi e marţi.

— Întâmplarea, domnule judecător. Poate unde şi vremea s-a stricat sâmbătă, ninsoarea şi gerul... Aseară, când ne-a spus Ciufu, servitorul părintelui Tănăsescu, că i-a căutat de trei ori şi nu i-a găsit acasă, am făcut observaţie soţiei mele că nu s-a dus cel puţin duminecă să se intereseze de dânşii...

— Ciufu? repetă judecătorul. A fost de trei ori?... când?

— N-am reţinut. Mi se pare că ar fi fost în fiecare zi...

— Un moment! întrerupse judecătorul Grefier! strigă apoi, ca şi când şi-ar fi adus aminte, ducându-se la uşă şi deschizând. Grefier! Trimite să-mi aducă imediat pe Ciufu, servitorul preotului...

Se opri şi se întoarse spre Spiru, vrând să ceară lămuriri mai precise asupra lui Ciufu. Grefierul însă complectă singur:

— Servitorul de la biserica Sf. Nicolae... Am înţeles, domnule jude!

— Pe urmă să reintri să înregistrăm declaraţia d-lui Dăniloiu!

Închise uşa şi se plimbă de două ori prin cameră.

— Dacă nu venea Ciufu, poate că nici azi nu s-ar fi dus nevastă-mea şi cine ştie cât ar mai fi stat acolo sărmanii! reluă Spiru cu alt curaj. Ce-i drept, părintele Tănăsescu m-a întrebat duminecă după-amiazi, ne-am întâlnit întâmplător pe strada mare, m-a întrebat, zic, unde-o fi frate-meu Ilarie,

că nu l-a putut găsi nicăiri şi avea mare nevoie de dânsul Am luat în glumă întrebarea şi am răspuns ceva tot în glumă...

— A, va să zică duminecă ţi s-a spus şi totuşi...

— Dacă-aş fi ştiut, domnule judecător, că e serios, aş fi alergat, păcatele mele! Dar cum pot să-mi închipui o grozăvie ca asta? Că doar sâmbătă dimineaţa ne-am întâlnit în piaţă şi...

— Când l-ai văzut ultima oară pe fratele d-tale?

— Cum vă spuneam, sâmbătă dimineaţa...

— La ce oră?

— Poate să fi fost înspre ora nouă... în orice caz mai de dimineaţă, căci sâmbătă e târg, ştiţi, şi noi deschidem prăvălia de cum se face ziuă, din pricina muşteriilor de la ţară... Ilarie a venit cam la un ceas după ce am deschis...

— Ai putea să-mi spui despre ce aţi vorbit?

— Cum nu, domnule judecător! răspunse Spiru din ce în ce mai vioi. Cu câteva zile în urmă un popă de pe lângă Costeşti m-a întrebat unde ar putea schimba nişte bani americani ce-i avea nu ştiu de la ce ţăran întors din America de curând. Pentru că Ilarie strângea bani americani, când îi putea cumpăra pe preţ de chilipir, am spus popii că şi noi suntem amatori, iar popa îmi spuse că va veni cu banii vineri, când are iar treburi prin oraş... Ilarie m-a întrebat despre popa cu banii americani. Popa nu venise vineri şi am crezut că are să sosească sâmbătă. Frate-meu însă, mai cunoscător, îmi spuse să nu-l mai aştept că n-are să mai vie... Era sigur că a găsit pe altcineva care i-a oferit un preţ mai bun decât oferisem eu...

— Da... Banii americani — murmură judecătorul gânditor. Altceva nu?

— Nu prea... Nici n-a stat mai mult de un sfert de oră. Erau mulţi clienţi şi trebuia să fiu cu ochii în patru... Avea o pâine la subsuoară şi-mi spuse că vrea să cumpere un crap, dacă va găsi... Pe urmă a venit servitoarea noastră, care făcuse cumpărăturile obişnuite prin piaţă, să mă întrebe

dacă am să trimit vreo vorbă sau altceva cucoanei; aşa e obiceiul în familia noastră... Ilarie i-a dat servitoarei pâinea, să i-o ducă acasă, că dânsul vine mai pe urmă. A plecat la peşte, iar Solomia a mai aşteptat puţin că tocmai târguisem şi eu nişte bunătăţi ieftine şi vroiam să le trimit...

— Pe urmă nu l-ai mai văzut deloc? Şi nici nu te-ai mai interesat de dânsul?

— Ce să mă interesez, domnule judecător? Cum puteam să bănuiesc ce are să se întâmple?

— Dar când preotul ţi-a atras atenţia? N-ar fi fost normal să te repezi să vezi dacă nu i s-o fi întâmplat ceva?... Ziceai că-l iubeai şi-i vei fi recunoscător toată viaţa...

— Acuma, după ce s-a întâmplat nenorocirea, fireşte, îmi reproşez şi eu că n-am mers — recunoscu Spiru îndurerat. Dar, în mod obişnuit, întrebarea părintelui era mai mult o vorbă aruncată, întocmai cum zici: Ce mai faci?... Ilarie dealtfel avea curiozităţile lui. De multe ori se încuia în casă şi, când venea cine nu-i plăcea, nu răspundea deloc, făcându-se că nu-i acasă...

— Bine, bine, dar puteai şi altfel să treci pe la dânsul. Eşti sigur că de sâmbătă dimineaţa nu te-ai mai întâlnit deloc?

— Absolut sigur!

— Nici pe la el n-ai fost?

— Dac-aş fi fost, i-aş fi găsit cum i-am găsit azi...

— Când servitorul popii v-a spus că de trei ori nu l-a găsit, de ce n-ai anunţat poliţia?

— S-ar fi putut să lipsească într-adevăr de acasă; domnule judecător! S-a mai întâmplat să plece din oraş fără să spuie nimănui...

— De ce te-ai dus singur să vezi morţii, fără să aştepţi sosirea autorităţilor?

— Cum să nu mă duc când mi se vesteşte c-a fost asasinat fratele meu?

— Şi ce-ai luat?

— Ce să iau?

— Te rog să răspunzi la întrebarea ce-ţi pun: ce ai luat din casa fratelui d-tale când ai pătruns acolo, deşi ştiai că s-a săvârşit o crimă monstruoasă?

Spiru Dăniloiu îngălbeni, parcă l-ar fi pălmuit. Răspunse încet, cu ton de protest:

— Domnule judecător, chiar dacă aş fi luat ceva — deşi n-am luat — aş fi fost în dreptul meu! sunt fratele victimei şi deci, fiindcă n-are copii, moştenitorul lui legal, fireşte împreună cu sora mea Aretia...

— Eşti aşa de sigur? zise puţin ironic judecătorul Dar dacă a lăsat un testament şi dacă d-ta nu figurezi printre moştenitori?

— Asta nu se poate!

— Dacă...

— Ei atunci...

— Atunci, fapta d-tale are o anume calificare! triumfă Dolga. O calificare ce rămâne însă chiar dacă ai fi într-adevăr moştenitor...

— Domnule judecător — vorbi iar grav şi ofensat Spiru Dăniloiu — protestez din toată fiinţa mea împotriva bănuielii cu care mă insultaţi!

— Ce insultă? Ce insultă! se supără judecătorul. Iar uiţi că aici se instruieşte o crimă? Amabilitatea mea nu poate trece înaintea obligaţiei de a afla adevărul şi pe cei vinovaţi! D-ta ai pătruns într-o casă unde zăceau două cadavre, deşi ştiai că reprezentanţii justiţiei au fost anunţaţi şi trebuiau să sosească din moment în moment. Nu poţi să mă convingi pe mine că ai intrat din simplă curiozitate sau chiar din dragoste pentru cele două victime. Eu ştiu foarte bine: ai vrut să o iei înaintea sorei d-tale. Dealtfel ea însăşi ţi-a spus-o în faţă. Atunci de ce să protestezi? Mai bine te-ai dezvinovăţi cu argumente acceptabile sau...

— Din moment ce nu vreţi să mă credeţi —ripostă domol Spiru.

— Eu nu pot crede decât afirmaţiile dovedite! Celelalte le primesc sub beneficiu de inventar... Dacă un om bogat

poate să se lăcomească într-atâta, cum să nu mă cuprindă toate bănuielile? De unde ştiu eu dacă într-adevăr n-ai fost şi ieri sau alaltăieri la fratele d-tale?... Prin oraş lumea şopteşte că asasinii sunt din familia d-voastră...

— Domnule judecător, d-voastră nu puteţi asculta şoaptele oamenilor răuvoitori! Familia Dăniloiu are o cinste de păstrat şi de apărat!

— În privinţa asta suntem de acord! aprobă ironic Dolga. Deocamdată însă trebuie să înregistrăm declaraţiile d-tale, domnule Dăniloiu... Tocmai bine soseşte grefierul...

Grefierul trimisese după Ciufu.

— Până va sosi, avem timp să terminăm cu dumnealui... Va să zică...

Capitolul X

„CÂND AI MINŢIT?”

Ieşind din cabinetul judecătorului, Spiru Dăniloiu întâlni în vestibul pe Ciufu, subt paza unui sergent de poliţie.

— Aoleu, domnule Spirică! răbufni servitorul plângător. Fie-vă milă de mine! Puneţi o vorbă bună la domnul judecător, că m-a adus aci nu ştiu de ce şi...

— Lasă, n-ai grijă, Ciufule! zise Spiru. Dacă nu eşti vinovat, Dumnezeu o să te apere de necazuri...

— Nu sunt, domnule Spirică, păcatele mele!... Şi m-a luat chiar din biserică, de lângă catafalcul domnului Ilarie, că mă pusese părintele să dau o mână de ajutor...

Spiru nu-l mai ascultă. Se simţea ostenit mai ales pentru că nu îndrăznea să se revolte. Pleca cu bănuielile judecătorului înfipte în inimă ca nişte cuie. Nu-şi dădea seama ce învinuiri îi aduce şi unde voia să ajungă cu suspiciunile. De fapt i-a găsit vină în toate. Poate că-l crede şi ucigaş.

„Hain om! E în stare să te bage în ocnă de pomană!” se gândi dânsul coborând în sala paşilor pierduţi şi apoi strecurându-se afară unde aerul aspru îl reînvioră. „Dacă el crede că noi suntem nişte haimanale, se înşală! adăogă în sine mai încrezător. Că doar nici noi nu suntem de pe drumuri, să-şi bată joc oricine...”.

Ciufu continuă să se plângă sergentului şi să protesteze că e nevinovat până când apăru în uşă grefierul

— De ce nu spuneai, băiete, c-aţi sosit? se răsti grefierul către sergentul care luase poziţie. Aide, Ciufule! Treci înlăuntru!... Iar tu aştepţi aci, sergent! Ai înţeles?...

Judecătorul examină pe Ciufu câteva minute, fără nici un gest şi nici o mişcare. Pe urmă, ca şi când s-ar fi edificat, rosti:

— Mda... bine... Vino mai aproape!... Cum te cheamă?

— Mihai Ciufu, domnule judecător!

— De câţi ani eşti?

— Am împlinit treizeci şi doi...

— Eşti de mult în serviciul bisericii?

— De şase ani.

Răspunsurile servitorului erau umile, dar precise. Judecătorul, ca şi când ar fi aşteptat altceva, îl scrută iar un răstimp, apoi continuă prietenos:

— Ai auzit cum au fost omorâţi amândoi soţii Dăniloiu Ilarie...

— O, Doamne! suspină Ciufu.

— Ei bine, ucigaşii trebuie găsiţi cu orice preţ ca să-şi ia pedeapsa meritată! Toată lumea, toţi oamenii de treabă sunt obligaţi să ajute justiţia să descopere pe cei vinovaţi. Aşa e, Ciufule?

— Aşa e, domnule judecător!

— Ei, Ciufule, atunci tu ai să ne pui pe urmele tâlharilor?

Servitorul îşi recăpătase toată încrederea şi se simţea în siguranţă. Răspunse dibuind ca omul care într-adevăr vrea să ajute:

— De, domnule judecător, despre cine o fi făptuit nelegiuirea nu vă pot spune nimic, că nu ştiu nimic... Dar să vă spun ce ştiu şi ce am povestit aseară domnului Spiricâ, după cum mi-a poruncit sfinţia-sa, că după spusele mele s-a dus azi-dimineaţă coana Vasilica şi a găsit nenorocirea împlinită!

— Da, tocmai! făcu Dolga, dând din cap.

Ciufu repetă povestirea de-aseară de la Spiru Dăniloiu, în toate amănuntele, şi judecătorul îl lăsă să vorbească fără a-l întrerupe. Numai când isprăvi şi tăcu singur, îl întrebă candid:

— Va să zică ai fost în curtea răposaţilor sâmbătă, duminecă şi luni... La ce oră ai fost sâmbătă? înainte ori după-amiazi?

— După, după! Cum vă spusei, după ce am tras clopotele pentru slujba de a doua zi...

— Adică după ceasul cinci... Atunci trebuie să fi fost întunerec de tot, mai ales că şi viscolea?

— Nu era aşa de întunerec...

— Atunci ai fost mai devreme? înainte de a trage clopotele?

— Ba eu cred că mai întâi am tras clopotele şi pe urmă...

— Nu vreau să ştiu ce crezi tu, băiete, ci cum a fost!... Gândeşte-te bine şi răspunde limpede!... Curtea e întunecoasă şi ziua din pricina copacilor. Acuma se înserează foarte devreme... Dealtfel pe seară, tocmai pe la cinci a început să ningă sâmbătă şi viscolul s-a potolit...

— Aşa trebuie să fie, domnule judecător, cum ziceţi d-voastră făcu Ciufu cu un aer de recunoaştere confidenţială. N-am dat importanţă ceasului şi de aceea...

— Poate că părintele te-a trimis înainte de prânz să-i aminteşti domnului Dăniloiu ca să nu uite?

— Ba nu! se îndârji servitorul. După-amiazi m-am dus!

— În sfârşit, părintele poate că are să-şi amintească mai bine — zise judecătorul indiferent. Dumnealui are să ne spuie şi cum ai plecat... şi tot adevărul pe care tu vrei să-l ascunzi!

— Nu vreau să ascund nimic, domnule judecător, iertaţi-mă! se pripi Ciufu puţin speriat.

Dolga rămase câteva clipe pe gânduri, apoi reluă cu alt glas:

— Duminecă părintele te-a trimis din nou... Te-ai dus?

— Se poate, domnule judecător, să nu mă duc? Dacă mi-a poruncit sfinţia-sa...

Te-ai dus sau nu te-ai dus? repetă Dolga mai energic.

— M-am dus!

— Ai intrat numai în curte sau şi în marchiză?

— Numai în curte. Uşa marchizei o închisesem aşa că...

— Ai observat ceva deosebit faţă de ce fusese ieri?

— Nu.

— Nici zăpada?

— Da, zăpadă era destulă ...

— Pe urmă ieri, luni, ai fost a treia oară?

— A treia oară.

— Şi iar ai intrat în curte şi ai pătruns până unde?

— Până la marchiză, domnule judecător. Numai până la marchiză. Şi dacă am văzut că tot nu răspunde nimeni...

— Nu ţi-ai închipuit că s-o fi întâmplat ceva?

— Ba mi-am închipuit din prima zi, domnule judecător, dar n-am cutezat să spun nimica. De ce să iasă de la mine vorbe urâte?

— Şi nici ieri n-ai observat nimic deosebit în curte?

— N-am observat nimic, domnule judecător, nimic.

— Zăpada era tot aşa, neumblată?

— Tot aşa...

— Pe unde ai intrat în curte?

— Pe portiţă, domnule judecător.

— Potecă era prin zăpadă?

— De unde să fie...

— Dar urme de paşi?

— Erau ale mele, de duminecă...

— Sigur?

— Vai de mine, domnule judecător, s-ar putea să nu fiu sigur? Dacă am intrat, cum să nu fi rămas urme!

Judecătorul Dolga se oprise în faţa lui şi arunca întrebările repede, ca nişte mingi pe care Ciufu urma să le prindă instantaneu. Acuma însă se retrase doi paşi şi zise rar, răspicat:

— Şi totuşi, d-na Dăniloiu, când a intrat azi-dimineaţă cu servitoarea, n-a găsit nici o urmă în zăpadă!... Portiţa nu fusese deschisă de când a nins, încât abia a putut răzbi în curte... Cum explici d-ta asta?

— De, domnule judecător, bâlbâi Ciufu. Mă mir... Că doar eu am intrat şi duminecă şi luni...

— Atunci poate că minte d-na Dăniloiu, Ciufule? zise judecătorul. Ori d-ta n-ai mai dat deloc pe acolo nici duminecă şi nici luni?

— Iertaţi-mă, domnule judecător, dar...

— Ei, haide, scurt şi cinstit: ai dat ori n-ai dat?

— Domnule judecător, vă rog din suflet să mă credeţi...

— Va să zică n-ai mai dat pe acolo de sâmbătă când...?

— Ba am dat — zise Ciufu repede, întrerupând. Jur pe sfânta cruce, domnule judecător! Am fost până la poartă şi duminecă, şi luni, dar mi-a fost urât să mai intru în curte...

— De ce urât, ziua-n amiază mare? stărui Dolga.

— Mi-a rămas de sâmbătă o spaimă în inimă... Poate din pricina tăcerii şi a pustietăţii, nu ştiu... Aveam parcă o presimţire rea şi mi-a fost frică să mai intru...

Ciufu mai bolborosi câteva cuvinte, din ce în ce mai încurcat şi mai domol, uitându-se în ochii ironici ai judecătorului ca un şoarece în ochii pisicii. Dolga se mulţumea să-l privească. Se făcu o tăcere. Grefierul, pe scaun, alături, cu condeiul la ureche, se uita la Ciufu, placid, ca şi când nimic n-ar fi fost în stare să-i tulbure liniştea.

— Când ai minţit, Ciufule? întrebă deodată judecătorul puţin batjocoritor, dar numai în glas. Adineaori când ai spus că n-ai intrat sâmbătă în casă, ori când spuneai că ai intrat în curte duminecă şi luni?

— În casă n-am intrat, domnule judecător! se închină deodată servitorul plângător. Jur pe ce am mai sfânt în lume, domnule judecător! Jur pe mormântul mamei mele!

— Eu vreau să te cred, Ciufule—spuse Dolga întorcând spatele. Dar nu mai ştiu ce să cred... Dacă încerci să mă prosteşti spunând că n-ai mai intrat în curte pentru că ţi-a fost urât? Bărbat în toată firea să nu intre ziua în curtea unor oameni cumsecade din pricina urâtului? Cine să creadă aşa ceva? Uite, colea pe domnul grefier... întreabă-l dacă poate crede!

Grefierul tresări, dovedind că era cu gândul aiurea. Pe urmă surâse în semn că a înţeles gluma şefului. Ciufu însă parcă stătea pe jăratec. Faţa i se strâmbase, iar gura rămasă deschisă bâlbâia în neştire:

— Nu-s vinovat, domnule judecător... Jur, domnule judecător...

— Eu n-am spus că eşti vinovat —urmă Dolga. Nu ştiu dacă eşti ori nu eşti. Dar mincinos, da, eşti, Ciufule! Adevărat?

— Iertaţi-mă, domnule judecător — murmură servitorul într-una.

— Deocamdată m-ai minţit!... Dacă n-ai intrat duminecă şi luni în curte, înseamnă că ştiai ceva de sâmbătă, fie că ai văzut ceva, fie că ai făcut ceva în casă!

Aşteptă câteva clipe o confirmare, Ciufu începuse a-şi frânge mâinile.

— Va să zică aşa stăm, Ciufule! reluă Dolga mai înviorat. Uite, nu te arestez că poate într-adevăr nu eşti vinovat!... îţi dau răgaz să te gândeşti, să chibzuieşti şi să-mi mărturiseşti adevărul. Ai înţeles, băiete?

Îngrozit deodată, parcă subt o apăsare cumplită, servitorul căzu în genunchi, bâiguind înecat în lacrimi:

— Domnule judecător, fie-vă milă, nu-s vinovat...

— Destul! strigă deodată judecătorul. Mie să nu-mi faci teatru!... (Apoi către grefier, cu acelaşi ton sever:) rămâne la dispoziţia noastră!... Trimite-l subt pază la poliţie! Să fie ţinut la secret ca să nu comunice cu nimeni!

— Da, domnule jude! zise flasc grefierul.

Capitolul XI DOUĂ

BIETE FEMEI

Spiru Dăniloiu nu mai avea astâmpăr. De la tribunal a pornit spre biserica Sf. Nicolae să vadă ce-au făcut femeile cu aşezarea morţilor. In colţ, la băcănia Steriade, se întâlni cu preotul de pe lângă Costeşti care-i oferise dolari pentru Ilarie. întâlnirea i se păru de rău augur. Cu toate că preotul ar fi dorit detalii asupra crimei, Spiru reuşi să se derobeze, minţind că are alergături în legătură cu nenorocirea. Se duse la prăvălie, dar nici acolo nu putu rămâne, fie din cauza cunoştinţelor care veneau să afle amănunte subt pretextul condoleanţelor, fie din cauza depresiunii lui sufleteşti. Ca să scape de toate, plecă acasă. Acolo Vasilica tocmai se întorsese de la biserică împreună cu Solomia şi vorbeau despre înmormântarea care se înţelesese cu preotul s-o facă a doua zi, miercuri, după-amiazi, „ca să poată asista toţi cei ce au iubit şi stimat pe sărmanii bătrâni” — după cum s-a exprimat Tănăsescu.

— Aoleu, Spirache, nu cumva eşti bolnav? îl întâmpină Vasilica speriată, văzându-l atât de abătut şi parcă tras la faţă.

— Lasă, frate, nu te mai alarma aşa numaidecât! răspunse Spiru mohorât. Doar n-ai vrea să dansez când bietul Ilarie şi ţaţa Miţa se află pe catafalc, iar eu sunt silit să mă hărţuiesc cu judecătorii ca un criminal!

D-na Dăniloiu se potoli, dar apoi se înfurie mai rău când află ce-a păţit bărbatul ei în cabinetul judecătorului :

— Despre boanghina asta am auzit că n-are delicateţă nici de două parale... Să-i fie ruşine! Mă mir cum aduce guvernul aci oameni fără educaţie să ofenseze lumea, parcă ar fi servitorii lui!... Ar trebui să ne plângem la primul-preşedinte ori chiar la Bucureşti, să-l înveţe cum să se poarte cu noi! Dacă e mojic, să fie cu nepricopsiţii lui de ungurenii.. Eşti tu moale din fire, că altul l-ar fi pus la locul

lui imediat... Cu toate că e mai bine că nu ţi-ai pierdut cumpătul, că mitocanul ar fi fost în stare să te şi aresteze!

— Ei, acu vorbeşti şi tu, ca să nu taci! ripostă Spiru speriat numai la ideea că i s-ar fi putut întâmpla şi asta. Parcă aşa se arestează oamenii!

— Apoi dacă te bănuieşte c-ai luat ceva? făcu Vasilica din ce în ce mai potolită. De, ştiu eu? Sper că nu te-a pişcat ispita să iei Ceva, Spirache, să ne pomenim cu o percheziţie de râsul târgului?

— Muiere, tu numai de rău ştii să tragi! se indignă bărbatul cu o moliciune însă care îngăduia toate presupunerile.

Vasilica hotărâse să meargă pe înserat, înainte de cină, cu Solomia, să mai aşeze câteva luminări şi să vegheze puţin la căpătâiul morţilor. Acuma renunţă şi trimise pe Solomia singură, mai ales că de la ea pornise gândul. Numai să nu zăbovească prea mult, ca să nu se întârzie cu masa.

Solomia s-a întors la timp, plânsă şi istovită, parcă ar fi jelit ce avea mai scump în lume. Vasilica o înţelegea, ştiind că răposata Miţa iubea pe Solomia precum şi Solomia iubea pe Miţa, încât de multe ori se ducea la cucoana şi singură ca să stea de vorbă şi să primească poveţe.

Pe când punea masa, Solomia povesti stăpânei sale că n-a plâns niciodată cum a plâns acuma în biserică, mai cu seamă pentru că i-a găsit aşa de părăsiţi şi de singuri, dar că pe urmă s-a speriat aşa de rău de a crezut că înnebuneşte. I s-a părut anume deodată că cucoana începe să se mişte în cosciug... A dat buzna afară şi nici nu s-a oprit până la părintele Ilie căruia i-a anunţat minunea. Preotul era supărat din pricină că Ciufu a fost oprit la parchet de către judecătorul de instrucţie, totuşi a mângâiat-o şi s-a dus cu ea înapoi în biserică şi i-a explicat că probabil fâlfâirea lumânării a făcut să aibă vedenia aceea. Atunci, printre altele, sfinţitul s-a mirat că nu s-a gândit nimeni să fi îmbrăcat cum se cuvine pe cei doi morţi şi să nu-i fi lăsat în

hainele celea urâte de toate zilele. Apoi a trimis după dascăl să mai citească de sufletul lor...

La cină au vorbit numai despre nenorocirea ce s-a abătut asupra familiei din cauza bietului Ilarie. D-na Dăniloiu, obsedată de observaţia preotului, se scuza că ea a spus c-ar trebui să-i primenească, dar Spiru i-a astupat gura că şi-a adus aminte prea târziu, că se puseseră sigiliile pe uşi şi ar fi trebuit să vie cineva de la parchet... Dealtfel de ce nu s-ar ocupa cu astea Aretia, care pentru moştenire a ştiut să se repeadă la Spirică şi chiar să-l insulte, încât numai din pricina ei a îndrăznit şi judecătorul să-l umilească. Dar Aretia s-a mulţumit să stea acasă şi să reapară la biserică abia când toate erau gata.

— Ai să vezi, Spirache, ce-or zice oamenii! oftă totuşi mai târziu, îngrijorată, d-na Dăniloiu. Şi, când au atâtea haine, pline dulapurile! Parcă cine o să profite de ele?... Nu ştiu, dacă im mi-ar fi ruşine, mâine m-aş duce să-i primenesc... Cu toate că acuma, ar fi prea târziu şi mai multe clevetiri ar putea să stârnească...

— Lasă şi tu că nu-i nimica — încercă soţul ei s-o liniştească. La urma urmelor tot în pământ o să-i bage, fie cu haine bune, fie cu rele... Poate că ar fi păcat să se prăpădească hainele cele bune, dacă s-au întâmplat aşa lucrurile...

Despre Ciufu însă nu le părea rău că l-a reţinut la parchet. într-un fel le apărea ca adevăratul vinovat de toate cele ce li se întâmplă, fiind el cel care le-a adus vestea rea şi a stârnit descoperirea crimei cu urmările ei.

— Să nu te miri dacă n-o fi chiar el ucigaşul — zise Vasilica înfiorându-se. Că înfăţişare de criminal are. Mi-e şi frică acum când mă gândesc la dânsul... Apoi trebuie să-l fi prins cu ceva judecătorul, dacă l-a şi înhăţat!... Dealtfel cu minciuna l-am prins şi noi, nu-i aşa, Solomie? Zicea c-a intrat şi ieri la Ilarie în curte şi când colo portiţa era înţepenită în zăpadă, încât abia am deschis-o...

— Apoi atunci d-aia l-a închis — făcu Spiru, adăogând puţin îngrijorat: Să băgaţi de seamă şi voi ce vorbiţi mâine...

— Din partea noastră să fii liniştit — declară d-na Dăniloiu aproape cu mândrie. Noi n-avem nici o pată pe suflet...

Solomia lângă scaunul stăpânii sale, ca totdeauna, murmură parcă pentru sine:

— Mie-mi vine parcă nici să nu mă duc mâine, cucoană...

— Fugi, fată, nu fi proastă! se supără Vasilica. De ce să nu mergi? Vrei să dai de dracul, să te ducă cu poliţia?... Ori ţi-e frică, unde ai auzit ce-a păţit domnul?

— Ba mie nu mi-e frică, zău, cucoană — zise Solomia tăgăduind şi din cap. Că o viaţă am... Dar mi-e scârbă...

— Parcă mie nu mi-e scârbă! făcu d-na Dăniloiu rădicând cu dispreţ din umeri. Lasă, Solomie, că mergem împreună şi isprăvim repede!...

A doua zi se prezentară la cabinetul de instrucţie prea devreme şi trebuiră să aştepte mai bine de un ceas până să sosească judecătorul D-na Dăniloiu tocmai se plângea grefierului că are să vie acasă soţul ei şi nu va găsi nici măcar masa aşternută.

Dolga era foarte bine dispus. îşi frecă mâinile şi se scuză, adăogând însă că el le-a convocat abia pentru ora douăsprezece jumătate, încât nu e vina lui dacă au avut să piardă timp aşteptând. Vasilica se învioră, îl găsi foarte politicos şi drăguţ şi se miră în sine de unde l-a scos Spiru aşa de urâcios.

— Dânsa cine este? întrebă judecătorul arătând pe Solomia, dar răspunzând tot eh Adică, da, ştiu... Ea v-a însoţit ieri când aţi făcut descoperirea pe care ne-aţi denunţat-o... Foarte bine!... Doamnă, poftiţi înlăuntru L. Fata va aştepta aici...

— Domnule judecător, să nu vă supăraţi, dar am să vă cer o favoare — zise d-na Dăniloiu încurajată. Fata e de la ţară şi n-a umblat pe la judecăţi... Vă rog s-o lăsaţi lângă mine... Suntem două biete femei şi...

— Bine, doamnă! aprobă Dolga galant. Cu toate că tot pe rând o să vă ascult, după cum e legea şi obiceiul...

— D-apoi că noi n-avem secrete, spuse d-na Dăniloiu mulţumită. Solomia e crescută la noi...

Judecătorul îi oferi acelaşi scaun pe care şezuse ieri Spiru. Solomia rămase în picioare lângă stăpână-sa, cum obişnuia şi acasă. După ce răsfoi câtva timp în dosarul ce i-l pregătise pe birou grefierul, Dolga reluă mai serios, dar mereu politicos:

— Povestirea d-voastră de ieri, de la domnul prim-procuror, am auzit-o, doamnă Dăniloiu, despre cum aţi dat peste cele două cadavre... De fapt aş dori numai câteva precizări şi repeţiri ca să le putem înregistra în procesul-verbal...

Ridică ochii spre Vasilica, dar privirea îi alunecă asupra Solomiei. O examină un răstimp cu o curiozitate nereţinută. Frumuseţea şi mai ales delicateţea ţărăncuţii îl ţintuiau fără voie şi-l uimeau.

— Da... exact — urmă smulgându-şi privirea de pe Solomia. întâi să-mi spuneţi ce urme aţi găsit în curte, pe zăpadă?...

— De-abia am putut deschide portiţa opintindu-ne amândouă—răspunse Vasilica. Era şi portiţa îngheţată, dar mai cu seamă era zăpada întărită, căci portiţa nu mai fusese deschisă de când a nins şi nici zăpada curăţită sau făcută potecă... Aşa că nici urme nu puteau fi în zăpadă, dacă nu umblase nimeni. Dealtfel v-am spus astea şi ieri, la domnul Costică, în biurou, când v-am dat de veste... Servitorul părintelui Tănăsescu ne minţise în ajun că el a umblat prin curte, dar zăpada neprihănită l-a dat de gol. Noroc că eram în şoşonii-cizmuliţe, că te scufundai în zăpadă până în genunchi...

— În casă aţi intrat numai d-voastră, singură?

— Singură! zise d-na Dăniloiu. Yoisem să trimit pe Solomia, dar ea a refuzat. îi era frică. Şi mie mi-a fost frică, mărturisesc acuma, dar n-am vrut să mă arăt mai slabă ca

servitoarea şi de-aceea am intrat. Acuma, după ce am văzut ce-am văzut, mă minunez şi eu cum am avut curajul!

— Vă rog să-mi spuneţi ce-aţi făcut în casă, doamnă? întrebă iar judecătorul după o pauză.

— Prea bine nu mai ştiu nici eu ce-am făcut... când am trecut din antreu în camera de culcare, ţin minte că m-am împiedecat de picioarele bietului Ilarie, că nu mă uitam pe jos... Dar nu ştiu cum a venit că totuşi nu m-am oprit şi n-am băgat de seamă de ce mă împiedecasem. Am trecut în sufragerie şi de acolo am văzut în bucătărie pe ţaţa Miţa moartă-umflată cum aţi găsit-o pe urmă şi d-voastră. Am vrut să mă apropii şi n-am mai avut puterea să merg decât până la uşă şi să-mi arunc ochii în bucătărie parcă aş fi căutat ceva, desigur pe Ilarie... Atunci, în momentul acela, mi-am amintit că m-am împiedecat şi că trebuie să fi fost chiar dânsul. M-am întors înapoi în dormitor, am văzut acuma bine picioarele şi apoi corpul între paturi, dar capul nu i l-am văzut... Abia atunci m-a cuprins mai mare spaima şi am ieşit afară să chem pe Solomia, să cercetăm împreună mai de aproape ce şi cum s-a întâmplat. Dar ea s-a îngrozit şi mai rău când m-a văzut ieşind şi a început să plângă încât de-abia am potolit-o...

Judecătorul aruncă iar o privire spre Solomia, care însă se uita în pământ, ca şi adineaori, încât nu-i putea vedea culoarea ochilor, ci doar obrajii palizi.

— N-aţi pus mâna pe nimica în casă? Pe nici un obiect?... N-aţi deschis vreun sertar ori vreun dulap? stărui Dolga, cu un glas blând care nu supăra.

— Parcă-mi ardea mie atunci, în spaima aceea, să mă mai gândesc la dulapuri ori la comori? zise d-na Dăniloiu. Eu mă mir cum nu mi-a venit rău şi n-am leşinat! Dar omul e ca oţelul când dă primejdia peste el...

— Un amănunt poate totuşi să vă amintiţi: uşa marchizei era închisă?

— Închisă, închisă—spuse repede Vasilica, şi cu importanţă. Uite acuma, când mă întrebaţi, îmi amintesc

foarte clar că era chiar lipită puţin, probabil tot din cauza gerului, încât a trebuit să apăs mai tare clanţa, trecându-mi chiar prin gând că poate e încuiată...

— Foarte bine!... Dar cea de la antreu?

— De... ştiu eu? făcu femeia deodată nesigură. N-aş putea spune... După amintire parc-ar fi fost numai aţinată... Poate şi unde mă obişnuisem cu rezistenţa de la marchiză...

Dolga mai răsfoi puţin filele dosarului, apoi treci: la grefier şi consultă însemnările lui — ciorna răspunsului d-nei Dăniloiu. Mormăi ceva în sine, ca şi când ar fi recapitulat, se întoarse şi se aşează la birou. Apoi deodată se adresă Solomiei cu glas mai rece şi cu privirea scrutătoare:

— Pe tine cum te cheamă, fetiţo?

Servitoarea se cutremură parcă ar fi izbit-o un pumn în piept. Întoarse ochii spre judecător, speriaţi şi totuşi mai violeţi şi învăluitori. Bărbia îi tremura, încât abia rosti cu glas gâtuit:

— Pe mine?... Solomia...

— Solomia şi mai cum?

— Solomia lui Ilie Motroc — răspunse ea aproape dârdâind, fără a-şi putea stăpâni emoţia.

— De unde eşti?

— Din comuna Valea Ursului...

— Câţi ani ai împlinit?

— Douăzeci şi unu.

D-na Dăniloiu n-o vedea, numai glasul i-l auzea şi simţea cât e de înfricoşată. Se întoarse pe scaun spre Solomia şi-i zise matern:

— Linişteşte-te, fată, şi nu-ţi fie frică! Domnul vezi cât e de delicat... Tu eşti femeie cinstită şi nu trebuie să te sperii!

— Aşa e! adăogă judecătorul cu un zâmbet de încurajare. Noi nu mâncăm oameni, fetiţo! Numai oamenii răi şi vinovaţi au să se teamă de noi! Tu n-ai mutră de ucigaşă... Aşa că potoleşte-te frumos şi răspunde drept la întrebările mele. Ai înţeles?

— Da — şopti Solomia.

După o pauză, în care Dolga primi o privire de recunoştinţă de la d-na Dăniloiu, interogatoriul continuă:

— Domnul Dăniloiu, stăpânul tău, ne-a spus că sâmbătă dimineaţă, în magazinul său, răposatul Ilarie ţi-a încredinţat o pâine cumpărată ca să o duci şi să o laşi la dânsul... Mi-ai putea spune pe la ce oră a fost asta?

— Eu nu ştiu carte, domnule... Dar pe ceas cunosc... Era nouă şi un sfert!

— Nouă şi un sfert... De unde ştii aşa de precis?

— Fusesem la farmacie chiar atunci şi am văzut pe ceasul din perete...

— De ce te interesa pe tine ceasul exact?

— Eram grăbită pentru că venise de la ţară Lixandru cu mama ca să mergem la doctor... La unsprezece trebuia să fim la domnu' doctor Mirescu...

— Şi ce-ai făcut cu pâinea?

— Am dat-o cucoanei...

— Care cucoană?

— Cucoana Miţa.

— Adică te-ai abătut pe la d-nul Ilarie şi...

— Da, şi i-am dat-o — zise Solomia.

D-na Dăniloiu nu se putu abţine să nu întrebe:

— Mie nici nu-mi spuseşi c-ai fost pe la ţaţa Miţa!

— Ce să-ţi mai spun, cucoană... Parcă nu mă trimitea domnul Ilarie mai în fiecare zi din piaţă să-i duc câte ceva?... Dealtfel domnul nostru a văzut când m-a trimis. Putea să-ţi spuie dumnealui.

— Bine, bine, nu-i nimic — se linişti Vasilica. Dar...

— Cucoana ce făcea când i-ai dus pâinea? reluă judecătorul.

— Spăla nişte rufe în bucătărie — răspunse Solomia.

— Ai zăbovit cumva la cucoana?

— Eram grăbită şi nu puteam zăbovi... Aşa şi tot am întârziat la domnul doctor...

— De ce ai întârziat? Aveai destul timp de la nouă şi un sfert...

— Am mai avut de lucru şi acasă, că nu puteam lăsa, pe stăpâna mea să facă singură toate... Pe urmă până am găsit banii pentru doctor...

— Unde i-ai găsit?

— Am vândut un bănuţ de aur din salbă...

— Va să zică tot ai vândut? se supără d-na Dăniloiu. Te-am bănuit eu, ştii bine! Iar umbli să te ascunzi de mine, fată, şi n-are să-ţi fie bine.

— Nu mă ascund, cucoană, dar ce-ai fi vrut să fac? zise Solomia cu o blândeţe resemnată. Că d-ta nu mi-ai mai fi dat, că mi-ai dat destul de nici într-un an n-am să mă plătesc. Mi-ar fi fost şi ruşine să-ţi mai cer. Apoi la doctor trebuia să mergem c-ai văzut şi d-ta în ce hal era bietul Lixandru...

Judecătorul nu înţelegea din schimbul lor de cuvinte decât că Solomia a ascuns ceva stăpânei sale, ceva însă fără legătură cu afacerea ce se instruia. Readuse deci lucrurile la ceea ce-l interesa:

— În sfârşit, să ne întoarcem la cucoana Miţa... Văd că te interesa ceasul.. Poţi să-mi spui precis ce oră era când ai plecat din curtea răposaţilor?

— Cucoana Miţa n-avea ceas —zise Solomia simplu.

— De la magazin la cât ai plecat spre casă?

— Atunci, îndată...

— Te-ai mai abătut pe undeva?

— Am mai luat de zece lei frişcă proaspătă de la cofetăria Borănescu...

— Pe urmă?

— Pe urmă am coborât la coana Miţa, i-am lăsat pâinea şi am plecat repede acasă...

— Va să zică la ora nouă jumătate, cel mult zece fără un sfert, sâmbătă, este sigur că doamna Ilarie Dăniloiu trăia? întrebă mai apăsat judecătorul.

— Vezi bine că trăia dacă i-am dat pâinea — spuse Solomia natural

— Baremi domnul Ilarie nici nu sosise acasă? adaogă Dolga. Fireşte. Abia după ce ţi-a dat pâinea s-a dus să cumpere peştele pe care l-am găsit agăţat în cuierul din antreu...

— Da...

Judecătorul iar consultă dosarul, iar se uită la Solomia, apoi se sculă în picioare:

— Pentru asta v-am convocat doamnă! Vă mulţumesc!

Capitolul XII
TOIAGUL BĂTRÂNEŢELOR

Romulus Delulescu sosi la Piteşti cu acceleratul marţi seara, adică cu primul tren, căci telegrama părinţilor n-a primit-o decât pe la ora cinci după-amiazi. Toată seara au ţinut sfat în familie. Romulus era neconsolat, nu atâta de moartea bătrânilor, cu toate că din când în când ofta „bietul nenea Ilarie” sau ‚sărmana tanti Miţa”, ci pentru că n-a fost aici când s-a descoperit crima. Avea certitudinea

nezdruncinată că unchiul său Spiru a răşluit ce a fost mai bun, adică bijuteriile şi poate mare parte din bani.

— Suntem o familie fără noroc! exclamă tânărul de mai multe ori. Dacă şi acuma am fost traşi pe sfoară, nu mai e nici o speranţă de fericire!

Părinţii îl aprobau în toate. El era mândria lor. îl vedeau frumos, inteligent, vrednic să ajungă om mare nu doar în Piteşti, ci pe toată ţara. Se simţeau vinovaţi faţă de dânsul, pentru că au fost săraci şi nu i-au putut oferi destule mijloace să meargă la Paris, să se perfecţioneze, ca alţii. Ba, de câţiva ani, bietul Romulus le-a mai zvârlit el ici-colo câte o sumuliţă, după puterile lui; le era ruşine destul, dar primeau... Aretia, care tiraniza pe oricine venea în contact cu ea, numai pe el îl respecta aievea. S-a întâmplat totuşi, foarte rar, să-l bruftuluiască; totdeauna i-a părut rău. Ce spunea Romulus era pentru mămica lui literă de evanghelie. Dealtfel şi el, spre deosebire de alţi băieţi, a rămas mai ataşat de maică-sa şi mai respectuos.

— Acuma vezi, Pascale, câtă dreptate am avut să mă supăr când tu mă potoleai? făcu Aretia triumfătoare. Dacă-ţi spun că eşti moale şi fricos, te superi!

— Ascultă, Romică — zise Delulescu, tu nu te uita la maică-ta că ea multe vorbeşte, dar puţine bune! Chestia stă aşa că, deocamdată, s-au pus sigilii pe toate uşile şi că, până nu va decide justiţia într-un fel sau altul, nu se poate atinge nimeni de nimic!

— Dar cel puţin instrucţia crimei a început? se interesă tânărul.

— Ba bine că nu!... Şi noi suntem chemaţi mâine pentru informaţii, cu toate că noi n-avem cu ce să-i informăm dacă de atâţia ani nici măcar n-am vorbit cu alde Ilarie... Aretia a aflat de la popa Tănăsescu că pe servitorul lui l-ar fi arestat ca ucigaş!

— În orice caz, vom vedea mâine ce vom face ca să salvăm ce se mai poate! zise Romulus cu gravitate. Am să

merg şi eu cu d-voastră la tribunal, să vorbesc cu judecătorul!...

— Ei, bravo! strigă Aretia mulţumită. Bine c-ai venit, dragul mamei, să nu mă mai simt aşa de singură!

— Apoi da, că eu nici nu contez — mormăi Delulescu...

A doua zi Romulus se duse la biserică să se închine puţin la catafalcul unchiului său şi să mai afle oarecari ştiri. De la Dică Secuianu auzi că prin prostime circulă zvonul că asasinul ar fi chiar el, nepotul... Râseră amândoi. Erau la Borănescu, în cofetărie. Dar Romulus simţi o împunsătură în inimă. în realitate îl sâcâia faptul că există oameni în Piteşti care-l cred capabil de o crimă atât de oribilă...

— Fără glumă, Dică — întrebă mai târziu tânărul Delulescu — cine crezi să fie asasinul sau asasinii?

— N-am idee — zise Secuianu. Dar că l-au omorât, mai ales pe el, foarte bine au făcut. Era păcat să consume lumina soarelui un suflet atât de acru. Nu te supăra, Romică... A fost o scârnăvie unchiul tău Ilarie!

— Exagerezi... Şi în orice caz rău faci că-l ocărăşti când se află pe catafalc şi după o moarte aşa de crâncenă prin care a plătit tot ce a greşit în viaţă! Dacă te-ar auzi cineva vorbind aşa, ar crede că n-ai inimă, Dică!

— Nici nu vreau să am faţă de asemenea monstru.

La a treia mescioară un domn se uita la ei, auzind probabil convorbirea lor. Secuianu îl recunoscu şi-i strigă:

— Tragi cu urechea, măi grefierule? Crezi că mă jenez de tine sau de oricine?

Era într-adevăr grefierul judecătorului Dolga care salută zâmbind şi răspunse:

— Ce-s de vină eu dacă d-ta vorbeşti tare de te aude toată cafeneaua?

— Apoi d-aia vorbesc tare, să auziţi toţi!

Lumea piteşteană cunoştea obiceiurile lui Secuianu şi făcea haz de butadele lui, mai ales când era beat sau măcar ameţit, căci la trezie nu prea avea sare...

Familia Delulescu sosi la tribunal îmbrăcată în negru; de aici urmau să treacă la biserică, să participe la înmormântare. Uşierul îi anunţă îndată.

Judecătorul, având în vedere importanţa afacerii, amânase toate lucrările obişnuite, rezervându-şi toate orele de serviciu numai pentru anchetarea asasinatului din strada Speranţei. După ascultarea d-nei Dăniloiu şi a Solomiei a avut liberă aproape o oră ca să-şi claseze materialul în vederea continuării cercetărilor.

Dolga îi primi în cabinetul său pe toţi trei Romulus se recomandă singur.

— Parcă nu eraţi în Piteşti! se miră puţin judecătorul.

— Mi-au telegrafiat părinţii ieri şi am venit imediat— zise tânărul, întristat. Cum să nu viu când un dublu omor fioros...

— Da, adevărat—întrerupse Dolga, ca şi când ar fi ştiut urmarea. Aţi venit desigur să daţi concurs justiţiei pentru descoperirea vinovaţilor?... Vă mulţumesc. Am să vă chem îndată ce se vor clarifica puţin cercetările. Poate mâine, poate mai târziu... Vom vedea!

Judecătorul devenise atât de ceremonios, că Romulus răspunse la fel:

— Voi fi la dispoziţia d-voastră...

— Va să zică începem cu d-na Delulescu, reluă Dolga. Permiteţi?

Bătrânul Delulescu se retrase împreună cu Romulus. După formalităţile obişnuite, judecătorul ceru informatoarei să povestească tot ce ştie despre împrejurările omorârii fratelui şi cumnatei sale. Impresionată de tonul grav, Aretia făcu o întreagă spovedanie a vieţii ei, relaţiile cu fraţii, căsătoria, cum a fost înşelată la moştenire, cum a ajuns să fie certată cu Ilarie şi cu Spiru... sfârşi lăcrimând, cu glas înecat:

— Am sperat mereu că ni se va face dreptate măcar la moartea lui Ilarie. Acum văd că şi speranţa asta s-a spulberat. Oameni fără noroc!

Dolga a ascultat calm şi numai când d-na Delulescu a tăcut, a întrebat-o:

—Nu bănuiţi deloc cine ar putea fi asasinii?... Ieri părea că vreţi să învinuiţi pe...?

— Pe frate-meu Spirică? complectă Aretia puţin uimită. Apoi la supărare omul multe spune, dar cine aude nu trebuie să le creadă pe toate... Cum aş putea să mărturisesc aşa ceva cu mâna pe cruce? M-ar trăzni Dumnezeu din cer. Păcate o fi având el Spirică multe, dar să făptuiască un omor, Doamne iartă-mă, nici prin vis n-ar fi în stare... îmi aduc aminte, când eram copii, că lui îi venea să leşine de câte ori vedea tăind vreo găină... Pe urmă, slavă Domnului, e şi el putred de bogat şi are o singură fată, măritată bine... Atunci de ce să făptuiască asemenea nelegiuire?

— Nu spun eu c-a făcut-o — zâmbi judecătorul. D-voastră aţi lăsat să se înţeleagă ieri... Dealtfel, cum bine observaţi, cel ce i-a ucis a făcut-o sau din interes, sau din răzbunare. Avea mulţi duşmani răposatul?

— Ce duşmani să mai aibă un biet moşneag? zise natural d-na Delulescu.

— De pildă d-voastră! zâmbi iar judecătorul

— Duşmănia între fraţi e altceva...

— Depinde... când e şi interes la mijloc?

D-na Delulescu se uită' bănuitor la Dolga ca şi când s-ar fi întrebat ce vrea. Apoi răspunse cu un început de indignare:

— Nu cumva vă închipuiţi că i-am omorât noi?

— Eu n-am dreptul să-mi închipuiesc nimic decât pe bază de dovezi —rosti enigmatic judecătorul.

— Apoi numai asta ne mai lipseşte, vezi d-ta l Şi săraci, şi criminali!

— Dar, iată, vă declar că n-am nici o dovadă! continuă Dolga iar surâzător. Dimpotrivă, mi se pare că fiul d-voastră era în relaţii foarte bune cu răposaţii în timpul din urmă?

— Adevărat! aprobă Aretia cu un oftat de uşurare. Noi l-am îndemnat pe Romică să nu fie mândru şi să se apropie

de unchiu-său, că băiatul numai din pricina noastră se înstrăinase de Ilarie... Apoi cum e Romică băiat plăcut, Ilarie aproape că s-a amorezat de dânsul Baremi luna asta, cât a stat acasă, mai mult la Ilarie a petrecut-o... Ca să vedeţi cât îl iubea, pot sa vă spun că la plecare i-a dăruit câteva mii de lei! La un om zgârcit şi ursuz, cum era bietul Ilarie, aşa ceva e mare minune!

— Când a plecat fiul d-voastră de aici, din Piteşti?

— Sâmbătă... A avut ghinion, bietul băiat — urmă d-na Delulescu redobândindu-şi încrederea. Se hotărâse de vineri să plece a doua zi cu acceleratul de dimineaţă; trebuia să fie la zece la Bucureşti, că avea nişte afaceri urgente. Ei bine, închipuiţi-vă, domnule, cum-necum, n-a sunat deşteptătorul şi Romică s-a trezit tocmai bine la opt, când trenul era în gară... S-a supărat, a tunat şi fulgerat că de ce nu l-am sculat, că eu la şase sunt totdeauna în picioare... în sfârşit a plecat cu personalul de două, că nu mai avea alt tren, şi a sosit la cinci după-amiazi...

— Se întâmplă—încuviinţă judecătorul, adăogând însă după o mică pauză: Şi ce-a făcut pe urmă până la două?

— Ce să facă băiatul?».. A ieşit în oraş. S-o fi dus pe la Dică Secuianu, poate şi pe la unchiu-său... Ştiu eu?

— Spuneaţi, doamnă, că răposatul i-a făcut cadou o sumă de bani la plecare... Nu ştiţi când i-a dat banii sau câţi?

— Nu ştiu, domnule — răspunse Aretia cu o sinceritate familiară. Zău, nu ştiu. Mie mi-a dat două mii de lei, la masă, la dejun, fiindcă mereu mă plângeam că nu mai răzbesc cu cheltuielile din pensia bietului Pascal Poate că nici n-avea mai mult, atâta i-o fi dat unchiu-său... Are o inimă de aur. îmi seamănă mie în privinţa asta. D-aia nu ne-am procopsit...

— Altfel, venea des pe-acasă fiul d-voastră? întrebă judecătorul întrerupând şi căutând parcă înadins să schimbe vorba.

— Mai în fiecare săptămână, dar numai câte-o zi, uneori o jumătate, după cum avea timp liber...

— Câştigă bine din... ce slujbă are?

— Avocat şi ziarist —zise d-na Delulescu cu mândrie. câştigă binişor pentru dânsul, cât să trăiască omeneşte... Şi să ne mai ajute şi pe noi din când în când, dacă n-am avut noroc să-l ajutăm noi, că el e toiagul batrâneţelor noastre...

Grefierul încheie repede declaraţia, i-o citi tot atât de repede şi d-na Delulescu iscăli bucuroasă că s-a terminat, deşi, după cum spuse lui Romulus pe urmă, judecătorul s-a purtat foarte „gentil”...

Bătrânul Delulescu se mărgini să declare că n-are nici o cunoştinţă despre împrejurările în care s-a comis crima, că numai ieri înainte de amiazi au fost anunţaţi prin servitoarea cumnatului său Spiru Dăniloiu şi au alergat să vază ce s-a întâmplat... Spuse că el personal n-a avut niciodată nici o discuţie cu răposaţii, deoarece n-a vrut să se amestece în afacerile dotale ale soţiei sale, preferând, certurilor, sărăcia. Aretia a ştiut să se descurce singură cu fraţii ei, deşi fără nici un rezultat practic. De când băiatul s-a făcut mare, el a susţinut necontenit că trebuie să păstreze legături bune cu unchii săi, mai cu seamă cu Ilarie, de la care putea spera să. moştenească o avere frumoasă. Aretia, mai ţanţoşă, s-a opus multă vreme. Numai când au înţeles (într-un timp a şi umblat zvonul prin oraş) că Ilarie ar putea lăsa prin testament toată averea altora sau la spitale ori biserici, neavând obligaţia legală de-a testa ceva. moştenitorilor colaterali, s-au dezmetecit şi au îndemnat pe Romulus să se ducă la unchiu-său...

— N-ai putea, domnule Delulescu, să-mi dai o lămurire de ordin domestic, ca să zic aşa? întrebă judecătorul. Răposaţii n-aveau servitori, am văzut. Nu importă din ce motive. Dar muncile mai ordinare şi mai grele pe lângă casă nu le putea face nici domnul Ilarie şi nici doamna: tăiatul lemnelor, căratul apei, măturatul curţii şi altele... Nu ştii d-ta cine le făcea astea? Servitorii din vecini sau oameni tocmiţi din piaţă? Fiul d-voastră nu v-a vorbit despre asta, fie chiar întâmplător?

— În trecut nu ţin minte — răspunse Delulescu. Dar, acuma, în ultimele luni, ne spunea Romulus că bătrânii se serveau mai ales de ordonanţa ofiţerului care şade alături, la d-na Secuianu, iar alteori preotul Tănăsescu le trimitea pe servitorul lui, pe care dealtfel am auzit că l-aţi şi arestat...

— Nu l-am arestat —zise repede judecătorul L-am prins doar cu nişte minciuni care mi l-au făcut suspect...

— Se pare că Ilarie avea încredere în servitorul popii, căci odată l-a trimis şi la noi după Romulus, să-l cheme nu ştiu unde şi pentru ce... Dar cred că mai mult recurgeau la serviciile ordonanţei care era mai aproape, încât puteau să-l strige oricând.

— Când a scăpat trenul, sâmbătă dimineaţa, fiul d-voastră s-a mai dus pe la unchiul său ori...?

— Nu cred, domnule judecător — răspunse bătrânul Delulescu puţin uimit de întrebare. Aretia v-a spus c-a fost?

— Nu, nu, dar îmi adusei aminte şi m-ar fi interesat să precizez — zise Dolga repede şi aproape indiferent, parcă ar fi vrut să renunţe.

— Aţi găsit vreo pistă, domnule jude, dacă-mi permiteţi să întreb? făcu Delulescu deodată cu o intimitate care era de fapt o simplă uitare de sine a fostului grefier.

Fiindcă judecătorul, în loc de răspuns, îi aruncă o privire mustrătoare, bătrânul pensionar adăogă îndoindu-se uşor şi umil:

— „Scuzaţi, domnule jude... M-a luat gura pe dinainte... Am uitat că sunt informator... Mi-am închipuit o clipă că sunt iar ce-am fost odată... Atunci aşa întrebam pe şeful meu, când se termina cu interogatoriu...

— Atunci poftim, scrie-ţi singur declaraţia, după notele dânsului! zise Dolga cu un mic râs sec. Căci interogatoriul dumitale s-a terminat intr-adevăr!

Capitolul XIII
CORTEGIUL FUNERAR

Spiru Dăniloiu a uitat să tipărească obişnuitele anunţuri mortuare, cum s-ar fi cuvenit unui om ca Ilarie. îşi pusese în gând să le comande ieri după ce va fi isprăvit la cabinetul de instrucţie, pe urmă s-a zăpăcit.

Lumea a aflat totuşi că înmormântarea va fi la orele patru şi de la două a început să se îndrepte spre biserica Sf. Nicolae. în Piteşti, localitate cu mari ambiţii urbane, crimele nu sunt în general tocmai rare. Dealtfel ar fi semnul unei îngrijorătoare lipse de temperament dacă parchetul n-ar avea de lucru suficient într-un oraş care a dat ţării atâtea celebrităţi în toate domeniile vieţii. Dar în mod obişnuit se întâmplau numai crime ordinare care nu atrăgeau la curtea cu juri nici măcar pe avocaţii fără clientelă. Dublul asasinat din strada Speranţei a mai reabilitat puţin renumele oraşului la cronicile judiciare ale ziarelor din Capitală. De-aceea înmormântarea victimelor a devenit un eveniment social la care toată lumea găsea justificare să participe. De

la trei şi jumătate biserica era ticsită, iar afară strada Griviţei până la strada mare se înnegrise de oameni. Deoarece sediul poliţiei se afla aproape, Ploscaru a socotit nimerit să ia cuvenitele măsuri de ordine, concentrând câţiva sergenţi de pe străzile dimprejur, ca să menţie liberă cel puţin intrarea în biserică...

În jurul catafalcului, de o parte familia Delulescu, de cealaltă parte Vasilica şi Spiru Dăniloiu, iar la spatele lor Solomia... Toţi fruntaşii negustorimii au ţinut să dea ultima cinstire celui ce a fost multă vreme adevăratul părinte al breslei lor. Conducătorii locali ai partidului liberal s-au înfăţişat în corpore spre a dovedi că partidul ştie să preţuiască pe negustori şi după moarte. Cu toate că mortul fusese liberal, au venit şi câţiva corifei ţărănişti, în frunte cu tânărul şi popularul şef, desigur cu gândul de-a ademeni pe seama lor pe unii burghezi încă neînregimentaţi. A stârnit uimire plăcută apariţia primului-preşedinte Scarlat Măinescu, însoţit de primul-procuror Negel şi de judecătorul Dolga, care instruia crima. La putere fiind, ca totdeauna, liberalii, primarul a depus o coroană frumoasa pe catafalcul celui ce a fost odinioară un ajutor de primar model. Şi în sfârşit, când să înceapă slujba mortuară, a sosit în automobil însuşi prefectul judeţului, primit la intrare ceremonios de poliţaiul Ploscaru...

Trei preoţi au slujit cum au ştiut mai frumos, iar corul de ucenici, adus anume, a dat răspunsurile. în timpul slujbei toate privirile căutau să observe cum arată cadavrele după moartea silnică ce au îndurat-o. Preotul Tănăsescu a avut însă grije să le acopere cu flori, astfel încât să nu se pângărească solemnitatea înmormântării. S-a băgat de seamă de către cei curioşi că Aretia stătea ţeapănă, cu vălul lăsat pe faţă, fără să plângă deloc, de asemenea că Romulus îşi scotea mereu ochelarii şi-şi ştergea ochii cu batista îndoliată. Delulescu avea urme de lacrimi pe obraji, ca şi Spiru, ia d-na Dăniloiu plângea într-una domol, discret, ca si nu atragă atenţia.

Cea dintâi cuvântare funebră a ţinut-o părintele Tănăsescu, lăudând zelul şi jertfele ce le-a depus Ilarie Dăniloiu pentru biserica în care îşi lua acuma rămas bun pentru totdeauna de la lumea aceasta păcătoasă în cursul cuvântării Solomia a izbucnit deodată într-un hohot de plâns, încât toate privirile s-au îndreptat o clipă spre ea, iar preotul a trebuit să ridice puţin glasul D-na Dăniloiu s-a întors şi i-a şoptit dojenitor: „Solo mie, astâmpăra-te, Doamne fereşte!” în mâna servitoarei însă lumânarea de ceară a mai tremurat câteva minute în ritmul sughiţurilor de plâns abia stăpânite..

Oratorul partidului liberal a glorificat pe marele român care a fost asasinat mişeleşte, iar primarul a reamintit serviciile preţioase ce le-a adus oraşului răposatul...

Pe urmă, în sunetele „veşnicei pomeniri”, dricari; au purces la acoperirea cosciugului, la baterea capacelor, la pregătirea carului mortuar... în acest timp notabilii au exprimat condoleanţele de rigoare familiei, adică mai ales lui Spiru, căci pe Aretia numai puţini au luat-o în seamă...

Cortegiul s-a format după toate regulile protocolare, subt supravegherea şefului dricarilor care, în asemenea ocazii, devine şi maestru de ceremonii. Muzica militară a fost oferită de primărie. în sunetele marşului funebru de Grieg, s-au pus în mişcare colivarii oamenii cu crucile, trăsura cu preoţii, apoi dricul ce! mai luxos din Piteşti, urmat de membrii masculin: ai celor două familii îndoliate, la care s-au adăogat imediat şi fruntaşii participanţi. Mare şi bună impresie a făcut că, cel puţin pe strada mare, primarul şi şeful liberalilor au ţinut cordoanele alături de doi bătrâni negustori. După grupul nobililor urmară întâi două cupeuri cu cele două cumnate care, nevorbindu-şi de ani de zile, nu puteau merge împreună, apoi un şir lung de trăsuri şi automobile, înghesuite de mulţimea de popor care nu încăpea pe trotoare. D-na Dăniloiu regreta mult că fiica ei Filofteia n-a putut fi alături de ea în momentele astea dureroase, dar şi înălţătoare pentru familie. I-au telegrafiat

ieri trista veste, dar cum să vie tocmai de la Maramureş? Au primit însă o foarte frumoasă şi lungă telegramă de condoleanţe iscălită de Filofteia, de soţul ei, până şi de băieţelul lor... înainte de a se sui în cupeu, d-na Dăniloiu a avut grijă să trimită acasă pe Solomia. Izbucnirea ei în biserică a mişcat-o, căci rari mai sunt azi servitorii credincioşi şi cu recunoştinţă faţă de stăpânii care-i hrănesc. Dar pe de altă parte era supărată că a atras atenţia oamenilor cu bocetele ei nechibzuite, căci omul cuminte şi la durere trebuie să ştie să se stăpânească. Solomia nu s-a arătat nemulţumită, a răspuns doar „Bine, cucoană”, şi a plecat cu lumânarea în mână, parcă s-ar fi întors de la Înviere...

Prefectul judeţului, subt pretext că e foarte ocupat, nici nu a mai intrat în cortegiu, ci s-a făcut nevăzut îndată ce s-a terminat serviciul religios. La tribunal s-au retras apoi şi primul-preşedinte cu primul-procuror şi cu judecătorul Dolga. Primul-procuror spuse tare, să audă cei dimprejur, ca o scuză pentru toţi trei, că au întrerupt serviciul numai ca să nu lipsească de la înmormântarea unui mare muncitor şi martir...

Dolga nici nu apucă bine să-şi deschidă dosarele, că se şi pomeni cu primul-procuror Negel la o cură de taifas. N-avea de lucru, în orice caz nimic important, şi-i ardea de vorbă.

— Mi se pare că mai aştepţi clienţi? întrebă dânsul. până sosesc, fă-mi cinstea cu o cafea bună, amice Dolga!

— Cu mare plăcere! răspunse judecătorul sunând. Tocmai şi eu mă gândeam... O înmormântare totdeauna parcă îţi sporeşte pofta de viaţă...

Până să vie cafelele vorbiră despre înmormântare, adică mai mult Negel, care, localnic, găsi prilejul de-a bârfi puţin pe prieteni şi pe neprieteni deopotrivă.

— În orice caz, au avut o înmormântare impozantă — observă judecătorul. Se vede c-au fost foarte iubiţi...

— Iubiţi, n-aş putea spune — observă Negel aprinzând o ţigaretă, după ce sorbi întâi cu zgomot din cafeaua gingirlie. Românului, ştii, nu prea îi place munca, dar o respectă la alţii, mai ales la străini N-ai băgat de seamă că nicăiri nu se face mai zgomotos apologia muncii ca la noi, cu toate că noi suntem poporul care muncim cel mai puţin?{1} în fond numai nemţii şi nordicii au inventat necesitatea şi religia muncii. Omul nu e creat ca să muncească, ci să se bucure de viaţă. Idealul nu e munca sau cel puţin n-ar trebui să fie... Dar, în sfârşit, asta-i altă socoteală. Cum ziceam, Ilarie era respectat pentru că toată viaţa a muncit ca un bou, ca la urmă să vie cineva să-i sucească gâtul ca unui pui de găină... Păcat de toată viaţa şi de toată munca lui!

Dolga, crescut în cultul muncii, zâmbea confuz şi tăcea.

— Dar, a propos, cum stai cu ancheta? reluă primul-procuror. îmi închipui cât de greu trebuie să-ţi vie s-o urneşti din loc... Pe servitorul popii bine făcuşi că l-ai reţinut — ştii, e o satisfacţie pentru opinia publică, mică, dar este...! până una-alta ar trebui poate să grăbim deschiderea testamentului, pe de o parte să astupăm gura moştenitorilor, pe de altă parte ca să vezi dacă nu-ţi oferă oarecare indicii.

— Mă rog, eu aş fi foarte mulţumit dacă s-ar putea grăbi — zise Dolga simplu.

— Am vorbit chiar adineaori, în biserică, cu Măinescu — adăogă Negel confidenţial. E şi el de părere. Dealtfel din partea noastră s-au încheiat formele...

— Desigur, s-a depus încă de ieri...

— Atunci voi mai face eu diligenţe verbale — murmură primul-procuror. Ştii, deviza mea: mână de fier în mănuşă de mătase!

Judecătorul cunoştea părerile acestea, repetate de atâtea ori de către Negel, care căuta să-şi sporească popularitatea în jos, adică în lume, păstrând în sus reputaţia

de strict legalist. în realitate, primul-procuror dorea să fie bine cu toată lumea şi să aplice legea după obraz.

— Numai să nu exagerăm, dragă Dolga! continuă mai insistent Negel. N-aş vrea să dăm ocazii la plângeri... Ai ascultat pe Spiricã Dăniloiu, fratele victimei. Un om de treabă, cuviincios, respectuos,, cu o situaţie frumoasă în oraş, ca şi Ilarie... Ei bine, bietul om numai că nu plângea povestindu-mi azi-dimineaţă ce-a păţit aici.

— Domnule prim-procuror, mă mir că s-a putut plânge— ripostă judecătorul cu răceală.

— Nu s-a plâns, omule, stai, nu exagera iar! zise repede Negel, ostoindu-l parcă. Nu... Dar mi-a povestit şi era necăjit şi amărât... A rămas cu impresia că-l suspectezi şi pe dânsul, că în sfârşit...

— Când e vorba de o crimă atât de urâtă, sunt obligat să verific orice amănunt care ar putea să mă puie pe urmele asasinului—răspunse Dolga cu o încăpăţânare care se accentua. Nu mi-e permis să am consideraţii lăturalnice şi nu vreau să cunosc legăturile particulare ale informatorilor. Datoria e mai presus de toate!

— Exact! Just! Totuşi asta nu împiedecă anume diplomaţie, anume subtilitate, chiar în interesul succesului!

— Nu vă supăraţi, domnule prim-procuror, orice sugestie în privinţa aceasta mă ofensează!

Negel tresări uşor. Rezistenţa judecătorului îl zăpăci Pe urmă se întunecă. Răspunse cu alt glas.

— Nu mă supăr, dar îmi pare rău!

— Vă rog să mă iertaţi!

— Eu ţi-am vorbit amical, ca un om mai bătrân, cu experienţă mai multă, iar d-ta îmi răspunzi înţepat ca şi când aş vrea să te influenţez sau să-ţi forţez mâna... Îmi pare foarte rău!

— Poate că m-am exprimat greşit, domnule prim-procuror, dar...

Convorbirea fu întreruptă de apariţia uşierului, care anunţa sosirea d-lui Dică Secuianu. Se făcu o scurtă tăcere,

apoi Dolga zise:

— Numaidecât!... să aştepte puţin!

— Dică Secuianu? întrebă Negel uimit după ce se retrase uşierul. L-ai citat şi pe el? Ai vreo bănuială împotriva lui sau...?

— Vreau să-i cer nişte lămuriri asupra victimelor...

— Bine, dar erau certaţi de multă vreme... Nu ştiai?

— Ştiu... Am aflat... Totuşi sunt vecini şi...

Negel se sculă să plece. După doi paşi se întoarse:

— Nu uita, dragă Dolga, că Dică Secuianu e nepotul primului-preşedinte şi că primul-preşedinte ţine foarte mult la el, cu toate că...

— Domnule prim-procuror, pentru mine e un informator ca oricare altul!

— În sfârşit, eşti încăpăţânat, amice! spuse Negel îndulcind tonul şi schiţând un surâs. Eu te-am prevenit şi mă spăl pe mâini!

Ieşi trimiţându-i o bezea din vârful degetelor.

Dolga rămase în picioare răspunzând de asemenea cu un zâmbet protocolar. Aşteptă câtva timp închipuindu-şi că primul-procuror are să schimbe amabilităţi cu nepotul primului-preşedinte. Pe urmă sună prelung şi zise aprodului care întredeschise uşa:

— Să vie domnul Secuianu!

Capitolul XIV
CELEBRITATE PITEŞTEANĂ

— Salut! strigă familiar Dică Secuianu, intrând în cabinetul judecătorului, urmat de grefierul care stătuse pe-afară cât a fost primul-procuror înlăuntru.

Îşi lăsase în vestibul şoşonii, blana şi căciula de lutru. Se apropie de birou cu mâna întinsă, încât Dolga trebui să i-o strângă. Se cunoşteau şi din familii, şi de la unele petreceri. Secuianu l-a tutuit din prima zi, cum tutuia pe toată lumea. Judecătorul, din timiditate şi din prudenţă, a continuat să-l domnească... Era de statură mijlocie, bine legat, vânjos, cu umerii largi, capul rotund, cam roşcovan la faţă ca şi la păr, tuns scurt ca un neamţ, puţin buhăit din pricina băuturii şi a nopţilor nedormite, cu nişte ochi albaştri-oţel, mici şi obosiţi, parcă veşnic în suferinţă de somn, totuşi cu străfulgerări de energie din când în când. Părea greoi şi trecut pentru cei treizeci şi şase de ani. Tatăl său a fost o glorie a baroului argeşan. A murit timpuriu, pe când Dică termina liceul, lăsând o avere destul de importantă pentru împrejurările locale, mai ales că şi soţia sa, Cezarina, sora mai mare a actualului prim-preşedinte Măinescu, a avut zestrea ei. Cezarina a fost o mamă prea blândă pentru un băiat ca Dică L-a răsfăţat şi l-a lăsat în voia lui, iar el s-a adâncit din ce în ce în viaţa uşoară de petreceri şi trândăvie, Cu chiu şi vai a luat o licenţă în drept tocmai la Iaşi; dar în barou nu s-a înscris, pentru că i-a repugnat începutul firesc de trepăduş de tribunal. în schimb a ajuns curând un stâlp al localurilor de petreceri, întâi, un răstimp la Bucureşti (cât a avut bani mai mulţi) pe urmă la Piteşti şi

în toate orăşelele dimprejur, începând cu Găeştii şi Curtea de Argeş, trecând prin Câmpulung, Târgoviște, Slatina şi sfârşind cu Craiova. Reşedinţa o păstra însă la Piteşti unde maică-sa a rămas în cele din urmă numai cu casa din strada Speranţei, fiind silită la bătrâneţe să închirieze două camere mobilate, pentru traiul de toate zilele. Dică reuşise să devie o celebritate piteşteană. Simpatic şi vorbăreţ, spiritual după gusturile piteştene, dansator neobosit, cunoscând toate cântecele populare mai bine ca lăutarii înşişi, precum, şi pe cele moderne lansate prin teatrele de reviste, cântând din gură deopotrivă ca şi la vioară, era un mosafir deosebit de preţuit la toate ceaiurile cu prelungire, la nunti şi botezuri în familiile bune din Piteşti. mândru de originea lui, de gloria tatălui său, avea un dispreţ neascuns faţă de mitocanii cu avere care i se părea că acaparează viaţa socială piteşteană. Pe măsură ce sărăcia se făcea mai batjocoritoare, se lăuda mai mult cu ceea ce a avut sau ar fi putut deveni. Simţea că e idolul lăutarilor, al cârciumarilor şi şantanurilor şi al tuturor tinerilor care debutau în viaţa de petreceri, iar asta îl măgulea, fără să bage de seamă că tovarăşii de chefuri se cuminţeau repede şi. că numai el rămânea mereu acelaşi.

— M-ai chemat, onorate domn? zise Dică Secuianu puţin ironic, aşezându-se pe scaun fără a aştepta invitaţia judecătorului încurcat. Dacă venea băiatul cu un ceas mai târziu, nu mă găsea, că tocmai mă pregăteam să plec la Argeş, unde...

— Atât mai bine! întrerupse deodată Dolga muşcându-şi buza, părându-i-se că atitudinea aceasta îi scade autoritatea. Altfel poate ar fi trebuit să...

— Să mă aduci cu poliţia? Nu? făcu Dică mai mult batjocoritor decât sfidător. Şi pentru ce, rogu-te? Am săvârşit vreo crimă? Am călcat vreo lege?

Judecătorul stătea tot în picioare şi-l privea, silindu-se să-şi păstreze calmul şi astfel să dobândească ascendenţa necesară. Zise politicos şi demn:

— Domnule Secuianu, te rog să ai răbdare! Eu aici îmi fac datoria! sunt pus să fac o cercetare penibilă, cu răspunderi grave... Au fost uciși doi bătrâni, vecinii d-tale. Știi, firește. Crima nu poate rămânea nesancționată. Ești obligat și d-ta, ca toată lumea, să ne dai concursul ca să descoperim pe autorii crimei!

Secuianu, aproape împotriva voinței sale, se pomeni impresionat nu atât de cuvintele, cât de înfățișarea austeră a judecătorului și de tonul lui convins. Reluă mai potolit, cu glasul încă morocănos:

— Despre omorârea vecinilor mei nu pot să-ți spun părerea ce o am, cel puțin aici. Poate că ai auzit-o că în orașul ăsta merge vorba rea ca gândul...

— Te rog să nu-mi repeți părerea! zise Dolga. Nu vreau s-o aud!... Mi-e teamă că ar trebui să-ți dresez proces-verbal pentru glorificare de crimă!

— Așa e! aprobă Secuianu. De aceea mă mir că am mai fost citat...

— Totuși am putea eventual preciza, cu ajutorul d-tale, unele lucruri... De pildă momentul comiterii crimei!... Medicul legist a opinat că bătrânii ar fi fost omorâți sâmbătă. Din datele de până acuma s-ar părea că într-adevăr sâmbătă s-a întâmplat nenorocirea. Ar avea însă mare importanță dacă am dobândi o precizare mai categorică. Din cauza aceasta m-am gândit la vecini... Nu pot fi uciși doi oameni fără să scape un țipăt sau măcar un zgomot care să atragă atenția vecinilor. D-ta erai acasă sâmbătă?

— Cred că da, dar...

— Știu, dormeai înainte de amiazi, ca totdeauna... Da! Totuși poate că servitorii au auzit sau au văzut ceva suspect?...

— N-am idee, dar nu cred... Ai văzut, casa noastră are o curte largă spre casa lor, mărginită de un zid înalt, peste care nu se poate privi dincolo. Așa că nu e verosimil să fi putut observa ceva servitorii noștri, deși nu i-am întrebat...

— Nu s-a vorbit zilele acestea la d-voastră despre crima care a răscolit tot oraşul?

— Despre servitori nu pot spune nimic. N-am obiceiul să ţin sfat cu ei. Mama însă a plâns destul, deşi oamenii aceia nu meritau lacrimile ei.

— D-ta ştiai că ordonanţa ofiţerului care şade la d-voastră făcea servicii domestice la Ilarie Dăniloiu?

— Cum nu. De ani de zile toate muncile grele şi le-au făcut cu servitorii altora, mai ales cu ai noştri, chiar după ce am rupt orice legături cu hodorogii... Pardon!.. când nu puteau ai noştri, se milogea la părintele Tănăsescu. La ei am cunoscut şi eu pe Ciufu, pe care, în treacăt, cred că degeaba l-ai arestat... O fi mincinos şi lăudăros, dar nu e capabil de crimă, în primul rând pentru că e fricos...

— Se poate! întrerupse judecătorul Dealtfel mi s-a spus că e credincios, chiar foarte credincios faţă de cei pe care-i slujeşte...

— Asta cel mult popa o spune! râse Secuianu. Trebuie să fie foarte afectat că i-ai sechestrat bunătatea de slugă.

Dolga ezita şi-şi ascundea ezitarea subt o politeţe din ce în ce mai mare faţă de Secuianu. îi era teamă să nu simtă ce căuta şi unde vrea să ajungă cu întrebările înadins anodine.

— Nu mă miră — zise judecătorul O slugă bună e un tovarăş preţios în toate întreprinderile serioase.

— Dezgheţat este Ciufu, deşi unii spun că e prost, de pildă chiar Romulus Delulescu—făcu Secuianu cu îngâmfare de triumfător, având impresia că a pus la locul lui pe Dolga. Eu, când am ceva important, pe Ciufu îl însărcinez, nu pe Iacob, adică ordonanţa...

— Şi totuşi şi domnul Delulescu se servea de Ciufu când avea nevoie — urmă Dolga.

— Mai puţin, căci el nu şade mereu la Piteşti — zise Dică. Poate în vremea din urmă, de când s-a împăcat cu bătrânii şi venea deseori pe la ei, să-l fi întrebuinţat mai des, dar tot pe seama lor şi din pricina lor şi ca să-i servească pe dânşii...

— Fiindcă veni vorba de domnul Delulescu, v-aţi întâlnit sâmbătă împreună? întrebă deodată judecătorul foarte natural. Părinţii dumnealui mi-au spus cum a scăpat acceleratul de dimineaţă...

Dică Secuianu plecă într-o ureche capul şi rămase aşa, cu o privire dispreţuitoare, ca şi când l-ar fi cântărit; apoi răspunse râzând cu superioritate:

— Ce te îndreptăţeşte pe d-ta, domnule... judecător de instrucţie, să te crezi mai deştept ca mine sau să mă crezi pe mine mai prost ca d-ta?

— Domnule Secuianu! protestă Dolga. Nu-ţi permit astfel de...

— Permiteţi, nu permiteţi, puţin îmi pasă! zise Dică iarăşi cu superioritate. îţi închipui poate că am venit aci ca să-ţi exerciţi asupra mea agerimea minţii d-tale? Am răspuns, domnule, la chemarea justiţiei, dar te rog să nu încerci a mă prinde pe mine în reţeaua d-tale de abilităţi!

— Domnule, mă sileşti să-ţi atrag atenţia că datoreşti deferenţă justiţiei! făcu solemn judecătorul.

— Deferenţă pentru deferenţă — ripostă Secuianu, cu glas ridicat.

— Te previn, domnule, că orice lipsă de deferenţă va avea urmări pe loc! declară Dolga devenind palid. D-ta confunzi acest cabinet cu alte localuri! Sau poate te bizui pe anume legături... Eu sunt aici suveran în conducerea şi efectuarea instrucţiei şi nu voi permite nimănui să-mi zădărnicească opera de ecarisaj social!

Dică Secuianu se ridicase în picioare parcă ar fi vrut să părăsească biroul. Ochii mici aveau scăpărări de ură. O tăcere aspră stăpâni câteva clipe. Pe când cei doi încrucişau privirile dârze, grefierul la masă se făcuse mic de tot, băgase capul între umeri şi nici nu cuteza să ridice ochii.

— Pe mine nimeni şi nimic nu mă poate abate de la împlinirea datoriei! continuă judecătorul. Şi mai ales nimeni nu mă poate intimida ca să renunţ la anume cercetări!

— Iar eu sunt om cinstit, domnule! Să ştii bine asta! zise Dică aproape înăbuşit de mânie.

— Nu sunt chemat să examinez cinstea şi corectitudinea nimănui! răspunse Dolga mereu sever. Mă interesează numai fapte, date şi dovezi Calificările le dau alţii...

— Dar în definitiv ce doreşti de la mine, domnule judecător? strigă indignat Secuianu. întreabă direct, fără ocoliri! Şi voi răspunde la fel! Eu n-am nimic de ascuns şi n-am obiceiul să mint!

— Am întrebat: te-ai întâlnit sâmbătă dimineaţă cu Romulus Delulescu? Se poate ceva mai clar? zise judecătorul mai calm; apoi, deoarece Secuianu respira profund ca să-şi domolească nervii, adaogă cu amabilitate oficială: Te rog ia loc şi răspunde! Dacă vrei fireşte. Poţi să refuzi a răspunde, dacă...

După o scurtă pauză, Dică Secuianu răspunse:

— Da, m-am întâlnit sâmbătă dimineaţa cu Delulescu.

— Ai vrea să precizezi?... La ce oră?

— Cam unsprezece... aşa cred... M-a sculat din somn...

— A avut să-ţi comunice ceva important şi urgent?

— Pentru el era important şi urgent, pentru mine numai plicticos.

— N-ai vrea să precizezi despre ce a fost vorba?

— Cu toate că e ceva intim, ca să nu ţi se para că vreau să sabotez instrucţia, iată, precizez: a venit să mă roage să-l învăţ unde ar putea să schimbe grabnic cincizeci de dolari. Mi-a spus că a primit în ajunul plecării, adică vineri, o sumă de dolari de la unchiul său.

— Când ţi-a spus aceasta, domnule Secuianu?

— Atunci, sâmbătă dimineaţa, când m-a sculat din somn.

— Dar vineri nu v-aţi întâlnit?... Serile eraţi tot dea una împreună, dacă nu mă înşel?...

— Am fost într-adevăr împreună şi vineri seara, dar nu mi-a mărturisit. Poate ca să nu-l ademenesc să facem un chef şi să risipească banii. ..

— Da, perfect — zise judecătorul. Pe urmă te-ai sculat şi...

— Nu, mi-a fost lene să mă scol, căci mă culcasem abia la şapte dimineaţa şi eram frânt de somn — răspunse Secuianu liniştit. Voia să schimbe dolarii şi m-a rugat să-l ajut. Dacă s-ar fi dus Romulus chiar la omul meu şi în numele meu, jidanul ar fi bănuit că sunt banii lui. Pe cine să trimitem? mi-am zis cu ochii închişi, ca să nu mă trezesc de tot. Iacob, ordonanţa chiriaşului nostru, e un tont, nici străzile nu le ştie bine... Atunci mi-am adus aminte de Ciufu, pe care l-am mai întrebuinţat în chestii d-astea delicate de bani, adică mai mult împrumuturi Am poruncit lui Iacob să cheme pe Ciufu, iar între timp am mâzgălit pe o carte de vizită câteva cuvinte pentru Lieberman... Ciufu a venit imediat şi într-adevăr a făcut treabă bună, ca totdeauna. Peste jumătate de oră s-a întors cu aproape zece mii de lei. Jidanul a fost serviabil şi mi-a făcut schimbul cel mai favorabil... Romulus a aşteptat la mine, adică m-a păzit, fiindcă eu am adormit iarăşi şi numai ca prin vis îmi amintesc de sosirea lui Ciufu cu banii şi de mulţumirile prietenului...

— Ordonanţa cum spuneai că se numeşte?

— Iacob şi nu mai ştiu cum, mi se pare Cociorva!

Judecătorul aşteptă un minut, uitându-se numai cu coada ochiului la Secuianu care părea istovit, li zise apoi cu o mică ironie:

— Iţi mulţumesc, domnule Secuianu... Cum vezi, nu era nevoie de enervare. Nu ţi-am cerut nimic nedelicat...

— Tonul face muzica, onorate domn — mormăi Dică amintindu-şi supărarea şi gata iar să se înfurie.

— Dar urechea o interpretează greşit, când nu e muzicală — răspunse Dolga zâmbind. Duhovnicul, medicul şi judecătorul nu pot ofensa, căci ei nu caută decât adevărul. De aceea am să-ţi mai cer o lămurire in legătură cu Ilarie Dăniloiu. Pentru că a fost vorba de dolari... Mi s-a spus că răposatul a avut mania să tezaurizeze dolari şi în

general valută grea... Cineva mi-a precizat chiar că poseda un portofel anume în care ţinea numai banii străini. când am descins în casa crimei n-am găsit nici urmă de portofel, nici de bani străini... D-ta ai fost odinioară foarte intim cu bătrânul Se vorbea că te va face moştenitor universal şi unic, că ţi-a şi făcut un testament... Ce crezi despre afacerea cu banii străini şi cu portofelul? Că a avut dolari, mi-ai confirmat d-ta însuţi....

— Mi-e penibil, adică mai mult mă dezgustă să vorbesc despre bătrânul Dăniloiu — zise Dică într-adevăr plictisit. Eu unul nu-l iert nici după moarte, declar sus şi tare! Am motivele mele!... C-a fost avar fără pereche şi a adunat avere multă, nu mai încape discuţie. A trăit ca un animal, cum să nu adune! Ceva precis însă în privinţa averii lui nu ştiu, iar cine spune că ştie, minte. Intimitatea cu moşul se oprea net în preajma banilor. Se ferea şi de umbra lui... Ce-a mai făcut pe urmă, ar putea să te lămurească Romulus Delulescu, fireşte relativ, că nici cu el n-a avut intimităţi de bani, afară de cadoul cu dolarii din care se vede c ă i s-a tras şi moartea... Eu de aproape trei ani i-am întors spatele. Dar îmi aduc aminte că, într-adevăr, l-am surprins odată cu un portofel mare, vechi, soios, doldora probabil de bancnote; habar n-am dacă erau hârtii străine sau româneşti. Cumpăra şi pe-atunci bani .străini, când i se ofereau ocazii foarte avantajoase, dar ştiu de-asemenea că şi vindea, ceea ce înseamnă că făcea negoţ, nu tezaurizare...

— Da, într-adevăr — observă judecătorul .pe gânduri. Şi totuşi protofelul a dispărut! Dacă era gol de ce ar fi dispărut? Afară dacă bătrânul nu l-o f aruncat când s-a învechit prea tare...

— Ilarie Dăniloiu să arunce ceva? Ooh! Cred ca in viaţa lui n-a aruncat nimic, nici un petec de hârtie... Cel mult l-o fi vândut!

— În sfârşit...

Dolga îşi curmă brusc vorba. Secuianu observă şi iar se ofensă:

— De ce te-ai oprit? Ai vreo îndoială?,.. Ţi-am spus că mă jicnesc cuvintele şi gesturile în doi peri. sunt om franc şi...

— Era să-ţi pun o întrebare fără legătură directă cu ancheta, de ordin personal — zise judecătorul aproape scuzându-se. Voiam să te întreb ce motive ai de nu-l poţi ierta pe Ilarie Dăniloiu nici după o moarte atât de crâncenă? Dar mi-am dat seama că întrebarea ar putea să-ţi răscolească amintiri penibile şi...

— Adevărat, mai mult decât penibile! murmură Dică. Sunt lucruri care nu mă interesează decât pe mine. Afară de mama nici nu le-am spus nimănui Ei a trebuit să-i explic de ce Ilarie Dăniloiu, pe care tatăl meu l-a sprijinit mult odinioară, nu merită nici să fie scuipat. Pentru ceilalţi n-avea nici o importanţă. Faţă de străini mă răcoream înjurându-l birjăreşte, singurul fel care era pe înţelesul lui, ştiind că se vor găsi destui care-i vor raporta cuvânt cu cuvânt toate sudălmile...

Tăcu abătut, amărât, ca şi când amintirea l-ar fi îndurerat în străfunduri. Apoi deodată se întoarse spre grefierul cu condeiul în mână şi-i zise aspru, ca unui servitor:

— Aide, lasă-mă singur cu dumnealui .... Vreau să-i vorbesc în particular!

Grefierul aruncă o privire spre Dolga, întrebătoare şi înfricoşată, dar, fără să aştepte aprobarea lui, se sculă şi ieşi repede, ca un câine cu coada între picioare.

— Nu te supăra că l-am dat afară — zise confidenţial Dică. D-ta m-ai stârnit şi acuma simt nevoia sa mă răcoresc. Altfel m-aş înăbuşi...

Surprins, judecătorul Dolga rămase privindu-l cu nerăbdare şi emoţie. înainte de a mai spune el ceva, Secuianu continuă:

— Îmi plac oamenii întregi, chiar dacă mă sâcâie!... De aceea mi-ai inspirat încredere, indiferent dacă eu nu-ţi

inspir d-tale...

— Cu toate astea...

— Nu, nu, ştiu... Indiferent!... In clipa asta am nevoie de d-ta! Mâine poate o să-mi pară rău... Acuma însă am să-ţi mărturisesc tot, absolut tot...

Dolga îşi stăpâni o tresărire nervoasă ca în aşteptarea neprevăzutului. Nu mai zise nimic de teamă să nu-i turbure hotărârea. Dealtfel Secuianu continuă fără să-i privească, vorbind parcă mai mult pentru sine şi pentru despovărarea-i proprie:

— Am fost printre puţinii oameni care am iubit pe Ilarie Dăniloiu... Cât am fost copil, din milă pentru înfăţişarea-i umilă, bolnăvicioasă, strecurătoare. Mai târziu pentru că avea tot ceea ce nu aveam eu: dragoste de muncă, stăruinţă în sforţare, spirit de economie şi, în ciuda aparenţei, o anume rectitudine în relaţiile cu oamenii. Eram buni vecini, fără să avem legături sociale; neamul nostru nu se putea amesteca cu un neam de slugi, oricâtă avere ar fi adunat şi orice situaţie lumească ar fi dobândit. Dealtfel şi ei îşi cunoşteau lungul nasului şi nici n-au încercat vreo apropiere. Decadenţa noastră materială, din vina vieţii pe care am dus-o eu, m-a făcut pe urma mai puţin intransigent şi aşa, încetul cu încetul, m-am legat de bătrânul Ilarie cu o simpatie sinceră, dezinteresată. îl consideram ca un confident căruia îi poţi încredinţa orice taină, cu siguranţa că nu te va trăda niciodată. Am ajuns să fiu mosafir zilnic în casa lor, unde mă simţeam ca acasă la mine, cu toate că şi atunci trăiau tot atât de oribil şi erau în stare nici să nu mănânce ca să facă economii. Jucam tabinet pe boabe de fasole căci numai astfel jocul de cărţi nu e otrăvitor. Nu i-am cerut niciodată nimic, cu atât mai puţin bani. Ei se împrumutau la noi cu toate fleacurile şi uitau să le dea înapoi, deşi noi acuma ajunsesem să ţinem doi chiriaşi cu luna ca să ne echilibrăm Indiferent... Din când în când bătrânul Ilarie îmi oferea sfaturi şi îndemnuri, gratis, fireşte. îl ascultam cuviincios şi încolo îmi vedeam de treburi

Viaţa în care mă înglodasem trebuia urmată aşa până la capăt. Pornisem greşit. Uneori îmi dădeam seama, dar inerţia mă ducea înainte, pe acelaşi drum... în sfârşit acum trei ani s-a întâmplat întorsătura cea mare. în viaţa fiecărui om cred că există o răscruce decisivă, chiar dacă omul trece fără să-şi dea seama de existenţa ei. în răscrucea asta se poate schimba tot: binele în rău şi răul în bine... Pentru mine a apărut răscrucea acum trei ani. O prieteni de-a mamei, femeie săracă, i-a încredinţat trei mii de lei să-i păstreze, ca să nu-i ştirbească cumva, având să plătească cu ei chiria la un proprietar care amenința s-o scoată din casă dacă nu plăteşte la zi. Te scutesc de nume şi de amănunte—n-au nici o importanţă. Important este numai că, exact cu două zile înainte de termenul când femeia avea neapărată nevoie de bani, eu am dat peste ei, scormonind într-un scrin vechi, i-am pus în buzunar ca să fac o glumă proastă cu mama, crezând că a făcut economii fără să-mi spuie... Seara cu băieţii ne-am întins la o petrecere. Ca şi alte dăţi, m-a cuprins galanteria şi am cheltuit din banii mamei Pe urmă ne-am abătut pe la nişte prieteni unde era joc de cărţi, am vrut să complectez ce ştirbisem şi până dimineaţa am pierdut tot, de n-am avut nici cu ce să plătesc birja care m-a dus acasă... După-amiazi i-am mărturisit mamei ce-am făcut, iar ea mi-a spus ce fel de bani erau şi că mâine dimineaţă trebuie să-i înapoieze nenorocitei care i-a încredinţat, socotindu-i mai în siguranţă la mama decât în bancă... N-am să fac fraze şi să-ţi spun vorbe mari: m-aş fi împuşcat, dar moartea mea n-ar fi împiedecat ruşinea mamei Atunci, în ceasul acela de desperare pe care nu-l poate înţelege decât cel ce a privit până în adâncuri prăpastia ruşinii ucigătoare, mi-a venit în gând salvarea: Ilarie Dăniloiu. M-am dus la dânsul. L-am surprins tocmai numărând galbeni şi aşezându-i în fişicuri. M-am spovedit ca unui duhovnic. I-am mărturisit tot, tot... Şi am adăogat că întâmplarea aceasta m-a hotărât să rup pentru totdeauna cu trecutul meu, să încep o viaţă nouă, să muncesc, să

urmez într-adevăr pilda lui... A ascultat continuând a înfăşură fişicurile în hârtie de jurnal, fără o tresărire, fără măcar să mă privească. Pe urmă, când am tăcut cu sufletul pe buze, a ridicat la mine ochii vicleni şi nepăsători şi a răspuns doar atâta: „Nu pot, dom'le Dică... Nu pot!” Eram aşa de spăimântat că am mai stăruit, l-am implorat — mi-e ruşine când îmi aduc aminte. S-a mulţumit să repete: „Nu pot, dom'le Dică..” Mă mir cum nu l-am strâns de gât atunci casă nu mai sfideze soarele asemenea bestie umană! Dacă-mi sărea atunci în ajutor monstrul, azi aş fi alt om!... Da, da L.. A fost singurul moment când mi-aş fi putut schimba destinul!... Bestia m-a lăsat să mă târăsc în prăpastie, deşi mântuirea mea atârna de un singur strop de bunătate!... N-am să-l iert niciodată!...

Era în picioare, congestionat, gesticulând ca un dement. Judecătorul tăcea şi-i urmărea mişcările cu o curiozitate rece, ştiinţifică.

— Am să regret toată viaţa că nu l-am sugrumat atunci!

Capitolul XV

LIXANDRU

— Acuma, cucoană, eu nu mai stau nici să mă legi cu lanţuri!... Nu mai pot sta!... Trebuie să plec!

D-na Dăniloiu se supără auzind-o pe Solomia că o întâmpină aşa de cum se întoarce acasă de la cimitir.

— Ia ascultă, Spiricâ — zise doamna în culmea indignării — ce spune fata asta şi ce pofteşte! Ascult-o şi tu, că pe mine nu mă crezi când îţi spun că nu e în toate minţile!

Solomia era îmbrăcată de ducă în hainele cele bune şi călduroase, pentru că iar începuse a fulgui şi vântul bătea mai a ger. Repetă cu încăpăţânare:

— Nu mai pot sta, cucoană, păcatele mele, d-ta nu vrei să mă înţelegi?... Am făcut cum ai zis, am mers la judecată, am fost la înmormântare;.. Dar acuma fie-ţi milă şi de sufletul meu că-s om, nu-s vită!

Vasilica se supăra şi se încăpăţâna la rândul ei, deşi îi făgăduise că-i va da drumul după înmormântare. Spiru interveni împăciuitor şi ostenit de emoţiile zilei:

— Las-o, frate, să se ducă, dacă te roagă... O fi având şi ea necazurile ei...

— Necazuri, cum nu! făcu doamna mai aţâţată, pentru că bărbatul a dat dreptate servitoarei şi deci a coborât-o pe ea. Parcă nu ştiu eu necazurile ei!... Dar bine-mi faci, că numai eu sunt de vină că am răbda t-o ani de zile cu prăpăditul cela de Lixandru...

— Nu-l sudui, cucoană, că-i păcat! zise Solomia cu o imputare plină de tristeţe. Poate că săracul trage să moară ori o fi şi murit, şi-i păcat!

— Aide, du-te, nenorocito, şi nici să nu te mai întorci, că mi-ai amărât sufletul de nu eşti vrednică! declară d-na Dăniloiu energic, ca să curme discuţia.

— Ba eu mă întorc, cucoană, dac-o vrea Dumnezeu să... Acu sărut mâna şi să vă găsesc sănătoşi!

Se înserase. Autobuzul spre Valea Ursului trebuia să fie plecat, dacă n-o fi avut vreo reparaţie de făcut. Solomia

porni pe jos, gândindu-se că în două ceasuri, dacă merge bine, ajunge acasă şi fără maşină, iar banii îi rămân în buzunar. Avea în mână o bocceluţă cu două pâini şi mezeluri şi o sticlă de ţuică înfăşurate în hainele ei de purtare, ca să nu le strice acasă pe cele de sărbători...

De cum ieşi din oraş vântul începu să sufle mai tare, biciuindu-i faţa cu fulgi aspri de zăpadă. Pe şosea însă zăpada se topise în cursul zilei, transformându-se în băltoace de apă şi noroi, care acuma dădeau să îngheţe. Noaptea coborî repede, dar linţoiul de zăpadă ce acoperea câmpurile îndulcea întunerecul, încât Solomia putea chiar să ferească ochiurile de noroi ca să nu-şi murdărească prea rău cizmele şi rochia.

Când trecu prin Bascov şi apoi coti spre Valea Ursului, se simţi mai uşoară, cu toate că era asudată leoarcă. Pe aici o ajunse din urmă, cu farurile aprinse, autobuzul care într-adevăr întârziase la atelier pentru o reparaţie, ca de obicei. Şoferul îi dădu câteva semnale de claxon şi chiar încetini ca să o ia în maşină, dar Solomia făcu semn că nu vrea şi se feri să n-o stropească... Pe la pod, mai încolo, o sanie cu doi căluţi prăpădiţi dădu să treacă pe lângă ea înainte, căutând pârtie pe marginile şoselei desfundate. Recunoscu pe Dumitru al Smărăndiţei, chiar din Valea Ursului, care opri şi o luă în sanie. Venea de la Dobrogostea, unde dusese un butoiaş de ţuică unui cârciumar. Solomia întrebă ce mai e prin sat, iar Dumitru, înţelegând întrebarea, răspunse dând cu biciul în amândoi căluţii pe rând:

— Apoi ce să fie, că bine nu-i!

Nu mai schimbară nici o vorbă. Ţăranul îndemna mereu caii, când cu vorba când cu biciul, iar Solomia şedea cu bocceluţa în poală şi se uita numai înainte, parcă ar fi aşteptat să se ivească negreşit ceva în cale. La gura uliţei apoi sania se opri şi Solomia se dădu jos bolborosind:

— Noapte bună, nea Dumitre, şi mulţumim...

— Noapte bună! răsună în urma ei glasul răguşit, însoţit de îndemnul obişnuit: Hai, ha!

Pe uliţă cele mai multe case erau adormite în întunerec. Numai ici-colo veghea câte o luminiţă galbena ca un ochi bolnav de griji. Solomia văzu de departe lumină la casa lor şi se gândi îndată:

„Lasă că-i bine! Nu s-au culcat încă!”

Când împinse portiţa, câinele tâlharul făcu numai „ham”, o recunoscu şi în semn de dragoste, se tăvăli la picioarele ei, încât trebui să treacă peste el. Uşa tinzii se deschise şi în prag apăru maică-sa Ioana parc-ar fi ştiut că soseşte:

— Bine că te-a adus Dumnezeu că de luni se trudeşte să moară şi nu poate fără de tine!

În tindă, pe vatră, la lumina tăciunilor, şedea fratele Solomiei, Eremia, care nici nu se mişca parc-ar fi fost încremenit Numai când Solomia şopti bună seara, răspunse şi dânsul, fără a se întoarce., „bună seara”.

Maică-sa îi luase bocceaua şi o pipăise. Zise mulcom:

— Degeaba ai mai adus că nu mănâncă nimic... De sâmbătă numai cu apă trăieşte şi cu nădejdea ta... Mereu, gâfâie: Solomia... Mia... Că nici glas parcă nu mai are...

Solomia stătea în mijlocul tindei nehotărâtă, speriată, neştiind ce să facă. Maică-sa trebui s-o îndemne:

— Du-te înlăuntru să te vadă... Lasă-ne pe noi... Du-te...

Totuşi, parcă-ar fi vrut să amâie împlinirea soartei, mai ezită şi mai căută să întârzie:

— Numai să răsuflu niţel că-s moartă de trudită... Apoi poate că şi dânsul doarme şi să nu-i mai stric odihna...

— Ce să doarmă? zise Ioana, maică-sa, fără nădejde. De sâmbătă stă numai cu ochii deschişi, parcă i s-au înţepenit pleoapele, şi se uită la geam mereu ţintă ca şi când ar vedea ceva sau ar aştepta...

Solomia nu mai avu încotro. Puse mâna pe clanţa uşii din stânga, căci în odaia din dreapta şedea Eremia cu nevastă-sa şi doi copilaşi... când păşi pragul o izbi un miros cald, greu, răsucitor de suflet, mirosul morţii. Aerul zăpuşit era încărcat de aburi putrezi. La căpătâiul patului, într-o ulcică de lut, pe laviţă, luminarea de seu se încovoiase cu flacăra

palidă mai mult fumegând decât luminând, dar zugrăvind pe pereţi umbre uriaşe apocaliptice... Solomia nu se uită îndată spre pat, ci îşi lepădă încetinel haina şi cojocelul. Pe când le aşeza binişor pe celălalt capăt al laviţei, auzi glasul maică-si în spatele ei, răsunând atât de tare în tăcerea sugrumată de parc-ar fi ţipat, deşi bătrâna vorbea cu milă blândă:

— Uite, a venit Solomia, măi Lixandre!

— Am venit, Lixandre! adăogă repede şi Solomia, întorcând-se şi apropiindu-se.

Luminiţa de la căpătâi, ascunsă după colţul pernei, arunca o umbră groasă peste patul de blănii în care zăcea Lixandru, învelit până la gât cu o pătură albă murdară, încât numai capul îi rămăsese slobod şi o mână pământie uitată pe dunga din afară, cu degetele lungi, subţiri, răsfirate. Peste câteva clipe, pentru că tăcerea dăinuia, Ioana, spăimântata să nu fi murit, luă ulcica cu luminarea şi o ridică deasupra patului. Capul se odihnea pe două perne, cu faţa în sus, cu părul negru ciufulit, cu barba şi mustăţile crescute (deşi numai ieri îl răsese Eremia ca să-l găsească soră-sa frumos), cu nasul şi buzele subţiate, cu pieliţa obrajilor lucioasă şi cenuşie, cu ochii mari, negri, scufundaţi în orbite, sticloşi, în care parcă nu mai licărea nici o urmă de viaţă.

Solomia se mai apropie, cuprinse mâna de pe dunga patului în mâinile ei abia dezmorţite de frigul drumului şi repetă duios, uitându-se în faţa lui:

— Eu sunt, Lixandre... Eu, Solomia ta... Am venit...

Atunci faţa bolnavului parcă se însenină de o undă de mare bucurie, iar în ochii încremeniţi apăru o pâlpâire luminoasă. în acelaşi timp Solomia îi simţi mâna tremurând uşor în ale ei.

— Aşa, Lixandre — adăogă Ioana mai vârtos, ca o încurajare. Ţi-a adus de toate bunătăţile şi ai să te faci bine curând-curând...

Pe buzele fără culoare ale lui Lixandru înflori un surâs foarte plăpând, iar bulbii ochilor se întoarseră spre Solomia cu aceeaşi licărire de fericire. Apoi buzele, abia mişcându-se, schiţară un lihăit mai mult văzut decât auzit:

— Mă... duc...

— Lasă, n-ai grije acuma, Lixandre — zise iarăşi Ioana cu încredere. Dac-a venit Solomia, nu te lasă ea să te prăpădeşti...

Aşează la loc ulcica cu lumânarea şi ieşi în tindă să-şi vază de treburi.

Rămasă singură, Solomia mai stătu un răstimp în picioare, neclintită, cu ochii în ochii lui, ca şi când astfel ar fi vrut să-i insufle încredere şi nădejde de viaţă. Lixandru păstra pe buzele livide închipuirea de zâmbet, iar în lumina ochilor, mica scânteiere parcă se lupta cu jocul umbrelor. Pe urmă, ca să fie el mai sigur că ea nu se va mai mişca de aici, dar să şi poată veghea mai uşor, Solomia se aşează încetinel pe dunga patului, ţinându-i mereu mâna în poală şi urmându-i orice semn de viaţă cu spaima în suflet

Se aşternu tăcerea grea, lungă, în odaia otrăvită de boală. Din tindă pătrundea uneori, ca dintr-o depărtare mare, zgomot vătuit de glasuri — Ioana se sfătuia cu feciorul într-o aşteptare tainică. Apoi gândurile Solomiei începură să străbată prin zăbranicul tăcerii, să se amestece cu mirosurile ce îmbâcseau mereu mai chinuitor aerul. Gândurile o dureau şi-i striveau inima, atâta erau de tulburi şi de vălmăşite. Numai într-un târziu se limpezi o părere de rău înecată într-o scârbă fără margini:

— Toate au fost degeaba... toate... degeaba...

Nu-şi mai dădea seama dacă vremea trece sau s-a oprit pe loc. Deodată însă simţi că mâna lui Lixandru s-a răcit în mâinile ei, ca un sloi de gheaţă. Luă ulcica cu lumânarea aproape trecută şi-i lumină faţa Era aceeaşi, cu urma surâsului pe gura uşor întredeschisă, cu aceiaşi ochi mari în care părea întipărit ca pe sticlă chipul el

— Lixandre! bolborosi dânsa pierdută. Te-ai dus, Lixandre?

Îi pipăi obrajii şi-i netezi fruntea pe care licăreau broboane reci de sudoare.

O clipă mai stătu cu lumânarea ridicată deasupra patului, neştiind ce să facă şi încotro s-o apuce. în sfârşit deschise uşa şi din prag spuse Ioanei care tocmai se pregătea să se culce:

— Mamă, a murit Lixandru!

Lacrimile îi curgeau şiroaie, dar nu-şi dădea seama.

— Aoleu! făcu Ioana. De ce nu m-ai chemat pe mine?... Acu Dumnezeu să-l ierte, că s-a chinuit destul şi ne-a chinuit şi pe noi!

— Să nu vă pară rău, mamă, că atâta am avut şi eu pe lumea asta — zise Solomia în prag, cu lumânarea în mână, parcă ar fi făcut un jurământ. De-acuma nici eu nu mai am nici un rost în viaţă!

Glasul ei părea atât de straniu mamei că, continuând a-şi lega fotele, îi răspunse cu mustrare:

— Ia nu mai supăra pe Dumnezeu, fată, că-i mare păcat! Omul aşa e lăsat, să moară când îi vine rândul, iar cel care rămâne să trăiască...

Solomia tăcu. Iar nu mai ştia ce să înceapă. Dădu să închidă maşinal uşa, dar maică-sa deschise şi tinda, făcându-şi cruce de trei ori şi zicând:

— Nu închide, Solomie, să poată ieşi afară sufletul mortului...

A doua zi, joi de dimineaţă, Solomia alergă, cu autobuzul, la Piteşti să facă bani, căci acasă n-avea nici un leu şi chiar de-ar fi avut, n-ar fi cheltuit nimeni cu înmormântarea lui Lixandru. Eremia şi maică-sa rămâneau să îngrijească de cosciug, de popă, de groapă, numai ea să plătească şi să aducă zăbranicul şi cele trebuincioase pentru pomeni... Solomia nu dădu deloc pe la stăpâni în Piteşti, de la care nu mai putea spera să capete nimic, îndatorată cum era peste cap. S-a hotărât azi-noapte, după ce şi-a venit în fire, să mai

vândă doi bănuţi de aur din salbă şi să cinstească pe Lixandru până la capăt...

Ziua următoare, vineri, s-a făcut o înmormântare cum puţine s-au pomenit în Valea Ursului. Vecinele bătrâne, cu Ioana în frunte, l-au bocit pe Lixandru cum s-au priceput mai duios, iar preotul a slujit ca ia boieri, măcar că era frig mare şi puteau să-i degere degetele pe cărţile de rugăciune. Solomia a stat numai în genunchi, cu fruntea sprijinită pe dunga sicriului, plângând fără hohote, dar cu sughiţuri grele care-i sfâşiau pieptul. Abia când au început să bată capacul, şi-a pierdut puţin cumpătul, plecându-se peste cosciug şi îmbrăţişându-l cu gemete şi lacrimi care au înduioşat pe toată lumea. Maică-sa a luat-o binişor de-o parte bâiguind:

— Taci, draga mamei, taci şi fii cuminte...

Solomia s-a liniştit încet-încet, dar gura ei nu mai tăcea suspinând:

— Of, Doamne Dumnezeule, rău mă pedepseşti, Doamne!

Capitolul XVI ALIBI

Romulus Delulescu declară de la început că i-au ajuns la ureche zvonurile stupide şi revoltătoare care vor să-l indice ca pe asasinul probabil al unchiului şi mătuşii sale. De aceea şi-a permis încă de ieri, adică de îndată ce a sosit în Piteşti, să ceară să fie ascultat, ca să poată spulbera, cu un ceas mai devreme, murdarele calomnii răspândite de duşmanii şi invidioşii lui şi ai familiei lor sărace, dar curată ca hârtia de lux.

Voia să fie patetic şi întrebuinţa toate frazele comune cu care avocaţii de judecătorii rurale încearcă să convingă mai ales pe clienţii lor naivi îşi stăpânea teatral indignarea şi arăta o politeţă supărător de făcută. Ceea ce însă pe Dolga îl indispunea mai rău era surâsul iezuit şi onctuozitatea atitudinii, care căutau să-i demonstreze superioritatea morală îmbrăcată într-o mare modestie.

Fără să aştepte vreo întrebare, Romulus se pomi apoi să povestească, cu o prolixitate obositoare, momentele importante ale vieţii lui în legătură cu Ilarie Dăniloiu. După câteva minute însă judecătorul îl opri:

— Toate acestea le-am auzit cu variantele de rigoare, de mai multe ori... M-ar interesa mai mult să-mi relatezi, scurt şi documentat cum ai petrecut timpul sâmbătă trecută, între scăparea acceleratului de dimineaţă şi plecarea cu rapidul de după-amiazi! Te rog prin urmare să ne mărginim la asta pentru moment!

— Cu multă plăcere, domnule jude — zâmbi delicat tânărul Delulescu. Pierderea acceleratului mi-a fost din toate punctele de vedere extrem de dezagreabilă. Aveam o întâlnire de afaceri la Bucureşti, foarte importantă, pe care, scăpând-o, pierdeam o sumă considerabilă, fireşte pentru mijloacele mele materiale modeste. Dar îmi era neplăcută şi pentru că toată lumea de aici, adică prietenii şi cunoscuţii mei, ştiau că am plecat şi când colo aveau să mă vadă iarăşi pe străzile Piteştilor. E ceva neserios şi nebărbătesc în aceste faux departs, cel puţin aşa mi se pare...

— Ai ieşit în oraş, la ce oră? întrerupse Dolga sătul de vorbărie. Fiindcă ai ieşit, nu-i aşa?

— În primul moment mă hotărâsem să nu mai ies deloc, să profit de cele câteva ore ca să-mi pun la punct o lucrare literară schiţată mai de mult şi să iau primul tren, adică personalul... Pe urmă nişte consideraţii de ordin intim, familiar, m-au silit totuşi să fac o vizită unui prieten...

— Nu s-ar putea să precizăm, domnule Delulescu? zise Dolga. Ce fel de consideraţii te-au scos din casă şi ce prieten ţi-a primit vizita?

— Dacă e absolută nevoie să dezvăluiesc lucruri cu totul intime, fără nici o legătură cu...

— O să-mi dai voie să hotărăsc eu ceea ce are sau nu are legătură cu instrucţia? întrerupse iar judecătorul, rece.

— Mă rog, sunteţi suveran — se plecă Romulus prompt. Atunci precizez: mama mi s-a plâns că rămâne aproape fără

un ban în casă, fără a-mi cere totuşi nimic, pentru că nu ştia dacă eu însumi aş fi în stare să-i dau ajutor. In realitate eu primisem în ajun de la unchiul Ilarie un cadou neaşteptat— cincizeci de dolari, cu îndemnul, aproape ordin, să-i păstrez ca un prim capital şi stimulent pentru economiile ce îi făgăduisem că vreau să le fac de aci înainte, ca să urmez exemplul lui de viaţă...

— Curios acest cadou din partea unui om cu reputaţia de zgârcenie ce o avea unchiul d-tale!

— Exact, domnule jude! aprobă tânărul Eu însumi am rămas uluit. De aceea, mărturisesc, am avut de gând să păstrez într-adevăr banii şi să-i execut îndemnul. Plângerea mamei mi-a zdruncinat hotărârea. Mi s-ar fi părut monstruos să plec cu o sumă atât de considerabilă şi pe mama mea s-o las în suferinţă... Atunci am ieşit în oraş să vând o parte din dolarii ce-i primisem ca să pot oferi mamei două mii de lei. Iată o precizare poate chiar excesivă!

— Ba nu! Continuă, te rog!... La ce oră ai ieşit de-acasă?

— Cred că era nouă — ezită Romulus. Exact n-aş putea spune...

— Şi totuşi o precizare cât de excesivă nu mi-ar displace! zise Dolga ironic.

— A, da—surâse puţin încurcat tânărul Delulescu, vrând să arate că a gustat aluzia judecătorului Mi-e imposibil însă... îmi lipseşte un punct de sprijin... Am spus nouă cu o posibilitate de eroare în plus sau în minus de douăzeci-treizeci de minute...

— Dar itinerarul ai să mi-l poţi descrie mai precis?

— Cred, domnule jude — zise Romulus. Cu toate că, în mod normal, omul nu-şi cronometrează mişcările sau popasurile... Am ieşit numai să schimb banii. Dar, oricât sunt de piteştean get-beget, nu cunoşteam zarafii din Piteşti, nici nu ştiam dacă t există... Am întrebat pe un prieten farmacist din piaţă. Nu m-a putut lămuri. M-am dus la cofetăria Borănescu. Era goală. Pe casieriţă ar fi fost inutil s-o consult. Chelnerul e un tont şi m-a sfătuit să încerc

la bancă. în speranţa că va pica vreun cunoscut care să mă îndrepte, am luat un ceai... Aşa a trecut poate o oră. Dacă am văzut că nu vine nimeni, m-am gândit că poate totuşi tontul de chelner să aibă dreptate. Hai, să mă duc la bancă, cel puţin sa întreb. Mai aproape era Banca Populară şi într-acolo m-am dus. Pe drum însă mi-am adus aminte de bunul meu Dică Secuianu care ştie tot. Din nenorocire el doarme până la amiazi... Ce-are a face! Am să-l scol din somn... Aşa am făcut Şi cu ajutorul lui am obţinut un curs convenabil!...

— Aş dori să-mi precizezi ora când ai ajuns la Secuianu! insistă Dolga.

— Aici da, fiindcă m-am uitat la ceas când a plecat servitorul la zaraf! făcu tânărul Delulescu sigur. Era unsprezece şi cinci minute!

— Asta da precizie! zise judecătorul, continuând însă cu alt glas după o scurtă pauză: D-ta ştii la ce oră a fost omorât unchiul d-tale?

Romulus Delulescu avu un mic surâs numai în privire, subt ochelari, apoi răspunse cu o uimire care se vedea că e compusă:

— Dacă nici d-voastră nu ştiţi, cum să ştiu eu?

— Cu toate astea am observat cu câtă grije te-ai ferit să nu soseşti înainte de unsprezece la Secuianu, adică să nu treci pe dinaintea casei bătrânului Ilarie!

— Dar poate crima a fost comisă după unsprezece, domnule jude! Poate că am comis-o după ce am plecat de la Secuianu, dacă doriţi neapărat să o fi comis eu!

Dolga făcu un gest de nerăbdare. îi părea rău că a precipitat întrebarea. Reveni mai conciliant:

— Nu e vorba de o învinuire, domnule, ci de o nedumerire... Două ore de la monumentul din bulevard până în strada Speranţei, nu ţi se pare prea mult?

— Depinde, domnule jude! făcu Romulus iar surâzător. Uneori poate să dureze şi două zile Depinde de popasuri.

— Ei bine, popasurile le vom controla, n-ai grijă — ripostă Dolga abia stăpânindu-şi acuma enervarea. cât ai

zăbovit la Secuianu?

— Aproximativ o oră — zise ferm Delulescu. Cert este că la douăsprezece şi un sfert mă aflam din nou acasă oferind mamei cele două mii lei, spre înduioşata ei bucurie.

— Şi nu te-ai interesat deloc să dai bună ziua, nici la ducere şi nici la întoarcere, binefăcătorului care te punea în situaţia de a face un gest frumos faţă de mama d-tale?

— Dimpotrivă, mi-ar fi fost cel mai penibil să mai dau ochii tocmai cu unchiul Ilarie care-mi arătase atâta încredere! atât de penibil încât, vedeţi, mi-a fulgerat prin minte, când am pornit spre Dică Secuianu, să ocolesc pe strada Sfânta Vineri şi prin bulevardul Catargiu ca nu cumva să mă întâlnesc cu unchiul par hasard!

— N-ai observat nimic deosebit sau suspect când ai trecut prin faţa casei?

— Din stradă şi de pe trotoar nu se vede în curte, ştiţi bine. Numai dacă aş fi intrat în curte... Ceea ce nu putea fi cazul, cum vă spusei

— Da, bine — murmură judecătorul

Câteva momente îl privi parcă s-ar fi gândit la altceva, apoi urmă:

— Dolarii i-ai primit, zici, de la unchiul d-tale vineri... La ce oră?

— După-amiazi, când am mers să-mi iau rămas bun.

— Şi n-ai spus nimănui o vorbă, nu-i aşa?... Iar vineri după-amiazi nu ştiai că mama d-tale e lipsită de bani?

— Domnule judecător, n-am vrut să spun nimănui nimic, tocmai ca să nu mă ating de cadoul primit! Dacă părinţii mei ar fi aflat, mi-ar fi cerut direct, chiar fără să fi (ost într-o jenă atât de mare cum din nenorocire s-a întâmplat să fie.

— Sunt în toate astea o serie de întâmplări şi de coincidenţe tulburătoare—observă Dolga bănuitor, adăogând apoi cu alt glas: Mi s-a spus că unchiul d-tale avea mari sume de bani în valută străină şi totuşi noi n-am găsit nimic. Cum îţi explici asta? D-ta care erai în intimitatea lui...

— Eram în intimitatea lui, negreşit — sublinie Romulus fără şovăire. Dar nu până la pungă! Ceea ce e natural, cred. Nu pot şti prin urmare dacă intr-adevăr avea sumele mari pe care lumea i le atribuia. Eu, mărturisesc, credeam că le are şi am fost foarte dureros surprins când am aflat rezultatul cercetărilor d-voastră la faţa locului... E adevărat că unchiul mi-a spus, când mi-a dat cei cincizeci de dolari, că sunt ultimii lui bani străini, dar mi s-a părut că e o simplă afirmaţie de om zgârcit, care astfel vrea să previe orice eventuală cerere viitoare...

— Va să zică bătrânul însuşi ţi-a declarat că n-avea valută străină?

— Categoric, domnule jude! apăsă tânărul.

— Totuşi oameni de bună-credinţă şi cu totul dezinteresaţi m-au informat, fireşte după zvonul public, că bătrânul avea un portofel mare şi gros, plin de bancnote străine — reluă Dolga. Presupunând că nu mai avea bani străini, cum ţi-ar fi mărturisit d-tale, dar portofelul gol ar fi trebuit să-l găsim undeva, măcar aşa, ca o simplă relicvă... Or, a dispărut şi portofelul! Ceea ce înseamnă că nu a fost gol, fiindcă nimeni nu fură un portofel gol! Şi tocmai portofelul din care ţi s-au oferit d-tale cei cincizeci de dolari!

— A, portofoliul! exclamă Romulus Delulescu. Cine n-a auzit în Piteşti despre portofoliul lui Ilarie Dăniloiu? Ani de zile i-au crescut dimensiunile şi compartimentele şi i s-a umflat conţinutul! S-au creat legende despre portofoliul răpciugos în care sunt ascunse comori misterioase... Cu toate astea nimic mai simplu, domnule judecător: portofoliul există—e la mine!

— Va să zică recunoşti? zise Dolga cu un glas puţin emoţionat.

— Desigur! N-am tăgăduit niciodată!

— Cum a ajuns la d-ta?

— Mi l-a dăruit unchiul împreună cu cei cincizeci de dolari...

— Curios ce darnic apare deodată unchiul d-tale!

— Tot ce se poate mai natural, domnule jude — urmă tânărul Delulescu, scoţând ochelarii şi ştergându-i cu batista îndoliată ce-i atârna din buzunarul pieptului. Mi s-au aburit sticlele, scuzaţi, vă rog, un moment... Aşa!... Ei bine, unchiul poate că a vrut să distrugă o legendă care începuse să-l neliniştească fiindcă putea ispiti poftele chiar ale hoţilor din Piteşti, dacă nu şi altele. Fie că avea bani străini, o comoară întreagă, cum spunea lumea, fie că nu mai avea pentru că: îi va fi transformat în valori mai puţin periculoase, i s-a părut logic să se descotorosească de faimosul portofoliu. Şi mi l-a trecut pe de o parte ca să-mi demonstreze că nu există comoara, pe de alta ca să-mi servească şi mie ca porte-bonheur... M-a mişcat gestul cu portofoliul poate mai mult ca banii.

— Unde se află portofoliul?

— Acasă, în valiza mea de călătorie.

— L-ai arătat cuiva?

— A, nu! protestă Romulus.

— Nici părinţilor?... Nici acuma, după moartea bătrânilor?... când mama d-tale a protestat atât de vehement că s-a furat ce-a fost mai bun din averea fratelui ei, făcând aluzie poate tocmai şi la faimosul portofoliu?

— Încă nu — recunoscu simplu cel întrebat. De fapt nu mai interesa pe nimeni, dacă era gol.

— Asta e, într-adevăr, dacă era gol! zise judecătorul măsurându-l... Dar... vreau să văd portofoliul!

— Cu plăcere! Dacă face trebuinţă, de ce nu?... Vi-l aduc imediat! Iau o trăsura şi...

Judecătorul Dolga avu o ezitare înainte de a întrerupe :

— Mai târziu!... până atunci să-mi spui ce relaţii ai d-ta cu Mihai Ciufu, servitorul bisericii Sf. Nicolae?

— Nici un fel de relaţii! răspunse Romulus vexat. N-am relaţii cu servitori!

— Îl cunoşti însă?

— Da. De pe la unchiul Ilarie. Făcea mici servicii pe lângă casă.

— D-tale nu ţi-a făcut?

— Nu prea ... Afară dacă nu considerăm drept serviciu un drum la tutungerie sau ceva similar, contra cuvenitului bacşiş.

— Nici sâmbătă?

— A, pardon! La asta făceaţi aluzie?... N-am înţeles. Regret... Ei da, sâmbătă pe Ciufu l-a trimis Dică Secuianu la zaraf să-mi vândă dolarii. L-am răsplătit cu o sută de lei, destul de generos.

— Ştiu că l-a chemat ordonanţa... Unde l-a întâlnit?

— N-am idee. Nu m-a interesat.

— Va sa zică nu ştiai că Ciufu ieşea tocmai din curtea unchiului d-tale când l-a întâlnit soldatul?

— Nu ştiam. Dar chiar dacă mi s-ar fi spus, nu m-aş fi mirat, căci Ciufu intra deseori în curtea unchiului, cum vă spuneam.

— După ce aţi trimis pe Ciufu la zaraf, d-ta ai rămas în camera de culcare a prietenului d-tale?

— Nu, ar fi fost nedelicat. Dică era somnoros şi voia să-şi continue somnul. Şi perdelele erau lăsate şi deci semiobscuritate... Am trecut în odăiţa de alături, un salonaş, unde am răsfoit două ziare proaspete...

— Servitorul, adică Ciufu era... ca totdeauna?

— Cred că da... N-am observat nimic extraordinar. Dealtfel nici nu mi-a trecut prin cap să-l examinez. Pe mine mă interesa atunci altceva.

— Altceva, natural—repetă judecătorul. Nici când s-a întors de la zaraf?... Aţi stat de vorbă?

— Câteva clipe, desigur—zise Delulescu-fiul. Ciufu e foarte guraliv. A încercat să-mi istorisească cum s-a grăbit şi cât s-a ostenit să mă servească mai bine. N-aveam însă timp. I-am întins suta şi i-am astupat gura. Apoi am spus din uşă lui Dică, în trei cuvinte, cum s-a aranjat afacerea şi am plecat.

— Împreună cu Ciufu?

— Domnule judecător, aţi observat că mi-am păstrat, cum mi-e şi datoria, cel mai perfect calm tot timpul, chiar când întrebările d-voastră m-ar fi îndreptăţit să protestez cel puţin. Dar obstinarea d-voastră de a mă alinia cu un servitor e atât de ofensatoare că n-o pot primi fără s-o relev.

— Dacă între d-ta şi Ciufu s-au urzit legături, instrucţia trebuie să le clarifice! zise judecătorul liniştit. A fost interesant calmul d-tale şi l-am înregistrat, fii sigur. Toate răspunsurile erau pregătite, studiate cu toată minuţiozitatea, ca nu cumva să rămâie vreo fisură pentru indiscreţii suspecte. Da, recunosc. Dar trebuie să-ţi declar că nu şi-au ajuns ţinta şi nu m-au convins Dimpotrivă! D-ta ţi-ai pregătit câte un alibi pentru orice eventualitate. Ai anunţat ostentativ că pleci sâmbătă dimineaţă—şi n-ai plecat. N-ai vrut să ieşi în oraş — şi ai ieşit. N-ai spus că ai dolari —şi ai schimbat Iar portofoliul l-ai păstrat ca o dovadă că a fost gol Ba, după ce l-ai purtat la Bucureşti, n-ai uitat să-l pui în valiză, gol, spre a te putea servi de el.. Mărturiseşte franc că prea sunt bine ticluite toate acestea ca să poată fi crezute!

Romulus Delulescu îşi redobândise liniştea. Asculta şi în colţul gurii juca surâsul lui obsechios şi ironic. Vorbi foarte dulce:

— Dacă se cântăresc lucrurile cu o convingere preconceptă, evident că orice voi spune eu va fi răstălmăcit sau interpretat ca un argument în defavoarea mea. Am socotit că nu trebuie să mă apăr, căci apărarea presupune o acuzare şi mai ales un motiv de acuzare. Faptele credeam că au un limbaj mai concludent... Dar iată că şi atunci când faptele au motivări fireşti, devin simple prilejuri de alibi!... Şi totuşi, domnule judecător, eu sunt absolut liniştit pentru că conştiinţa curată totdeauna învinge!

— Mai bine să vedem portofoliul! zise Dolga după ce Romulus tăcu. Ar fi interesant însă să-i găsim aşa cum se

află, adică în valiza d-tale de călătorie... Parcă aşa spuneai?.. Bun!... Nu vreau să atragem atenţia lumii... Du-te împreună cu grefierul! Ştii, ca să am siguranţa că, măcar acuma, va fi într-adevăr neviolat!

— Veţi avea toate siguranţele până la urmă! zâmbi Romulus cu o foarte uşoară plecăciune.

Când rămase singur, Aurel Dolga îşi frecă mâinile, murmurând satisfăcut:

— În sfârşit!

Capitolul XVII
INELUL CU BRILIANT

— Am impresia, domnule jude, că sunteţi pe o pistă falsă — zise poliţaiul Ploscaru jovial, sorbind ultimele picături din

marghilomanul cu care-l tratase Dolga. Vă spun asta numai pentru că mi-aţi făcut onoarea să mă întrebaţi, altfel nu mi-aş permite, căci instrucţia unei afaceri oarecum misterioase este totdeauna chestie de inspiraţie...

Judecătorul zâmbi cu superioritatea certitudinii:

— Dovezile materiale vin singure ca un corolar al dovezilor spirituale, dragă domnule Ploscaru!

— Da, hotărât! Cu condiţia ca eşafodajul spiritual să fie de nezdruncinat! observă sceptic poliţaiul. Aici însă, la fiece cotitură, rămân întrebări deschise. Nu se pot trage concluzii dintr-o reţea de supoziţii... Aveţi numai un portofel gol pe care se clădeşte toată construcţia, dar chiar portofelul v-a fost oferit graţios de cel bănuit. Şi totuşi ce uşor l-ar fi putut distruge fără urmă!

— Ar fi inutil să încerc a te convinge la jumătatea drumului — zise Dolga radios. Peste două-trei zile, daca nu mai curând, vom relua conversaţia pe alte temeiuri... D-ta refuzi orice importanţă portofoliului, care ţi se pare un argument tocmai împotriva ipotezei mele. Ţin doar să-ţi atrag atenţia că născocirea afacerii cu dolarii şi cu portofelul a fost din partea tânărul ui Delulescu o abilă pregătire şi o justificare prealabilă a banilor străini pe care avea să-i puie în circulaţie mai târziu, după liniştirea lucrurilor...

Judecătorul chemase pe Ploscaru ca să facă împreună o percheziţie în cămăruţa pe care Ciufu o avea în dependinţele locuinţei preotului Tănăsescu. Spre a nu stârni curiozitate şi aglomeraţie, hotărâse să meargă pe înserat, când începe să se întunece şi înainte de a se aprinde luminile. Ciufu, însoţit de un sergent, va fi adus de la poliţie direct la biserică, iar de acolo pe urmă la tribunal pentru confruntările şi noul interogatoriu ce pregătise Dolga din vreme şi la care fuseseră citaţi cei necesari.

Preotul Tănăsescu se sperie când văzu mai ales pe poliţişti, dar judecătorul Dolga se scuză politicos arătându-i

că e vorba numai de o mică cercetare spre a verifica unele presupuneri cu privire la Ciufu.

— Of, omule, multă ruşine mi-ai făcut! exclamă preotul întristat către servitorul care lăcrima cu ochii în pământ. cât te-am. dojenit pentru patima minciunilor şi iată că minciunile te-au nenorocit!

Judecătorul avea o speranţă foarte vagă şi aburoasă că ar putea găsi în odaia lui Ciufu parte din banii ce îi va fi cedat Romulus Delulescu din fructul crimei. îşi dădea seama că ar fi fost o nebunie din partea criminalului să nu fi ascuns într-un loc mai sigur prada, dar conta puţin pe noroc şi pe prostia servitorului.

— Am să vă deschid eu, domnilor — urmă părintele Tănăsescu agitat, luând o legătură de chei. când am văzut că l-aţi oprit la poliţie, am încuiat odaia ca să nu intre copiii sau servitoarea!

Percheziţia se făcu destul de repede, căci odaia servitorului, luminată cu un bec atârnat de sârmă din tavan, nu conţinea afară de patul aşternut milităreşte decât o oglinjoară pe perete, o masă cu un scaun şi, pe un cui de lemn bătut în zid, câteva haine agăţate cu grijă.

— Lucrurile bune unde le păstrezi, măi Ciufule? întrebă poliţaiul cu blândeţe. N-ai lădiţa ta de la armată?

— Este, domnule poliţai! îngână servitorul. Subt pat!...

Trase afară lădiţa, o aşează pe masă, scormoni cheiţa din fundul buzunarului pantalonilor, descuie şi ridică încet capacul, parcă i-ar fi fost frică să nu sară ceva afară:

— Poftiţi...

— Scoate binişor tot! porunci judecătorul trecând lângă masă.

— Sunt numai rufşoare şi bulendre şi... — murmură înfricoşat Ciufu, golind treptat lada.

Pe fund, într-un plic galben vechi, poliţaiul găsi carnetul militar şi câteva acte, apoi, înfăşurat într-o batistă roşie, alt plic cu două bancnote de câte cinci sute, iar trei piese de câte o sută de lei înnodate separat în colţul batistei

— Ce bani sunt ăştia? întrebă poliţaiul cu o privire spre Dolga.

— Ce-am putut strânge şi eu de când slujesc pe sfinţia-sa —răspunse servitorul cu aceeaşi înfricoşare.

— A strâns, a strâns — întări preotul Tănăsescu repede. Că n-a fost cheltuitor şi nici beţiv ori stricat altfel. Numai de minciună nu s-a dezvăţat până ce nu s-a izbit cu capul de zidurile primejdiei!...

— Ba încă şi acuma se încăpăţânează în minciună în loc să mărturisească adevărul şi să-şi uşureze sufletul şi situaţia! zise şi judecătorul, dar cu ton sever, care voia să risipească mila inutilă.

— Apoi cu adevăr mărturisesc, domnule judecător— grăi Ciufu, încurajat de mila stăpânului său. Dar dacă nu vrea nimeni să mă asculte şi să mă creadă...

— Destul! întrerupse sec Dolga. Ce mai e în ladă? adăogă apoi întinzând puţin gâtul. Nu mai e nimic? Dar cutia de chibrituri?... Dă-o încoace!

— Asta, domnule judecător, e...

Judecătorul găsi o foaie de hârtie subţire, mototolită, în care era învelit un inel de aur cu un briliant cât un bob de mazăre.

— A, asta era? exclamă Dolga cu un zâmbet de satisfacţie, rădicând inelul în dreptul luminii ca să controleze strălucirea pietrei.

Urmă o pauză de uimire. Toţi ochii priveau inelul din mâna judecătorului. Poliţaiul, nedumerit, rupse tăcerea:

— Îmi daţi voie un moment?... E sticlă sau briliant?

— Priveşte apele! zise Dolga întinzându-i inelul şi întrebând apoi pe Ciufu: Ei, acuma ce minciună ai să mai născoceşti?

Servitorul se retrăsese instinctiv un pas ca şi când ar fi vrut să se ferească de o lovitură. Răspunse îndată plângător, dar cu siguranţă:

— Domnule judecător, vă jur pe ce am mai sfânt... L-am găsit de mult, poate să fie o jumătate de an, după o

vecernie, în faţa bisericii şi...

— Şi n-a reclamat nimeni! făcu batjocoritor Dolga, Cineva a pierdut un inel de treizeci de mii de lei şi a tăcut mâlc!

— Da, e briliant! spuse poliţaiul înapoind judecătorului inelul. Ciudat!

— Nu-i aşa? surâse Dolga, înfăşurând inelul cum a fost şi vârându-l în buzunar. Foarte ciudat! Dar se vor lămuri toate curând!... Va să zică am fi terminat! Individul să fie condus la cabinetul meu imediat!

— Ei hai, duceţi-vă! zise poliţaiul morocănos către sergentul însoţitor.

— Vai de capul tău, amărâtule! adăogă preotul Tănăsescu consternat. Să-mi faci tu mie atâta ruşine. Du-te cu Dumnezeu!

Sergentul ieşi cu Ciufu, în vreme ce judecătorul mulţumi preotului pentru osteneală şi-i ceru încă o dată scuze că i-a pricinuit neplăceri fără voia lui...

Pe drum spre tribunal Dolga vorbea triumfător, lăudându-şi perspicacitatea cu aluzii ironice la neîncrederea de până adineaori a specialiştilor experimentaţi. Poliţaiul, gânditor şi nemulţumit, răspunse parcă în silă. Ieşiră astfel încet pe strada Griviţei, până în strada mare. La colţ, înainte de a o lua la dreapta, poliţaiul zise deodată:

— Pentru mai multă siguranţă, aidem să intrăm la Constantinescu să vedem dacă nu cumva ne-am înşelat cu briliantul!

Dolga zâmbi:

— Nu vrei deloc să accepţi realitatea, scumpe domnule Ploscaru... Dacă-ţi face plăcere, aidem! O confirmare mai mult nu poate decât să folosească!

Ceasornicarul Constantinescu, mărunt, vioi, cu o bărbuţă neagră tunsă în colţuri, cu ochi scăpărători, îi întâmpină cu jovială plecăciune. Examină inelul câteva clipe şi strigă încântat:

— Un briliant prima, domnule judecător şi domnule poliţai!... Face şi între fraţi cincizeci de mii!

Apoi privindu-l mai de aproape, adăogă ezitând:

— Un moment... Îmi daţi voie? Cred că-l şi cunosc... Dacă nu mă înşel... Acum doi sau trei ani, poate şi patru, a fost la noi doamna Cristescu, trebuie s-o ştiţi, văduva inspectorului de la căile ferate, să mă întrebe dacă aş fi amator şi cât aş oferi pe un inel cu briliant... Ţi-aduci aminte, Sofico? se întoarse deodată spre nevastă-sa care, mai trecută, cu părul aproape cărunt, împletea ciorapi lângă masa lucrătorilor. Ia uită-te şi tu, că femeile, când e vorba de bijuterii...

Râse şi întinse inelul d-nei Constantinescu care, după două momente, îl restitui mormăind cu indiferenţă (pe cât era el de vioi, pe atâta era ea de ursuză):

— Da, da, sigur... de la Cristeasca...

— Bine, dar d-na Cristescu e săracă, de abia se ţine din pensia după bărbatu-său?... zise poliţaiul necrezător.

— Adevărat, perfect! aprobă ceasornicarul Tocmai ne-am gândit şi noi... Ce să ne amestecăm în afaceri de astea delicate? Cine ştie ce poate să fie la mijloc?... Acu, fie vorba între noi, eu bănuiesc că nici nu era al ei, ci a venit trimisă de altă cucoană care nu voia să se afle că are nevoie de bani şi-şi vinde bijuteria... în orice caz eu sunt ceasornicar. Am colea şi câteva inele, cercei, dar numai lucruri ieftine, pentru lumea săracă... Trebuie să luptăm cu viaţa cum putem!... D-aia i-am spus: „Madam Cristescu, frumos e, de preţ e, dar nu-i de mine!...

Ce capital am e vârât în ce vezi aici... îmi pare rău, madam Cristescu!” Am sfătuit-o să se ducă la un giuvaergiu, la Gică Mălurescu. S-o fi dus, nu s-o fi dus, nu mai ştiu!...

În vreme ce judecătorul împacheta inelul, iar poliţaiul asculta gânditor, Constantinescu continuă cu alt glas, curios şi confident:

— De la vreun furt, domnule Ploscaru?... Ori l-aţi găsit cu ocazia crimei la Ilarie Dăniloiu?... Iacă, se poate, nu m-aş

mira deloc... Cristeasca n-o fi găsit preţ să-l vândă şi l-a pus amanet la coana Miţa a lui Ilarie... Ei da...

Strada mare începuse să se animeze, ca în fiecare seară, de mulţimea celor care simt nevoia să ia aer plimbându-se agale de la tribunal până la magazinul Iuga, încurcând circulaţia trăsurilor şi pe oamenii cu ocupaţii serioase. Plimbarea aceasta serală, pe vreme bună ca şi pe vreme rea, vara ca şi iarna, e distracţia cea mai plăcută a piteştenilor de toate categoriile, întocmai cum a fost odinioară „bulevardul pardon” la Câmpulung, prilej de adevărată înfrăţire între cei ce altfel sunt despărţiţi prin barierele vieţii, într-o dulce comunitate aici se fac cunoştinţe între fete şi băieţi, aici cunosc ofiţerii pe domnişoarele rezistente, aici încep exerciţiile de flirt elevele şi elevii, subt ochii binevoitori ai profesorilor şi profesoarelor, aici se dau primele întâlniri amoroase şi celelalte, precum tot aici politicienii locali îşi cultivă popularitatea, iar oamenii de afaceri pun la cale combinaţiile...

Înaintând greu prin mulţimea veselă, judecătorul Dolga rugă pe poliţaiul Ploscaru să-i descopere negreşit până mâine la prânz pe proprietarul inelului găsit la Ciufu.

— Întâmplarea, mama tuturor descoperirilor, ne-a servit de două ori — zise Dolga. Acuma nu rămâne decât să continuăm pe pista cea bună... îţi încredinţez inelul! Treci chiar acum la giuvaergiu sau la d-na Cristescu. Eu, între timp, sper să obţin în sfârşit mărturisirea adevărată... Ei, la revedere! îndată ce ai un rezultat, te rog să mă vesteşti!

Îi strânse mâna şi încercă să-şi iuţească mersul, strecurându-se printre figurile zâmbitoare ce cuprindeau strada şi trotoarele...

— Ei, gata? întrebă pe grefier intrând în cabinetul său şi scoţând grăbit paltonul şi şoşonii, ajutat de uşierul zelos.

— Gata de mult, domnule jude — răspunse grefierul luându-şi locul la masa lui.

— Sper că Ciufu n-a comunicat cu celălalt!?

— Se poate?... Ordonanţa aşteaptă cum aţi dispus, jos, pe sală...

Pe urmă fu introdus Ciufu. Dârdâia ca apucat de friguri, deşi în vestibul era cald. Pe fruntea îngustă, cu două brazde orizontale adânci, smocuri de păr se încâlceau lipite parcă cu clei. Ochii roşiţi, ca şi când n-ar fi dormit de multă vreme, înecaţi mereu în lacrimi, se uitau implorând la judecătorul care se plimba de colo-colo, cu mâinile la spate, cu paşi rari, într-o tăcere calculată.

— Ei, Ciufule! zise aproape prietenos Dolga, oprindu-se brusc în faţa servitorului Vrei să mărturiseşti?

— Cum să nu vreau, domnule judecător! răspunse Ciufu cu o licărire nouă.

— Atunci spune cum ai făcut!

— Ce-am făcut, domnule judecător?

— Cum i-ai omorât! apăsă Dolga ţintuindu-l cu privirea.

Ciufu începu să se închine repede, zicând cu glas plângător ca o văicăreală;

— Eu n-am omorât, domnule judecător... N-am omorât... N-am omorât!... Jur pe sfânta cruce! N-am omorât!

Judecătorul tăcu câteva clipe, rămânând nemişcat, privindu-i zvârcolirea.

— Va să zică nu vrei să spui? urmă dânsul mereu liniştit. Bine, Ciufule!... Va să zică stărui în minciună?... Şi acuma când am găsit în lada ta inelul pe care l-ai furat după ce ai săvârşit crima?

— N-am omorât, domnule judecător! Nu mă năpăstuiţi, domnule judecător...

— Tăgada e de prisos, Ciufule, pentru că am destule dovezi şi voi mai avea!... O mărturisire sinceră îţi uşurează soarta şi la judecată şi în faţa lui Dumnezeu, Ciufule!... Orice om poate greşi şi greşeala i se iartă dacă îi pare rău şi o mărturiseşte... Ai văzut bine, că nu te-am înjurat, nu te-am bătut, nu te-am chinuit, cum fac alţii. Dacă făceam aşa, ai fi mărturisit de mult. Dar eu nu vreau silă. Vreau să recunoşti tu însuţi, ca astfel să te îndreptezi!

— Dar dacă n-am omorât, domnule, judecător, păcatele mele, cum să spun c-am omorât? Dacă nu-s vinovat!... Of, măiculiţă, de ce m-ai făcut pe lume!

Izbucni brusc într-un plâns cu hohote pe care în zadar se trudea să le înăbuşe. Trupul i se zgâlţâia şi se cutremura ca o bucată de carne sfâşiată proaspăt. Cabinetul oficial se umplu treptat de durere, ca şi când din sufletul omului plângând ar fi răbufnit toate chinurile îngrămădite în nesfârşitele ceasuri de apăsare.

Judecătorul rămase un răstimp rece lângă el, apoi trecu încet după birou, se aşează pe scaun şi zise:

— Plângi, băiete, să te uşurezi şi pe urmă să vorbim!

Când reuşi să se liniştească puţin, servitorul spuse printre lacrimi:

— Domnule judecător, fie-vă milă, iertaţi-mă...

— Bine, Ciufule! vorbi Dolga cu acelaşi glas fără asprime. Eu vreau să te iert şi mi-e milă de tine, dar... Dar tu m-ai minţit şi mă minţi într-una... Atunci cum vine asta?... Ai minţit că v-aţi întâlnit cu Ilarie Dăniloiu când ieşeaţi de-acasă. Adevărul e că v-aţi întâlnit în dreptul tutungeriei centrale. Ai minţit că te-ai dus cu părintele în piaţă... Părintele te-a trimis înapoi, înainte de-a ajunge în piaţă, ca să spui bătrânului Ilarie să nu vie după-amiază, cum vorbiseră adineaori, pentru că preotul din Costeşti avea să-l ia la prânz pentru o înmormântare. Ai minţit că te-ai dus după-amiazi, pe înserate, la Ilarie Dăniloiu. Doi martori declară că pe la unsprezece, înainte de amiazi, ai fost la Dică Secuianu, de unde tânărul Delulescu te-a trimis să schimbi bani la zărăfie... Dar alt martor îmi spune subt jurământ că te-a văzut ieşind din curtea lui Ilarie Dăniloiu la ora unsprezece, sau aproape...

— Domnule judecător, nu vă supăraţi, nu vă mint, domnule judecător — zise Ciufu, ştergându-şi ochii cu pumnii. E adevărat că sfinţia-sa m-a trimis să spun domnului Ilarie să nu vie după-amiazi, dar m-am dus atunci îndată. Să vedeţi, domnule judecător! Am pornit, poate să fi

fost pe la unsprezece, să cobor la domnul Ilarie, dar când să intru în curte m-a strigat soldatul de la domnul Dică să merg, zice, că vrea domnul Dică să mă trimită undeva... Şi aşa am trecut la domnul Dică şi mi-a dat un bilet către zărăfia din strada mare. Acolo am zăbovit până la amiazi şi n-am avut timp să mă opresc la domnul Ilarie că-mi era frică să nu lipsesc când va pleca părintele la Costeşti...

Judecătorul ascultă liniştit, apoi reluă:

— Va să zică recunoşti o parte din minciuni? Bine şi atâta. Restul va veni... Dar... adineaori am descoperit în lădiţa ta un inel cu briliant care spui că l-ai găsit pe stradă. Nu cumva l-ai găsit în casa lui Ilarie Dăniloiu?

— Domnule judecător...

— Nu?... Atunci mai aşteptăm până mâine, să te pun faţă în faţă cu stăpânul inelului Poate că atunci vei recunoaşte că sâmbătă, când ieşeai din curtea lui Ilarie Dăniloiu aveai în buzunar inelul cu briliant, împreună cu alte giuvaeruri...

Ciufu vru să mai zică ceva, dar judecătorul îl opri cu un gest energic:

— Nu vreau să te încurci mai rău în minciună!... Să fie introdus soldatul Iacob Cociorvă! adăogă către uşierul pe care-l sunase.

Peste un minut intră soldatul, înalt, lălâu, speriat, bătând din călcâie şi strigând:

— Trăiţi, dom' judecător!

— Soldat Iacob Cociorvă — îi zise solemn Dolga, ai jurat pe sfânta cruce azi, când te-am ascultat, că ai spus adevărul. Uite colea pe Mihai Ciufu! Spune-i în faţă cum s-au întâmplat sâmbătă lucrurile! Ia seama că ai jurat!

— Da, dom'le judecător!... Eu tocmai văxuiam cizmele domnului locotenent, că fusesem cu dumnealui la cazarmă de i-am dus o geantă cu cărţi, şi n-am avut timp să le isprăvesc. Atunci m-am pomenit că mă sună dom' Dică şi mă trimite galop să-i aduc pe nea Ciufu de la popa că are treabă cu dânsul Am ieşit cum eram, în papuci şi cu capul gol şi am alergat în sus spre casele părintelui. Dar când

ajunsei în dreptul casei domnului Ilarie, întâlnii pe nea Ciufu că tocmai ieşea din curte şi închidea binişor portiţa. Zic: „Bine că te găsesc, nea Mihai, că te cheamă urgent dom' Dică!” Dânsul parcă era niţel speriat şi tot îndesa ceva în buzunar, zice: „Bine, vin, Iacobe! Şi am venit împreună, iar eu mi-am văzut de treburi Aşa să-mi ajute Dumnezeu!

Soldatul nu se uita la Ciufu, ci numai în ochii judecătorului, ca şi când i-ar fi fost teamă să nu greşească şi să fie pedepsit.

— Ei, Ciufule, ai auzit? zise judecătorul. Mai tăgăduieşti că ai fost în curtea lui Ilarie Dăniloiu înainte de amiazi?

În loc să răspundă judecătorului, Ciufu se adresă ordonanţei:

— Poţi tu să juri, Iacobe, că ieşeam din curte, măi?... Vrei să mă bagi în ocnă, Iacobe? Ce ţi-am făcut oare de mă înnegreşti aşa fără dreptate?

Iacob Cociorva, încurcat, nu îndrăznea să răspundă. Dolga trebui să intervină:

— Răspunde-i în faţă, soldat!

— Jur, nea Mihai, că te-am văzut cum închideai portiţa! făcu ordonanţa cu glas tremurat, întorcând capul spre Ciufu.

— Măi omule, adu-ţi aminte bine! zise servitorul ca şi când ar fi sperat că-l poate convinge. Eram cu faţa la portiţă, Iacobe, dar voiam să intru în curte, nu ieşeam! Auzi tu? Vream să deschid portiţa, n-o închideam!

— Ba eu te-am văzut cum te văd acuma, nea Mihai! stărui soldatul. Închideai încet, să nu facă zgomot. Şi îndesai cu mâna cealaltă ceva în buzunar ... Asta mi-e crucea, că doar eu nu jur strâmb şi n-am de ce să te năpăstuiesc, că m-ar bate Dumnezeu, nea Mihai!

Judecătorul curmă controversa:

— Ajunge, soldat Cociorva! Poţi să pleci!

— Eu ce-am văzut şi ce ştiu am spus, dom' judecător, trăiţi! zise ordonanţa aproape cu amărăciune că Ciufu a vrut să-l facă de minciună.

După ce soldatul dispăru, judecătorul Dolga mai făcu o încercare:

— Ciufule! E mai rău cum faci...

— Domnule judecător, a căzut năpasta pe capul meu! răspunse servitorul cu un oftat adânc. Cum n-aş spune dacă...

— Dacă nu eşti tu, de ce nu spui cine i-a ucis? continuă judecătorul cu o blândeţe de circumstanţă. Fiindcă vezi tu, omule, inelul n-a căzut din cer în lădiţa ta, iar povestea cu găsitul pe uliţă nici tu n-o poţi crede... Eu vreau să cred că n-ai ucis şi nici măcar n-ai fost părtaş la crimă. Dar tu trebuie să ştii pe ucigaş, pentru că ţi-a făcut şi ţie parte din tâlhărie... Şi parte destul de bună. Giuvaergiul îl preţuieşte la cincizeci de mii, adică o avere, Ciufule! Totuşi, dacă te pocăieşti şi-mi spui pe ucigaş, îţi făgăduiesc solemn să te scap eu de orice pedeapsă şi-ţi dau drumul acasă imediat! Ei, dacă nici aşa nu mă asculţi, atunci îmi iau mâna de pe tine, Ciufule!

— Domnule judecător, nu ştiu—gemu servitorul.

— Spune cel puţin cine a ieşit înaintea ta din curtea bătrânului Dăniloiu? insistă Dolga plecându-se peste masă. Hai, repede!.. Numele!... îl cunoşti doar foarte bine! L-ai servit de atâtea ori... De ce taci, Ciufule... Eşti prost El a mărturisit. El te-a vândut! El scapă, iar tu mergi la ocnă, Ciufule! De ce eşti prost?,.. Spune!

Ciufu se zvârcolea neputincios. Bâigui pierdut :

— Domnule judecător, eu...

Capitolul XVIII
TESTAMENTUL

Aurel Dolga plecă vineri la tribunal cu mai mare emoţie decât în ziua, memorabilă şi hotărâtoare pentru cariera lui, când a luat în primire la Făgăraş, ca titular, cabinetul de instrucţie. Avea presimţirea că azi se va declanşa primul succes care poate să-i procure şi celebritatea în analele criminale, dar mai ales să-i asigure în magistratură distincţia cuvenită talentelor excepţionale. Despre dublul asasinat din strada Speranţei au luat notă ziarele Capitalei, dar superficial şi minimalizându-l ca fiind sortit să rămâie nerezolvat, în dosarele parchetului. Un corespondent obraznic a evocat cazul similar Agate Vasiliu, întâmplat cu frec zece ani în urmă, pe care toţi procurorii şi judecători: ce s-au perindat prin Piteşti n-au fost în stare să-l lămurească până în ziua de azi, deşi... etc.

„Eu în patru zile am lămurit o crimă descoperita abia trei zile după ce s-a săvârşit!” îşi zicea tânărul! judecător cu mândrie.

Poliţaiul îl aştepta jos, în sala paşilor pierduţi Dolga îi strânse mâna cu căldură:

— Îţi mulţumesc că te-ai mai ostenit... Nu vrei să vii sus?

— Cu plăcere! zise Ploscaru, D-na Cristescu are să povestească tot ce ştie... Dar mai este ceva: Ciufu roagă să fie ascultat din nou ca să-şi completeze declaraţia:

— Aha, bravo! făcu judecătorul. Şi-a luat seama l. Perfect!... până ce terminăm cu d-na Cristescu, te rog să telefonezi să-l aducă la cabinet!

Urcară împreună scările; Dolga mai grăbit şi mai vioi ca totdeauna.

D-na Cristescu, o bătrânică simpatică, uscăţivă, bună de gură, intră fără emoţie, se aşează pe scaunul oferit, căutând să se instaleze cât mai confortabil ca pentru o conversaţie lungă şi tacticoasă. Iar când îşi termină aranjamentul, îşi puse mâinile cruce în poală şi se uită cu mare încredere, prietenos şi senin în ochii judecătorului care îi urmărise mişcările cu multă răbdare, deşi se gândea că are o zi grea şi doamna se pregăteşte să-i răpească prea mult timp.

— Va să zică, doamnă, cunoaşteţi inelul cu briliant? întrebă în cele din urmă Dolga arătându-i între două degete inelul pe care poliţaiul îl scosese din cutia de chibrituri şi-l aşezase pe biroul lui.

— Cum să nu-l cunosc, vai de mine! începu d-na Cristescu, cu un glas puţin piţigăit, fără totuşi a fi dezagreabil. I-am spus doar şi dumnealui aseară, când m-a întrebat...

— Va atrag atenţia că acuma faceţi o depoziţie subt jurământ! Aşa că...

— Subt jurământ, vezi bine! continuă doamna netulburată. Că la judecată nu poţi vorbi ce-ţi trece prin cap. Ştiu!... Cum să nu ştiu! Cu toate că n-am umblat pe la judecăţi In viaţa mea, că bărbatul meu, fie iertat, cât a trăit s-a ferit ca de foc, iar eu...

— Atunci spuneţi, vă rog, tot ce ştiţi despre inel! întrerupse judecătorul Dar, dacă se poate, scurt căci avem mult de lucru!

— Scurt, scurt, că şi eu mi-am lăsat casa vraişte! reluă d-na Cristescu cu aceeaşi linişte imperturbabilă. Cum zic, cunosc inelul prea bine, pentru că eu am umblat pe la giuvaergii să-l vând, dacă ar fi dat un preţ bun, fireşte, că nu era să dau cogemite briliantul pe câteva mii de lei, cum

credeau ei, care cearcă să te strângă de gât când te văd că eşti la ananghie. Am fost pe la câţiva şi dacă am înţeles că nu e chip, m-am întors la Ilina Dogaru, c-a ei era giuvaerul, şi i-am spus ce m-a învăţat să fac unul mai de treabă şi sărac, neamţul din Domniţa Bălaşa, că dumnealui, poliţaiul, trebuie să-l ştie, că tot acolo are dugheana şi azi şi tot nepricopsit a rămas... Neamţul m-a îndemnat să merg mai bine să-l punem amanet undeva că, zice, sunt destui care dau împrumut pe bijuterii şi-i păcat să-l vinzi pe nimica: „încercaţi, zice, la coana Miţa a domnului Ilarie Dăniloiu, că dânsa ştiu că dă bani cu dobândă, dar numai pe giuvaericale!“ Biata Ilina, Dumnezeu să o ierte, era tare strâmtorată că se apropia plata chiriei şi n-avea de unde să ia bani şi proprietarul cel nou n-ar fi răbdat-o să întârzie nici o zi. Dar îi era ruşine să meargă singură şi m-a rugat să merg şi eu, că am mai mult curaj şi nu mi-e frică decât de Dumnezeu. Coana Miţa s-a lăsat greu: că nu mai dă împrumut, că oamenii nu plătesc şi că d-aia a rămas fără bani şi cu grija amaneturilor... Totuşi până la urmă i-a dat cinci mii de lei ca să-i întoarcă şase până într-un an, altfel se pierde inelul... Ilina a fost bucuroasă şi aşa, ca omul la necaz mare. Trei mii de lei i-a şi depus îndată la d-na Secuianu, cu care era prietenă intimă, să-i ţie dânsa până la termenul chiriei, ca nu cumva să cheltuiască din ei, iar cu restul de două mii şi-a plătit toate datoriile mici care o copleşiseră, pe la băcănie, pe la măcelar, pe la zarzavagii, ca femeia săracă...

— De unde avea doamna asemenea inel scump, dacă era aşa de săracă? întrebă puţin nedumerit judecătorul

— Apoi să vezi! zise d-na Cristescu bucuroasă că se poate pune în valoare. Dumnealui poate să fi auzit ceva, că e vechi pe-aici... Ilina Dogaru a fost frumoasă de îngheţa apele în tinereţea ei şi deşteaptă şi cultă cum nu erau multe la Piteşti pe vremea aceea, învăţase carte destulă şi ar fi vrut să fie numită învăţătoare. Dar n-avea pe nimerii şi fără protecţie, cum e la noi, nu faci nimic. Atunci a avut norocul

de a cunoscut un boier mare de la Bucureşti, unul Alecu Budeanu, bogat putred şi cu trecere la toate mărimile. Boierul, cum a văzut-o, s-a amorezat foc şi, ce mai vorbă multă, a numit-o învăţătoare numaidecât şi apoi a început cu cadourile, dar aşa de discret că lumea n-a băgat de seamă. Dealtfel omul era matur, avea vreo cincizeci de ani, poate şi mai bine, însurat, cu copii mai mari ca Ilina, aşa că nu se putea da în vileag. Totuşi Ilina spera că Budeanu are s-o. ia de nevastă; cel puţin aşa cred eu, căci ea nu mi-a spus niciodată. Mai ales că peste doi ani a murit d-na Budeanu şi, dacă dânsul ar fi vrut, nu mai era nici o piedecă. Dar se vede că bărbatul, oricât era de îndrăgostit, nu şi-a pierdut minţile de tot. Ilina a mai continuat doi ani cu dragostea ascunsă, apoi, poate tocmai ca să-l silească să se pronunţe, într-o bună zi i-a declarat că vrea. să se mărite, că trebuie să-şi asigure viitorul... Budeanu a încurajat-o şi i-a promis că are s-o ajute toată viaţa. Atunci i-a dăruit inelul cu briliant, care e pe masa d-tale, ca să-l aibă amintire de la dânsul... Pe urmă s-a măritat într-adevăr cu Dogaru şi s-au înţeles bine c-a fost şi el un om înţelept, aşezat, dar n-a avut noroc în lume. Era funcţionar la prefectură, cu leafă micşoară. A murit destul de tânăr. Ilina, cu legile astea noi, a trebuit să se lase de şcoală. A rămas cu pensia bietului Dogaru de vreo două mii de lei. Dar inelul l-a păstrat câteodată îmi spunea că vrea să moară cu el în deget ca să-i amintească fericirea de odinioară. Pe urmă vremurile tot mai grele, viaţa mai scumpă...

— D-na Cristescu parcă se înduioşase. Tăcu. Judecătorul însă nu-i dădu răgaz:

— Eşti sigură d-ta că doamna... d-na Dogaru n-a mai răscumpărat amanetul şi a rămas la d-na Dăniloiu?

— Cu ce să-l răscumpere, domnule, dacă abia îşi ţinea zilele? făcu d-na Cristescu. Mai curând cred că a mai împrumutat ceva când a venit rata următoare la chirie, că şi coana Miţa avea suflet milos... Pe urmă de când s-a prăpădit Ilina e un an şi jumătate. Cine să-i fi plătit datoriile? Şi cine

ştia că inelul e amanetat la Miţa Dăniloiu afară de mine?... Dar d-voastră nu l-aţi aflat în casa lui Darie Dăniloiu, cu ocazia crimei?...

Judecătorul trebui să recurgă la abilitatea poliţaiului ca să scape de informatoarea preţioasă dar prea obositoare, cel puţin acuma când se precipitau întâmplările în jurul cabinetului de instrucţie.

— Mai ai vreo îndoială? întrebă Dolga pe poliţai înainte de-a chema pe Ciufu.

— Se vedem ce va mai spune Ciufu — zise Ploscaru.

— Desigur, să vedem! făcu judecătorul puţin indispus, căci îndoiala persistentă a poliţistului îi clătina convingerea şi-i umbrea satisfacţia. O noapte întreagă a avut să ticluiască altă poveste. Să vedem ce-a ticluit!

Ciufu era mai calm şi mai încrezător, parcă hotărârea ce-a luat-o i-ar fi ridicat o povară de pe suflet. Deşi judecătorul îl întâmpină batjocoritor, nu-şi pierdu cumpătul.

— Vin ca la sfânta împărtăşanie, domnule judecător! zise dânsul cu un glas care se simţea cât vrea să fie de convingător. Am păcătuit şi vreau să-mi spăl sufletul!

Apoi a mărturisit că a minţit când a spus că n-a intrat sâmbătă înainte de amiazi în curtea Dăniloiu. când l-a trimis părintele înapoi, a plecat într-adevăr, dar a mai zăbovit pe-acasă, martoră poate să fie preoteasa, vreun ceas şi jumătate, socotind să-şi isprăvească întâi ce avea de lucru, căci pe Ilarie Dăniloiu îl găseşte mai târziu. Era aproape unsprezece când a coborât să îndeplinească porunca preotului. A intrat în curte cu gândul să treacă în fund, la uşa bucătăriei, pe unde umbla de obicei în dreptul marchizei a început să strige pe Ilarie, ca să-l audă că vine. N-a răspuns nimeni, ceea ce l-a mirat, căci altădată bătrânul ieşea imediat ce auzea vreun zgomot în curte. S-a dus la bucătărie şi a ciocănit Iar nici un răspuns. A încercat clanţa. Uşa era încuiată pe dinlăuntru... Atunci şi-a zis că trebuie să fie plecaţi de-acasă amândoi, probabil la masă undeva, şi s-a gândit că, iată, a păţit-o dacă n-a ascultat pe

sfinţia-sa, să fi venit atunci îndată. Dar s-a mângâiat că cel puţin nici părintele nu e acasă şi, dacă totuşi o să vie domnul Ilarie, cum s-au înţeles, îl va aştepta în poartă şi-i va cere iertare. plecând să iasă din curte, a observat că uşa marchizei nu eră închisă şi, cum sufla niţel vântul, se mişca. Se abătu de pe cărare şi o închise. In dreptul marchizei, la doi paşi, zări jos, în noroi, aproape să calce pe el, ceva strălucitor, ca un bob de sticlă. Se plecă şi ridică inelul de aur. Fiindcă nu era nimeni acasă şi nici nu-l putea vedea nimeni, s-a lăcomit să-l păstreze. până la portiţă însă i-a trăznit prin minte că poate să se fi întâmplat ceva cu boierii. când ieşea, s-a întâlnit cu ordonanţa de la Secuianu. A vârât inelul în buzunar şi s-a dus cu soldatul, apoi în oraş, la zaraf... După-amiazi n-a venit Ilarie Dăniloiu. Ciufu a înţeles mai bine ca nu poate să fie lucru curat. De frică însă să nu cadă vreo bănuială asupra lui, mai ales că-l pusese Necuratul de a luat inelul, a socotit de bine să tăgăduiască a fi fost dimineaţa la Ilarie, pentru că numai înainte de amiazi trebuie să se fi întâmplat ce s-a întâmplat. Apoi din minciuna asta s-au născut celelalte...

— Şi crezi tu cu adevărat, Ciufule, că există cineva care să poată crede asemenea basme? zise Dolga după ce-l ascultă până la capăt, aruncând doar din când în când, câte o privire spre poliţaiul Ploscaru. Aseară ai înfruntat pe bietul soldat, ai vrut să-l faci mincinos, ai plâns ea o babă şi te-ai jurat pe toate cele sfinte, că n-ai intrat în curte, iar acuma te spovedeşti că ai intrat şi ai găsit inelul pe cărare, în noroi!... M-ai frecat destul, Ciufule!... Am terminat!... Să te creadă cine vrea, eu am ieşit din vârsta basmelor!...

Se întoarse către grefier şi adăogă:

— Să-i faci mandat de arestare!...

— Domnule judecător...

— Ieşi afară! zise Dolga fără să ridice glasul. Du-te si aşteaptă acolo...

Poliţaiul Ploscaru murmură, ridicând din umeri, după ce dispăru servitorul:

— E ceva suspect, în orice caz...

În aceeaşi clipă năvăli val-vârtej în birou primul-procuror Negel, cu faţa aprinsă, strigând cu glasul entuziast şi consternat în acelaşi timp:

— O surpriză ca asta n-am mai pomenit de când sunt magistrat!... A fost ceva fulgerător! Parc-ar fi aruncat o bombă în tribunal. Chiar prezidentul nu şi-a putut stăpâni stupoarea!... Dar mutrele lor!... în sfârşit... A, voi nu ştiţi nimic, fireşte! continuă schimbând tonul când văzu nedumerirea celor doi. Testamentul lui Ilarie Dăniloiu...

— Bine, ştiam că azi urmează să fie deschis — zise Dolga curios. Şi mă interesează foarte mult pentru continuarea instrucţiei...

— Atunci află că bătrânul şi-a lăsat toată averea pentru binefaceri şi nici o para chioară rudelor! declară primul-procuror aproape teatral.

— Extrem de interesant! observă judecătorul! Va să zică... nimic pentru rude!

— O să primim, fireşte, comunicare oficială la parchet de vreme ce noi am depus testamentul şi la noi se află bună parte din averea mobilă. Dar până atunci...

Povesti că bătrânul a lăsat un testament foarte frumos şi generos, scris de mâna lui cu mare grijă pentru toate detaliile. Pomeneşte în preambul despre soră şi frate care şi-au alcătuit căminurile lor şi au chivernisit cum au crezut moştenirea părintească împărţită egal şi drept între toţi trei. Pentru că însă Dumnezeu nu l-a învrednicit să aibă copii care să-i continue străduinţele şi să gospodărească averea adunată prin muncă fără preget şi cruţare chibzuită, doreşte să-şi perpetueze amintirea prin opere de folos obştesc, răsplătind astfel pe argeşenii în mijlocul cărora a trăit şi care l-au cinstit şi l-au ridicat. Lasă câte un milion în rentă de stat şcoalei primare unde a învăţat dânsul, liceului de băieţi din Piteşti şi Universităţii din Bucureşti. Lasă două milioane spitalului mare din Piteşti să întreţină atâtea paturi pentru săraci. Restul averii, casele din strada

Speranţei şi o casă cu două etaje la Bucureşti, precum şi toţi banii şi hârtiile de valoare ce se vor găsi, le lasă bisericii Sf. Nicolae cu obligaţia să plătească în primul rând rudelor care vor fi îngrijit de înmormântarea lui înzecitul cheltuielilor făcute...

— Să vă închipuiţi efectul ce l-a făcut lectura! strigă Negel, parcă mereu nu şi-ar fi găsit nici el firea.

— Dar noi n-am găsit rente de stat, dacă nu mă înşel! se miră judecătorul.

— Sunt depuse la loc sigur! A avut grijă bătrânul! Chitanţele respective sunt ataşate frumos la testament!... Dealtfel bătrânul, parcă n-ar fi avut încredere în nimeni, mai adaogă într-un codicil că un exemplar identic se află depus pentru orice eventualitate la tribunalul Ilfov... înţelegi, dacă rudele ar fi pus mâna pe exemplarul de aici şi ar fi încercat să-l sfeterisească, ar fi ieşit la iveală exemplarul de la Bucureşti!

În curând poliţaiul Ploscaru se retrase, spunând lui Dolga cu un surâs de învins:

— Mi se pare că totuşi aţi ales pista cea bună...

Judecătorul, mulţumit, explică pe urmă primului-procuror cât a fost de sceptic poliţaiul şi că a ajuns în sfârşit să-şi recunoască eroarea.

— Adineaori am ascultat ultima oară pe servitorul bisericii Sf. Nicolae...

— Ciufu, da, ştiu — zise Negel. L-ai inculpat, nu?

— Acuma îi facem mandatul de arestare — răspunse Dolga cu modestie. Deocamdată singur!

— Cum deocamdată! făcu primul-procuror parc-ar fi fost surprins. Prin urmare stăruieşti?

— Daţi-mi voie să recapitulez rezultatele până în acest moment!

Negel ascultă cu atenţie, întrerupse de câteva ori, făcu unele obiecţii, dar se vedea că îl convingea sau cel puţin îl impresiona expunerea pe care judecătorul i-o făcea în termeni oficiali.

— Toate acestea fără a ţine seama de surpriza testamentului, domnule prim-procuror! zise Dolga grav.

Primul-procuror rămase un răstimp pe gânduri, apoi se ridică:

— În orice caz, prudenţă, amice, multă prudenţă! Să nu uităm că trăim între oameni şi cu oameni!

— Mâine mai am două confruntări grave şi pe urmă îi dăm drumul! spuse misterios judecătorul.

— Pregăteşti lovituri de teatru, văd! zise Negel râzând nehotărât. Totuşi, încă o dată, prudenţă şi mereu prudenţă!

Capitolul XIX
PĂRERILE LUI SPIRU

Liniştitul oraş Piteşti, de când cu crima din strada Speranţei, devenise mai agitat ca Bucureştii în zilele de criză de guvern. Seara, în casele unde se juca pocher sau maus nu se mai respectau regulile englezeşti de a tăcea, ori cel mult de a discuta numai asupra vreunei greşeli de joc.

Acuma mereu se arunca întrebarea: care să fie asasinul? Şi îndată controversele ţâşneau pasionate, încât jocul nu mai era joc. Sumedenie de piteşteni şi poate mai multe piteştence îşi descoperiră talente de detectivi. Niciodată doi nu erau de acord asupra criminalului, dar toţi într-un glas criticau pe judecătorul Dolga, iar cei mai indulgenţi îl făceau prost.

Deschiderea testamentului şi arestarea lui Ciufu, împreună cu zvonurile despre arestarea probabilă şi iminentă a lui Romulus Delulescu şi poate chiar a lui Dică Secuianu, deşi nepot iubit al primului-preşedinte, au provocat adevărate furtuni în multe case. Crima şi eventualii asasini treceau totuşi pe al doilea plan faţă de lovitura cu testamentul. Niciodată în viaţă n-a fost elogiat Ilarie Dăniloiu cât a fost în seara aceea, afară de cei interesaţi şi cei prea simpli, pe care îi indigna cruzimea lui de a frusta neamurile de sânge de un drept al lor...

Spiru Dăniloiu a ascultat lectura testamentului calm, aproape placid, spre deosebire de soră-sa Aretia care schimba feţe-feţe şi mormăia, încât primul-preşedinte, în câteva rânduri, i-a aruncat priviri de reprobare. La sfârşit, Spiru a declarat preşedintelui că e mulţumit şi bine a judecat bietul Darie c-a împărţit averea la instituţii folositoare tuturor, în loc s-o fi ciopârţit şi irosit altfel Romulus Delulescu, mai palid ca de obicei şi sclipind aprig pe subt ochelarii cu rame groase negre ca de doliu, îşi drese puţin glasul şi se asocie la declaraţia unchiului său, adăogând că numele Dăniloiu este menit, prin dispoziţiile înţelepte ale mult regretatului dispărut, să rămâie veşnic viu în Argeş şi să fie o pildă de urmat şi pentru alţi oameni cu averi adunate mai uşor decât cea care ajunge azi un patrimoniu naţional. Atunci însă Aretia, care se retrăsese puţin, îşi dădu la o parte vălul de pe faţă, se închină larg de trei ori şi exclamă plângător ca pentru sine, dar aşa încât să fie auzită de toţi:

— Nu i-ar ajuta Dumnezeu sfântul şi Maica Precista!... Nu-l rabde pământul în groapă şi ciorile să-i sfâşie leşul!

Primul-preşedinte, iubitor să păstreze anume solemnitate tuturor actelor în camera de consiliu ca şi în şedinţele publice, îi curmă foarte energic imprecaţiile :

— Doamnă Delulescu, vă interzic să turburaţi şedinţa prin asemenea ieşiri nesocotite! Altminteri voi fi silit să vă îndepărtez din sală!

— Plec singură, domnule preşedinte, plec! zise Aretia plângând furioasă. Dar Dumnezeu e sus şi o să-l trăznească mai rău decât m-a batjocorit el pe mine!

Spiru Dăniloiu se duse apoi la prăvălie şi-şi văzu de treburi până seara. Abia venind spre casă a aflat, chiar de la grefierul cabinetului de instrucţie, care ieşea de la tribunal, că s-a emis mandat de arestare contra lui Ciufu şi că judecătorul Dolga a adunat destule dovezi încât mâine are de gând să aresteze şi pe ceilalţi doi.

— Eu nu ţi-aş fi spus, domnule Spirică — adăogă grefierul parcă luându-şi seama că a vorbit prea mult. Dar tot tribunalul ştie, aşa că de ce să-ţi ascund tocmai d-tale care...

Când ajunse Spiru acasă, după ce grefierul îi povesti cu toate amănuntele vinovăţia servitorului şi indiciile despre vinovăţia celorlalţi, se duse direct, ca totdeauna, în sufragerie unde masa era aşternută, cu tacâmurile lucind în lumina unicului bec aprins din pomposul candelabru, iar Vasilica stătea de vorbă cu Solomia.

— Ei, te-ai şi întors, Solomie? întrebă mirat stăpânul, dezbrăcând paltonul şi făcându-se comod pentru mâncare.

— Apoi dacă am isprăvit, ce era să mai fac acolo? răspunse servitoarea cu amar.

— Numai adineaori a sosit, nici un ceas — explică d-na Dăniloiu puţin nemulţumită că au fost întrerupte tocmai când convorbirea se încinsese mai bine. câte a suferit şi nenorocita asta de fiinţă, parcă nu-ţi vine a crede şi te miri cum le poate îndura!... (Apoi imediat cu alt glas, de

gospodărie:) Aidem, Solomie, să vedem repede de masă că domnul, ştii, n-are răbdare!... Tu aşează-te, Spirache, şi aşteaptă numai niţeluş, că toate-s gata şi într-o secundă te servim!...

Într-adevăr, domnul nici nu apucă să dea drumul la radio, să mai asculte puţină muzică şi să se distreze, că Vasilica reveni urmată de Solomia cu tava încărcată.

— Ia vezi, Spirache, nu te mai lăcomi, cum ţi-e obiceiul, că pe urmă ştii ce păţeşti — zise d-na Dăniloiu, văzând că soţul ei prea îşi încărca farfuria.

— Lasă-mă, femeie, să mănânc în tihnă! se supără Spiru. Că n-o să mă ţii flămând după ce muncesc toată ziua ca un hamal!

Când îşi mai îndestulă stomacul, redobândi cheful de vorbă şi, cu gura plină, întrebă iar pe Solomia:

— Şi zi n-ai găsit bine pe-acasă?... Ce face Lixandru?

— Ce să mai facă dacă a murit? răspunse d-na Dăniloiu în locul el Dacă n-ai noroc în viaţă, degeaba te zbuciumi şi te zvârcoleşti că tot rău nimereşti. A murit, l-a îngropat, a isprăvit!... Baremi de-aci înainte să i se întoarcă norocul!

Solomia, răzimată de speteaza scaunului ca şi alte dăţi, bâigui resemnată:

— Norocul meu s-a dus cucoană!... De-acu...

— Se opri însă parcă ar fi fost vorba de un gând pe care vrea să-l păstreze în sufletul ei.

— Ba să nu mai vorbeşti de-astea, fată, că mă superi! îi zise Vasilica privind-o pieziş, peste umăr, de jos în sus. tânără eşti, frumoasă eşti, muncitoare eşti... ce-ţi lipseşte? Viaţa ta e înainte, nu înapoi.

— Pe viaţa mea am pus cruce... — murmură Solomia, privind straniu peste capul stăpânului, dincolo de geamlâc, în întunerecul de afară.

Pe d-na Dăniloiu o enerva încăpăţânarea Solomiei Ca să nu-i mai dea importanţă şi parcă abia atunci şi-ar fi adus aminte, zise cu imputare:

— Bine, Spirache! Vii tu de la tribunal şi din oraş, şi în loc să-mi povesteşti şi mie, că doar ştii cât mă interesează, te pui la conversaţie cu încăpățânata asta!

Spiru trebui să-i povestească din fir în păr deschiderea testamentului mai întâi, de unde Vasilica sperase o parte frumoasă pe care plănuiseră de mult s-o facă donaţie îndată nepoţelului lor iubit. De faţă cu nevastă-sa Spiru îşi arătă toată amărăciunea pe care a trebuit să o ascundă la tribunal. Vasilica, întocmai ca şi Aretia, doar cu mai puţină vehemenţă care nu era în firea ei, a vărsat şi un ropot de lacrimi îmbinate cu diferite cuvinte foarte puţin măgulitoare despre cumnatul asasinat.

— Şi mă mai bombăneai că nu l-am primenit şi l-am lăsat în hainele răpănoase în care a murit — mormăi Spiru cu durere. Mai rău îmi pare însă că am fost în casă, înainte de a veni poliţia, şi nu m-am atins mai de .nimic! adăogă apoi mărturisind astfel un regret care-l rodea de când Aretia i-a făcut reproşurile cele mai neruşinate, cu toate că, pe de altă parte, cutiuţa albastră, încuiată în casa de fier de la prăvălie, îi pricinuise destule ceasuri amare.

— Ba de asta să nu-ţi pară rău! zise d-na Dăniloiu speriată. Că n-aş mai fi liniştită toată viaţa!... Ai văzut cum te-a bănuit şi te-a descusut judecătorul? Dacă erai vinovat poate că-ţi făcea ruşinea să ne caute prin casă, Doamne fereşte!

— Ai dreptate —recunoscu bărbatul, cum recunoştea totdeauna că Vasilica e mai înţeleaptă în multe privinţi. Mai bine sărac şi curat! Că noi avem destul pentru noi şi pentru fată, iar încolo...

În vălmăşagul întâmplărilor nici n-a găsit răgaz să-i spuie Vasilichii despre cutiuţa albastră. Mai bine. îi va spune după ce se vor linişti lucrurile. Dacă ar fi bănuit câte emoţii va avea, s-ar fi lipsit.

— Vezi, ştie Dumnezeu ce face! reluă Vasilica. Ne prăpădeam cu firea ce moarte năpraznică au avut, dar

poate că aşa au meritat... Cine i-a omorât nu i-o fi omorât degeaba!

Spiru, sătul şi moleşit începu să caşte. Nu mai zise nimic, fiindu-i lene să mai deschidă gura, deşi Vasilica era avidă după noutăţile din jurul asasinatului.

Solomia strângea masa domol, aşezând la locul lor şervetele, solniţele, adunând pe tavă farfuriile şi tacâmurile... Fără să se oprească din lucru, răspunse d-nei Dăniloiu liniştit:

— Moartea de om e mare păcat, cucoană, păcat de moarte!...

— Dar cum să nu fie păcat! se grăbi să aprobe stăpâna, parcă i-ar fi părut rău că a vorbit fără socoteală în faţa servitoarei.

Domnul tresări ca deşteptat din picoteală şi se crezu obligat să zică:

— Apoi pe unul l-a şi dovedit!... E om priceput şi energic judecătorul, nici vorbă!

— Va să zică tot amărâtul de Ciufu? se cruci d-na Dăniloiu. Vai de păcatele lui!

— Ce păcate, că l-a dovedit cu martori cum a intrat în curte sâmbătă dimineaţă, ba a găsit la dânsul şi un inel cu briliant din amaneturile de la ţaţa Miţa, fie iertată! Cu Ciufu s-a isprăvit, mănâncă ocna cu lingura cea mare... Acuma vine rândul celorlalţi... complicii... Ca mâine îi toarnă la gros şi pe ei!... Nu-i pasă de nimeni!... Straşnic magistrat!... Dreptatea, zice, mai presus de toate!

Vasilica nu se mulţumi. Trebui să-i detalieze. Mai ales inelul o pasiona cu mărimea briliantului şi cu proprietara adevărată. Pe Ilina Dogaru a cunoscut-o şi auzise ceva pe vremuri despre dragostea ei cu Budeanu. O admira acuma că a păstrat inelul şi când a dat mizeria peste ea... Ar fi vrut pe urmă să ştie ce parte au avut în asasinat ceilalţi doi şi nu-i venea să creadă că nişte tineri de familie bună să fie capabili de a ucide.

— Se zice prin oraş că s-ar fi găsit la Romică portofelul cel mare al lui Ilarie! mormăi Spiru. Ţii minte? în care păstra banii străini.

— Ştiu, cum nu! zise d-na Dăniloiu îngrozită. Asta e pedeapsa lui Dumnezeu pentru că mă-sa a avut neruşinarea să te acuze în faţa judecătorului!

Solomia se oprise lângă scaunul stăpânei, ascultând şi ea, ca alteori. Ochii trişti erau plini de lacrimi, parcă i-ar fi rămas de la înmormântare şi n-ar mai fi vrut să sece.

— Hai, fată, ce stai! o apostrofă într-un târziu Vasilica, observând că încă n-a terminat de strâns masa. Tu vezi-ţi de necazurile tale, nu mai asculta la crime şi ticăloşii!...De netrebnici e plină lumea;

oamenii buni sunt puţini...

Servitoarea mai stătu pe loc câteva clipe ca şi când gândurile ei ar fi umblat aiurea şi nici n-ar fi auzit mustrarea. Apoi se dezmeteci şi ieşi afară cu tava încărcată de vase murdare.

— O fi prăpădită şi ea, sărmana, prin câte a trecut! zise cu milă d-na Dăniloiu. Am s-o şi trimit să se odihnească, nici să nu mai spele vasele astă-seară, că doar şi mâine e zi de lucru...

Solomia reveni curând, mai înviorată, adună faţa de masă, o împături frumos, apoi întrebă deodată:

— Dacă Ciufu n-o fi vinovat, de ce să-l bage la ocnă?

D-na Dăniloiu însă îi curmă scurt curiozitatea:

— Lasă prostiile că nu-s de tine, fată!... Du-te şi te culcă!...

Capitolul XX
ÎNTOARCEREA JUDECĂTORULUI

— Unde pleci, fată, tocmai în preajma dejunului când avem mai multă treabă! se supără d-na Dăniloiu. Acuş vine domnul, nici masa nu e pusă, nici bucatele gata şi tu mă laşi aci singură ca să umblu hai-hui după potcoave de cai morţi?

— Acuma trebuie să mă duc, cucoană, altfel e mai rău! bombăni Solomia îmbrăcată de ieşire îi oraş. Sărut mâna şi Dumnezeu să v-ajute!

D-na Dăniloiu mai zise ceva, dar Solomia închise uşa şi nu mai auzi nimic. îi era numai frică să nu ajungă prea târziu, parcă de sosirea ei ar atârna rostul lumii. Simţea însă că nu va avea linişte până ce nu va fi acolo...

Urcând treptele exterioare alunecă de două ori pe zăpada necurăţată şi îngheţată, dar nu căzu. în capul scării, în peristil, se îmbulzeau oamenii, mai mulţi ţărani. Era sâmbătă. O clipă Solomia şovăi, parca i-ar fi fost ruşine să intre. Mulţimea o împinse înainte şi se pomeni în sala paşilor pierduţi. Atunci îşi aduse bine aminte, de când a fost cu cucoana, că trebuie să urce mai sus. Pe scară suiau şi coborau oameni grăbiţi, fără s-o ia nimeni în seamă. Sus o

încurcară uşile şi nu ştia pe care s-o deschidă. Recunoscu pe aprodul de deunăzi care însă o întrebă sever:

— Ai citaţie?

— N-am...

— Atunci nu se poate... Fără citaţie nu se poate...

Ieşi afară tocmai grefierul. Întrebă pe aprod:

— Ce vrea?

— N-are citaţie...

— De unde eşti, fetiţo? îi zise grefierul N-ai fost tu cu d-na Dăniloiu?... Cine te-a trimis?... Domnul?

— Nimeni — răspunse Solomia. Am venit singură să vorbesc cu dumnealui...

— Adică cu domnul judecător? o îndreptă grefierul Acuma nu e aici. S-a dus până la domnul prim-procuror. Dar trebuie să pice... Aşteaptă-l aici.

Solomia se răzimă de rama uşii şi aşteptă. Dacă a ajuns până aici nu mai era grăbită. Treceau oameni încoace şi încolo, dar nu-i vedea, cu toate că se uita la ei. Era liniştită totuşi. Şi vedea numai înlăuntrul ei, gândurile ei, ca nişte vietăţi cuminţi... Apoi deodată se pomeni cu o mână pe umăr şi auzi un glas cunoscut:

— Ce mai cauţi aici, fată?...

Judecătorul Dolga i-a recunoscut ochii cu privirile stranii, catifelate.

— Am venit la domnul judecător — murmură ea speriată.

— Eu sunt judecătorul!... Nu-ţi mai aduci aminte?

— Da... îmi aduc... Acuma da—zise ea privindu-l lung.

Pe Dolga privirea aceasta îl tulbură. Numai o secundă se gândi, apoi întrebă:

— Vrei ceva?

— Vreau să vă spun ceva...

Pe urmă Solomia se pomeni în cabinetul pe care şi-l reamintea mai cu seamă din pricina crucifixului ce se afla pe birou, un crucifix de lemn negru, puţin şters împrejurul suportului rotund din pricina mâinilor multe care s-au sprijinit pe el jurând. Se uita numai la cruce, bucuroasă că a

găsit sprijinul sigur de care avea nevoie... După un răstimp auzi iar glasul cunoscut, prietenos:

— Ei, cum te cheamă... stai că-mi amintesc... Solomie, ce pofteşti?

Femeia rămase cu ochii la crucifix şi îngână uşor ca un susur:

— Vreau să mărturisesc, domnule judecător, că eu i-am omorât... pe amândoi...

— Judecătorul înmărmuri. întoarse ochii spre grefier, ca şi când ar fi vrut să controleze dacă a auzit bine, apoi întrebă din nou:

— Ce zici?,.. Ce-ai făcut?

— Am omorât...

Solomia stătea acuma dreaptă, cu ochii în ochi: lui, având încă pe buzele umede tremurul cuvântului rostit. Era albă, fără pic de sânge în obraji, încât buzele păreau mai roşii şi mai pline.

Dolga era buimăcit. Se ridicase în picioare, mereu necrezător, având impresia că trebuie să fie o confuzie la mijloc. Se întoarse apoi iar spre ea, repetând mai energic:

— Pe cine ai omorât, femeie?

— Pe domnul Ilarie şi pe cucoana dumnealui — răspunse clar Solomia.Acuma judecătorul se dezmeteci. în creierii lui se răsturnară brusc, cu zgomot surd, construcţii, interogatorii, rapoarte, speranţe. Venea tocmai de la primul-procuror, căruia îi mai dăduse câteva lămuriri complimentare în vederea confirmării mandatului de arestare a lui Ciufu. Se înfurie deodată şi se răsti la Solomia:

— Ascultă, femeie! Să nu te îndemne cumva ceasul rău să încerci a mă purta cu minciuni şi matrapazlâcuri, că ai să mă pomeneşti câte zile-i trăi!... Ai înţeles?... Ei, hai!... Spune cum i-ai omorât?

I se năzări că Solomia poate să fie pusă înadins să ia asupra ei crima spre a salva pe criminalul cel mare, care i se părea că este Romulus Delulescu, părere deplin

confirmată prin conţinutul testamentului. Cum fata e servitoare la unchiul lui, n-ar fi de mirare să se fi aranjat în familie încercarea de a sabota instrucţia, încurcând toate socotelile... Se aşează la birou, dărăbănind cu degetele un marş nervos.

— I-am omorât... aşa... întâi pe cucoana, apoi pe domnul... — zise Solomia.

— Cum... aşa? strigă judecătorul sărind în picioare. Aşa... aşa... Ce, eşti năbleagă?... Nu ştii să povesteşti?... Să omori ştii, iar să povesteşti nu?

Se întrerupse îndată, jenat. Enervarea aceasta îşi dădu seama că e ridicolă, parcă i-ar fi părut că o combinaţie mintală i-a fost stricată de apariţia realităţii brutale, chiar sub forma unei fetişcane... Se potoli. Făcu câţiva paşi ca să se liniştească deplin şi să aibă o trecere rezonabilă de la strigătul fără rost la vorbirea naturală.

— Bine, fată... Ai dreptate... Nu e uşor să povesteşti când te apasă pe suflet un păcat aşa de mare — zise. dânsul cu un ton de comprehensiune puţin moralizatoare.. Am să te ajut să-mi explici cum s-au întâmplat faptele... Ei,, ia spune, când ai făcut... omorul?

— Acum o săptămână... tocmai o săptămână — vorbi Solomia mai tulburată de blândeţea decât de strigătele lui. Adică sâmbătă cealaltă...

— Şi cum s-a întâmplat?... Povesteşte pe îndelete, că eu te ascult... D-aia sunt aci ca să ascult...

Solomia oftă foarte adânc parcă şi-ar fi luat avânt pentru o cale lungă:

— Sâmbătă dis-de-dimineaţă a venit maică-mea de la ţară şi a adus cu o căruţă pe Lixandru, să-l mai arătăm la doftor, să-l bage iar la raze, că nu mai putea de boală, parcă trăgea să-şi dea sufletul... Mi-a venit tare greu, că n-aveam deloc bani, că de trei ani, de când bolea Lixandru, am cheltuit şi m-am îndatorat de nici nu mai ştiam încotro să mă întorc. Salba de bănuţi de aur o zălogisem de un an la cucoana Miţa pentru cinci sute şi n-am mai putut-o scoate...

Uite-aşa mă frământam şi mă chinuiam că la doftorul Mirescu nu puteam să merg fără bani şi dacă nu mergeam până la unsprezece apoi dumnealui pleca la spital... Cum eram de amărâtă cu bietul Lixandru, gata să moară dacă nu l-oi duce la raze, m-am gândit să mă mai duc la cucoana Miţa, să-i cad în genunchi şi să-i sărut mâinile ca să-mi mai împrumute cinci sute, ori dacă nu vrea, să-şi oprească un bănuţ de aur pentru datorie şi să-mi dea salba înapoi ca să o mai amanetez undeva ori să vând încă un galben şi să fac rost de plata doftorului şi a farmaciei... Numai sufletul meu ştie cât de greu mi-a venit să mă despart de salbă când am lăsat-o la cucoana Miţa. Că salba o avea maică-mea de la o mătuşă a ei bătrână care a moştenit-o de la mama ei, din bătrâni, şi când mi-a dat-o mie s-o port m-a pus să jur pe cruce că n-am s-o înstrăinez... îmi era dragă ca ochii din cap, că atâta podoabă aveam şi eu pe mine... Stăpâna mea a băgat de seamă că nu mai purtam salba şi m-a întrebat mereu, dar eu tot minţeam că am lăsat-o acasă la maică-mea, iar mamei îi spuneam c-am dat-o cucoanei să mi-o păstreze, numai ca să nu afle nimeni ruşinea mea... Dar dacă altă scăpare nu mai aveam acuma, trebuia sa fac şi asta şi orice ca să nu-l las pe Lixandru să se prăpădească. Pentru că mai aveam de lucru, şi afară era ger, am luat în cârcă pe Lixandru din căruţă şi l-am dus în odăiţa mea, la căldură. Cucoana m-a trimis pe urmă la piaţă şi am plecat cu coşul să mă grăbesc, să nu în târziu şi să mă întorc curând. când m-oi întoarce, mi-am zis, o să mă abat şi pe la cucoană Miţa ca să isprăvesc şi cu dumneaei... Am târguit ce-am avut în piaţă, m-am dus pe la prăvălia noastră să iau ce-o mai fi târguit şi domnul, cum îi e dumnealui obiceiul. Acolo pică şi domnul Ilarie şi-mi dădu o pâine să i-o duc cucoanei şi să-i spun că vine şi dânsul din urmă îndată. Am pornit în grabă spre casă, că-mi era frică să nu dea peste noi domnul şi să nu mai pot vorbi cu cucoana Miţa ce voiam. M-am mai oprit într-un loc de am mai luat ce-mi lipsea, am

ieşit repede pe strada mare, ca să nu ocolesc, şi am coborât spre dumnealor...

Solomia vorbea grăbit, ca o lecţie învăţată pe dinafară, cu glas uniform, răzimată puţin de speteaza scaunului ce se afla lângă birou, mişcând numai buzele şi privind drept înainte, la fereastra largă şi înaltă prin care se vedea acoperişul unei clădiri vecine. Apoi, ca şi când i s-ar fi tăiat respiraţia, tăcu brusc, încât în cabinet se făcu o linişte aşa de mare că se auzi din vestibul zgomotul unei discuţii între uşier şi cineva străin. Grefierul îşi făcea însemnările, ca de obicei, dar ochii lui examinau când pe Solomia, când pe judecătorul Dolga, mai mult intrigat decât impresionat de mărturisirile ce le auzea. Dolga însuşi asculta foarte atent, măsurând-o în acelaşi timp mereu din cap până în picioare parcă ar fi vrut să judece dacă o fiinţă atât de slăbuţă a fost în stare într-adevăr să ucidă doi oameni. Solomia i se părea stranie ca şi întâia oară. Figura ei de madonă plânsă avea totuşi parcă şi ceva sărbezit, ca şi când în sufletul ei ar fi stat la pândă, într-un colţişor păstrat cald, un diavol care să împingă în prăpastie. Chiar când povestea, cu glasul alb, nevinovat şi copilăros, încremenită pe loc şi pierdută, inspira mai puţină milă decât curiozitate... De două ori a vrut s-o întrerupă şi să întrebe: cine e Lixandru şi cum l-a putut lua în cârcă, ea însăşi atât de slabă? A renunţat ca să nu-şi piardă şirul. De aceea şi acuma, când tăcerea se prelungea, a lăsat-o în pace, să reia singură povestirea. Solomia însă părea că se pierduse şi uitase unde se află, trăind cu închipuirea aiurea. Abia când grefierul s-a mişcat şi a hârjâit scaunul, femeia s-a cutremurat, şi-a rotit repede privirea prin cameră şi a rămas cu ea ţintită în ochii judecătorului. Ca şi când ar fi nimerit un izvor de îmbărbătare, faţa i se însenină o secundă într-un surâs jenat, aproape feciorelnic, care însă se stinse în clipa când începu iar să vorbească:

— Aoleu... parcă mi-am pierdut minţile! Doamne, iartă-mă!... (Se închină foarte repede, neştiind dacă e voie sau

nu. Apoi continuă mai rar, coborând privirea în pământ:) Era zloată urată şi frig... M-am dus până la uşa bucătăriei şi am bătut, ştiam că o ţine veşnic încuiată. Coana Miţa a venit de a deschis şi mi-a dat drumul înlăuntru. Zice: „Tu erai?... Ce-ai adus?” Am scos pâinea din coş, iar coşul l-am pus jos lângă uşă, că era greu. „Pune-o pe masă, fată!” zice cucoana. Pe urmă a vrut să se apuce iar de lucru, că avea nişte rufe în albie şi turnase apă fierbinte şi-i era să nu se răcească. Nu ştiam cum să încep şi stăteam lângă dumneaei şi mă uitam cum spăla şi sufla greu, că era bătrână şi slabă şi sfrijită de te mirai de ce mai munceşte. M-a lăsat aşa niţel, să stau, poate credea că vreau să mă încălzesc, apoi deodată mi-a zis: „Acu hai, du-te acasă, că şi Vasilica o fi având nevoie de tine!” „Mă duc, zic, dar întâi să-mi dai salba!” Zice cucoana: „Bani ai?” „Am”, zic şi-i arăt portofelul plin. Dar banii erau rest de la piaţă, ai stăpânei mele. „Bine”, zice dumneaei şi se şterge pe mâini şi trece dincolo. Am auzit-o cotrobăind prin dulapuri, dar nu m-am uitat că-mi bătea inima de să-mi spargă coşul. A venit înapoi cu o ulcică de pământ, a scos un şomoiog de jurnale dintr-însa şi apoi a răsturnat pe masă salba mea cu treisprezece bănuţi de aur şi un ineluş cu o pietricică albă de-ţi lua ochii. Coana Miţa a început să facă socoteala dobânzilor, câte un pol pe lună, dar ţinea mâna pe salbă ca nu cumva să mă apropriu de ea. Atunci i-am spus cum a venit Lixandru pe moarte şi am rugat-o să-mi mai împrumute cinci sute, că salba face şi cinci mii. S-a supărat însă şi m-a ocărât că umblu cu şiretlicuri. Nu m-am înfricoşat şi am rugat-o să ia un galben pentru datorie, ca să fie plătită, iar salba să mi-o dea înapoi ca să-mi fac rost de la altcineva, dacă dumneaei nu vrea să mă ajute. Mai rău s-a supărat şi a pus iar în oală salba şi inelul şi le-a astupat cu şomoiogul. „Coană Miţo — zic atunci fără nădejde — eu nu plec de-aici fără salbă! Că nu-mi poţi ţinea d-ta salba întreagă dacă eu vreau să te plătesc cu un ban de aur!” Nu ştiu ce-mi venise, dar parcă vedeam roşu... „Aşa? strigă dumneaei mânioasă. De astea

îmi eşti va să zică?... Să ieşi afară, hoaţo!... Afară!” „Nu ies fără salbă!” zic eu mai dârză. Dumneaei s-a şi repezit atunci şi m-a luat de mână să mă împingă pe uşă afară. Simţeam că m-am făcut şi de ruşine, că mă crede hoaţă, şi trebuie să mă întorc cu mâna goală la Lixandru M-a cuprins mânia şi am răcnit: „De ce pui mâna pe mine,cucoană?... De ce nu-mi dai salba?” Şi am împins-o spre albia de rufe. S-a împiedecat şi a căzut şi s-a lovit cu capul de dunga scaunului. Atunci eu m-am repezit la oala cu salba, am smuls şomoiogul şi l-am aruncat sub masă. Dar cucoana s-a sculat repede şi s-a apropiat să-mi ia oala din mână... Apoi aşa din una în alta, am omorât-o!...

Judecătorul interveni:

— Stai, stai, Solomie!... Nu aşa: am omorât-o... Trebuie să spui tot... Aşa cum ai spus până acuma!... înţelegi?

— Am înţeles, dar nu mai pot — zise Solomia privindu-l rugător. Şi nici nu-mi mai aduc aminte toate aşa de bine, că nu mai ştiam ce fac...

— Se poate şi cred că ţi-e ruşine să-ţi mai aminteşti o faptă aşa de ticăloasă — zise Dolga blând spre a-i păstra încrederea. Dar cum ai putut s-o săvârşeşti, aşa trebuie să o şi povesteşti, oricât de greu ţi-ar veni acuma, după ce te-ai pocăit... Va să zică spune pe îndelete ce ai făcut când cucoana s-a aruncat asupra ta?

Ezitând puţin, dar totuşi limpede, Solomia continuă:

— Am împins-o cu cotul de nu s-a putut agăţa de mine. Atunci, de necaz, dumneaei s-a uitat împrejur să puie mâna pe ceva ca să mă lovească. Mi-a fulgerat prin gând că are să mă omoare şi că nu trebuie să mă las să mă omoare. Cât stătusem lângă albie am văzut în colţ, între maşină şi pervazul uşii, două bucăţi de sârmă pregătite să le agaţe în cuiele lor ca să întindă pe ele rufele la uscat... Am luat o sârmă şi am vrut s-o îndoiesc în două ca să am şi eu cu ce să lovesc. Cucoana era întoarsă cu spatele şi se aplecase să apuce O bucată de lemn... Nu ştiu ce mi-a venit, cum îndoiam bucata de sârmă, că deodată am aruncat-o pe după

gâtul cucoanei şi am început să strâng din răsputeri şi apoi să răsucesc capetele sârmei sub ceafă. Dumneaei s-a prăvălit jos, strigând: „Aoleu!... Ajutor!... Săriţi!... Mă omoară!...” Cum a căzut m-a tras şi pe mine după dânsa, că eu nu slăbeam deloc sârma şi o răsuceam mereu. când am auzit-o strigând şi gemând, am crezut că o să stârnească vecinii... Am zărit un prosop stors pe marginea albiei, l-am tras şi i l-am petrecut peste gură şi nas, să nu mai poată striga...

Fiindcă Solomia se opri, judecătorul întrebă:

— Pe urmă ai plecat?

— Nu... Am vrut să plec, dar dumneaei tot mai mişca şi se zvârcolea. Ca să nu se dezlege şi să ţipe, mi-a dat prin minte să-i leg mâinile şi picioarele, şi i le-am legat cu nişte rufe ude care mi-au fost mai la îndemnă...

— Va să zică ai vrut cu orice preţ s-o omori?

— Nu ştiu ce-am vrut... Eram aşa de amărâtă de parcă nici nu-mi dădeam seama ce făceam... Pe urmă toate au venit aşa, din rău şi mai rău, până la capăt... Că tocmai când isprăvisem şi mă ridicai să plec, să nu dea cumva domnul peste mine şi să mă omoare, aud nişte bătăi în uşa bucătăriei. „Hai, Miţo, deschide!” Era glasul domnului Ilarie de-afară. Am stat încremenită cu ochii la clanţa care se mişca şi aşteptam să intre, că uitasem că cucoana încuiase cu cheia uşa după ce mi-a dat drumul înlăuntru. A mai bătut niţel, a mai strigat şi eu stăteam mai mult mort; decât vie, iar cucoana jos se zvârcolea fără glas. „Va de mine, ce s-o fi întâmplat?” zice domnul la uşă afară Apoi îl auzii întorcându-se, să intre prin faţă. Mi-am dat seama că n-am să mai pot ieşi de-aci dacă boierul ajunge până la bucătărie. Am pus mâna pe cealaltă bucată de sârmă şi am dat fuga prin sufragerie până în dormitor şi m-am ascuns după uşă... De-acolo an auzit desluşit cum a descuiat domnul Ilarie uşa de la marchiză, mormăind mereu ceva, apoi a intrat în antreu, a agăţat ceva în cuierul de lângă uşă, şi-a scos: paltonul şi căciula şi le-a aruncat mi se pare pe un scaun,

apoi a început să strige grijuliu: „Miţo!.. Miţo!... Unde eşti, Miţo?” şi a trecut pragul în dormitor spre bucătărie, unde o lăsase... Am ieşit tiptil de după uşă şi, pe la spate, i-am cuprins gâtul cu sârma îndoită, ca şi la cucoana adineaori, şi am strâns şi am răsucit. Boierul, poate de spaimă, n-a mai scos nici un sunet, dar a vrut să se întoarcă, să vadă cine strânge... Eu mă feream şi-l trăgeam încât a ajun! lângă picioarele paturilor. S-o fi împiedecat ori l-am împiedecat eu, nu ştiu, dar m-am pomenit cu dumnealui între paturi, cu faţa în jos, de mi-au scăpat capetele sârmei din mâini. Am sărit pe pat şi apoi între paturi, unde se zvârcolea boierul să se scoale i-am pus genunchiul pe spinare şi am mai răsucit de câteva ori până ce am simţit că nu mai mişcă... A murit ca un pui de găină, zisei în mine, răsuflând parca acuma aş fi scăpat de toate primejdiile...

Dolga se mohorâse din ce în ce. Trăsăturile Solomiei rămăseseră aceleaşi şi totuşi i se părea că s-au schimonosit, încât s-a transformat într-un monstru îi ceruse să mărturisească tot, dar mărturisirea îl îngrozea. încerca să se convingă că Solomia tocmai din nevoia de ispăşire i se spovedeşte ca unui duhovnic, fără a ascunde nimic, nici măcar un gând. Orice explicaţie părea de prisos: îi era scârbă. Afară dacă povestirea n-ar fi decât o închipuire pentru a salva pe adevăraţii vinovaţi... Cu toate că şi ipoteza aceasta se năruia în faţa amănuntelor atât de precise... Murmură cu dezgust:

— Ce bestie de femeie!... (Şi adăogă repede, poruncitor:) Aide, mai departe!... De ce te-ai oprit?,.. Mai bine te-ai fi oprit atunci când săvârşeai fapta mârşavă!

— De câte ori nu mi-am spus şi eu pe urmă tot aşa, domnule judecător! răspunse Solomia deodată cu un glas atât de sfâşietor, parc-ar fi ţâşnit dintr-o rană din fundul inimii. Dar atunci nu m-am gândit la nimic ori poate m-am gândit şi totuşi am făptuit...

— Continuă, continuă! zise aproape răstit judecătorul Lasă smiorcăielile... Ce-ai făcut după ce i-ai omorât?

Solomia tăcu o clipă, apoi atinse cu privirea crucifixul şi urmă ca şi înainte:

— După aceea m-am dus iar în bucătărie, am răsturnat oala, mi-am luat salba şi am vârât-o în sân... Pe masă rămase inelul ca un strop de lumină. Am vrut să-l iau, pe urmă am uitat Mi-am potrivit niţel haina şi basmaua, că se ciufuliseră, şi am ridicat coşul cu cumpărături să plec. Mi-am adus aminte că uşa bucătăriei e încuiată şi mi-am zis că e mai bine să ies prin faţă. Atunci iar am zărit inelul pe masă. De ce să rămâie acolo, cine ştie cui? L-am luat şi am trecut în sufragerie. Mi s-a părut că aud un zgomot din urmă şi am întors capul Coana Miţa se uita la mine cu nişte ochi cât pumnii... Poate că nici nu era moartă... Am grăbit paşii, am avut grijă să nu mă împiedec de picioarele boierului şi am ieşit prin marchiză cu băgare de seamă să nu trântesc uşa... când am ajuns la portiţa din stradă n-am mai simţit în palmă inelul. Mi-o fi scăpat când am închis uşa... Se vede că nu mi-e scris să fie al meu... Nu mă mai întorc să-l caut... Am ajuns acasă încălzită şi cu o spaimă în suflet care nu mă ierta deloc... Pe urmă n-am mai avut timp si mă gândesc la astea... Era trecut de mult de zece şi, dacă nu grăbeam, nu mai găseam doctorul... Am urcat pe Lixandru în căruţă şi am pornit îndată, lăsând-o pe biata stăpână-sa cu toate necazurile pe cap. Am oprit în strada mare la ceasornicar şi mi-a dat opt sute pe un bănuţ de aur. Am sosit tocmai bine la doctor de a avut răgaz să caute cu de amănuntul pe Lixandru, să-l bage şi la raze şi să-i scrie o mulţime de leacuri. Am cheltuit mai toţi banii, dar eram mulţumită că l-am văzut pe Lixandru mai liniştit şi încrezător. Atâta dorinţă am avut şi eu pe lume: să-l scap pe dânsul cu viaţă cum m-a scăpat şi el pe mine...

— Cine e Lixandru? întrebă Dolga intrigat.

— Bărbatul meu—răspunse Solomia.

— Şi, ca să salvezi un om, ai omorât doi?

— N-avea el nici o vină, săracul, că nu mi-a cerut niciodată nimic... Dar aş fi făcut orice pentru dânsul, că şi el

a făcut tot pentru mine.

— Mhm, dragostea... — bombăni judecătorul.

Femeia nu mai răspunse.

— Unde e salba? întrebă, după o pauză, Dolga.

— Uite, aci! zise Solomia desprinzând salba de la gât şi punând-o pe birou, lângă crucifix.

Judecătorul o luă. Banii erau calzi şi catifelaţi, parcă îmbibaţi de aroma trupului ei. îi examină câteva clipe, îi cântări în palmă, apoi întrebă iar:

— Ziceai că sunt treisprezece... Unul l-ai vândut... Şi aici sunt numai zece...

— Am mai vândut doi alaltăieri...

— De ce?... Iar cu Lixandru?

— Da... Pentru înmormântare.

— A murit?

— Miercuri noaptea. Ieri l-am îngropat.

— Aşa? zise Dolga mai îngăduitor. Atunci, vezi. Dumnezeu te-a pedepsit pentru că...

— M-a pedepsit — bâlbâi Solomia abia perceptibil

— Nu-ţi pare rău acuma de ce-ai făcut?

— D-aia am venit ca să ispăşesc deplin—rosti femeia cu glasul puţin înecat.

— Despre asta n-ai nici o grijă! făcu judecătorul. Dacă o crimă ca asta n-ar fi pedepsită exemplar, n-ar mai avea nici un rost justiţia!...

Se sculă, ca de obicei, să se mişte şi să-şi recapituleze în gând cele auzite. Se uită puţin la însemnările grefierului, apoi se apropie de Solomia care plecase capul în pământ.

— Ascultă, încă ceva... Nu te-a văzut nimeni când ai intrat în curtea lui Ilarie Dăniloiu?

— Poate să mă fi văzut, dar eu n-am băgat de seamă.

— Nici când ai ieşit?

— Nici.

Dolga se mai plimbă de două ori şi iar se opri lângă ea:

— Foarte ciudat... Ce spui tu aci poate să fie adevărat şi chiar este, fiindcă o mărturisesc două cadavre. Dar s-ar

putea totuşi să nu fie... Spune repede: Ciufu nu ţi-a ajutat deloc, deloc?

— Ce să-mi ajute?... Parcă am ştiut eu când m-am dus ce are să se întâmple? Dacă aş fi ştiut, m-aş fi dus eu să omor oameni?...

Solomia vorbea acuma numai cu ochii în pământ, parcă i-ar fi fost ruşine să mai privească în faţa judecătorului.

— Atunci cum a pus Ciufu mâna pe inel?... Eşti sigură că l-ai pierdut afară? Nu cumva ţi-a alunecat din mână în casă?

— Nu ştiu ce-au făcut alţii. Îmi ajunge păcatul meu.

— În sfârşit, vom mai vedea noi astea...

Mai stătu câteva clipe pe gânduri, apoi se întoarse brusc spre grefier:

— E clar... li facem mandat de arestare... Imediat.

— Dar cazul Ciufu? întrebă grefierul modest.

— Ce are a face? Rămâne arestat şi Ciufu... În orice caz afacerea e mai complicată decât se pare... (Sună. Uşierul intră repede.) Ia vezi domnul prim-procuror e în cabinet? Că am să-i vorbesc...

Solomia rămăsese în acelaşi loc, de când a intrat. Ca şi când s-ar fi crezut de prisos acuma, rosti întrebător :

— Eu pot să plec, domnule judecător?

— Unde să pleci, Solomie? făcu Dolga batjocoritor. Nu mai pleci de-acuma nicăiri, rămâi aici, la noi. Doar nu ţi-ai închipuit că ai să te întorci să mai faci sarmale pentru stăpânu-tău? (Grefierul se hlizi în spatele judecătorului ca să audă că i-a gustat cuvântul de duh.) Nu, frumoaso!... Ai isprăvit slujba pe-afară... Acuma noi îţi facem formele cuvenite şi pe urmă are să te însoţească un domn la noua-ţi locuinţă. Iar luni dimineaţa te vom aduce să mergem împreună în strada Speranţei, unde ai omorât pe bieţii bătrâni, să reconstituim crima!

Servitoarea înlemni, dar izbuti să îngaime:

— Ce să fac... acolo?...

— Ce-ai făcut şi atunci, Solomie! zise judecătorul cu tonul lui normal faţă de delincvenţi. Să povesteşti frumos din fir

în păr, ca adineaori, dar la faţa locului şi să ne arăţi şi nouă cum ai lucrat, ca să nu-ţi iei vorba înapoi mai târziu, când o să vezi că se încurcă iţele şi că se apropie ocna!

Solomia nu mai zise nimic şi nici nu se clinti. Doar faţa parcă i se înălbi mai tare şi mâna care se răzima pe speteaza scaunului avu câteva tremurături ca inima unei pasări speriate.

Pe urmă îndată reveni uşierul, anunţând că primul-procuror tocmai a ieşit din şedinţă şi urcă scara, spre cabinet.

— Bine, zise judecătorul. Mă duc!

În aceeaşi clipă însă apăru Negel în uşă:

— Voiam numai să te vestesc că s-a confirmat mandatul lui Ciufu!

— Un moment, domnule prim-procuror! se înclină Dolga. Daţi-mi voie să vă prezint pe autorul dublului asasinat din strada Speranţei!

Îi arătă cu un gest teatral pe Solomia, ca şi când ar fi fost vorba de o lovitură pregătită de perspicacitatea lui poliţistă.

Primul-procuror se uită aproape speriat la Solomia. Nu-i venea să creadă. Zise nehotărât:

— Cum!... Fata asta?... Imposibil!... Cine e?... De unde a răsărit?

— E servitoare la domnul Spirică Dăniloiu — se amestecă şi grefierul

— Nu mai spune, frate! se cruci Negel. Ea sa-i fi omorât?,.. Singură?... Nu se poate!... Adevărat, fată? I-ai ucis pe amândoi, tu, o mână de femeie?

— A făcut mărturisiri complecte— declară mândru judecătorul. Tocmai era să vin pentru mandatul de arestare...

— Bine, bine, dar asta e nemaipomenit! spuse primul-procuror. Cum o dibuişi, Dolga? Tare eşti, frate! Mă şi uimeşti.

— Şi încă n-am terminat, domnule prim-procuror! făcu Dolga cu prefăcuta-i modestie profesională. Mai avem

rezerve...

— Fugi, dragă! strigă Negel jovial. Că până la urmă o să mă arestezi şi pe mine!

Capitolul XXI

UN AC DE PĂR

Spiru se retrăsese să-şi împlinească somnul de amiazi început cu moţăiala din sufragerie. Doamna Dăniloiu era în bucătărie, după masă, să robotească singură, mâhnită în sine de nerecunoştinţa Solomiei care a ajuns să-şi bată joc de casa ei, să plece şi să vie când o apucă toanele de parcă nici n-ar mai fi la stăpân. Tocmai în toiul acestor meditaţii se pomeni cu un băieţaş, trimis de grefierul de la instrucţie,

prietenul lui Spiru, că s-a întâmplat ceva cu Solomia şi să vie degrabă până la tribunal.

— Eram sigură că o paşte nenorocirea! murmură d-na Dăniloiu agitată.

Ca în toate împrejurările importante din viaţa familiei, Vasilica deveni deodată plină de energie. Sculă din somn pe Spiru şi, cu toate protestele lui, îl târî cu dânsa la tribunal. Găsiră pe Solomia în anticamera judecătorului, şezând pe scaun, păzită de un poliţist mai speriat decât ea. Grefierul le spuse în trei cuvinte întâmplarea şi că judecătorul se află cu mandatul de arestare la primul-procuror.

— Vai de mine, Solomie fată, doar n-ai făcut tu nelegiuirea asta? se spăimântă d-na Dăniloiu. Nu, nu! Dar te-ai zăpăcit de tot cu întâmplările astea şi cu moartea băiatului... Altfel cum să-ţi dea prin gând aşa ceva?...

Solomia se ridică în picioare, izbucni în lacrimi, apucă mâna d-nei Dăniloiu şi o sărută.

— Tu sa-ţi ţii credinţa şi firea, Solomia—reluă Vasilica mai mişcată. Că nu te-om lăsa noi să fii batjocorită de pomană!... Fii liniştită, auzi?

Ieşi cu Spiru. Se duseră la primul-procuror. D-na Dăniloiu jura pe nevinovăţia fetei, oricât spunea Negel că fata singură a mărturisit tot, de bună voie.

— Domnule Costică, zău, că eşti om de-al nostru, nu ca alţii —se revoltă bătrâna din ce în ce mai sigură că numai judecătorul a născocit şi asta, ca atâtea altele. Eu o cunosc mai bine şi ştiu ce inimă are. Ce-a pătimit şi cât a jertfit fata asta numai pentru Lixandru, merită să-i dea încurajări, nu s-o bage în temniţă cu tâlhării şi ucigaşii!

— O fi fost bună fata, cum nu, recunosc, dacă spui dumneata — zise Negel împăciuitor ca totdeauna. Dar dacă a greşit aşa de urât, ce să-i mai facem?... A omorât doi oameni, coană Vasilică, pe cumnaţii d-tale!

— Ceasul rău ce nu-i ticluieşte bietului om — murmură d-na Dăniloiu mozolind două lacrimi între gene. Eu totuşi am

mare speranţă în inima d-tale, domnule Costică! D-ta cunoşti suferinţa oamenilor...

— Bine, coană Vasilică, ce-om putea vom face — sfârşi primul-procuror numai ca să scape de insistenţele ei. Că şi pe noi ne obligă legea şi nu putem lucra de capul nostru...

D-na Dăniloiu plecă totuşi cu o speranţă. Afară, pe coridor, însă luă la răspundere pe Spiru:

— Stai ca bolovanul şi nici gura n-o deschizi, parcă nici n-ai fi suflet... Şi doar te-a slujit destul biata fată şi n-a pregetat... Cum poţi fi aşa de nesimţitor, păcatele noastre?

Bărbatul se opri supărat.

— Mai taci din gură, Vasilico, că mă scoţi din fire!... Nu-i destul că mă târăşti pe-aci de râsul magistraţilor?... Ce vrei să-i facă? Să-i dea medalie c-a omorât pe frate-meu şi pe Miţa?

— A omorât, a omorât — făcu d-na Dăniloiu cu glas scăzut. La necaz şi la durere să ajuţi pe om, nu la petreceri!

Se abătu iar prin anticamera lui Dolga, dar Spiru nu o mai urmă. Solomia era pe acelaşi scaun, cu mâinile în poală, cu ochii în gol.

— Ce-ai făcut, nenorocito? îi zise acuma Vasilica, mereu cu blândeţe. Cum nu ţi-a fost frică de Dumnezeu?... Of, amărâtă şi becisnică ţi-a fost soarta!.. Dar să nu pierzi nădejdea în mila Atotputernicului, Solomie! Să rabzi şi să ispăşeşti, ca să-ţi răscumperi păcatul!

— Să mă ierţi, cucoană, că ai fost bună şi miloasă şi m-ai învăţat numai bine, iar eu te-am supărat şi v-am făcut şi ruşinea asta — bolborosi Solomia, legănându-şi capul în dreapta şi în stânga, cu glasul plâns şi cu obrajii vrâstaţi de lacrimi.

★

— Solomia Ionescu născută Motroc! mormăi primul-gardian citind foaia şi ridicând ochii s-o vadă; apoi mormăi

în sine decepţionat: Hm... nde...

Autorii marilor crime se bucură în închisori, atât din partea paznicilor, cât şi a celorlalţi deţinuţi, de o consideraţie specială şi chiar de un fel de admiraţie. Solomia nu păru gardianului destul de arătoasă pentru fapta ei şi o predă îndată secţiei femenine, actualmente goală. O paznică urată şi ursuză o conduse bombănind:

— Numai tu mai lipseai, pricopseală pământului!... Că nu vă satură diavolul de blestemăţii...

Apoi Solomia se pomeni singură într-o celulă rece, mirosind a mucegai, cu o închipuire de lumină ce se strecura de la becul din coridor prin ferestruica de deasupra uşii. Patul de fier, cu salteaua umflată de paie şi cu pătura trenţuită, era în colţul din fund, iar sus, aproape de tavan, fereastra zăbrelită, îngustă, care dădea afară.

Se aşează pe dunga patului şi şezu aşa, nemişcată, cu haina de iarnă pe ea, cu capul gol şi basmaua alături, unde o lepădase când gardiana a căutat-o să n-aibă ceva şi i-a luat portofelul mic, cu treizeci şi şapte de lei rămaşi după cheltuiala înmormântării, cum şi acele de păr care-i ţineau coadele pe cap. Nu simţea nimic şi nu se gândea la nimic. Era într-o toropeală în care se amestecau şi anihilau osteneala cu groaza şi cu remuşcarea.

Într-un târziu tresări auzind cheia învârtindu-se în uşa cu vazistasul ca un ochi de pândă. Gardiana îi întinse un coltuc de pâine:

— Mănâncă şi culcă-te, n-aştepta plăcinte şi invitaţii!

Solomia rămase pe loc, dar parcă glasul paznicei ar fi smuls-o din toropeală, se simţi deodată moartă de oboseală, fără totuşi a simţi şi nevoia de odihnă sau măcar o moleşire somnoroasă. îşi aduse aminte că de aseară n-a luat nimic în gură; cucoana i-a făcut ceai azi-dimineaţă, dar ea nu l-a atins şi nici nu s-a gândit la mâncare de vreme ce se frământa numai cum să-şi uşureze sufletul... Apoi îşi zise brusc şi cu mare părere de rău că salba a dat-o judecătorului şi cine ştie ce s-o mai alege de ea, în loc s-o fi

lăsat acasă, să se împodobească cu ea soră-sa Domnica, fiindcă ei n-o să-i mai trebuiască nici salbă şi nici o podoabă...

Pe urmă gândurile o năpădiră cu grămada, de-a valma de nu le mai putea conteni Se încurcau mereu ochii lui Lixandru cu privirea cucoanei Miţa ori cu a judecătorului, în aceeaşi mustrare ciudată pe care o înţelegea totuşi încât îi înţepa inima ca un ac neascuţit. Apoi parcă vedea într-o goană vijelioasă toate câte s-au întâmplat în săptămână de sâmbătă dimineaţa, când a sosit Lixandru, până sâmbătă astalaltă când a mărturisit c-a omorât, toate zbuciumările şi spaimele şi speranţele rostogolite peste sufletul ei ca nişte pietre de moară. Şi, dându-şi seama unde a ajuns, în momente de limpezire, îngâna fără glas:

— Mai bine... S-a sfârşit...

Voia să uite tot, să nu-şi mai amintească şi nici să se gândească la nimic, căci toate o chinuiau iar, mai rău ca atunci. Retrăirea în fragmente poate să fie, prin lipsa de legături şi motivări fireşti, mai insuportabilă decât trăirea directă, totală care, prin continuitate, nivelează şi amortizează zguduirile...

Din strânsoarea gândurilor o treziră paşi care se apropiau şi care se opriră la uşa celulei. Solomia ridică privirea şi întâlni în vazistasul uşii ochii răutăcioşi ai gardianei.

— Ce, tu nu înţelegi să te culci?... N-ai auzit stingerea? răsună glasul, umplând celula.

Solomia ascultă până se pierdu zgomotul paşilor. Se întinse ca să-şi alunge nehotărâre, apoi îşi trecu amândouă palmele peste obraji parcă s-ar fi spălat de o murdărie ce o supăra. Se sculă în picioare şi maşinal îşi pipăi părul. Coadele îi atârnau pe spate, peste haină. Voind să le încolăcească pe cap, să nu o încurce, îşi zgârie degetul într-un ac uitat după ceafă. îl scoase şi îl înfipse în căpătâiul saltelei până îşi va strânge părul. Potrivi pătura s-o aibă drept pernă, iar cu haina de iarnă să se învălească. Se

gândi că e îmbrăcată cu hainele de sărbătoare şi acuma are să se culce aşa şi să Ie strice. Dar îndată adăogă că de-acuma n-are ce face cu îmbrăcămintea cea bună...

Mai stătu puţin cu ochii spre uşă parc-ar fi uitat ceva. Apoi deodată bâlbâi pierdută:

— O, Doamne, Doamne...

Căzu în genunchi să se roage, cum a deprins-o maică-sa Ioana şi cum s-a rugat în fiecare seară până sâmbătă trecută, de când n-a mai îndrăznit ori poate nici nu i-a mai trecut prin minte de cât a fost de zbuciumată. Nu-şi mai amintea rugăciunile şi stătu în genunchi până amorţi îngânând într-una:

— Doamne Dumnezeule, fie-ţi milă şi iartă-mă l.. Doamne...

Se ridică cu sufletul mai uşor şi cu faţa scăldată în lacrimi.

Se întinse pe pat şi se acoperi cu haina până la gât Ochii deschişi mari se uitau în tavanul puţin afumat peste care lumina bolnavă de-afară întindea umbră tremurătoare. Ar fi vrut să adoarmă şi să nu se mai deştepte niciodată. îi apăru deodată iar faţa judecătorului, aspră, şi-i răsună în urechi glasul lui batjocoritor că va trebui să mai povestească o dată, înaintea tuturor, la faţa locului, şi să arate pas cu pas cum a ucis... A nu ştiu câtea oară îi revenea amenințarea aceasta şi de fiecare dată o îngrozea mai mult. închise ochii ca să alunge vedenia şi în schimb îşi auzi inima izbindu-se în coşul pieptului ca un peştişor prins în undiţă. îşi puse mâna pe piept să-i potolească zvârcolirea, dar peste pânza cămăşii nu simţea mângâierea. Desprinse iia din brâu şi vârî mâna pe dedesubt. Sânul mic avu un cutremur ca de o atingere duşmană. Dar încet-încet mâna se încălzi şi inima îşi îmblânzi bătăile.

Dac-ar da Dumnezeu să adorm... Tot n-am nici un rost pe lume...

Se întoarse pe o parte. Mirosul plinii, ascunsă lângă perete, îi aduse aminte că a înfipt acul în saltea. întinse

braţul, dar nu-l nimeri şi trebui să se întoarcă iar cu faţa în sus. Îl pipăi şi-şi aminti că tocmai aşa, cum e acul de păr, a îndoit ea atunci sârma... Se apucă să-l îndrepte, parcă i-ar fi fost silă de asemănarea cu sârma. Apoi i se înfipse brusc gândul în creieri că n-are să mai poată dormi niciodată, fiindcă veşnic are să-şi aducă aminte.

— O, Doamne, unde să mă mai întorc? murmură ca şi când nu şi-ar găsi locul.

Apoi deodată continuă în sine cu o mare împăcare:

— Oare de ce să mă chinuiesc degeaba?

Haina îi alunecase în jos, iar iia rămăsese deschisă în dreptul inimii. Bâjbâi cu vârful acului locul subt sânul stâng unde inima bătea acuma liniştit, ca un ceasornic de precizie. între două coaste i se păru că bătaia e mai vie. Respiră o dată foarte adânc şi apăsă acul întâi simţi o rezistenţă dureroasă încât fără voie încetini apăsarea. Pe urmă respiră din nou şi implântă acul mai adânc, gândind necontenit că nu doare Pe urmă vârful acului întâmpină iar o împotrivire. Solomia strânse dinţii şi închise ochii, apăsând mereu, ajutându-se şi cu mâna cealaltă, păstrând în minte mereu gândul că nu doare...

★

— Hai scoală!... Ce leneveşti?... N-ai auzit deşteptarea?

Gardiana strigă prin vazistas şi aşteptă câteva clipe. Apoi strigă din nou, mai aspru:

— N-auzi, mironosiţo?...

Deschise uşa şi se apropie s-o zgâlţăie.

— Aoleu!... E moartă!

Urmă alarmă şi panică. Primul gardian dădea din colţ în colţ. Zbârnâi telefonul, sculând din somn pe domnii care, fiind duminecă, dormeau liniştiţi. Totuşi peste două ore se aflau în celula Solomiei primul-procuror cu judecătorul

Dolga, cu medicul legist şi cu poliţaiul Ploscaru, pe când directorul închisorii se plimba prin coridor desperat.

— Asta mai lipsea! zise primul-procuror supărat că întâmplarea aceasta se va răsfrânge şi asupra parchetului întreg. Fireşte, dacă oamenii nu-şi fac datoria în conştiinţă!.” Am spus de atâtea ori că aici e o cloacă de dezordine! Acuma veţi vedea sancţiunile!

— Eu am percheziţionat-o până la piele, domnule prim-procuror — se scuză gardiana care se învârtea pe lângă patul moartei şi o acoperea cu haina. Nici nu ştiu cum Dumnezeu s-a putut omorî că doar...

— Nu ştii, sigur că nu ştii pentru că eşti neglijentă! strigă Negel mânios. Dă-te la o parte de acolo!... Doctore dragă, te rog, vezi puţin!

Doctorul descoperi cadavrul. Solomia zăcea cu faţa în sus, cu ochii închişi şi gura strânsă într-o încordare supremă. Buzele aveau o dungă roşie parc-ar fi fost fardate prea mult mâinile amândouă, una peste alta, strângeau coşul pieptului sub sânul stâng, atât de tare, că medicul abia le-a putut da la o parte ca să vază capătul acului de păr într-o pată rotundă de sânge închegat cât un ban de aur...

— Cu acul de păr! mormăi doctorul pipăind uşor pielea împrejurul petei roşii. A avut o poftă de moarte titanică!

— Ei, şi acum? întrebă judecătorul Dolga foarte grav.

— Acuma s-o ducă la morgă şi mâine îi vom face autopsia! zise medicul nepăsător. Azi doar e duminecă!... Dealtfel nu mai e nici o grabă, căci ea a terminat socotelile c u justiţia noastră. Cel mult cu Dumnezeu mai poate să aibă dificultăţi!

Umorul medicului legist nu fu gustat. Primul-procuror simţea răspunderea sinuciderii în închisoare, iar judecătorul de instrucţie avea impresia că iar s-au năruit combinaţiile şi speranţele de glorie.

— Asta înseamnă că... — începu Dolga.

— Asta înseamnă, onorate domnule judecător, că şi providenţa divină acordă concursul ei justiţiei! termină

împăciuitor poliţaiul Ploscaru. Cel puţin când e vorba de închiderea dosarului!

{1} Consideraţiile prim-procurorului Negel, exprimând o mentalitate burgheză, găsesc, la antipod, în opera lui Liviu Rebreanu, elogiul muncii şi al milioanelor de truditori ai ţării noastre; în anul când scrie Amândoi, acelaşi prozator face, în acest sens, o mărturisire de credinţă In discursul de recepţie la Academia Română: Lauda ţăranului român (21 mart 1940).